

Bulányi György

Keressétek az Isten Országát!

Nem fogadtuk be

Negyedik könyv

2013.

BUDAPEST

Negyedik könyv

Nem fogadtuk be

ELŐHANG

TETEMREHÍVÁS

Ez a könyv szomorújáték. Ez a könyv a Vevés, az élet-elvevés könyve. Ez a könyv arról szól, hogyan és miért vette el Isten életét az ember. Az is, aki írja, az is, aki olvassa ezt a könyvet - ember. **Ez a könyv a vádlottak padjára ülteti - az embert.** Az istengyilkosság vádjával. Ez a könyv vádirat - az ember ellen.

Van-e bíró, aki felmenti a vád alól? Van. A Messiás Maga. Egy feltétel ellenében: el kell vállalnia az Utat. Az Utat, amely a Golgotára vezet. Oda kell kerülnöm mellé. Csak az, aki ennek folytán Benne van, csak az, akiben Ő benne van - csak az kap felmentést a vád alól. A deifikálódó, mert keresztre feszülni kész ember. Különben: ember vagyok én is, én is - az Isten véres gyilkosa...

Olykor a bíbor alkonyatban
Elnehezedik a szívem -
Felnézek a nagy, csuda égre
És látást látok, úgy hiszem.

Boldogtalan fantáziámnak
Úgy rémlik, - a felhők felett
Azért a csönd: meghalt az Isten
És ravatalra tétetett.

Fejénél roppant aranylángok,
Antares s Orion ragyog,
Körüle térdre rogyva sírnak
Az árván maradt angyalok.

Valaki megölte az Istent,
És fekszik némán és hanyatt,
S reszketve a gazdátlan űrnek
Lakói hozzá bolyganak.

Jönnek a sárga Hold-lakók és
A Mars bölcs óriásai,
Saturnus-népek hat szívükkel
S Vénusz szírom-leányai.

És olykor egy-egy emberlélek,
A gennyes Földnek hírnöke
Jön és láttára szerterezzen
A gyászolók kövült köre.

Ilyenkor egy nagy csöpp isten-vér
Az alvadt sebből fölfakad,
Legördül lassan s átzuhogja
A végtelen világokat.

Egy nagy csöpp bús, meleg isten-vér -
S a földön bíbor alkonyat
Gyúl tőle a sötét hegyek közt -
S én fölemelem arcomat,

S úgy érzem, e fájó arcnak
Nem lehet többé mosolya,
Mert ember vagyok én is, én is,
Az Isten véres gyilkosa...

(Tóth Árpád: Tetemrehívás)

IZRAEL

85. ÉS NEM AKARTÁTOK...

a) A Szentháromság akarta a Golgotát

"Mivel volt neki még egy egyetlen szeretett fia, utoljára azt is elküldte hozzájuk, mondván: A fiamat meg fogják becsülni. A szőlőmunkások azonban ezt mondták egymásnak: Ez az örökös, jertek, öljük meg őt, és miénk lesz az örökség. Megragadták tehát, megölték és kidobták a szőlőből". (Mk 12,6-8) A szőlőmunkásoknak - mint majd látjuk a következőkben - jó okuk volt rá, hogy így tegyenek. A kérdés csak az, **nem dolgozott-e be nekik maga az örökös is, akit megöltek**. Vajon az utoljára küldött egyetlen szeretett Fiú nem akarta-e Maga is küldetésének ezt a végkifejletét?

Péter és a Tizenkettő fülöp-cezárei vallomása után a szinoptikusok egyöntetűen hozzák a Messiás nyilatkozatát az örökös fent rajzolt végének szükségességéről: "Ettől fogva arra kezdte oktatni őket, hogy az Emberfiának sokat **kell** szenvednie...". (Mk 8,31) Ahogy közeledünk a Golgota felé, úgy sűrűsödik-szaporodik ajkán ez a "kell" (26a num). Letartóztatása alkalmával mondott szavaiból azonban úgy tetszik, nemcsak az egyetlen szeretett Fiú, hanem **Atyja, a szőlősgazda is bedolgozott a szőlőmunkásoknak**: "Tedd hüvelyébe kardodat! Ne ürítsem ki a kelyhet, melyet az Atya adott nekem?" (Jn 18,11) - mondja Péternek.

Érdekeltnek látszik ebben a végkifejletben az egész Szentháromság is, mert az Atya és a Fiú Lelke által inspirált Írások századokon keresztül előremondták, jövendölték ezt a végkifejletet, és a Messiás sokszori nyilatkozata szerint az **Írások** idevonatkozó szavának is be **kell** teljesednie Róla (26b num). Szól erről Jeruzsálem felé menet, az utolsó vacsorán, a Getszemániban s az emmauszi úton is: "Avagy nem ezeket kellett szenvednie a Messiásnak?". (Lk 24,26) Végezetül mennybemenetele előtt is: "...be kell teljesedniük mindazoknak, amik megíratk a Mózes törvényében, a prófétáknál és a zsoltárokból énekeltem... így van megírva és így kellett szenvednie a Messiásnak...". (Lk 24,44-6)

Mindezeknél élesebb fényt vet e bedolgozásra a jó Pásztor nyilatkozat: "Azért szeret engem az Atya, mert életemet adom... senki sem veszi el tőlem, hanem én magamtól adom oda... ezt a parancsot kaptam Atyámtól". (Jn 10,17-8) **Az Atya parancsolja a Golgotát**. S e golgotai parancsteljesítés ellenében szereti a Fiát. A Fiú pedig e parancs teljesítésének erejében indul el a vacsorateremből letartóztatása helyére. Mégpedig tudván tudva az elkövetkezőket: "Jön ugyanis a Világ Fejedelme, de énbennem nincsen semmije. Hanem, hogy a világ megtudja, hogy szeretem Atyámat, és (hogy a világ megtudja) hogy akként cselekszem, ahogyan Atyám megparancsolta". (Jn 14,31) Az Atya parancsát teljesíti az Atyának engedelmes Fiú. Atyai parancs és annak teljesítése ellenében jutunk el a végkifejlethez - mondhatnók a fentiek alapján.

b) Akarta a nyájegybegyűjtést is

Másfelől pedig áll a tétel, hogy a Messiás nyájajuhásznak jött. Amíg ács volt, nem voltak neki juhái. Azért változtatott foglalkozást, és lett vándortanítóvá, hogy tanításával juhokat,

nyáját szerezzen magának. A pogányokból s az eretnek-szakadár számáriaiakból kezdetben nem akart juhokat szerezni magának, de azokat, akik zsidók voltak, hívta mind (11b num). Ekkor még csak Izrael elveszett juhait akarja Magának nyájként e Nyájajuhász; ezeknek egybegyűjtéséért azonban minden Tőle telhetőt megtesz (25 num). Akármily kockázat árán is leleplezi azokat, akik Őellenében és Rajta kívül akarják gyűjteni Izrael házának juhait. Mert csak Ő az, aki gyűjt, és mindenki más szétszór. Csak Ő a Pásztor és mindenki más tolvaj, rabló, farkas, amely gyilkolja, öli, pusztítja a nyáját, vagy legjobb esetben mindezzel szemben közönyös, mert elfutó béres. (Mt 12,30; Lk 11,23; Jn 10,8-13) S a neki kijelölt idő lejártakor hangosan és jajveszékelve zokog e Nyájajuhász; siratja Izrael juhait is, siratja a maga semmibe ment nyájajuhászi küldetését-szándékait is: "Jeruzsálem, Jeruzsálem...hányszor akartam egybegyűjteni fiaid, ahogy a tyúk gyűjti szárnyai alá csibéit, **és nem akartátok**". (Mt 23,37; Lk 13,34)

Az Atya küldi a Messiást nyájajuhásznak: arra küldi, hogy hirdesse az Örömhírt Izrael városaiban, falvaiban. (Mk 1,38; Lk 4,43) **S ugyanez az Atya akarja, hogy kiigya az Átala nyújtott kelyhet.** A Fiú vállalja a teljes küldetést: a nyájajuhászi küldetést, amely nyájegybegyűjtési és egyszersmind életodaadási küldetéssé lesz. S mindezt előre megírták a kettejük Lelke által inspirált próféták. Mindez arra **látszik** mutatni, hogy bedolgozás történt.

Ha így áll a helyzet, akkor viszont hogyan lehetett Isten részéről komoly szándék az egybegyűjtés? Hiszen vagy azt akarta Isten, hogy a választott nép megfeszítse a Messiást, vagy pedig azt, hogy a választott nép melléálljon a Messiásnak! **E két szándék együtt - egy feloldhatatlannak tetsző ellentmondást tesz nyilvánvalóvá.**

c) Nem történt bedolgozás

Nem történt bedolgozás, mert az ellentmondás - a fentiek ellenére is - feloldható. A Szentháromság világából való Mindentadásnak ebben a nem abból a világból való evilágban "mindent-elvesztéssé" is kell alakulnia. Az időtlenség világában a mindentadás nem jár kifosztódással, de az idő világában, ha valaki valamit ad, azzal a valamivel ennek a valakinek kevesebbje lesz. S ha ez a Valaki - maga a Mindentadás, és ennek folyományaként nem **valamit**, hanem **mindent** ad, akkor ennek a Mindentadásnak ebben a világban nem marad semmije. S ha egyszer ez a nem onnan való Evilág az Erő és a Vevés világa, és hogyha a Szentháromság nem ismeri **ezt** az Erőt (azaz, ha tökéletesen védtelen), akkor ez az Evilág e fegyvertelen Mindentadóval szemben szükségképpen mindent-elvevővé fogja tenni önmagát. Így a **Mindentadás a "mindent-elvétel" következtében lesz evilágban Mindent-elvesztővé** (25d,26e num). S mivel mindezt a Szentháromság időtlenül tudja, ezért az Atya a Golgotára adja a parancsot Fia számára, s a Fiú Golgotára szóló parancsot fogad el Atyjától. A Lélek pedig mindezt századokon keresztül jelzi előre.

Nem történt bedolgozás, mert **a Messiás nem öngyilkosság formájában adta életét oda a Golgotán.** Csak "odahelyezte" életét (25b num). Hogy el is veszítse életét, ahhoz valakinek-valakiknek el is kellett venniök azt. Az odahelyezésből ugyanis csak úgy lesz életelvesztés, hogy valaki elveszi a védtelenül odahelyezett életet. "Öngyilkosságról" csak az odahelyezett életet elvevő gyilkosok beszélhetnek utólagos és képmutató magukmentő védekezésként; mint a Becket-gyilkos bárók Eliot verses drámájában (Gyilkosság a székesegyházban). **A Szentháromság nem készített öngyilkos csapdát a Fiú számára.** Ő csak hozta magával a hazai, a Szentháromságból való életstílust, amely csak adást ismer, és nem ismeri a

visszaütést sem. Ennek az életstílusú Messiásnak - vették el életét a Golgotán. Elvette az Erő, az Evilág elve; elvette az Evilág...fejedelmestől, alattvalóstól.

A Messiás azonban még azért sem jött, hogy alkalmat adjon az Erő számára elvenni a Maga védtelen életét. Még ilyen formában sem történt bedolgozás. A Messiás valami másért jött, s a fent elmondott okok következtében csupán velejárója volt jövésének az, ami a Golgotán történt. Sőt, mi több, a legkeményebb önlegyőzésre volt szüksége e "velejárónak" a vállalásához (5i num). Miért jött tehát? Eljött egy néphez nyájajuhásznak, amelyet Isten kiválasztott egyetlenként minden nép közül, s kétezer esztendőn keresztül külön nevelte, hogy alkalmassá lehessen arra, hogy a Messiás legalább elmondhassa neki azt a szentháromsági életstílust, amelyet az emberiség egyetlen lehetséges Út-jának vallott; annak az Útnak, amely az Atyához vezet. **Ezt a tanító és magát védtelenné tevő Nyájajuhászt széjjeltépi a farkas.** Eleve tudja, hogy széjjeltépik Őt, mégis vállalja e nyájajuhászi szerepet. Vállalja e széjjeltépés előretudásának ellenére is. Mégpedig úgy, hogy harcol keményen ezért a nyájért és ezért a szerepért - végig. Utolsó leheletéig, elfogatása után, agóniájában is.

d) Megtagadta az erőt

A Messiás azért jött, hogy az Örömhír zászlaja alatt egybegyűjtse népét. Csakhogy **ez a nép nem akart az Örömhír zászlaja alatt összegyűlni**, s az utolsó napokban az úgy-ahogy összegyűjtött, akkora-amekkora nyájból egyetlen hang se szól már Érte; s az Erő tehet Vele, amit akar.

Három módon kerülhette volna el a Golgotát, és egyik sem volt belsőleg lehetséges a Szentháromság világából jött Messiás számára. Egyik sem, mert mindhárom elvi megtagadását jelentette volna küldetésének. **Az első:** feladja az Örömhírt; azaz programját lecseréli egy olyan programra, amellyel (Őt megvédeni képes) tábort tud maga köré gyűjteni. Tábor, melynek pusztá léte miatt nem mer hozzányúlni az Erő. Ez esetben azonban felesleges volt eljőnnie. **A második:** a hurok szorultával külföldre menekül, és él minden közösségi küldetés nélkül; ácsként például, miként Názáretben. Menekülésével bevallja, hogy programja nem megvalósítható. Ez esetben is felesleges volt eljőnnie. **A harmadik:** a végső órában produkálja a három év során Tőle annyiszor kért égi jelet, és a tizenkét természetfeletti légió segítségével megszerzi a hatalmat népe felett, helyreállítja Izrael országát, s lesz belőle evilági uralkodó. Lesz... és ünnepélyesen visszavonhatja az Út-ról szóló egész tanítását. És ez esetben is felesleges volt eljőnnie.

Azzal viszont, hogy a vacsorateremből hajlandó volt elmenni letartóztatásának színhelyére, megőrizte sértetlenül az Örömhírt - megőrizvén Önmagát az Erő elvétől. Elvállalva ennek következményeit dokumentálta, hogy ez a program megvalósítható. **Dokumentálta, hogy a Szentháromság életstílusában fogant emberi élet végigjárható.** Végigjárható akkor is, ha egy idő után, talán három esztendőn belül, nem is lesz "élhető", hanem csak "hal-ható".

Az Örömhírnek, a Messiás programjának és életútjának azonban ez nem gyengéje. Nem, mert "az asszony is, amikor szül, szomorkodik, mert eljött az órája. De amikor megszülte gyermekét, már nem emlékezik gyötrelmeire, mert örül, hogy ember született a világra", (Jn 16,20-1) - mondja az órája-elérkezett, a letartóztatás helyére készülő, majd odasétáló Messiás. Nem gyengéje, mert megszületik belőle valami. Az utak végén levő Golgotákon a "pszüché" vész el, ér véget csupán, hogy átadja a helyet a "dzóé-nak" (40cf num); az időbeli vész el csupán, hogy átadja helyét az időt nemismerőnek; az időre szólóan kapott "másé" adja át

helyét a nem időre szólóan kapottnak, a tőlünk el nem vehető "miénk"-nek. (Lk 16,12) **A nem-önmagában való élet adja át helyét a beleválásnak az önmagában való életbe.** (Jn 5,26)

e) A Jézus előtti és az új

Az, hogy csak "hal-ható" - nem gyöngéje az Örömhírnek. Az Erő által nyaka köré font hurok megszorulásakor, melybe már beléjajdul a pszüché magát megmenteni akaró ösztöne, hangzik el ajkáról: "Most történik evilág elítélése, most hajítatik kívülre evilág fejedelme". (Jn 12,31) Most, amikor a jeruzsálemi köznépnek a védtelen Messiás életét védő rokonszenve is szertefoszlóban van. Most, amikor semmisen tarthatja már többé vissza a fenti fejedelem alattvalóit, hogy érvényesítsék fegyverüket, az Erőt, a Messiás felett.

Miért most? Mert most fog ütni az Erő a védtelenre, aki programváltoztatás árán nem szerzi vissza táborát, nem menekül külföldre, és nem kéri a tizenkét ezred angyalnál is többet Atyjától védelmére. Most. Mert mindaz, ami idáig történt, a végső befejezés nélkül - még csak szó. **Most kapja meg hitelét az Út.** Most lesz szép elméletből, szürke vagy nem szürke tanból élet és valóság. Élet és valóság, ha vérszínű is. Most mutatja meg a Messiás, hogy lehet emberi életet élni a Szentháromság stílusa szerint is, védtelenül is.

Most kap halálos sebet az Erő Fejedelme. Az erőé, amely fennen és magabiztosan hirdeti az ember és a történelem szájával, hogy élni itt csak benne-vele-általa lehet. Az Erőé, amely el tudja hitetni az emberrel, hogy a Szeretet-Isten erőalkalmazásra, erőszakszervek létrehozására hívja létbe az embert. Az Erőé, amely képes megmagyarázni még Isten népének is, hogyha egyszer már beköszöntött az emberiség életébe a bűn, akkor az Isten népének feladata sem lehet más, mint a bűnösnek, a gonosznak az - ám "igazságos" - megbüntetése. Most kap halálos sebet az Erő Fejedelme, mert a Messiás végső szorongattatásában sem pártol át hozzá, az Erőhöz; végső szorongattatásában sem lép le a játékszínről. Éppen ezért most állítódik bele az emberiség életébe a Jézus előtti és Jézus helyetti ideológiákkal és életalakításokkal szemben - a gyökeresen más, az új. **Most fog kifolyni a Vér, amely kiszabadítja az emberiséget az Erő rabszolgaságából.** Az Erőéből, amely minden emberi reményt megtiporva megállíthatatlanul öli, gyilkolja, pusztítja az emberi életet. Most nyílik meg az Út az Atyához. Most, most történik a Megváltás!!! (27e,66d num).

f) Vereség? Győzelem?

A Messiás egybe akarta gyűjteni a Maga vér szerinti, ószövetségi népét. A Messiásnak ez nem sikerült. Ellenségének sikerült egybegyűjtenie e népet a Messiás ellenében. A Nyájajuhászt megverték. A Nyájajuhász a játszmát elvesztette. De mivel a játszmát végigjátszotta, s végig saját szabályai szerint lépegetett az Izrael-sakktáblán (azaz senkit "erővel" ki nem ütve játszotta végig a játszmát), és fel nem adta azt akkor sem, amikor már nyilvánvaló volt, hogy három, majd egy lépésen belül megmattolják... - mindezek eredményeképpen **beleállított az emberiség életébe egy új játékstílust.**

A játszmát ugyan az Izrael-sakktáblán elvesztette, de **vére hullajtásával hitelt szerzett ennek az újnak.** Hitelt. És immár nem is egy népnek a színe előtt. Nem, mert ennek az újnak tartalma-terjedelme - emberiségszélességű. Isten - a magát meg nem védő, s így vérével megváltást szerző Messiás vérének ömlése által - immár az egész emberiségre szólóan köti

meg az emberrel az Új Szövetséget. Azt a messiási újat, amelynek tartalma: a golgotai Út elvállalása ellenében viszi haza az embert a Messiás az Atyához; a golgotai Utat vállalásnak ellenében juthatnak el az Atyához (27f num).

Közben azonban a Názáretből való zsidó férfinak el kellett siratnia egy népet, a magáét. Az Ábrahámmal kötött szövetség népét, amelytől kétezer esztendő Ország-birtoklás után elvételük az Isten Országá. Elvételük, mert nem ismerte fel a Názáretiben Isten, ennek a népnek a számára megígért Küldöttjét. Elvételük tőle, mert amikor megjelent földjén az "ÚJ", készséges és végzetes eszközévé lett a "Jézus előttinek". E nép főpapjai a Jézus előtti Erő és Fejedelmének parancsára - ám a Törvényre hivatkozva - kiírtották Őt a nép köréből mint istenkáromlót.

Ezt a tragédiát, amely fölött a Messiás jajveszékelve zokogott, **megérteni** ..., az emberi értés és megértés közelébe hozni, azt ti. , hogy ez a nép képtelen volt mást tenni, mint kiírtani maga köréből saját fiát, a Messiást... **okaiban megmutatni**, hogy miként tehette mindezt a Jézus előtti történelem legkülönb, mert magától az Istentől kétezer esztendőn keresztül külön is nevelt nép... - ez jelen könyvünk feladata.

Nem tudták, hogy mit tesznek. És éppen ezért nem is tudtak mást tenni, mint amit tettek.

86. NEM ISMERTÉK FEL LÁTOGATÁSA IDEJÉT

a) Akik nem várták a Messiást

Az Isten választott népe nem tudta, hogy a Messiást juttatta keresztre. Ha tudta volna, dehogyis tette volna. **Ez a nép** messiásvárásban, mégpedig **türelmetlen messiásvárásban élt.** Ha három esztendőn át ennek a népnek legközpontibb gondja volt, hogy kicsoda a Názáreti, akkor ez csak azért volt lehetséges, mert Jézus problémává, mégpedig messiási problémává tudta tenni magát számukra; Ő-e a Messiás, vagy nem? Amikor népe számára nyilvánvalóvá lett, hogy nem az, akkor mint e legszentebb szerepkör bitorlójának, pusztulnia kellett.

Izrael földjén **csak a megszálló pogányok** (a görög telepések) **nem várták a Messiást.** Ellenkezőleg félték tőle. Évről évre megújuló tapasztalataik alapján tudták, hogy a messiási remény élvonalbeli képviselői hol itt, hol ott rontanak reá a "betolakodottakra", hogy legalább egy-egy gazdag pogánynak házatól-családjától megtisztítsák Izrael - általuk tisztátalanná tett és lett - földjét. Évtizedről évtizedre megújuló tapasztalataikból tudták, hogy amikor egy-egy elszánt harcos felléptével az ország valamelyik részében bizonyossá lett, hogy a remény már nem remény, hanem megvalósult valóság, mert eljött a "Messiás" - akkor egy egész görög város sirathatta házait, vagyonát, életét. Róma Jeruzsálemben székelő prokurátorának öt légioja állt készenlétben ebben az egészen különleges kezelést kívánó provinciában, hogy résen legyen, ha mozdul a remény. Még inkább akkor, ha valaki ki tudja csalni a zsidó férfiak fegyveres tömegeit a pusztába, hogy ott égi jellel igazolván messiás voltát elinduljon a szent háború az Izrael földjét pusztá jelenlétükkel is megszenteltelenítő pogányok ellen. A prokurátoroknak bőséges tapasztalatuk volt, hogy bármily belső ellentétek szaggassák is ezt az általuk olyannyira megvetett (mert hellénizálhatatlan) zsidó népet, ebben az ügyben egyek. Úgyhogy amikor a zsidó nemzet vezetőstől-népestől átadja nekik azt a Názáretit, aki Maga is mint a zsidók királya mutatkozik be előtte, akkor **Pilátus nem érti ugyan, miről is van szó,**

de egyben holtbizonyos: az összekötözött kezű ember nem az ő, nem a Római Birodalom ellensége (107 num).

Bár körülmetéltette magát, s így zsidónak számított **Heródes Antipász**, Galilea és Perea negyedes fejedelme, ugyanúgy viszonylott a várt Messiáshoz, mint Pilátus. Ugyanúgy, mert hatalma nemkülönben a szenátus és a császár kegyének függvénye volt, s így a várt Messiás szent háborúja ugyanúgy átgázolt volna rajta, mint a prokurátoron. Akármily nagyra értékelte is egyébként Antipász a nép körében magának nagy tiszteletet kivívó Keresztelőt, kénytelen volt elfogadni, majd kivégeztetni, és éppen erre a messiást-váró népre gyakorolt nagy hatása miatt. Sőt, Róma e körülmetélt kegyence **a zsidó nemzeti ügynek veszedelmesebb ellensége volt, mint a prokurátor**. A prokurátorok csak akkor eszmélnek, amikor már folyik a vér. Heródes jobban ismeri a zsidókat: szeme van arra is, ami még csak távoli előkészület, ami előre jelzi a vérontás lehetőségét (106 num).

b) Vámosok és utcanők

Nemcsak a prokurátor katonái pogányok, Heródeséi is azok. A szombat megtarthatása miatt a zsidók fel vannak mentve a katonáskodás alól. Az államhatalom másik jelentős funkcióját, az adószedést azonban már zsidók is végzik. Számos és rangban egymás fölött és alatt álló tisztviselőréteg alkotja azt az adószedő-gépezetet, amely lehetővé teszi Pilátusnak is, Heródesnek is egyfelől a Rómától kívánt összegek hajóra rakását, másfelől udvartartásuk, helyi hatalmi gépezetük kiépítését. Külön rend ez a gépezet a zsidó társadalomban. Külön és nagyon megvetett. **Megvetettebbek ezek az adószedők, mint a köztük élő pogányok**. Zsidó létükre (!) nyúzzák népüket. Háromszorossá teszik az adóterhet. Róma kívánja az elsőt, a helyi hatalmasok maguknak a másodikat, s a vámosok tovább toldják az összeget a maguk zsebére. A pogány javára is nyúzzák népüket, a maguk meggazdagodására is. Árulók. Árulói a nemzet ügyének, és így árulói a Magasságbelinek is. Bűnös, nyilvánvalóan, köztudottan, állapotszerűen bűnös, nyilvános bűnös, megvetett szemétember, hazaáruló vagy v á m o s - egyet jelent ez Izraelben.

A vámosok azonban nem tekintik magukat idegennek Izrael ügyétől. Mennek a Keresztelőhöz is, mennek a Názáretihez is. Mennek ők is mindenkihez, akiben Izrael reményét sejthetik. Mennek együtt bőségük, pénzük kitartottjaival, az utcanőkkel. Mennek, mert emberi gyöngeségük ugyan odahajtja őket, hogy foglalkozásukkal kimeneküljenek - ám a népi köznyomor fokozása által - a népi köznyomorból, de azért elevenen él bennük a Messiás Országának reménye, amelyben majd nem lesz nyomor, és nem kell a nyomorúságukat okozó pogányok szolgálatával kimenekülniök a nyomorból. Heródes főemberei között bőven voltak nemcsak pogányok, zsidók is. E heródiánusok, Heródes-pártiak közül senkit sem ismerünk, aki megkereste volna Jézust, bár egyikük felesége ott van a Jézust vagyonukkal szolgáló asszonyok között. (Lk 8,3) Ezzel szemben **a vámosok Mátétól Zakeusig - a hasonló okokból megvetett, a pogányok és vámosok pénzéből kitarított utcanőkkel együtt - ott vannak a Jézusnak utánamenők széles soraiban.**

c) Nagytanács

A várt Messiással szemben tanúsított magatartás szempontjából **a Prokurátorhoz, Heródeshez és párhíveihez legközelebb - a Nagytanács áll (104-105 num).** Legközelebb - a nem-pogányok, a pogányokkal bevallottan és nyíltan nem cimborálók oldaláról. A hatalom

természetéből következően. A prokurátor, miként Heródes is, gondoskodik az uralmat biztosító hadseregről és adószedésről, de az ezen túlmenő ügyeket ráhagyja e nehezen kezelhető és ezer ősi törvény szerint irányított életű nemzetre, annak vezetőire. Az igazságszolgáltatást is, csupán a halálbüntetés jogát tartván fenn magának. Róma is, Heródes is (Róma neveltje) - bölcs. Ha hatalmának gyakorlásával a Nagytanács elégtelenséget vált ki a népből - az Rómának jó. Ha a nép fellázad Róma ellen, akkor viszont ezért elsősorban a helyi önkormányzat, a Nagytanács vonható felelősségre.

A Nagytanács vezetőjének, az "első" főpapnak, évenkénti letevésével-cserélgetésével beleverték már a prokurátorok a Nagytanács fejébe, hogy Rómát szolgálni - ez a feladatuk. Kaifás tanult elődei példájából. Már nyolc éve hivatalban van, mikor Pilátus Jeruzsálembe érkezik. Ért hozzá, hogy Pilátus se váltsa le őt. Együtt buknak majd eseményeink után,36-ban. A Nagytanács nem enged, ha istenszobrot akarnak felállítani Jeruzsálembe; a bálványokkal nem engedi megfertőztetni a szentvárost, "**világnézetileg**", **azaz vallásilag intranzigens**, de a fegyvertények következtében létrejött hatalmi helyzetet elfogadja, azaz politikailag a Birodalommal és a Prokurátorral szemben **teljesen lojális**: "Nincsen királyunk, csak császáruk". (Jn 19,15)

Elvben - a Nagytanács is feltétlenül várja a Messiást. De gyakorlatilag egészen másképpen, mint a széles néptömegek. Ezek mindent feltéve erre a lapra, a semmitsem-veszíthetés tudatával és mindent kockáztatva. Ezzel szemben a Nagytanács csak politikai kockázat nélkül. A tömegek mint legfontosabbat és mindenekelőtt várják. A Nagytanács - éppen mert van mit vesztenie - nem akármilyen áron, nem hatalmuk és életük kockáztatása árán. Amikor hivatalosan szembesül majd a Nagytanács a kérdéssel, hogy vajon kicsoda a Názáreti, magatartását nem ennek a kérdésnek az eldöntése, hanem a politikai kockázat elkerülése határozza meg. (Jn 11,49-50) Feltételesen és másodlagosan várták tehát csak a Messiást. Kicsit megalázó a helyzetük, különösen akkor, ha visszagondolnak a Pompeius előtti időkre, amikor a főpap szuverén uralkodó volt Izraelben. De azért helyzetük így sem kedvezőtlen. Ők a legfőbb zsidó tekintélyek az országban. Palesztina jámbor zsidói is, a diaszpóra jámbor zsidói is ideküldik a fejadót, a tizedet. A főpapok vezetése alatt álló templomban mutatatták be az áldozatokat, az ő városukban költik el a második tizedet a sátoros ünnepeken. Mindezek következtében a Nagytanács a zsidó nemzet messze kiemelkedően legvagyonosabb rétegét alkotja. **Nagyság, gazdagság, hatalom dolgában, a pogányokat nem számítva, senki sem vetekedhetik velük.** Minek kockáztassanak tehát oktanul?!

Az igazi Messiás úgyszólván majd politikai kockázat nélkül szabadítja meg az országot a pogányoktól! És talán **még valami mérsékelte bennük az elvi messiásvárásnak gyakorlati messiásvárásba fordulását: hogyan tekintené a győztes Messiás a Nagytanácsot?** Több vagy kevesebb lenne-e a Nagytanácsot alkotó hetven ember nagysága, gazdagsága, hatalma? A kérdés messzemenően foglalkoztathatta a hetven férfit, mert a messiási győzelmet türelmetlenül váró szegénység a Nagytanács nagysága-gazdagsága-hatalma megtörését is messiási feladatnak tekintette. Legalább is az esszéusok feltétlenül így képzelték el a messiási győzelmet.

d) Szadduceusok

A Nagytanács természetesen maga sem egységes. Mint az Erő világában minden, úgy a Nagytanács is erőviszonyoknak köszönheti összetételét. Kiknek sikerült bejutniuk a zsidó nép e legfelsőbb testületébe? Első és egyúttal legvagyonosabb, legtekintélyesebb rétegét, - amely

egyedül adhatja e Nagytanács fejét, az első főpapot, - a főpapok alkotják. **E főpapi arisztokrácia - születési arisztokrácia.** Ezer szakrális jellegű házassági törvény védi e főpapi családok exkluzív jellegét. E réteg vagyonát szüntelenül táplálja a jeruzsálemi kultusz nem csekély jövedelme.

E legfelsőbb testület második rétegét - a vének alkotják. Az előzőhöz hasonlóan nagyvagyonú és szintén eléggé exkluzív jellegű arisztokrácia, de laikus jelleggel. Másodhegedűsök ők a koncertben a főpapok mellett. Jézus perében árnyként kísérik ezeket, s velük szemben elsődlegessé soha nem válik szerepük. **Ezek között már akad Jézusnak szimpatizánsa is: Arimathei József.** (Mt 27,57; Mk 15,43) A főpapok között nem találunk ilyet.

A két réteg életszemlélete nagyjából azonos. **Szembenállásuk a hellénizmussal megértőbb,** mint a jámbor zsidók tömegeié és vezetőié. Nagy vagyonuk ugyanis kísértésbe viszi őket, hogy éljenek azokkal a luxus-szintű dolgokkal, melyeket a hellén világ felkínál nekik. Az ősök hitéből elsősorban a liturgiához ragaszkodnak, az áldozatbemutatókhoz. A hellénizmussal való szóbaállást elvileg és gyakorlatilag lehetetlenné tenni akaró tengernyi farizeusi törvénytárgyalást - elvetik. Nem hisznek az élet halálon túli folytatásában: feltámadásban, számonkérésben, jutalmazásban és büntetésben (104c num). A zsidó nemzetet tagoló felekezetek közül - ők adják a szadduceusokét (az "igazak").

e) Farizeusok

Van a Nagytanácsnak egy harmadik rétege is: az írástudóké. Ők alkotják Izrael szellemi arisztokráciáját. Nem születési, nem vagyoni arisztokrácia az övék. Tudásuk tekintélye alapján kerülnek a hetvenek közé. Elenyésző kis részük a fenti két réteg - főpapok és vének - szövetsége: szadduceus. Döntő tömegükben azonban a velük szemben álló irányzathoz, a farizeusokéhoz tartoznak. **Széles tömegbázisra támaszkodó politikai erejük juttatja őket oda,** hogy a nemzet e legfelsőbb törvényhozói, bírói és végrehajtói testületében egyáltalában helyet kaphatnak. A szadduceusokkal szembenálló felekezet a farizeusok; képviselőiből kerül ki az írástudók döntő többsége. Mint a Nagytanács tagjainak, osztaniuk kell annak politikai alapállását a Birodalommal, a prokurátorral szemben.

Ami azonban a szadduceusok számára viszonylag belső, lelkiismereti törés nélküli elfogadása a kényszerűségnek, az a **farizeusok számára kínos lelkiismereti probléma.** Az erőviszonyokat lemérve elhatárolják ugyan magukat a fegyveres támadás gondolatától, de a passzív rezisztencia álláspontjára helyezkedve. Ennek értelmében kényesen vigyáznak rá, hogy lehetőleg semmi érintkezési felületük se legyen a megszállókkal, a betolakodott pogányokkal. Ezt szolgálja a számtalan mosakodási törvény is. (Mk 7,3-4) Nem a vagyon és nem az ezzel szükségképpen együttjáró hatalmi befolyás, hanem gondolataik ereje, s az ezekre hallgató jámbor tömegek képesítik e felekezetet arra, hogy legkiválóbb képviselői a Nagytanács tagjai lehetnek. **Ottani helyzetük azonban meglehetősen ellentmondásos.** Egyfelől ambicionálják ottlevésüket - befolyásukat e legfőbb szinten is érvényesíteni akarván. Másfelől kínosan vigyáznak arra, hogy semmi se fertőzze meg őket e testület életszemléletéből és életformájából. A Nagytanács-beli farizeus írástudók a Nagytanács létfeltételét jelentő lojalitásnak és a farizeusi felekezet passzív rezisztenciájának egymással alig-alig összeegyeztethető ellentmondását hordozva töltik be szerepüket (102c num).

E farizeusi írástudók a töretlen és teljes ószövetségi vonal képviselői; nekik a Törvény is fontos, nemcsak az áldozatbemutatás. Szerepük akkor lett elsőrangú fontosságúvá Izraelben, amikor az i. e. 2. században a zsidó nemzeti ügy fegyveres győzelmet aratott a pogányokkal szemben, és a harcot irányító főpapok királlyá lettek. A fegyveres harcot az Ószövetség lelkéről lelkeztetett spirituális erők, a 2. századbéli szadduceusok inspirálták. A győzelem után a hatalom elvégezte a maga munkáját az eszmei harcosokból lett hatalomgyakorlókön. A harcot indító cél elkötelezettjei keserűen látták a szolgálni akart eszmény és az új, független zsidó államiság valósága közti különbséget. A nemzeti harc e szellemi inspirálói kis számban odacsatlakoztak az újdonsült hatalomhoz, s ebből a megalkuvásból születtek meg a Krisztus korabeli szadduceusok. Másik és nagyobb felük eszmei és politikai ellenállásba ment át. Az ellenállók egyik csoportját jelentik a farizeusok.

Nemcsak a Nagytanácsban vannak ott. Ott vannak Izrael földjének minden városában, minden falujában. Zárt és szigorú szabályú közösségeket alkotnak, amelyek érvényesítik befolyásukat a városokban és falvakban. A nép életét egybefogó zsinagógák is az ő kezükben vannak. Közülük kerülnek ki a zsinagóga-elöljárók. A szombat, az imádság, a böjt, a rituális mosakodások és mosogatások, a tizedek, a fejadó kérdéseiben vallott és gyakorolt magatartásuk nagy tekintélyt biztosít nekik a széles néptömegek részéről. Ugyanakkor ellenérzés is támad e rétegekben a tekintély átéléséből származó farizeusi öntudattal és göggel szemben. A tömegek sohasem botránkoznak meg, bármilyen éles szavakkal korholja is Jézus a farizeusokat.

f) Az esszénusok és a Keresztelő

Az ellenállók második és következetesebb csoportja megszakította a kapcsolatot a Nagytanáccsal is, a templommal is. Kivonult a pusztába. Qumran felfedezése óta világosabb képünk van e kivonulás tartalmáról és méreteiről. A sok száz, talán ezer tagot számláló szerzetesi közösségnek, amely Izrael jámboraiból nyerte utánpótlását, alighanem jelentékeny volt a társadalmi tömegbázisa. Létszámuknak, tömegbázisuknak különös súlyt ad az a körülmény, hogy a nemzeti hatalom szempontjából nézve illegalitásban vannak, s aligha valószínű, hogy a prokurátor vagy a negyedes fejedelem kegyelte volna őket. Míg a farizeusok messiásvárása a passzív rezisztencia és a kényszerű lojalitás ellentmondásos keverékét, tehát valójában a kooperálás egy fajtáját eredményezi, addig **a pusztába kivonulás a kooperálás minden fajtájának elutasítását jelenti** - a Messiás bármelyik pillanatban bekövetkezhető megérkezésének reményében. Irodalmuk ugyanazzal az erővel tüzel egyfelől a kitteusok (rómaiak), másfelől a gonosz főpap ellen.

Ma már **aligha kétséges, hogy ezek köréből nőtt ki a Keresztelő is.** Pilátus talán nem is észlelte jelenlétét, Heródes azonban annál élesebben és kínosabban. A Nagytanács nem tekintette őt prófétának, (Mt 21,25.32; Mk 11,31; Lk 20,5) ellenkezőleg: kihallgattatja őt a Keresztelőre is éberén figyelő farizeusok által. (Jn 1,19-24) Nemcsak az esszénusok állnak szemben a kooperálókkal. A közülük kikerülő János is nagyon éles hangot üt meg mind a szadduceusok, mind a farizeusok ellenében: "viperek fajzata". (Mt 3,7) A bizalmatlanság tehát kölcsönös volt. Izrael vezetőrétegében a Keresztelő nem talált elfogadásra, (Mt 21,32; Lk 7,30) s akik igényelték is közülük az alámerítést, a metanoia gyümölcsei nélkül igényelték azt. (Mt 3,7-10)

Ezzel szemben elfogadásra talált a farizeusi felekezethez be nem szervezett széles néptömegek előtt; feléje fordultak a vámosok és utcanők is, sőt a pogány katonák is felkeresték. (Mt 3,5-6; 14,5; 21,26.32; Mk 1,5; 11,32; Lk 3,3.10-4; 7,29; 20,6)

Nincs adatunk arról, hogy János nem ment volna fel a templomba. Jézus tőle átvett tanítványainak semmi ellenérzésük nem volt a templommal szemben. E tekintetben tehát minden bizonnyal **kevésbé volt merev, mint esszénus nevelői**. Spiritualitása azonban nem az áldozatbemutatás, nem a vallási obszervanciák vonalán mozgott. Többet akart, s éppen emiatt lehetett gyanús a jeruzsálemi vezetőség szemében. Az ószövetségi törvény erkölcsi tartalmára (Heródiás) és talán méginkább az adástörvényre tette a hangsúlyt. (Lk 3,10-4)

E hangsúlytevései következtében válhatott gyanússá a farizeusok szemében? Erőteljes aszkézisét esszénus nevelőitől hozhatta magával; önmegtagadásban (ételben-italban-ruhában) igen kemény vonalat képvisel; az imádkozásban nemkülönben. (Mt 3,4; 11,8.18; Mk 1,6; Lk 7,25.33; 11,2) Egyes tanítványai nem csatlakoztak Jézushoz, hanem kitartottak mellette elfogatása után is; ezekből megütközést váltott ki Jézus szabadabb magatartása az evés-ivás és imádkozás tárgyában: (Mt 9,14; Mk 2,18; Lk 5,33) a Keresztelő tanításán és példáján nevelődve meg kellett ütközniök a böjti napon Mátéval lakomázó Jézuson (97 num).

Az Ószövetség prófétái Izrael egészéhez küldött prófétáknak tudták magukat. Isten üzenetét közvetítették a nép kunyhóiban és a királyok palotájában is. Az esszénusokkal ellentétben - a Keresztelő folytatta ezt a hagyományt. Antipászon is számonkéri a Törvényt, ha egyszer körülmetélték. **Mintha a Keresztelő nem képviselt volna semmiféle politikai irányzatot.** Politikai pártalakítás nélkül várta a Messiást, és készítette annak útját. Az, hogy Heródes becsülte őt, alighanem kétségtelenné teszi, hogy az esszénusok merev elszigetelődésén politikai tekintetben is túltette magát.

g) A szegények

A Jánosért lelkesedők táborába elvezet bennünket Izrael ama legszélesebb rétegéhez, amely a legtűrelmetlenebbül várta a Messiást. Tűrelmetlenségét szociális helyzete magyarázza. A Nagytanács javára teljesítendő fejadó-tizedek-áldozatbemutatások egyfelől mint nemzeti adó, másfelől a vámosok által behajtott adóteher olyasféle helyzetbe hozta a köznépet, amilyenben a török hódoltsági magyar jobbágyság volt, akitől a hódoltságra fegyveresen becsapó magyar földesúr is elvitte a jobbágysági szolgáltatást, s akin - mindezzel természetesen mit sem törődve - a török urak is behajtották a szultán és a maguk adóját. Ily helyzetben különösen sürgetővé válik a "misera plebs contribuens" számára Izrael földjének megtisztítása a pogányoktól. **Különösen sürgetővé válik tehát a mindezt végbeinni képes messiás megérkezése.** Az evangélisták ajkán ez a széles réteg a "tömeg" (οχλος = ochlosz), a "nép" (λαος = laosz) megjelölésekkel szerepel; Jézus ajkán pedig a "szegények" (57b num) megjelöléssel. Ez volt az a réteg, amelynek nem volt módja Jézust vacsorára hívni. Ellenkezőleg, Ő vendégelte meg e réteget két ízben is a pusztában. A farizeusokon kívül (Lk 7,36; 11,37; 14,1) csak a vámosoknak (Máté, Zakeus) volt módjuk erre. Továbbá Lázár családjának, és a Lázár baráti köréhez tartozó és ugyancsak betáni leprás Simonnak. Mivel Lázár Mária nevű nővére azonos a farizeusi lakoma bűnös asszonyával, (Lk 7,36-50; Jn 11,2) feltehető, hogy Lázár is és a leprás Simon is ahhoz a réteghez tartozott, amely a "vámosok és bűnösök" néven kerülnek elő újra és újra az evangélium lapjain. A vagyoni helyzet szempontjából középosztálynak tekinthető farizeusok, vámosok és bűnösök szintje alatt élt Jézus "szegényeinek" széles rétege.

Nemcsak anyagi terheket kellett viselnie. A megvetettség terhét is. Anyagi helyzete nem tette lehetővé számára a farizeusi tisztaságtörvények megtartását s a karhatalmilag be nem hajtható nemzeti-vallási adószolgáltatások egészének teljesítését sem. Még kevésbé volt módjuk iskolázódásra, a Törvénynek és magyarázatainak arra a beható vizsgálatára, amelyet a farizeusok oly nagyra értékeltek írástudóikban. "Ez a sokaság, amely nem ismeri a Törvényt, átkozott", (Jn 7,49) - mondják a Nagytanács farizeusi írástudói még a főpapi szolgákra vonatkozóan is.

Ha e farizeusi kíváncsalmaknak nem is tudott megfelelni ez az átkozott csöcselék, **éles késekkel és kardokkal azért rendelkezett.** S ha valaki el tudta hitetni velük, hogy ütött az óra, mindig készségesen rohantak a pogányra, újra és újra vállalván a megtorlás borzalmas következményeit, a kereszthalált is. Olyan réteg, méghozzá igen széles réteg volt ez, amelyre érvényes lehetett egy jóval későbbi keletű megállapítás: nem veszíthet semmit, csak láncait. Léthelyzetéből folyt, hogy türelmetlenül várta a nemzeti felszabadítót, és **kész prédája lett** azoknak a csak illegalitásban élhető forradalmároknak, akiket **"zelóták", "szikáriusok" néven emlegettek Izrael-szerte.** Bármikor belerángathatók voltak akár kisebb, rablógyilkos-szinezetű akciókba (Barrabás), akár nagyobb arányú lázongásokba. (Lk 13,1) Jézus él már, amikor Nagy Heródes halála után Gamalai Judás elfoglalja a Názárettől pár kilométerre fekvő pogány várost, Szepphoriszt, s a szíriai legátus pedig megtorlásként porig égeti a várost, zsidó lakóit rabszolgának adja el, s Jeruzsálem mellett kétezer felkelőt keresztre feszít. És serdülő fiatalember már, amikor Judás újra lázadást szít, újra eredménytelenül, és új megtorlást vonva maga után.

Ki így, ki úgy, de Jézus minden zsidó kortársa várja a Messiást. S alighanem még a Keresztelő sem tudja határozottan, hogy akinek útját készíti, nem lesz-e egyúttal nemzeti felszabadító vezér is. **A zsidóság egyeteme** viszont - ha feltételesen, ha feltétel nélkül várta - **a nemzeti felszabadítót várta a Messiásban.** A szegények tömegei feltétel nélkül és türelmetlenül várták a nemzeti felszabadítás programjával érkező Messiást.

Ily körülmények között nem az lett volna rendkívüli, ha Izrael népe felismeri a Szeretet Országából jött követ látogatásának az idejét?

87. A KÍSÉRTÉS VISSZAUTASÍTÁSA

a) A pusztai magány

A rendelkezésre álló adatok arra látszanak mutatni, hogy a Messiás i. e. 7-ben született, és i.sz.30-ban keresztkedett meg Jánosnál a Jordán vizében. Lukács szerint **"mintegy harminc esztendő"** (Lk 3,23) volt ekkor. Két-három év múltán a jeruzsálemiek ötven esztendősnél fiatalabbnak becsülik Őt. (Jn 8,57) Felnőtt és részben feleséges tanítványait "fiacskáimnak, gyermekeimnek" is szólítja. (Mk 10,24; Jn 21,5) Mindezekből kikövetkeztethetően alighanem inkább **negyvenesztendős lehetett tehát,** amikor elindult Názáretből a Jordán felé. Alámerítődésének talán nem is volt más emberi tanúja, csak János, akinek meg kellett tudnia, hogy megérkezett az Eljövendő, akinek ő az útját készíti. Amikor a Keresztelő a Jeruzsálemből küldött farizeusok érdeklődésére megvallja, hogy ő ugyan nem a Messiás, de a Messiás már megérkezett: "köztetek van, akit ti nem ismertek", (Jn 1,26) - akkorra már Jézus megkeresztelkedett nála a Jordán vizében és már túl van a pusztán negyven napján is.

Az evangélistáktól értesülünk, hogy a pusztai negyven napra "azonnal" a megkeresztelkedés teofániája, a Keresztelkedőnek bemutatkozás után kerül sor. (Mk 1,12) Arról is értesülünk, hogy a Lélek vezette ki, űzte ki Őt a pusztába. (Mt 4,1; Mk 1,12) S arról is, hogy a pusztába kiérve - negyven napon keresztül a Lélek vezeti ott. (Lk 4,1) E pusztai negyven nap magányát azonban Jézus nem csupán Lelke társaságában tölti. Ott van a Sátán, (Mk 1,13) az ördög is. (Mt 4,1; Lk 4,2) Mindjárt a pusztába érkezést követően kezdődik a Sátán szerepe, nem pedig negyven nap múltán: "negyven napon át a pusztában volt és kísértette a Sátán... a Lélek vezette a pusztában negyven napon át, és kísértette az ördög". (Mk 1,13; Lk 4,2) **Hármasban telt el ez a magány: Jézus, Jézus Lelke és a Sátán voltak a szereplők.**

Miért akarta Jézus Lelke a pusztai magánynak e hármasságát? Forrásaink felelnek erre a kérdésre is: "Kiűzte a Lélek a pusztába, hogy **megkísértse** az ördög". (Mt 4,1) A nyilvános működés megkezdése előtt Jézus szembesíteni akart magában két mondanivalót és magatartást. Saját Lelkének hangját a Sátán (a Sátán lelkének) hangjával. Miért volt szüksége erre Jézusnak?

Mint minden életmegnyilvánulás, úgy a küldetés is - vonatkozás. A vonatkozás három elemével: a vonatkozás első és második pontjával, valamint az azokat összekötő vonatkozási tartalommal. A küldetési vonatkozás első pontja - Ő maga. A második pontot azok alkotják, akikhez küldve van. A vonatkozási tartalmat pedig küldetésének tárgya adja. Negyvenes korában az ember merő emberi tudással is tisztában lehet azzal, hogy önmaga kicsoda és micsoda. Negyvenesztendős korunkra merő természeti tudással is világosan láthatjuk a bennünket körülvevő társadalom összetételét, igényeit, törekvéseit és feszültségeit. S ennek folytán **merő emberi tudással is világosan megállapítható, hogy egy bennünk élő társadalmi programnak van-e megvalósulási lehetősége** abban a társadalomban, amelyben ezt a társadalmi programot valósággá akarjuk tenni. Ebben a társadalomban a harmincesztendős kort tekintették alsó határnak; ez volt az az életkor, amelyben valaminő programmal már a társadalom elé lehetett állni. Ekkortól kezdve lehetett reménye valakinek arra, hogy úgy nézzen rá, mint akinek volt már ideje meggondolnia, amit mondani akar. Jézus programjának, az Útnak, negyvenes korára már emberi tudása alapján is késznek kell lennie. Jézus programja - az Út; a kicsiség-szegénység-védtelenség programja. Ez lenne küldetésének vonatkozási tartalma. De negyvenesztendős korára Jézus ismeri azt a társadalmat is, amelyben él. Azt a társadalmat, amelyet előző numerusunk rajzolt meg. Amikor Lelke kiűzi Őt a pusztába, akkor **Jézusnak már tudnia kell, hogy programja ebben a társadalomban aligha kellhet sokaknak.**

Azért volt szüksége a negyven napra, hogy ennek során megkísértse Őt a Sátán. **A Sátán egyetlen tárgyban, egyetlen programmal kísért: az Út ellenében.** A Sátán - maga az Út megtagadás, az Út nemvállalás. Azért volt szüksége a negyven napra, hogy válaszolhasson mindarra, ami programja ellenében és ellenére mondható. Hogy átgondolja, van-e gyakorlati értelme küldetésének!? Neki lehet-e menni ennek a feladatnak!? Fellépni egy olyan társadalmi programmal, amelynek egyetlen pontja sem találkozik egyértelműen a társadalom bármelyik rétegének a törekvéseivel!?

A kísértés, amely ily helyzetben szükségképpen, csak abban állhat, hogy a Küldött lemérvén a küldetése vonatkozási végpontjaként szolgáló társadalmat, annak törekvésétől igazítsa a maga küldetésének tartalmát. Ugyanakkor **az a kísértés, amely nem képes belülről is kísértetni - nem kísértés.** Egy külső és megtestesült ördögnek Jézuson kívül maradó gondolatvilága - nem lehet kísértés Jézus számára. Legfeljebb otromba ügyetlenség az ördög

részéről; még akkor is, ha az, akit megkísért, csak ember és nem az Atyának Fia. Kísértésről csak akkor lehet szó, ha Jézus embersége módot ad arra, hogy BelőleMagából támadjon a gondolat, amely nem az Istené, hanem az "embereké". (Mt 16,23) Kísértésről csak akkor lehet szó, ha Jézusból, Magából támadhat a gondolat, hogy ne azt akarja, amit az Atya akar, hanem valami mást, amit embersége diktál. A Getszemáni-kert megmutatta, hogy támadhatott ily gondolat Jézusból (5i num). Nemcsak pályája elején és végén volt kitéve ennek a lehetőségnek. Lukács szerint a kísértések befejeztével csupán "egy időre" hagyta el Jézust az ördög. (Lk 4,13)

Embersége, valamint azok a szituációk, amelyekbe belekerül küldetésének teljesítése során, bőséges alapot nyújtanak arra, hogy újból és újból megszülethessenek tudatában olyan gondolatok, amelyek el akarnák téríteni annak a parancsnak a teljesítésétől, amelynek végrehajtásáért jött. Azaz a Golgotától...hiszen az atyai parancs arra a szóra lett kiállítva. (Jn 18,11) Jézus e negyven napi böjtös magányának, **imádkozásának tárgyaként a kísértést és kísértőt legyőzést adják elő forrásaink**. Hasonló a tárgya a getszemánibeli imádságnak is. S talán nyilvánvalóvá tehetjük majd, hogy Jézus több meg nem jelölt tárgyú imádkozásának anyagát is ugyanebben a tárgyban kell megkeresnünk és megtalálnunk (89e num), mert csak egy időre hagyta el Őt az ördög.

b) A nagyság kísértése

"Ha Isten Fia vagy, vesd le magad innen...". (Lk 4,9-12; Mt 4,6-7) A pusztába vonuló Jézus tudja, mit kíván az a választott nép, melynek összegyűjtése a feladata az Isten Lelkétől e nép számára századokon keresztül ígért Messiásnak. A nép a nemzeti királyságot várja és kívánja.

Úgy, ahogy a Nagytanács is várja a Messiást. Nyitott a Názáretivel szemben is: **"Ha Izrael királya, szálljon most le a keresztről**, és majd hiszünk neki. Bízott az Istenben; mentse meg most Őt, ha akarja; mert azt mondta: az Isten Fia vagyok". (Mt 27,42-3) A köznép nemkülönben: "Te, ki lerontod a templomot és harmadnapra felépíted, szabadítsd meg magadat; ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről". (Mt 27,40) Izrael társadalmának legkülönbözőbb rétegeiből hányszor és hányszor hangzott el és fel a három esztendő során egy igény a Názáretivel szemben! Az, hogy döntse el egyértelműen a központi jelentőségűvé vált kérdést: **kicsoda ez a Názáreti?** Kívánja Tőle az igazoló égi jelet Heródes, (Lk 23,8) kívánják az írástudók, (Mt 12,38; Lk 11,29.16) a szadduceusok, (Mt 16,1) a farizeusok, (Mt 12,38; 16,1; Mk 8,11; Lk 11,29.16) és kívánja Tőle a Maga számára már végképp megnyertnek látszó, hiszen Őt már királyává tenni akaró tömeg, (Jn 6,30) hogy eloszolják minden kétség, és megszülessék a bizonyosság.

Sűrítetten elővételezi mindezt a pusztában a Sátán. Leugrani a jeruzsálemi templom tetejéről a templom udvarára, vagy esetleg a falak alá a Kedron patakának völgyébe sértetlenül, mert angyal biztosítja majd, hogy lábát kőbe ne üsse - ez az indulás pillanatában eldöntené a kérdést, hogy a Názáretiben az Eljövendő érkezett meg. A három esztendő fenti égi jelet kívánásai tárgytalanok lennének, nem volna többé szükség rájuk. **A Sátán ajánlatának elfogadása azonnal tisztázná: a Názáreti a Messiás, Jézus - a Krisztus!**

Jézus ismeri a Maga népét és tudja, mit kell tennie, hogy e nép egybegyűjthető legyen, hogy sikerre vihesse nyájegybegyűjtési küldetését. Tudja, mit kíván e nép a Messiástól. Tudja, és visszautasítja a Sátán ajánlatát. A törvényen nevelkedő názáreti zsidó férfiú a Törvény szavával: "Ne kísértsd Uradat, Istenedet, ahogy megkísértetted a kísértés helyén. Őrizd meg

az Úr, a te Istened parancsait és rendelkezéseit és szertartásait, amelyeket megparancsolt neked, és tedd azt, ami tetsző és jó az Úr szemében, hogy jól menjen a sorod és bejutva birtokold azt a nagyon jó földet, amelyről megesküdött az Úr atyáidnak...". (Deut 6,16-8) A templom párkányáról való leugrás "égi jelének" produkálása lehetetlenné tenné a Messiás számára - tenni az Atya parancsait, rendelkezéseit; tenni azt, ami az Atyának tetsző és jó; lehetetlenné tenné a maga számára és népe számára az Atyához jutást. Lehetetlenné, mert **az égi jelet produkáló Messiás pillanatokon belül fegyveres zsidók ezreit és tízezreit találná maga körül**, akiknek vagy élükre állhatna, vagy elmenekülhetne előlük, de semmiképpen se volna módja elmondani nekik azt az Utat, amelynek tudtul adásában áll a küldetése, s amely Útból egyébként a fegyvereknek ki kell maradniok.

c) A gazdasági csoda kísértése

"Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek kenyerekké legyenek...mondd ennek a kőnek, hogy kenyérré legyen". (Mt 4,3; Lk 4,3)

A pusztai zsidó férfi azt is tudja, hogy népének nemcsak a rómaiakkal van baja, hanem a rómaiakat kiszolgáló és így a tömeg nyomorát, kenyértelenségét ugyancsak okozó kooperálókkal is: Heródes-sel, a Heródes-pártiakkal, a Nagytanáccsal, a főpappal, a főpapokkal, a vénekkel és írástudókkal, még a farizeusi írástudókkal is. Jézus tudja, hogy e nép megnyerésének feltétele a köznyomor eltüntetése. Csatlakoznak Hozzá, ha megszünteti kenyérgondjaikat. **Hisznek Neki, ha megeteti őket.**

Hochwälder "Szent kísérletében" a paraguayi redukció indián törzsfőnökei ezt mondják államfőjüknek, a jezsuita provinciálisnak: "Ez **az a** Krisztus, akire szükségünk van. Enni ad nekünk. Ruház bennünket. Megvéd a rabszolgavadászoktól. Házakat épít nekünk. Fegyvert ad a kezünkbe. Hatalmassá tesz bennünket. Ez az a Krisztus, akit akarunk, tisztelendő Atyám". Az életművét feladni kényszerülő provinciális akkor, szenvedéseinek infernójában megért valamit: "Ez **az a** Krisztus, akit hoztunk nektek. De jaj, becsaptunk titeket. Krisztus nem nyújt senkinek sem biztonságot, nem táplál és nem öltöztet. Őmaga is szegény és ruhátlan...".

A Názáretinek el kell utasítania a kísértést, nem csinálhat redukciót Izraelben, nem csaphatja be népét, és így nem tüntetheti el nyomorát sem. A Törvény segíti Őt a kísértés legyőzésében: "Ínséggel sújtott téged...hogy megmutassa neked, nemcsak kenyérrel él az ember, hanem azzal a tanítással, amely az Isten szájából származik". (Deut 8,3) Legyőzi a kísértést, hogy elmondhassa majd azt a tanítást, amely szerint a szociális kérdés megoldása az Atya részéről hozzáadatik az Úthoz, az Isten Országá kereséséhez (129c num). **A gazdasági csoda rövidzárlat-kísértését legyőzve** majd elmondja, hogy az Út nélkül nincs megoldás a szociális kérdésre. A szociális kérdés megoldását hiába "keresi" (47b num) az ember, hiába van gondban érte - el nem éri. Ellenkezőleg, minél jobban keresi, minél inkább gondban van érte, annál megoldhatatlanabbnak fog mutatkozni.

A paraguayi provincialist az győzi meg arról, hogy becsapta az indiánokat, hogy csak a legkatolikusabb spanyol király haderejével megütközve lehet módja arra, hogy fenntarthassa a redukciót. De ettől a lépéstől már visszahőköl. Ha önnön elhatározásából nem is, hát a generális titkos közlésétől segítve: Ha fegyveres ellenállásba megy át, a jezsuita rend lehetetlenné válik, minden életlehetőséget elvesznek tőle, nem hirdetheti tovább az evangéliumot. **Ha Jézus megoldja a szociális kérdést Izraelben, mintatársadalmát meg kell védenie** a császár, a szenátus, a prokurátor, Heródes, a Heródes-pártiak, a Nagytanács

főpapjai és vénei ellen. Azaz mindazok ellenében, akik hasznát húznak a mintatársadalmat megelőző köznyomorból. S ha következetesen továbbmegy a megkezdett úton, vállalnia kell a harmadik kísértés anyagát is.

d) A hatalom kísértése

"Neked adom ezt az egész hatalmat...ha tehát leborulva imádsz engem, minden a tiéd lesz". (Lk 4,6-7; Mt 4,9)

Imádnia kell leborulva a Sátánt. A Sátán bemutatkozik: ő az ERŐ elve (124a num). Az Isten belerakta a világba az Erőt, az emberalatti lét törvényét: a mechanika és a létharc törvényét. **A teremtett szellem előtt ott áll a lehetőség, hogy alkalmazza a maga világán belül is ezt az erőt. Az a lehetőség, hogy a maga törvényévé emelje az Erőt. S legyen az Erőből - elv.** Amikor ez először megtörténik, akkor vesz szállást a földön a Sátán. A Szabadság- és Szeretet-Istennek csak ily lehetőség állítás mellett volt módja a szeretet elvének választására megteremtett embert meghívni a Szabadság és Szeretet isteni világába. Az ember (angyal is?) csak az erőt nem választásban, az erőt elvévé nem emelésben élheti meg az isteni életre képesítő szabadságot. Csak így lehet módunk szabadon választani a Sátán által elvévé emelt ERŐ ellenében az ÖSTÉNYT, a Szeretetet. Az Erő mint elv - tehát nem Isten teremtménye. A teremtés mint elkerülendő lehetőséget adja csupán az ember (az angyal?) elébe.

Ez az Erő - még ha a legjobbat akarás mozgatná is - idegen az Östénytől, amely nem fizikai, nem kényszerítő erő, tehát nem erővel jól akaró, hanem erőalkalmazást nem ismerő és a másnak rosszat tevést ugyancsak nem ismerő - adás. Idegen az Östénytől, amely Maga az Adás...az Istennek-tetsző és az Istennek-nemtetsző, azaz a jó és a gonosz javára egyaránt. (Mt 5,45) Idegen, mert az Erő nincsen meg Vevés nélkül, s a vevés lerontása, ellentmondása az Adásnak. Az erőt alkalmazó játékarás sátánimádás, a Sátán elvéhez állás (12 és 59 num).

A Názáreti tudja, hogy a választott nép társadalmi végső soron éppen ezt kívánja Tőle. Az égi jel igazolná, hogy a sikeres erőalkalmazás birtokában van, s a kövekből kenyereket varázslás logikusan kívánná e kenyér megvédését. Az első két kísértéstárgy elfogadásának csak akkor van értelme, ha elfogadja a harmadikat, amelyben kivirágzik az első, s amelyben biztosítékot kap a második. **A három kísértés logikája kifogástalan.** Zárt logikai rendben mutatja a Messiás kategóriáit, illetőleg azok fonákját.

Az Isten Fiának azonban nem az a küldetése, hogy Isten Ellenlábának a szolgája legyen. **Akkor sem, hacsak ezúton volna módja összegyűjteni népét, Izraelt.** A Názáreti ismét a Törvényhez folyamodik: "Vigyázz, nagyon vigyázz, meg ne feledkezzél az Úrról... Féld a te Uradat és Istenedet, és csak Neki szolgálj...ne menjetek az összes többi népek idegen istenei után...". (Deut 6,13-4) A Messiás vigyáz, nagyon vigyáz, és ezért visszautasítja a harmadik kísértést is.

A Lélek vezette Jézust negyven napon keresztül a pusztában. (Lk 4,1) Ennek a Léleknek az erejében visszautasítja a nagyság-gazdagság-hatalom kísértését. De ezzel visszautasítja Izraelt is. **Legyőzi a kísértést, és ezzel halálos sebet kap a nyájgybegyűjtési küldetés.** Megőrzi a kicsiség-szegénység-védtelesség programját, s már biztosítva is van a jövődölések teljesülése: elmegy a Golgotára. Elmegy, mert a választott nép kiírta magából ezt a Messiást.

Az egybegyűjtés vagy a Golgota - dilemmáját az Új Szövetség oldja fel: új népet kell szereznie.

88. A KÜLDETÉS VÁLLALÁSA

a) Az első hónapok

A negyven nap elteltével visszamegy a Jordánhoz. Jelenlétében számol be János a maga tanítványainak arról, amit megtudott Jézus alámerítése alkalmával. (Jn 1,29-34) Az "Isten Báránya" a közelben marad, mert "másnap" újra látják Őt János és tanítványai. Az "Isten Báránya"-kitétel hatására két János-tanítvány, Zebedeus-fia János, és Péter testvére, András otthagyja a Keresztelőt, megindul Jézus után, aki elfogadja őket. (Jn 1,35-9)

A pusztai kísértések legyőzése nem jelentette-e a nyájegybegyűjtési küldetésnek, mint értelmetlenné válnak, az elejtését? Nem jelentette. Két parancsot kapott. Egyiket sem hagyhatja el. Bár tudja, hogy az összegyűjtés a nagypénteki "Feszítsd meg!"-kiáltásba fog torkollani, **mégis elkezd a gyűjtést** - ezzel a kettővel. Majd folytatja ezek testvéreivel, barátaival. (Jn 1,40-51) Kis csapatával a Jordán alsó folyásától Kánába, majd Kafarnaumba megy, s ott nem kevés napig időzve húsvét alkalmából fellátogat velük Jeruzsálembe az ünnepre. (Jn 1,43; 2,1.12-3)

Minden bizonnyal feltűnést keltő módon. A szinoptikusok egybehangzóan a kafarnaumi zsinagógai fellépéssel indítják Jézus nyilvános pályáját; Lukács is tudja ezt. (Lk 4,23) A negyedik evangélium a 21 fejezetből 18 fejezetet Jeruzsálemre összpontosít, és anyagot biztosít ennek az első jeruzsálemi felmenetelnek is: a templommegtisztítást és a Nikodémussal folytatott beszélgetést. (Jn 2,15; 3,2)

De a templom-megtisztítás a Jeruzsálemben ekkor még ismeretlen Jézus részéről teljesen lehetetlennek látszik (61d num). A messiási tekintéllyel még nem rendelkező, mert ismeretlen Jézusnak, ellenálltak volna az árusok is, a vásárlók is. Ha Jézus erősködni kezd, ha tanítványainak pár főnyi csoportja melléje áll, a kialakuló verekedésbe az árusok-vásárlók oldalán okvetlenül beleavatkozik a templomórság, melynek parancsnoka az egyik főpap. Ha perceken belül le nem szerelik Jézust és tanítványait, a verekedésbe feltétlenül és örömmel beleavatkozik a római helyőrség, amely ott áll az Antónia-vár lépcsőin és lelát a templomudvarra. A templom megtisztítását csak a Lázár feltámasztása következtében már népszerűségének tetőfokán álló Jézus végezheti el, aki ezt a feladatot egyébként csak verekedés nélkül hajthatja végre. Nemcsak a fenti okok miatt, hanem a Maga programja miatt is. A templommegtisztítás csak akkor történhetett, amikor a szinoptikusok egybehangzóan datálják azt. Feltéve de meg nem engedve, hogy mégis eme első jeruzsálemi látogatás alkalmával kerül sor rá, alig hihető, hogy két esztendő távlatából a hamis tanúk (Mt 26,60-1; Mk 14,57-8) ennek az akkor és ott még teljességgel ismeretlen Jézusnak szavaira visszaemlékezessenek. S még ha visszaemlékeznének is, hogyan nem szolgálnának valami frissebb keletű anyaggal? Minden bizonnyal az utolsó húsvét alkalmával mondja el Jézus a negyedik evangéliumban nagyon koránra datált szavakat: "Bontsátok le ezt a templomot...". (Jn 2,19) Friss anyagra emlékeznek tehát a hamis tanúk.

A negyedik evangélista szövegében a templommegtisztítást a Nikodémussal folytatott beszélgetés követi. A nagy tekintélyű tanácsstag Jézus iránti érdeklődése az első húsvét

alkalmával szintén csak akkor volna lehetséges, ha lehetséges volna ez alkalommal a templommegtisztítás. **Ekkor még semmi alap sincs arra, hogy a farizeus, az írástudó, a tanácstag Nikodémus rabbi "Istentől jött tanítónak" (rabbinak (Jn 3,2)) mondhasa Jézust.** Minden bizonnyal az utolsó húsvét anyagát alkotja ez az éjszakai beszélgetés is. (Jn 3,1-21) János megjegyzése, amelyet hozzáfűz Nikodémusnak a sátoros ünnepek alkalmával vállalt szerepéhez (Jn 7,50) - következménye a negyedik evangélium e tekintetben zavart időrendjének.

Eme első húsvéti látogatás után Jézus a kis csapattal a Jordánhoz megy, s a már Vele levő János-tanítványok folytatják a korábbi tanítójuknál megszokott bűnbánati kereszttelést. A Keresztelőnél megmaradt tanítványok féltékenykednek, s a jeruzsálemi avagy a helybeli farizeusok fel is figyelnek erre az ellentétre és ki akarják használni azt. Alighanem ez készteti Jézust arra, hogy otthagyja a judeai-szamáriai Jordán-vidéket, és Szamárián keresztül Galileának vegye útját. (Jn 3,22 - 4,3) A Szikar-beli kétnapos időzés (Jn 4,5.43) viszont valóságos időrendi helyére rakottnak látszik. Ekkor lehetséges, később nem. A galileai működés idején ugyanis Jézus úgy dönt, hogy a szamáriaiakat kihagyja a nyájösszegyűjtésből. Nem akarja Izrael összegyűjtésének a feladatát még nehezebbé tenni a szamáriaiak vállalásával. (Mt 10,5) Jó okai voltak erre. Jóllehet a szamáriaiak elvetik Őt mint "zsidót", (Lk 9,53) mégis megkapja a judeaiaktól a velük való cimborálás Jeruzsálemben megsemmisítő hatásának szánt vádját. (Jn 8,48) Mindazonáltal **nehézséget jelent, hogy nyíltan beszéljen Szikarban messiás voltáról.** Sok oka lehet ennek. Talán nem alakult még ki Benne a Terv (88b num). Vagy kialakult már és mégis nyíltan beszél, mert egyszeri és soha-vissza-nem-térő és nem is nyájösszegyűjtés-jellegű alkalomnak tekinti ezt a két napot. Az is lehetséges, hogy e Tervbe nem illő Szikar-beli "nyíltságot" a János-evangélium általános jellegének számlájára kell írunk. A negyedik evangélium ugyanis nem fejlődésében, hanem az évek során kialakult végső és feloldhatatlan feszültségében mutatja be Jézusnak és népének viszonyát evangéliumának első lapjaitól kezdve. (Jn 1,10-1) Ennek a feszültségnek a jegyében mutatta be már az első húsvétot is.

Talán megérthetjük az evangélistát. A negyedik evangélium megírásának idején nincsen már templom. A templomhoz is tartozást, amely pár évtizeddel korábban még jellemezte a zsidóból lett keresztényeket, még magát Szent Pált is, (Csel 24,17-8) János már nem ismeri. Ő már nem "zsidó-keresztény", csak "keresztény". Amit Jézussal tettek, azt a "zsidók" tették. Míg a szinoptikusok összesen három ízben (Mt 28,15; Mk 7,3; Lk 23,51) jelölik e szóval Jézus kortársait, addig Jánosnál rendre ezt a megjelölést találjuk. "A szamáriaiak elfogadták, a zsidók nem!" - e tétel dokumentálása lehet az evangélista szándéka azzal, hogy részletesen megörökíti Jézus pályájának ezt a nem jellemző állomását.

b) Stratégia és taktika

A pusztától a kafarnaumi zsinagógai fellépésig eltelő **hosszú hónapok során** - e hónapok tapasztalatai alapján - **véglegesen ki kellett alakulnia Jézusban a nyájösszegyűjtés stratégiájának.** E hónapok tapasztalatai alapján a kísértéseket visszautasító Jézusnak még világosabban kellett látnia, hogy nem jelentheti be Magát Messiásként. Nem, mert a népben élő messiáskép nem azonos Ővele; sőt, egyenest az ellentéte. Ha tudomásukra hozza kilétét, kiengedi kezéből az irányítást, és oda a küldetés; megindulnak feléje s elragadják (Jn 6,30 Mk 7,3; Lk 23,51) ...a maguk céljainak irányában. Ugyannyira, hogy menekülnie kell előlük. E hónapok során a kezdeti próbálkozások tapasztalatait felhasználva véglegesen ki kell

alakulnia Benne annak, hogy egyetlen esélye van csupán arra, hogy Őhöz csatlakozzanak, és ne Őt csatlakoztassák magukhoz.

Előbb át kell alakítania tudatukat, gondolkodásukat. Tanításával ki kell szívnia fejükből a bennük élő koncepciót a Messiásról, az Isten Országáról. Tanításával beléjük kell raknia Isten gondolatait - a Messiásról, annak Országáról. S ahogyan majd megy előre ez a tudatátalakítási folyamat, úgy teszi ennek során nyilvánvalóvá, hogy bár nem készül a rómaiak kiverésére, mégis (és éppen ezért is!) Ő - a Messiás. Az első lépésnek tehát az Ország meghirdetésének, az Ország törvényei tanításának kell lennie. S ahogyan fejlődik a lelkekben az elvetett mag, ahogyan érik a termés, úgy adagolhatók a csodák, amelyek bizonyosságot tesznek arról, hogy Ő az Eljövendő, Ő "a Próféta", (Deut 18,15.18) Ő - a Messiás.

Egyetlen lehetőségnek látszott ez arra, hogy a választott nép csatlakozhassék egy olyan Messiáshoz, aki más, mint amire vártak. **Isteni tudásával tudta, hogy ez a lehetőség csak lehetőség, s ebből valóság nem lesz.** Ez azonban nem akadályozta meg abban, hogy elinduljon, mégpedig teljes lendülettel, ennek az egyetlen esélynek az útján. Nem, mert a Golgotára szóló parancs nem öngyilkossági parancs volt. S ha az Izrael-nyáj összegyűjtésére vonatkozó küldetés nem is teljesíthető, az összegyűjtést célzó tanítás elmondása ettől még megmarad küldetési feladatnak. Küldetésének ez az eleme akkor is teljesítődik, ha ezt a tanítást Izrael elveti. Teljesítődik, mert elhangzik az ám elvetésre kerülő tanítás, de annak elhangzása már soha többé nem tehető meg nem történtté, el nem hangzottá. Az idők végezetéig kíséri majd az emberiség életét az, ami ott - ám süket füleknek - elhangzott.

Jézus úgy ült le játszani az Izrael-sakktáblához, hogy tudta: ezen a táblán a Nagy Ellenlábás megmattolja Őt. Ez azonban nem zavarta abban, hogy elkezdje, végigjátssza, és teljes erejével játssza végig az egész játszmat. Azért sem, mert - bár isteni tudásával tudván tudta, hogy a játszmat elveszíti - tudott egyebet is. Azt is tudta, hogy **lesznek az elvesztett játszmának olyan "melléktermékei", amelyek megérik az eleve elvesztett játszma végigjátzását.** Meghirdeti az Országot, elhangzanak az Ország törvényei, és soha többé hallhatatlanná nem válóan, azaz elfeledhetetlenül hangzanak el. A tanítás mellé még odakerül majd a golgotai keresztfá is mint a tanítás megvalósíthatóságának ábrája. S e két "melléktermékkel" elvégzi küldetését: a megváltást (66d num). E két "melléktermékkel" a Szentháromság örök határozata értelmében a Szentháromság számára teremtetett ember megkapja az őt oda eljuttató Megmentőt.

Így azután **semmi akadálya sem volt** azon a tavasz végi napon, **hogy** szombaton a kafarnaumi zsinagógában felálljon és **elmondja beköszöntő mondatát:** "Betelt az idő, és elközelgett az Isten Ország. Alakítsátok át gondolkodástokat, és higgyetek az Örömhírben". (Mk 1,15; Mt 4,17)

c) Szegények, vezetők, tanítványok

Könyvünk be akar számolni róla, hogyan reagált a választott nép a Messiás megérkeztére. Hogyan fogadta Őt, Országát és annak törvényeit. Egymástól elkülönülő csoportok szerint végezzük el ennek vizsgálatát. A várt, az elképzelt Messiáshoz is különbözőképpen viszonyultak Izrael különböző rétegei (86 num). **A tényleges Messiáshoz is különbözőképpen viszonyultak.**

Három ízben megyünk végig az evangélisták által leírt eseményeken. Első alkalommal azt figyeljük, hogyan fogadták Jézust a **szegények**; Izraelnek az a széles tábora, amely a legtürelemtelenebbül várta a Messiást. Másodszor a **nép vezetőinek** a magatartását elemezzük. E vezetőket négy csoportba osztjuk. Egymásután tesszük vizsgálat tárgyává a János-tanítványok, a farizeusok, a Nagytanács, majd a tulajdonképpeni államhatalom (Heródes és Kaifás) viselkedését. Végezetül a Jézushoz hűek maradtak, a **tanítványok** belső vívódásait rajzoljuk meg. Hogyan voltak képesek elfogadni egy olyan Messiást, akinek sorsa olyannyira különbözött a várt Messiás királyi sorsától, és amely királyi sorsban részesedni akarva csatlakoztak Hozzá. Mind e fejezetek során, ismét "melléktermékként" megkapjuk a harmadfél évet népe között eltöltő Istenember megközelítő lélektani rajzát is. Záró numerusunk a Messiást elvető reakciók transzcendens feltételére, a Sátánra irányítja figyelmünket.

d) Időrend (térképek és táblák)

Minden magatartás fejlődő jellegű. A fenti különböző csoportok Messiással szemben tanúsított magatartása is fejlődő jellegű volt. A fejlődés időt, időbeli rendet feltételez. Az események pontos sorrendje a négy evangélium alapján, egyértelműen meg nem állapítható. De a beszámolók bizonyos fejlődési irányokat kétségtelenné tesznek. **E fejlődési irányokat figyelembe véve munkahipotézisként megkonstruáljuk az evangélisták által előadott események feltételezett egymásutánját, időtartamát is.**

A nyilvános működés első szakasza a kafarnaumi napig tart, melynek időpontja az első év tavasz végére eshetik. Jézus megkeresztelkedése alighanem a nulladik év késő őszi hónapjaira eshetik. A Jordán-völgyben az év leghidegebb napjaiban átlagosan +6 C°-ra száll alá a hőmérséklet, időnként fagypontra is. A szabadban való alámerítődés aligha történhetett az első év során, mert az erre újra alkalmas tavaszéle-idő és az áprilisi húsvét közötti időben nem fér el a negyven napos magány, a tanítványgyűjtés a Jordánnál, a kánai menyegző és az első kafarnaumi tartózkodás. (Jn 1,26.29.43; 2,1.12) Alighanem az őszi hónapokban kellett tehát történnie a megkeresztelkedésnek. Mintegy nyolc hónapot ölelhet át ez a kezdeti időszak; mondjuk: a nulladik év novemberétől az első év júniusáig.

A második szakaszt a galileai esztendő adja. Indul a kafarnaumi nappal és lezáródik a szíriai úttal, amelyre a második év tavaszának közepén kerülhetett sor. Körülbelül tizenegy hónapnyi idő lehetett ez, az első év júniusától a második év májusáig.

A harmadik szakasz kezdődik a szíriai úttal és tart a jeruzsálemi sátoros ünnepig. Mintegy négy hónapot ölelhet fel, a második év júniusától szeptemberig.

A negyedik szakasz fél évet ölel át. Öt kisebb szakaszra bontható. Indul a szeptember végi sátoros ünnepekkel (a), folytatódik a péreai ősszel (b), a decemberi jeruzsálemi működéssel (c), majd a harmadik év eleji péreai-judeai tartózkodással (d), és bevégeződik az utolsó jeruzsálemi úttal (e). Tart a második év októberétől a harmadik év márciusáig.

Az ötödik szakasz tartalmazza a letartóztatás előtti utolsó heteket (a), s végezetül a nagyhetet (b). Legfeljebb egy hónapot ölel át - a harmadik év márciusában-áprilisában.

A hatodik szakasz a feltámadástól a mennybemenetelig történt eseményeket tartalmazza. Negyvennapnyi idő - a harmadik év áprilisában-májusában.

Két és fél esztendő volt tehát - feltevésünk szerint - az egész nyilvános működés, a Jordán vizében alámerüléstől kezdve a mennybemenetelig. A következő lap I. táblája felvilágosítást nyújt, hogyan osztottuk el e szakaszok szerint a négy evangélium anyagát. A II. tábla lehetőséget nyújt annak megállapítására is, hogy az egyes szakaszok tárgyalásának - a ráfordított versek számából következtethetően - milyen jelentőséget tulajdonítottak az egyes evangélisták. A III. tábla feltünteti, hogy könyvünk mely numerusai vonatkoznak az egyes időszakokra.

A térképek pedig segítséget akarnak nyújtani abban, hogy nyomon követhessük Jézus térbeli mozgásait.

I. Tábla: Eseményrend

	Máté,	Márk,	Lukács	, János
I. A GALILEAI MŰKÖDÉS MEGKEZDÉSÉIG (0. év november - 1. év május)				
	3,13 - 4,11	1,9-13	3,21 - 4,13	1,29 - 2,13; 3,22 - 4,43
II. A GALILEAI ESZTENDŐ (1. év június - 2. év május)				
a)A kafarnaumi nap,	4,13-7; 8,17-7	1,14-5.21-39	4,15.31-44	
b)Nyílt tanítás	, 4,18 - 8,13; 11,1 - 12,50	1,16-20; 1,40 - 3,35	5,1 - 8,3; 11,1 - 13,21; 14,1-24	4,44-54
c)Példabeszédek	8,18.23 - 10,42; 13,1 - 14,12	4,1 - 6,30	8,4 - 9,9; 4,16- 30	5,1-47
d)Kenyérszaporítástól	14,13 - 15,20; 15,29 - 16,12	6,31 - 7,23; 7,31 - 8,26	9,10-7	6,1 - 7,1
III. SZÍRIÁTÓL JERUZSÁLEMIG (2. év június - 2. év szeptember),				
	8,18-22; 15,21- 8; 16,13 - 18,6	7,24-30; 8,22 - 9,40	9,18-62; 10,1- 42	7,1-13
IV. JÚDEAI-JERUZSÁLEMI MŰKÖDÉS (2. év október - 3. év március),				
a)Sátoros ünnepek Jeruzsálemben				7,14 - 10,21
b)Őszön Péreában			13,22-35,	
c)Templomszentelési ünnep				10,22-39
d)Péreában Judeában	18,7 - 20,16	9,41 - 10,31	14,25 - 18,30	10,40 - 11,57
e)Utolsó út Jeruzsálembe	20,17-34	10,32-52	18,31 - 19,27,	
V. UTOLJÁRA JERUZSÁLEMBEN (3. év április),				
a)A letartóztatásig	21,1 - 26,46	11,1 - 14,42	19,28 - 22,46	12,1 - 18,2; 2,13 - 3,21
b)A letartóztatástól	26,47 - 27,66	14,43 - 15,47	22,47 - 23,57	18,3 - 19,42
VI. A FELTÁMADÁS UTÁN (3. év május),				
	28,1-20	16,1-20	24,1-53; Csel 1,1-14	20,1 - 21,25

II. Tábla: Az időszakaszok statisztikája

	Versszám					Hó	Napi vers-átlag
	Máté	Márk	Lukács	János	összes		
I. A GALILEAI MŰKÖDÉS MEGKEZDÉSÉIG (0. év november - 1. év május),							
I. időszakasz összesen	16	5	30	95	146	7	0.7
II. A GALILEAI ESZTENDŐ (1. év június - 2. év május),							
a) június	9	21	7				
b) év végéig	211	74	299	11			
c) márciusig	162	114	80	47			
d) májusig	66	82	8	71			
II. időszakasz összesen	448	291	394	129	1262	12	3.5
III. SZÍRIÁTÓL JERUZSÁLEMIG (2. év június - 2. év szeptember)							
III. időszakasz összesen	61,	64	87	13	225	4	1.9
IV. JÚDEAI-JERUZSÁLEMI MŰKÖDÉS (2. év október - 3. év március)							
a) szeptember vége				161,			
b) október— november			14				
c) december				18			
d) január— február	75	41,	141	60			
e) március	18	21	40				
IV. időszakasz összesen	93	62	195	239			
V. UTOLJÁRA JERUZSÁLEMBEN (3. év április),							
a) két hét	273	156	152	241	1156	1	38.5
b) kedd— péntek	95	77	82	80			
V. időszakasz összesen	368	233	234	321			
VI. A FELTÁMADÁS UTÁN (3. év május),							
VI. időszakasz összesen	20	20	67	56	163	1	5.4
Teljes működés	1006	675	1007	853	3541	31	3.8

összesen							
----------	--	--	--	--	--	--	--

SZEGÉNYEK

89. A KAFARNAUMI NAP

a) A nép

A tömeg (οχλος), sokaság (πληθος = pléthosz), nép (λαος) - ezek a szavak jelzik az evangéliumokban Izraelnek azt a társadalmi rétegét, amelyet a Messiás a Hegyi beszédben így szólított meg: "Boldogok vagytok ti, **szegények!**". (Lk 6,20) A négy evangéliumban a galileai esztendő során mintegy százszor fordul elő ennek a társadalmi rétegnek - a fenti szavakkal történő - említése. **A galileai esztendőnek leginkább ők a főszereplői**, az Eljövendő várása ebben a társadalmi rétegben volt a legelevenebb.

Jézus és e társadalmi réteg egymásrautaltsága szembeszökő. **Társadalmi kicsiségük-szegénységük-védtelességük** arra indította őket, hogy várják a Messiást. Társadalmi kicsiségük-szegénységük-védtelességük arra indította a Messiást, hogy odaforduljon ehhez a Számára legígéretebb alapállású csoporthoz. Ők voltak számára a legígéretebbek, mert a nem hozzájuk tartozóknak el kellett volna hagyniuk a már birtokolt nagyságot, gazdagságot és hatalomgyakorlást, míg ettől a rétegtől a tudatátalakítás követelménye csupán e fenti evilági értékek megszerzéséről, ill. a megszerezhetés szokásos útjairól való lemondást követelte meg. Van ennek a megfelelésnek egy jelentős következménye. A mindenkihez jövő és ezért az Országból eleve senkit ki nem záró Messiás (13 num) - jellemzően - **csak ezt a réteget keresi meg**. Úgy alakítja a harmadfél esztendő alatt mozgásait, hogy ezzel a réteggel rendre találkozassék. **A hatalmi és szellemi élet fellegvárait nem keresi meg**. Ennek folytán minél közelebb vannak a többi rétegek ehhez a legalsóhoz, annál bőségesebbek Jézus érintkezései velük; minél távolabb vannak e legalsótól, annál szegényebbek.

Szeretnénk kitisztázni, hogyan indult e réteg viszonya Jézushoz, **hogyan** alakult tovább, és milyen állomásokon keresztül **jutott el oda, hogy** a félig politikai lázadó, félig közbüntényes **Barrabást ígéretebbnek látta** jövője szempontjából, mint a Názáretit. Milyen külső és belső folyamatokon keresztül jutott el oda, hogy a harmadfél esztendő végére ez a réteg is ki akarta Őt írtani az élők sorából, Izrael társadalmából.

Jézus működésének első időszakában e társadalmi rétegnek nincsen lemérhető szerepe. A Jordán vizénél alámerítést végző Jézus-tanítványokhoz e réteg csakúgy elmegy, mint Jánoshoz. Ugyanazokat az arcokat látva ott - a volt János-tanítványokét - nincs is ok arra

gondolni, hogy itt valami más történik, mint amit Jánossal kapcsolatban már tudomásul vett. A szikar-beliek pedig nem tartoznak e réteghez, mert nem tartoznak Izrael házához, s e két napnak nincs is szerves folytatása. Ismételten megdicséri ugyan majd a számariaiakat Izrael népével szemben, (Lk 10,33; 17,16) ahogyan nemegyszer a pogányokat is, hogy megszégyenítse ezzel Izraelt.

b) Terv és valóság

A második időszakban, **a galileai esztendő során bontakozik ki e réteg Jézussal szemben mutatkozó profilja;** e réteg reakciója az úgy-ahogy bemutatkozó Messiás magatartására. Arra a magatartásra, amelyet Jézus kielmélkedett a pusztában, és amelyen tovább dolgozhatott ama tanítványgyűjtő első időszakaszban. A mutatott profil változó jellegű, mert a Messiás velük szemben tanúsított magatartása is változó. Változó, de e réteg Vele szemben tanúsított magatartásának következtében.

Láttuk a pusztai negyven nap végeredményét: tanítással átalakítani e nép tudatát, s ennek megfelelően igazolnia magát jelrendeltetésű csodákkal. A csodák anyagának olyannak kell lennie, hogy az ne akármilyen messiást reveláljon, hanem a ténylegest, a Szeretet-Isten Szeretet-Küldöttjét revelálja. **A tervek azonban sohasem kivitelezhetők úgy, ahogy megvannak tervezve.** A tervvel találkozik a valóság; találkoznak vele az emberek, akiken a tervet végre kell hajtani. S ha a terv az emberek szabadságára van építve, akkor e tervnek messzemenően módosulásokat kell szenvednie. Tanulságosan mutatja ezt a kafarnaumi nap, Jézus nyilvános fellépésének első valóban nyilvános napja. (Mk 1,21-39; Lk 4,31-44; Mt 8,14-7)

Szombat van. A nép a zsinagógában. Jézus bemegy és a Terv szerint - tanít. A hatás inkább **tudatállapotbeli:** magukon kívül vannak a félelemmel vegyes csodálkozástól. Nem annyira tartalmi mozzanatok, hanem egy formai mozzanat ragadja meg őket. A Názáreti nem "úgy" tanít, ahogy az írástudók. "Hatalommal" tanít. Nincs hivatkozás a Törvényre? Elhangzik az "Én pedig mondom nektek" vagy a "bizony, bizony mondom nektek" stílusfordulat? Nem tudjuk. De valamilyen ilyesfajta formai különbözőség lehet a tudatállapotbeli hatás elsődleges alapja. Bár nem teljesen a Messiástól várt-remélt reakció, de lehet **lépés feléje. Mégiscsak létrejött a figyelem-felkeltődés,** amelyet természetesen követhet majd a tartalom felé fordulás. Valami azonban közbejön, ami egészen más irányt ad az eseményeknek.

c) Elhallgattatás

A hallgatóság soraiban ül egy idegbeteg. Érzékenysége nagyobb fokú, mint az egészségeseké. Tovább is megy a hallottak hatására, mint az egészségesek. Nem áll meg a csodálkozásnál. Érzékeny idegrendszerével megérzi, hogy e Názáretből jött férfi meg fogja kavarni a vizeket. Valami olyasfélét érezhetett, mint amiről Simon beszélt: jel lesz, amely elválaszt; jel, amelynek melléállnak és amellyel szembefordulnak. (Lk 2,34) A maga részéről - de a kafarnaumiak nevében beszélve - el akarja határolni magát (és magukat) Tőle: "Mi közünk Hozzád, Názáreti Jézus?" Nem várhatunk jót Tőled: "Elveszíteni jöttél minket?" Másfelől pedig Jézus tanítását hallgatva felveti magában a kérdést, hogy ki lehet ez a különös tanító. Felveti és megválaszolja: "Az Isten szentje". (Mk 1,24; Lk 4,34) Nem a leggyakoribb, de azért ismert kifejezése ez a választott népnek: Áron - az Isten szentje. (Zsolt 106,16)

Megszólalásának mindhárom mozzanatával bőven találkozunk majd a későbbiek során legkülönbözőbb személyek részéről.

Az idegbeteg elhatárolja magát az Isten szentjétől. Az Isten szentjét - elvesztőjüknek tekinti. Joggal merül fel a kérdés: Csak az idegbeteg - mondjuk, csak egy skizofrén elmebeteg - mély megérzése szólal itt meg? **"A tisztátalan ördögi lélektől megszállottság"** csupán az ideg- és elmebetegségek akkori megnevezése? Vagy ténylegesen érdekelve van itt a Sátán? A Sátán érdekeltsége ugyanolyan egyetemes, mint az Istené. S egészen rendkívüli eseteket leszámítva, a Sátán is, az Isten is, az egészséges vagy a beteg lélek lélektani törvényszerűségein keresztül érvényesíti érdekeltségét. Nehéz megállapítani az egyes esetekben, hogy azok rendkívüliek-e avagy sem. Ebben az esetben is nehéz.

Ettől függetlenül a tény - tény. Ez az idegbeteg elhatárolja magát Jézustól - és ez objektíve mindenképpen sátáni magatartás. Ezen túlmenően, **hozzászólásának hatása a Sátán céljait szolgálja**. Egyfelől ellenhangulatot akar teremteni, másfelől egyértelműen keresztülhúzza az Úr Kafarnaumig érlelt tervét. Mind a kettő jó a Sátánnak. A pusztában a programmodosításért harcolt. Az nem sikerült. Most sikerül a terv összekuszálása. A tudatátalakítás munkája ugyanis még el sem indult; hallgatói még a csodálkozásnál tartanak, s az idegbeteg a Tervvel ellentétben máris felveti a kérdést, hogy kicsoda a Názáreti. A felvetett kérdés megválaszolása **a hallgatóságot a Messiást látás és tapasztalás irányában hangolja** akkor, amikor ennek Jézus terve szerint még messze nincs itt az ideje.

El is hallgattatja a közbeszólót. Úgy, hogy meggyógyítja az idegbeteget. (Mk 1,25-6; Lk 4,35) Az ellenállást akarta felszámolni? Vagy a messiási leleplezést? Alighanem az utóbbit. Egy meglevő tudat mássá alakítása csak ellenállás, tehát vita által jöhet létre - Jézus ezt nem akarhatja felszámolni. **A Messiást leleplezőket hallgattatja el ekkor is és máskor is - gyógyításaival:** "és sok ördögöt űzött ki és nem hagyta szólni az ördögöket, mert azok ismerték Őt", ill. "sokakból pedig ördögök is mentek ki kiáltozván és mondván: Te vagy a Messiás, az Isten Fia. De Ő megdorgálván nem engedte őket szólni, mivelhogy tudták, hogy Ő a Messiás". (Mk 1,34; 3,11-2; Lk 4,41)

A nem tervezett, de a valóságtól kikényszerített csodának (90b num) a hatása tovább fokozza a tanítás által keltett hatást. Méghozzá ugyanazt a hatást: a csodálkozást. **Az ismeretlen tanító új tanítása most már kettős okon is új.** Kettős okon is hatalommal való tanítás, nemcsak azon az okon, hogy nem úgy tanít, mint az írástudók, hanem azon az okon is, hogy "parancsol a tisztátalan lelkeknek, és azok engedelmeskednek is neki". (Mk 1,27; Lk 4,36)

d) Láncreakció

Jézus kijön a zsinagógából, jön kifelé hallgatósága is. Hozzák magukkal a csodálkozást, és ez a csodálkozás elviszi az ismeretlen tanító új tanítását túl a városon az egész tartományba, Galileába. (Mk 1,28; Lk 4,37) **Indul a láncreakció.** De a közbeszóló közbeszólásának további következményei is támadnak. A tanítványok tapasztalják Kánában, hogy Mesterük tud vízből bort csinálni. Most tapasztalták, hogy tud betegeket is gyógyítani. A zsinagógából Jézus ötödmagával Péter háza felé veszi útját és **Péter anyósa éppen lázas.** "És azonnal szólának Neki felőle". Tanítványaiért ne tegye meg, amit megtehet? Mit gondolnának felőle, ha megtagadná kérésüket? És Jézus meggyógyítja a beteget. (Mk 1,31; Lk 4,38-9) A következményeknek ezzel még nincsen végük. Nemcsak a tanítványoknak van eszük. **A zsinagógabeliek is rájönnek, hogy nagyon használható emberhez jutottak.** Figyelik útját,

és megnyugvással állapítják meg, hogy itt maradt a városban: Simon és András házában található. "Estefelé pedig, amikor leszállt a nap, mindnyájan odavitték hozzá a betegeket és ördöngöseket, és az egész város odagyűlt az ajtó elé". Jézus ezeket is meggyógyítja. (Mk 1,32-4)

Mit tehetett volna mást? Mondja azt, hogy nem tudja? Mondja azt, hogy nem akarja? Egyiket sem mondhatja. Nem mondhatja, hogy nem tudja, mert tudja. Azt sem mondhatja, hogy nem akarja, mert ha a Terv szerint nem is akarná, de a Szeretet Országából érkezett, és hogyan utasítsa vissza a segítséget kérő embert. Hiába nem vág bele a Tervbe, nem tudja megtenni, hogy ne segítsen. Egyetlen egyszer sem fog elutasítani egyetlen embert sem, mert mindig könyörületre indult irántuk.

És most mit csináljon? **Dobja a Tervet, amely használhatatlannak bizonyul az első napon?** Nem dobhatja! Kielmélkedett terv az. Egyetlen lehetőség. Mit tehet akkor? Csak egyetlen egyet: elmenekül a városból. "Kora reggel pedig, még szürkületkor felkelvén kiment (ti. a városból), s elment egy pusztá helyre és ott imádkozott". (Mk 1,35; Lk 4,42)

e) Vissza a Tervhez

Egy időre hagyta csak el az ördög. (Lk 4,13) Az első kafarnaumi nap eseményei messzemenően igazolják a pusztai problémázót. **Hogyan gyűjthető egybe az Ő népe? Így! A Tervtől függetlenedett kafarnaumi módon.** Kenyérgond vagy betegség gond - ez az Ő népének a gondja. Aki ezt a gondot leveszi róla, az az ínségtől, betegségtől sújtott szegénynek az embere, vezérjelöltje. A népét összegyűjteni jött Jézus - amikor még mindenki alszik - lopva és észrevétlenül elhagyja a várost, hogy megbirkózzék a kafarnaumi nap ördögével, az újratámadt kísértéssel, amelyet most is csak a "pusztában", az imádság magányában lehet legyőzni: "és ott imádkozott". (Mk 1,35; Lk 4,42) Az imádság visszaviszi Őt a Tervhez, amely egyetlen - bár csak elméleti - lehetősége **annak** az összegyűjtésnek, amely a küldetése. Az imádság visszatéríti Őt a Tervhez, amely gyakorlatilag ugyan megvalósíthatatlan, és megvalósíthatatlan lévén szükségképpen Golgotát eredményez.

Mire Péter felébred, keresésére indul és megtalálja Őt, és mire Péter nyomában a városbeliek - akik reggelre már megtudhatták, hogy az éjszaka folyamán eltűnt közülük a Názáreti, aki úgy kell nekik, mint a falat kenyér - megtalálják Őt, addigra Jézus már megint világosan látja, hogy mit kell tennie. Addigra már megbeszélte Atyjával (5g num). "Mindenkinek Téged keres" - mondja Jézusnak Péter, és mondják Péter társai. (Mk 1,37) A sokaság is megtalálja és tartóztatja, hogy ne menjen el tőlük. (Lk 4,42) Jézus azonban nem tartóztatható. Péternek is válaszol: "Menjünk a közeli városokba, hogy ott is hirdessek (azaz hirdesse az Isten Országát s a tudatátalakítás követelményét), mert azért jöttem". (Mk 1,38)

A sokaságnak is válaszol: "Egyéb városokban is hirdetem kell az Isten Országát, mert ezért küldettem". (Lk 4,43)

És folyik Galilea zsinagógáiban - a Terv szerint - az Isten Országának hirdetése és a felhívás a tudatátalakításra. (Mk 1,39; Lk 4,44)

90. A GALILEAI ESZTENDŐ

a) Tanítás és csodálkozás

Az első kafarnaumi nap története, melyet Márk és Lukács nagy egyezéssel ír le, s amelynek két mozzanatát Máté is ismeri (Mt 8,14-7) - összefoglalója és mintája egyúttal **az egész galileai esztendőnek** is. Elvi mozzanatai a következők: tanítás - csodálkozás - keresik Őt - csodát kérnek - könyörület - még nagyobb csodálkozás - híresztelés - a csodák titkolása és titkoltatása - az ördögök elhallgattatása - elmenekülés - imádkozás - korholás.

A "hirdetni", "tanítani", "tanítás" - szavak a galileai esztendő során több mint ötven ízben kerülnek elő a szinoptikusoknál (20+27+5). Magánál **Márknál** 23 ízben (10+10+3), annak ellenére, hogy **a tanítás anyaga nála a legszűkösebb**. Amíg pl. Máténál a Hegyi beszéd és a példabeszédek anyaga 158 verset tesz ki, addig Márknál mindössze 30-at. Márk mutat a legkevesebb érdeklődést a tanítás tartalma iránt, figyelmét inkább az események kötik le. Ennek ellenére az ő evangéliuma alapján is nyilvánvaló, hogy Jézus tartotta magát a nyájösszegyűjtés egyetlen lehetséges középpontjához, a tudatátalakítást célzó tanításhoz - s ennek megfelelően, Jézus a Márk-evangéliumban tanít Kafarnaumban, (Mk 1,21; 2,1-2) egész Galilea zsinagógáiban, (Mk 1,14.39) a tenger mellett, (Mk 2,13; 4,1) Názáretben és a környező falvakban, a kenyérszaporítás előtt, (Mk 6,2.6.34) s erre a munkára felhasználja tanítványait is. (Mk 3,14; 6,12.30)

Ami a tanítás hatását illeti, a tömeg változatlanul csodálkozik. A Máté-féle Hegyi beszéd végén is; mégpedig a már látott formai ok következtében. (Mt 7,28) Hogy mily kétes értékű eredmény ez a csodálkozás, azt jól mutatja, hogy a galileai esztendő vége táján a názáreti zsinagógában is csodálkoznak tanításán, s ez a csodálkozásuk ott és akkor már gyilkossági szándékba fordul. (Mk 6,2; Lk 4,22) A tanítások tartalma iránti érdeklődésnek - az evangélisták beszámolóí alapján - a nép semmi nyomát sem mutatja. Már a kafarnaumi első napon is külön anyagot biztosított a tömeg csodálkozásának az idegbeteg meggyógyítása. **A nép érdeklődésének hangsúlya a tanítóról eléggé egyértelműen áttevődik a csodacsináló javasemberre.** Szövegeink ennek kétségtelen bizonyítékát adják.

Járja Galilea városait és falvait, nemegyszer át is kel a tavon Fülöp országrészébe és érinti a Dekapolisz területeit is. Útjaiban **állandóan tömeg verődik össze körülötte**, amely ugyanúgy keresi Őt mint a kafarnaumi napon este Péter háza előtt, avagy a városon kívül a következő reggelen. **A szövegek semmi kétséget sem hagynak a tekintetben, hogy miért.** Galileai körútján Jézus leprást gyógyít. Megy a hír: a lepra felett is hatalma van! A következmény ismét tömegcsődület: "annyira, hogy nyilvánosan immár be sem mehetett Jézus a városba, hanem künn, pusztá helyeken tartózkodott és (=de oda is) mentek hozzá mindenfelől". (Mk 1,45) Visszamegy Kafarnaumba: "és azonnal sokan összegyülekeztek, annyira hogy még az ajtó elébe sem fértek... és jöttek hozzá egy gutaütöttet hozván...". (Mk 2,2-3) Kimegy a városból a tengerpartra: "és az egész sokaság hozzá ment". (Mk 2,13) A csodák híre elmegy Galileán túlra is: "Jézus pedig elment tanítványaival a tenger mellé, és nagy sokaság követte Őt Galileából és Judeából és Jeruzsálemből és Idumeából és a Jordánon túlról; és a Tírusz és Szidon környékiek is, amikor hallották, hogy miket cselekedett, nagy sokasággal jöttek hozzá". (Mk 3,7-8; Lk 6,17-9) A sokaság annyira szorongatja, hogy kénytelen hajóba szállni: "mert sokakat meggyógyított, úgyhogy akinek valami baja volt, reá rohant, hogy érinthesse Őt". (Mk 3,10)

Az evangélista nem szembesíti a Tervet a valósággal. Közli, hogy Jézus küldetése - tanítás, és minden magyarázat és áthidalás nélkül azt is közli, hogy mekkora csődületeket hoz létre - a gyógyítás. **Nem tudatosítja magában, hogy valaki Tanítónak jött, és mint orvos arat**

népszerűséget. Pedig a galileai évről készített beszámolójának ez a leghangsúlyozottabb vonása. Márk újra és újra erről a tényállásról számol be: "Azután hazatértek. És ismét egybegyűlt a sokaság, annyira hogy még evésre sem volt módjuk". (Mk 3,20)

Természetesen mindez nem jelenti azt, hogy az újból és újból tanításba fogó Jézust nem hallgatták volna meg: "És ismét tanítani kezdett a tenger mellett, és nagy sokaság gyűlt hozzá...". (Mk 4,1) **Meghallgatták. Csak arra nincs adalék, hogy kérték volna rá, hogy tanítsa őket.** Csak arra nincs, hogy belekérdeztek volna a tanításába, vagy mondtak volna valamit arról, amit hallottak. Még arra sincs, hogy vitába kezdtek volna, akárcsak egymás között is. Pedig Jézus nagyon egyszerűen, érthetően beszélt, hiszen tanítványaihoz sem szólhatott másképpen, mivel azok is a sokaság műveltségi szintjét képviselték. Nem szóltak hozzá a hallottakhoz, pedig nem is unott közhelyeket hallottak. **A Názáreti pontosan annak az ellenkezőjét mondta, amivel hallgatóságának a szíve tele volt.** Mondta a szegénység dicséretét, amely szegénységtől meg akartak szabadulni. Mondta a bal orca odatartását, amikor alig várták az órát, hogy kardot ragadhassanak. Mondta a kicsiséget, amikor szüntelenül arról álmodtak, hogy egyszer megfordul majd a társadalmi gúla, ahogyan azt a jámbor zsidók remélték, s ami hangot kap a Zsoltár alapján (Zsolt 146,6) a Magnificat megszerkesztésében is: "Hatalmasokat taszít le és felemeli a kicsinyeket". (Lk 1,52)

A hallottakat illetően úgy látszik, megálltak a "hogyan"-nál. Ők nem írástudók, ez a Jézus pedig minden írástudónál nagyobb. Mit is mondanak a hallottakhoz?! Különböző is, vágyaik sűrűn elborították tudatukat. Akármit is mond, csak vágyaik javára, teljesedésére szólhat az, aki betegségeiktől máris megszabadította őket. Ígéretes kezdetnek látták e gyógyításokat. **Zálognak tekinthették a gyógyításokat arra, hogy egyéb vágyaikat is beteljesíti majd.**

A Terv nem valósulásának Márk naív tanúja. Határozott öröme telik e népszerűség nem mindennapi fokának a rajzában. Beszámol róla, hogy Jézus gyógyít a túlsó parton a gadarénusok földjén, s már megy is a hír tovább Dekapolisz többi városa felé. (Mk 5,1.20) Majd az innső parton gyűlik hozzá a sokaság, és aki hozzáért meggyógyult: "Látod, hogy a sokaság szorongat, s még kérdezed: Ki érintett engem?". (Mk 5,31) És "sok a járókelő, és még evésre sincs alkalmas idejük". (Mk 6,31) S a talán legörvendetesebb beszámoló: "De mihelyt kiszálltak a hajóból, azonnal megismerték Őt, és azt az egész környéket befutván, kezdték a betegeket ágyastól odahordani, ahol tudomásuk szerint tartózkodott. Amerre csak járt, a falvakban, a városokban és a tanyákon, kitétték a betegeket a terekre, és kérték, hogy legalább a ruhája szegélyét érinthessék. Aki csak hozzáért, meggyógyult". (Mk 6,54-6)

b) Gyógyítás

Hogyan viszonylott mindehhez a Terv Jézusa? Megunta a küzdelmet és feladta a Tervet? **Elfogadta ezt az orvos-javasember szerepet és azonosult vele?** A börtönben levő Keresztelőhöz küldött üzenetből úgy tetszik, hogy igen. Felsorolja üzenetében eme orvosi szerepkörének eredményeit hosszan, részletezően - Messiás-voltának igazolására. Ne botránkozzék meg Benne a Keresztelő, Ő az Eljövendő, és teszi, amit tennie kell: vakok, sánták, poklosok, süketek, halottak... Csak a hosszú sor végén kerül elő a Terv: "a szegényeknek pedig hirdettetik az Örömhír". (Mt 11,5; Lk 7,22) Ennek az üzenetnek megvan a miértje (97a num). Ha nem volna meg, akkor sem dönthetné el a kérdést a Tervfeladás javára; a problémánkkal szemben naív Márk is biztos kulcsot ad ehhez kezünkbe. Megrajzolja Jézus magatartását a belőle javasembert csinálni akaró csodakérőkkel szemben. Gyanútlanul, a miértek különösebb bogozása nélkül; s éppen ezért teljesen elfogulatlanul.

Vall erről a jézusi magatartásról már akkor, amikor leírja a kafarnaumi napot lezáró hajnali imádság utáni első csodát. (Mk 1,40-5) Ismét hozzámegy valaki - gyógyulást kérni. Földreborulva Előtte és egy különös megfogalmazással adja elő kérését a leprás: "Ha akarod, megtisztíthatsz engem". (Mk 1,40; Mt 8,2; Lk 5,12-3) A szinoptikusok mindhárman azonos fogalmazásban adják elő ezt a kérést, **melynek revolverjellege is van: Csak akkor nem fogok megtisztulni, ha nem akarod;** csak akkor nem, ha azt akarod, hogy én továbbra is élőhalottként éljek számkivetetten az emberek közül; csak akkor nem, ha nincs szíved és ha közönyös vagy nyomorúságommal szemben. Egy ilyen megfogalmazással szemben a Szeretet tehetetlen. Könyörületre indul és gyógyít. Nem teheti meg, hogy meg ne gyógyítsa. Utána azonban különös fordulat történik. Elzavarja magától (ekballei=kihajítja). Jézus szótárában a szó igen erős harci kifejezés; pl. : "most hajíttatik kívülre evilág fejedelme". (Jn 12,31) Nemcsak kihajítja, meg is fenyegeti: "Vigyázz, hogy senkinek semmit se szólj!". (Mk 1,44; Lk 5,14)

Jól kitapogatható, mi játszódik itt le Jézus lelkében. A Terv szerint **szükség van a csodákra**, csodatevő hatalmának köztudomásra jutására is. **De a tanítás által átalakított tudatú nép számára**, amely nyájja alakul a Nyájajuhász mellett. Ennek a nyájnak kétséget sem ismerve kell tudnia, hogy ki az ő Pásztora. Itt azonban nem erről van szó. A megrevolverezett Szeretet gyógyít, amikor tanításról és tudatátalakítási igényről szó is alig eshetik, hiszen egy leprással áll szemben, akinek tudatában mindent háttérbe szorít kiközösített léthelyzete és az attól szabadulni akarás.

A következő csodát szintén kényszerhelyzet hozza létre. Jézus látja az inaszakadt (ill. az őt hozók) hitét; hitét gyógyító hatalmában. Megpróbálja hasznosítani ezt a hitet Országá javára: gyógyítás, biológiai egészség helyett országbeli egészséget és életet kínál fel: megbocsátja bűneit. Az ekkor már alakulóban levő ellenzék káromkodás-vádjának alaptalanságát kimutatandó, ismét "kénytelen" gyógyítani. Kénytelen, mert a gyógyításból lesz nyilvánvaló, hogy Jézus nem káromkodik. Kénytelen csodát tenni, hogy igazolhassa: valóban van hatalma bünt bocsátani. (Mk 2,1-12) A Márk-evangélium következő csodáját, a fél kezére béna ember meggyógyítását ugyanígy ellenzékének megszégyenítésére, a szombatról szóló új tanításnak igazolására "kénytelen" tenni. (Mk 3,1-6) Mind e körülmények következtében **mintha kifutna kezéből az események irányítása:** "akiknek valami bajuk volt, rárohantak, hogy érinthessék Őt". (Mk 3,10) Az így adódó gyógyítás-sorozatban gyógyít újra idegbetegeket is, mégpedig a kafarnaumi nap mintájára. Ezek az idegbetegek is Messiásként üdvözik Őt: "Te vagy az Istennek a Fia!", és Jézus gyógyít, hogy - elhallgattassa őket: "Ő pedig szigorúan megfenyegette őket, hogy ki ne jelentsék, hogy Ő kicsoda". (Mk 3,11-2; Mt 9,18-26; Lk 8,40-56) Ez is elhallgattatást célzó csoda, miként a galileai esztendő legelső csodája is.

A háborgó tenger lecsendesítése a tanítványok revolverkérésére történik: "Mester, nem törődöl vele, hogy elveszünk?". (Mk 4,37-9) Bár a jézusi korholásból (Mk 4,40) úgy tetszik, hogy Jézus ezt a csodát akarta Terve szerint is, a személyéhez leginkább ragaszkodó Tizenkettő szemének nyitogatására is. **A gadarai megszállottat** ismét el kell hallgattatnia. Meg kell gyógyítania azt, aki Terve ellenére fölfedi Őt: "Mi bajod velem Jézus, a Magasságbeli Istennek Fia? Az Istenre kérlek, ne gyötörj". (Mk 5,7) **Jairus lányát** föltámasztja, "de szigorúan meghagyta, hogy senki meg ne tudja a dolgot". A halotttámasztásnál nem is lehet más jelen, csak a szülők, valamint Péter, Jakab és János. (Mk 5,21-43) **Vízen járását** kérés nélkül csinálja, de csak tanítványai zárt köre számára. Erősíteni akarja őket a nagy kérdésfeltevés vigiliáján: "Vajon ti is el akartok-e menni?". (Mk 6,45-52; Mt 14,24-32; Jn 6,67) **A süketnémát** a tömeg kérésére gyógyítja meg. De hogyan? Kiviszi őt

a tömegből, és szemtanúk nélkül gyógyítja meg. Majd megparancsolja neki, hogy gyógyulását el ne mondja senkinek. (Mk 7,32-6) A **betszaidai vak** kérését sem tudja-akarja visszautasítani, de kézen fogva kivezeti a faluból, hogy ne legyen tanúja a gyógyításnak, majd elküldi, de teljes titoktartási paranccsal: "Se a faluba be ne menj, se senkinek el ne mondd!". (Mk 8,26) Ez az utolsó két csoda a galileai esztendő zárócsodáit alkotja: titokban gyógyít, és teljes titoktartást is kíván.

A galileai esztendő csodái							
	elhallgat- tatás	szeretet- ből	revolve- res	ellenfelek miatt	terv szerint	titokban	hallgatási parancs
Kaf-i ördögös	+						
Péter anyósa		+					
Péter háza előtt		+					
Leprás			+				+
Inaszakadt				+			
Bénakezű				+			
Ördögösök	+						
Viharlecsendesítő			(+)		+		
Gadarái	+						
Jairus lánya		+					+
Vízen járás					+		
Süketnéma		+				+	+
Betszaidai vak		+				+	+
Két vak (Mt),		+				+	+
Százados (Mt" Lk" Jn),		+					
Halfogás					+		
Vak-néma (Mt" Lk),		+					
38 éve beteg (Jn		+					
18 éve beteg (Lk)				+			
Vízkóros (Lk),				+			
Naimi ifjú (Lk)		+					
21 =	3	10	1	4	3	3	5

Jézus, a Szeretet, nem tud nem segíteni: de a Nyájajuhász számára ezek a csodák teljességgel használhatatlanok. Csak a Terv szerinti csoda, tehát az átalakult tudatúak számára az Őt Messiásnak igazolási rendeltetést hordozó csodák azok, amelyeknek nincs negatív hatásuk. A nem Terv szerinti csodákat titokban végzi, és hallgatási parancsot fűz hozzájuk.

Egészítsük ki a sort a Márknál meg nem található csodákkal. Máténak 1, Lukácsnak 4, Jánosnak 1, Máténak és Lukácsnak 1 közös és hármuknak 1 közös, összesen tehát 8 Márknál nem található csoda esik még a galileai esztendőre. A Máté-féle két vakot hitük kipuhatolása után és hallgatási paranccsal gyógyítja meg. (Mt 9,27-31) Lukács **csodálatos halfogása** Terv

szerinti csoda: Péter bűntudatát és a Tizenkettő "mindent-elhagyását" eredményezi. (Lk 5,1-9) **A tizennyolc esztendeje beteg asszony és a vízkóros meggyógyítása** - az ellenfelek megszégyenítésére szolgáló csodák. (Lk 13,10-7; 14,1-6) Ezek is, miként **a 38 éve beteg ember** meggyógyítása Jézus új szombatfelfogását illusztrálják. (Jn 5,2-16) Ez utóbbi csoda, valamint **a kafarnaumi százados**, ill. királyi ember szolgájának-fiának meggyógyítása, (Mt 8,5-13; Lk 7,1-10; Jn 4,46-54) nemkülönben a **naimi özvegy** fiának feltámasztása - elsődlegesen szeretettől indított csodáknak tekinthetők. (Lk 7,11-7)

A vak és a néma ördög kiűzése ugyanígy. (Mt 12,22; Lk 11,14)

A fentiekben számbavett 21 csodából, ill. csodacsoportból valójában csak három tekinthető Terv szerinti csodának. Ezek a tanítványoknak szóltak, akik már valamelyest előrehaladást tettek, és nem a tömegeknek. Az elhallgattatási csodák éppen a Terv megmentéséért történnek. Négy csodát, pedig az ellenfelekkel való harc "kényszerít ki" Jézusból. A többi 11 esetben a Szeretet Országának Küldöttje egyszerűen nem képes megtagadni a kérés teljesítését. Viszont minden tőle telhetőt megtesz e Terven kívüli csodák várható negatív hatásának kiküszöbölésére. A 11-ből három alkalommal a tömegtől eltávolodva teszi a csodát, és hallgatási parancsot ad. Más két esetben csak hallgatási tilalommal védekezik.

E hallgatási tilalmak meglehetősen problematikus értékűek voltak. A hallgatási tilalmat átvéve a leprás "kimenvén kezd sokat beszélni és terjeszteni a dolgot...", (Mk 1,45) ill. "a hír azonban annál inkább terjedt Őfelőle...". (Lk 5,15) A Jairus leánya feltámasztásakor kiadott hallgatási parancs eredményéről Máté számol be: "És elterjede ez a hír abban az egész tartományban". (Mt 9,26) A Máté-féle két vaknak adott hallgatási parancs hasonló eredménnyel jár: "Azok pedig kimenvén, elterjesztették hírét abban az egész tartományban". (Mt 9,32) A süketnéma meggyógyításáról adott márkai jelentés rajzolja talán a leghitelesebben a hallgatási parancsok valószínű következményeit: "És megparancsolá nekik, hogy senkinek se mondják el; de minél inkább tiltotta, annál inkább híresztelték". (Mk 7,36)

Már az első gyógyítás is tovább fokozta a tanításon kelt csodálkozást. A tömeg reakciójának eme csodálkozási formájáról az evangélisták sűrűn beszámolnak a galileai esztendő során. Szó esik róla az inaszakadt, a gadárai ördögös, a süketnéma, a néma ördögös, a vak és néma ördögös meggyógyítása után. (Mk 2,12; 5,20; 7,37; Mt 9,33; 12,23; Lk 11,14) Szerfeletti csodálkozásról, álmélkodásról, s az inaszakadt meggyógyulásakor Istent dicsőítésről, félelemről is beszámolnak az evangélisták. (Lk 5,26) Idézik a csodálkozók megnyilatkozásait is: "soha sem láttunk ilyeneket Izraelben...mindent jól cselekedett...boldog a méh, amely hordta és az emlő, amelyet szopott". (Mk 7,37; 2,12; Mt 9,33; Lk 11,27)

Egyetlen alkalommal említés történik a nép messiásgyanút-fogásáról is: "Vajon nem ez-e Dávidnak **ama** fia?". (Mt 12,23) De ez a Máté feljegyezte kérdőmondat a galileai esztendő csodálkozásának nem jellemző tartalma. Mikor ugyanis Jézus a galileai esztendő lezártával megkérdi tanítványait: "Kinek mond engem a sokaság (ochloi)?", (Lk 9,18) a tanítványok Máténál is Lukácsnál is egyértelműen arról számolnak be, hogy nemzetük egyik legnagyobb prófétájának tekintik Őt. A sokaság a Keresztelőt, Illést, Jeremiást vagy valamelyik más prófétát látja feltámadva Benne; (Mt 16,14; Lk 9,19) akár ténylegesen értve a feltámadást, akár pedig az azokkal egy rangban levést akarva kifejezni a szóval.

c) Elmenekülés

Csodálják a csodatévő prófétát, haszonélvezik csodacsinálásait. De a Terv nem valósul. **A Messiást környező valóság maga alá teperi a Tervet.** A Terv megmentésének érdekében a Messiásnak egyéb eszközökhöz is kell folyamodnia. Nemcsak hallgatási parancsokkal és titokban gyógyításokkal védekezik az ellen az elfogadás ellen, amely **ünnepli Őt mint javasembert, és közben gondolatvilágával szemben steril marad.** A kafarnaumi nap végén Jézus elmenekült ez elől az elfogadás elől.

Ez az elmenekülés nem egyszeri magatartása volt. A kafarnaumi elmenekülést követő első nagyobb esemény a leprás megtisztítása volt. Hatása alighanem meghaladta a kafarnaumi napét: "...annyira, hogy nyilvánosan immár be sem mehetett Jézus a városba...". (Mk 1,45; Lk 5,15) A kafarnaumi nap után még a közeli városokba menekül, a leprás meggyógyítása után ez már nem alkalmas a nem kívánt reakciók elkerülésére: "Inkább künn, pusztá helyeken tartózkodott". (Mk 1,45; Lk 5,16) A galileai esztendő másodikul említett imádkozása is - az elmeneküléshez kapcsolódik. Csak egy időre hagyta el Őt az ördög, csak az újabb és újabb imádkozások biztosítják a pusztai kísértés folyamatos legyőzését, a Tervhez való hűséget, azaz e tálcán kínált népszerűség el nem fogadását.

Természetes dolog, hogy egy vándortanítónak sokszor kell helyet változtatnia. De feltűnő, hogy **az evangélisták következetesen sikertetőpontok után számolnak be Jézus helyváltoztatásáról.** Szerkesztői ügyesség? Ha a történet csúcspontjára jutott, el kell kezdeni egy másik történetet, amely majd szintén csúcspontjára jut? Van Máténak egy mondata, amelyből nyilvánvaló, hogy nem csupán szerkesztői ügyességgel állunk szemben: "Jézus nagy sokaságot látott maga körül, meghagyta **tehát**, hogy keljenek át a túlsó partra". (Mt 8,18) Menekült az elől a tömeg elől, amely csak a javasembert akarta meglátni Benne.

A sokaságot elhagyásai történnek más okokból is: egérutat vesz ellenfeleitől, (Mt 14,13) ill. imádkozni akar a Tizenkettő kiválasztása előtt. (Mk 3,13; Lk 6,12)

De ha ilyen okok nem szerepelnek, akkor a "túlsó partra" való átkelések mögött alighanem a Máté mondatában megjelölt ok húzódik meg: elmenekülés a nem kívánt reakciók folytatódása-fejlődése elől. Az inaszakadt és az elszáradt kezű meggyógyítása után elmegy a tenger mellé, (Mk 2,13; 3,7) a sok ördögös elhallgattatása után felmegy a hegyre, (Mk 3,13) a nagy sokaság tenger melletti tanítása után, elbocsátva azt, átmegy a túlsó partra, (Mk 4,35-6) a gadárai ördögös meggyógyítása után visszajő az innenső partra, (Mk 5,21) az ott összegyűlt sokaságot elhagyva, kimegy onnan és lemegy Názáretbe, (Mk 6,1) a négyezer ember megvendéglése után "azonnal hajóba száll", (Mk 8,10) s miután partot érve jelet kívánnak Tőle, ismét hajóra száll, és a túlsó partra megy. (Mk 8,13) Ismétlem: egy vándortanítónak sokszor kell helyet változtatnia, de egy nyáját egybegyűjteni akaró tanító részéről érthetetlen a nyájja gyűlt juhoknak ez a sorozatos magárahagyása; érthetetlen ez a Máté-féle "tehát". Hogy **ezt az érthetlenséget az Őt meg nem értő tömeg előli menekülni akarásai szüntetik meg**, azt nyilvánvalóvá teszi a galileai esztendőt lényegében lezáró első kenyérszaporítás, amely után az összes eddigi elmeneküléseket meghaladó arányú menekülés következik be (92a num).

d) Korholás

Nem dicsérte-e az Úr gyógyításai alkalmával annyiszor a gyógyulást kérőknek hitét? Dicsérte. Miért dicsérte, amikor ez a hit csupán ezer tapasztalaton nyugvó elismerése volt orvosi képességeinek, amikor a megdicsértekben a reményt csupán biológiai értékek mozgatták? Azért dicsérhette ezt a magatartást, mert bőven voltak olyanok, akik ugyanezen tapasztalatok birtokában - Belzebubról beszéltek. **Dicsérte azokat, akik nem a Sátán emberének, hanem legalább is prófétának tekintették Őt. Csak ennyiről van szó,** hiszen következetesen elmenekült e Benne hívő és Őt prófétának tartó megdicsértek elől. El kellett menekülnie előlük, mert félt, hogy ezzel a megdicsért hitükkel-reményükkel továbblépnek ama sejtés felé, hogy orvosuk nemcsak próféta, hanem több: "Dávidnak ama fia". (Mt 12,23) Ha pedig a fenti tartalmú hittel és reménnyel jutnak el a felismerésre, akkor halálos sebet kap a Terv, akkor a Messiás csatlakozhatik majd a tömegekhez, ahogy kívánják is Tőle majd hamarosan a Betsaida melletti pusztában. Hiába "hisznek" Benne ezzel a hittel, mert ezzel a hittel nem hisznek a Messiás küldetésének tartalmában.

Árulkodóak e tekintetben a kafarnaumi királyi embernek mondott szavak. Egyfelől Jézus hitet dicsér: a kafarnaumi pogány abszolút hatalomnak látja Jézust a gyógyítás dolgában, s ebben fölé emelkedik Izrael tömegének, amelynek fent jelzett hite ily abszolút Úrnak csak nem nyilvánította Jézust a betegségek fölött. (Mt 8,10; Lk 7,9) Másfelől ugyanez a hit-tény keserű szavakat is vált ki Jézusból: "Hacsak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek". (Jn 4,48) Csak mint javasembert öleltek át hitetekkel, a gyógyító csodák produkálása nélkül semmi sem vagyok számotokra!

Az evangélisták nem látják Jézus e belső feszültségét. Naivul és örvendező lélekkel adják elő a Jézus körüli csoportosulások és csodálkozások tényeit, és folytatásként naivul beszámolnak Jézus elmeneküléseiről is, amelyekkel kiragadja Magát e csoportosulásokból és csodálkozásokból. Ugyanígy, megmagyarázás nélkül hozzák azokat a summás elítéléseket és korholásokat is, amelyekkel Jézus az Érte lelkesedő, Őt kereső, gyógyításaiban hívő és Őt prófétának tekintő tömeget illeti. A korholás okát is megjelölik, de együttlítás nélkül; tehát bele nem építve azt a naiv örvendezéssel előadottakba. Azaz soha nem találkozunk ilyen jelentéssel: a tömeg újból és újból lelkesedett Jézusért, de Ő elmenekült előlük, mert nem tanításáért lelkesedtek, hanem csupán a gyógyulásokért, amiknek csak az lett volna a rendeltetésük, hogy igazolják azt a programot, amellyel egyébként e lelkesedők szóba sem álltak.

Ily összakapcsolódás nélkül adják elő egyfelől a hitet dicséréseket, másfelől pedig a korholásokat. Jézus nemcsak a nép vezetőit korholja. Korholja a nép egészét is, summásan, a vezetőkre szorítkozás nélkül; tehát az Érte lelkesedő szegényeket sem kizárva abból. A Terv meghíúsulása hozza elő Lelkéből a korholásokat. Az, hogy a csodasorozatnak nem sikerült jellé válnia a Terv értelmében. Izrael népét a gyógyítási csodák nem a tanítás elfogadása felé hangolják. Ellenkező irányba viszik őt: **várják Tőle az "igazi", az Őt kétségtelenül Messiásnak igazoló égi jelet.** A galileai esztendő előrehaladtának során Izrael egész népében megszületik ennek az igazi jelnek az igénye. Nem kétséges ugyan, hogy ez igény megfogalmazásában a nép vezetői járnak élen; azok, akik csodák láttán nem hittek Benne, és Belzebubot emlegettek. E Jézust elvető vezetők minden bizonnyal elsősorban azért kérik az égi jelet, hogy nyilvánvalóvá legyen: Jézus nem tudja produkálni azt a jelet, amely Messiásnak igazolja Őt. Igazában csak a Benne mint gyógyítóban hívő szegények akarják azért az égi jelet, hogy ténylegesen produkálja is azt.

Az égi jelet kérést követő korholások summásak; nemcsak a vezetőknek szólnak. Három ízben esik szó az égi jel kéréséről. Először a vezetők és a Jézus közti helyzetkiéleződés

véglegesülése után, másodszor a galileai esztendő elvben lezáró első kenyérszaporításkor, s végül harmadszor a galileai esztendő utójátékának végén, a tényleges lezárás napjaiban. Első ízben Máté szerint az írástudók és farizeusok (Mt 12,38) kérik az égi jelet, Lukács szerint azonban "mások" - míg az "egyesek" a Belzebub-vádat fogalmazzák meg. (Lk 11,15-6) Másodízben kétségtelenül a nép, széles tanítványai köre kéri azt. (Jn 6,30) Harmadízban Márk szerint a farizeusok, Máté szerint a farizeusok és szadduceusok. (Mk 8,11; Mt 16,1)

Erre az igényre Jézus következetesen úgy válaszol, mint "Izrael" igényére, függetlenül a kérést megfogalmazók társadalmi hovatartozásától. Így válaszol, mert a nemzeti szabadítóként várt Messiás - a nemzettest egészének a reménye. Az első alkalommal - Lukács előadása szerint - Jézus úgy válaszol a "mások által előadott" égjel-igényre ("mások meg...égi jelet kívántak Tőle"), hogy bevárja, amíg köréje gyülekezik a sokaság. (Lk 11,16.29) Bár Máté szerint a kérést az írástudók és farizeusok fogalmazzák, Jézus mégis a tömeg összegyűlte után és a tömegnek adja meg a választ a kérésre. Válasza ez: "E gonosz és parázna nemzedék (genea)...E nemzedék (genea) gonosz..." (Mt 12,39; Lk 11,29)

Az égjel-kérés Izrael népe egészének kérése Vele szembe. A "genea" (nemzetség, nemzedék) kéri azt, s ebben benne vannak a szegények is. Ez a "genea" - a gonosz és házasságtörő. A "gonosz" a Sátán jellemzője (21g, h num), a "házasságtörő" pedig az Istennel kötött szövetséget megtörő, az Isten megígért Küldöttjét el nem fogadó nemzedék. **E sátáni jellegű szerződéstörés éppen az égi jel kívánságában nyilvánul meg.** A Messiás éppen ezért megtagadja ezt a jelet. Helyette kilátásba helyezi a Jónás-jelet, amely egyfelől már elkésett jel lesz számukra, másfelől pedig nyájegybegyűjtési küldetése megghiúsulásának, méghozzá a nemzettest egésze részéről történő megghiúsulásának lesz a jele. Azt fogja jelezni, hogy Izrael gazdagostól-szegényestől kiírtja a nemzettestből a Názáretit, mint igényeit ki nem elégítő. (Mt 12,39-40; Lk 11,29-30) A korholás szól annak a népnek, amelyet a gyógyító Jézusban való hite nem indított el és nem juttatott el a jézusi tanításhoz. A korholás szól annak a népnek, amely a gyógyítóban való hite ellenére sem hitt a tanítónak, hanem a jézusi tanítás ellenére is megőrizte magában a politikai szabadítót tartalmazó messiás-fogalmat.

A kafarnaumi zsinagógában csak az Érte lelkesedő nép leglelkesebbjei vannak jelen, akik vízen és szárazon járnak nyomában az előlük menekülő Messiásnak. Ott ezek, és csak ezek kérik Tőle ezt az égi jelet: "Micsoda jelet mutatsz tehát, hogy lássuk és higgyünk Neked?". (Jn 6,30) A zsinagógabeli eseményekben drámai formában kapjuk meg a házasságtörés fenti képét. Drámában, amelynek alakítója az Érte lelkesedő nép. Az égi jel megtagadása miatt, a helyette Eucharisziát kínálás miatt zúgolódva és megbotráncozva Benne hagyják ott Őt; megteremtve alapjait a galileaiak részéről, az egy esztendő múltán az egész ország szegényei részéről Jeruzsálemben felhangzó "Feszítsd meg!"-nek. (Jn 6,41.61.66)

Harmadízban, a galileai esztendő tényleges lezártakor Máté megismétli Jézusnak a gonosz és házasságtörő nemzedékről mondott szavait. Márk rövidebben számol be, de a nyájegybegyűjtési küldetés betölthetésében reménytelenné vált, a Tervet már megmenthetetlennek átélő Jézus keserűségét élesen tükrözve: "Minek kíván jelt ez a nemzetség? Bizony mondom nektek, nem adatik jel ennek a nemzetségnek!". (Mk 8,12; Mt 16,4) Másfél esztendő telt el már, s az eredmény a tökéletes semmi. A farizeusok és szadduceusok kérésére válaszol ugyan, de az egész társadalomról, tehát az Érte lelkesedő szegényekről is mondja: "Mikor esteledik, azt mondjátok, hogy szép idő lesz, mert veres az ég. Reggel pedig: ma zivatar lesz, mert az ég borús és veres. Képmutatók, az ég ábrázatját meg tudjátok ítélni; az idők jeleit pedig nem tudjátok? E gonosz és parázna nemzedék jelt kíván...". (Mt 16,2-4) Az idők jeleit nem látják! Másfél éve folyik már a munka, egy éve

hallható a tanítás nap mint nap reggeltől estéig. **A "szegények" sterilek maradtak Vele szemben, a nép vezetői pedig ellenállásba mentek át.** Minek és mire ide a jel? A jelnek végső megpecsételését kell adnia. Jeleznie kell a tartalmat - mint az alámerítésnek, mint a Kenyérnek. Ezek a Messiás elképzelése szerinti "égi jelek". Ha az idők jeleit megértenék, elfogadnák égi jelnek az ilyenként felajánlott Kenyeret. De ezek a messiási jelek csak azok számára érhetnek valamit, akik tartalmukat magukévá teszik. A tanítás nem tette az időt e nemzedék számára messiási idővé. A csodák nem lettek a Szeretet-Isten Küldöttjének felismerését szolgáló jelekké. Mit jelezzen akkor, és mit jelezhetne itt ennek a nemzetségnek a számára az égi jel? Nem kap ez a nemzetség semmiféle jelet, mert nincs értelme itt a jelnek...: "és otthagynak őket, elment". (Mt 16,4)

Az Isten Országáról szóló példabeszédekre alighanem a galileai esztendő második felében kerül sor. Messze túl Galilea végigjárásán és végigtanításán, túl a Hegyi beszédben összefoglalt tanításokon, és túl a Tizenkettő kiválasztásán. Akkor, amikor Jézus menekülve céltalan népszerűsége elől, cikázva jár át a tengeren Antipász és Fülöp országa, ill. Antipász és a Dekapolisz területe között. **A tömeg ekkor már Jézus számára - "azok", "azok a kívülállók", "a többiek",** akiknek nem adatott érteni-ismerni az Isten Országá titkait. (Mk 4,11; Mt 13,12; Lk 8,10) Már csak példabeszédekben tanítja őket, hogy ne lássanak, ne halljanak, ne értsenek, meg ne forduljanak, s meg ne bocsáthasson nekik. Háborgó lelkét Izaiásba öltözteti, akit Isten ezekkel a szavakkal küld el népéhez: "Menj, mondd ennek a népnek: hallván halljatok, de ne értsetek, és látván lássatok, de ne ismerjete meg. Vakítsd el e nép szívét, hogy...meg ne térjen és meg ne gyógyítsam". (Iz 6,9-10 Mt 13,12; Lk 8,10) A reménytelenség legkeményebb szavait adja Izaiás az Isten ajkára. De a legpozitívabb szándékkal. Bármely kultúrkör bármely nemzetének prófétái végső órákban a kétségbeesés és kétségbeesés hangját szólaltatják meg: ég a ház, süllyed a hajó. Azt a hangot, amely már az utolsó remény az alvók ébresztésére, a veszni indultak megmentésére.

E példabeszédek egyfelől **a remény példabeszédei, másfelől a csőd példabeszédei.** A reményé: a vetés növekedése, a mustármag, a kovász, a kincs, a gyöngy, a jó föld és a háló jó halai. A csődé: az útfél, a tövises, a sziklás talaj és a háló hitvány halai. A galileai esztendő tapasztalatai alapján formálja meg a tanítást halló és azonnal elfelejtő útfél-lelkeket, a tanítástól a gazdagsághoz optáló, a védtelenséget vállalni nem akaró dezertőr, tövises- és sziklástalaj lelkeket, akik mind jószándékúaknak, nem eleve ellenségeknek vannak megrajzolva; tehát a Személye iránt érdeklődő s így tanítását meghallgató "szegények" társadalmi rétegét képviselik. Annyi keserű tapasztalás után Jézus a tömeg előtt már nem a Hegyi beszéd nyílt szavával szól az Ország szegénység- és védtelenségeszménye mellett, hanem sziklákról és tövisről beszél, elhanyagolt hitvány halakról és tüzes kemencékről. Az óvatosság magyarázza ezt a példabeszédes stílust? Igen, de talán nemcsak az. Ha a nyílt beszéd nem támasztott érdeklődést, talán a példabeszéd felrázza majd őket?! Ha majd Izaiás Istenének kétségbeesett hangszerelését hallja ajkáról e nép, talán "megfordul" majd...!?

e) Nem tesztitek, amiket mondok

Az izaiási hangvétel és a példabeszéd-stílus a Nyájajuhász újabb kísérlete a nyájegybegyűjtési küldetés teljesítésére. Kicsit kétségbeesett kísérlet. Formai jelzései-tünetei annak, hogy a galileai esztendő nem váltotta be az optimális területhez fűzött reménységeket. De nemcsak formai, hanem tartalmi jelzést is kapunk, amely konkrétan megmondja, mit hiányol népében a Messiás. Máté is, Lukács is, a példabeszéd-stílust megelőző korszakról beszámoló Hegyi beszédet korholással zárja le. Nem az Őt eleve elutasító vezetőket korholja, vagy legalábbis

nem csupán azokat. Akadtak ugyanis az Érte lelkesedők között olyanok is, akik még hirdetni is kezdték lelkesedésük tárgyát, Jézust, sőt nevében képesek voltak ördögöket is űzni és hatalmas dolgokat cselekedni, de **csak éppen tanításával nem voltak hajlandók szóbaállni:** tenni a Mennyei Atya akaratát. (Mt 7,21-2) Ezekről a Nevében prófétálókról és Nevében ördögöket űzőkről állítja, hogy "sohasem ismerte őket". És ezeket küldi el Magától, mint olyanokat, akik nem a Mennyei Atya akaratát, hanem a "törvényszegést" (anomia) cselekedték. (Mt 7,23) Kétségtelenül az Érte lelkesedő, a boldognak mondott szegények rétegét korholja azokban, akik Jézust Uruknak mondják: "De miért mondjátok nekem: Uram, Uram, ha nem teszitek, amiket nektek mondom?". (Lk 6,46) A nagyon kemény jelentésű "mórosz" (54e num) szóval jellemzi a csak gyógyításaiért lelkesedő hallgatóit: Ezek hasonlítanak a házát homokra építő emberhez, "aki hallgatja ezeket a szavaimat, de nem cselekszi meg azokat". (Mt 7,26)

A galileai esztendőnek tehát ebben a korábbi szakaszában is ugyanaz a korholás oka: nem teszik, amit mond. Nincs tudatátalakulás, nincs megfordulás, mert nem teszik magukévá a tanítást. **A Terv csődjé egyre hatalmasabb arányokban bontakozik ki Jézus tudatában,** s hovatovább felhangzik ajkáról a Hegyi beszédben még boldogoknak mondott szegények felé is a "jaj". A szegények felé is, akiknek társadalmi állapota nem volna külön akadály, hogy nyájja legyenek a Nyájajuhász mellett, és mégsem akarnak azzá lenni.

"Ennek a nemzedéknek" szól ez a "jaj". Szól különösen azoknak a városoknak, amelyekben a legtöbb csodát tette. Korozain, Betsaida, Kafarnaum - mind galileai városok. Két okon szól a jaj. Dél királynője eljött a föld széléről Salamon bölcsességét hallgatni, Jézus nagyobb Salamonnál, s **ez a nemzedék mégsem hallgat bölcsességére, tanítására.** Ez egyik. A másik pedig: **a pogányok** (Ninive, Tírusz, Szidon) s a természetellenes bűnbe merültek (Szodoma) **sem olyan érzéketlenek,** mint ez a nemzedék, mint ezek a városok. Záporozza Jézus a vádakat: azok bűnbánatot tartottak, ill. tartanának, de ez a nemzedék nem.

Nem hallgatják meg tanítását, nem teszik, amit e tanítás kíván tőlük. **Nincs tudatátalakítás és nincs az átalakított tudathoz szabott élet.** (Mt 11,20-1; 12,41-2; Lk 10,13-5; 11,31-2) A pogányok is különbek, vagy különbek lennének náluk. Nyájegybegyűjtési tervének teljes elszabotálása, ennek világosan látása hozza ki Jézusból ezeket a hangokat. Bűnös ez az egész nemzedék, akár kiontja vérüket Pilátus, akár nem; akár rájuk dől Silóámban a torony, akár nem. Bűnös, mert nem születik meg bennük a metanoia. (Lk 13,3.5.) Az a metanoia, amelyre felhívta és elhívta a népét akkor, amikor elkezdte a galileai esztendőt. (Mk 1,15)

A csődtömeget látó Messiás egybekapcsolja a Maga sikertelenségét a Keresztelőével. Egy célért dolgoztak mind a ketten, ennek a nemzedéknek a metanoiá-jáért. János kemény böjttökkel, Jézus fehér asztal mellé ülésekkel, de az eredmény ugyanaz: "Sipoltunk nektek és nem táncoltatok: siralmas énekeket énekeltünk és nem sírtatok". (Mt 11,16-7; Lk 7,31-2)

91. A KENYÉRSZAPORÍTÁS

a) Pusztai lakoma

Terv és valóság ütközését láttuk már a kafarnaumi napon, s most látjuk a galileai esztendő egész során. A kenyérszaporítás alkalmával ez az ütközés oly arányúvá lesz, hogy a Messiás számára - a tapasztalatokból összerakódó tudás alapján is - nyilvánvalóan bebizonyítottá

válik, hogy a **Terv csak elméleti és nem gyakorlati lehetőség a nyájegybegyűjtési küldetés teljesítésére.**

A második év kora tavaszán vagyunk, közvetlenül húsvét előtt, (Jn 6,4) amikor még nagy a fű, (Jn 6,10) amikor még ki nem száradt a zöld pázsit. (Mk 6,39) Most volt a nagy ünnep Tibériásban, Heródes palotájában, most táncolt Szalóme a palota urának születésnapján. S most érkeznek vissza a tanítványok is az apostoli próbaútról. **A Messiás kettős okon is otthagyja Heródes országát,** és átkel tanítványaival a Galileai-tengeren a Betszaidától délre fekvő pusztaság irányában, Fülöp országrészébe. Az egyik ok: a tanítványoknak pihenniük kell az elvégzett feladat után: "Jertek el csupán ti magatok valamely pusztaság helyére és pihenjétek meg egy kevéssé. Mert sokan voltak a járókelők és még evésre sem volt alkalmas idejük"; (Mk 6,31) "és azokat maga mellé véve elvonult magánosan a Betsaida nevű városnak pusztaság helyére (Lk 9,10) ...hajón". (Mk 6,32) A másik ok: a Keresztelő meggyilkolásának hírére elhagyja Antipász területét: "Mikor Jézus meghallotta, elment onnét hajón egyedül egy pusztaság helyére". (Mt 14,13)

A "járókelők" azonban nem vesztik szem elől: "a sokaság pedig ezt hallva, gyalog követte Őt a városokból...a sokaság meglátta őket, amint mentek, és sokan megismerték Őt; és minden városból egybefutottak oda gyalog és megelőzték őket és Hozzá gyülekeztek ...a sokaság pedig ezt megtudván, követé Őt... és nagy sokaság követte Őt, mert látták csodáit, melyeket a betegekkel tett". (Mt 14,14; Mk 6,33; Lk 9,11; Jn 6,2) **Közel egy esztendő telt el már a kafarnaumi nap óta, és a csodatevő Orvos iránti lelkesedés ma sem kisebb,** mint egy évvel ezelőtt. A Terv Jézusa pedig nem kevésbé Szeretet-Isten ma és itt e Fülöp-országbeli pusztában, mint az elmúlt esztendő során és a túlsó parton. Örömmel fogadja tehát őket, (Lk 9,11) megsajnálja e pásztort nem talált, szervezetlen tömeget, amely éppen azért szalad gyalog utána a tengerparton meg is előzve a tengeren átvándorlókat, mert nincs számára más, akiben lehorgonyozhatna reménye, és úgy érzi, hogy Jézus lehetne ez a remény. Megsajnálja őket. (Mk 6,34; Mt 14,14) Beszél nekik Isten Országáról, (Lk 9,11) és meggyógyítja betegeiket. (Mt 14,14; Lk 9,11)

Közben telik az idő, és a tanítványok szólnak Jézusnak, engedje el őket, hogy ennivalóhoz és szálláshoz jussanak a közeli falvakban, tanyákon. **S most a Szeretet-Isten - úgy tetszik - végzetes lépést követ el a Terv ellenében.** Nem kell elmennie a tömegnek, adjanak a tanítványok enni a pusztában levőknek. Őt árpakenyérből és két halból Jézus megvacsoráztat ötezer férfit és ki tudja hány ezer asszonyt és gyermeket; s a végén megmarad tizenkét kosárnyi kenyér és hal. (Mt 14,15-21; Mk 6,35-44; Lk 9,12-7; Jn 6,5-13)

b) Következmények

Jézus most a szeretettől indítva megtette, amire a pusztában a Sátán megkísértette. Kövekből kenyeret csinálni vagy öt kenyérből és két halból ezreket jóllakítani - ugyanaz a magatartás-műfaj. **A pusztában, az induláskor tudta, hogy ez az, amit nem szabad megtennie.** Nem, mert ennek csak egy lehet a következménye: Izrael népe csatlakoztatja magához a Messiást; és oda a küldetés, melyet tanítással, tudatátalakítással szolgálni - a Terv Jézusának kötelessége. Most mégis megteszi. S bekövetkezik szükségképpen az, aminek szükségképpeni bekövetkezését az induláskor világosan látta, s ami miatt el is utasította a kenyércsodát mint kísértést. Most bekövetkezik: "Mikor az emberek látták, hogy Jézus csodajetet tett, beszélgetésbe kezdtek egymásközt: Bizonyosan ez **ama** próféta, aki **eljövendő** a világra". Beszélgetésük során kitisztázhatták, hogy nincs többé kétség; hogy ez a

kenyércsoda már olyan jel, amely nem merőben prófétára utal, hanem "ama" prófétára, az Eljövendőre. Nincs többé kétség: Ő az, akibe belévethetjük reményünk horgonyát; s éppen ezért "megindulnak feléje, hogy erőszakkal királlyá tegyék...". (Jn 6,14-5) Aki kenyeret tud adni a népnek - az az Isten Fia. Aki terített asztalt tud teremteni népének a pusztában - az az új és népének újból hazát, tejjel-mézszel folyó országot szerző Mózes - az a Messiás.

Jézusnak számítani kellett erre a reakcióra. Figyelnie kellett készülődésére. A pusztai vacsora folyamán indulhat meg a vacsorázók között a vélekedés, a jóllakás után felállva indulhat meg a szervezkedés, és kis idő múltán a szervezők vezetésével megindulhat a férfiak tömege Jézus felé. Minden bizonnyal jelszavakkal, amelyeket jól ismerünk a jeruzsálemi bevonulás jelszó-anyagából. A számító és figyelő Jézus "észreveszi" közeledésüket. (Jn 6,15) Úgy tetszik először tanítványaira van gondja. Mindenekelőtt azokat kell kimentenie ebből a nekik nagyon is tetszhető helyzetből; (vö Lk 19,39) őket, akik szívesen és nagy sietve álltak volna bele a Jézus felé indulók soraiba és szándékaiba is.

E tekintetben hallatlanul árulkodó Márk és Máté egy közös szava: "kényszerítette". "És azonnal kényszerítette tanítványait, hogy hajóba szálljanak és menjenek át előre a túlsó partra Betsaida felé, amíg Ő a sokaságot elbocsátja". (Mk 6,45; Mt 14,22) Betsaida felé küldi azokat, akik Betsaidában vannak? Alighanem Betsaidától jóval délre, a városkát környező tengerparti pusztaságban történhetett a kenyérszaporítás, és így már küldheti őket tengeri úton északnak Betsaida felé. János szerint Kafarnaum felé eveztek, északnyugatra. (Jn 6,16-7) Mindenesetre másnap a pusztai vacsorának népe a kafarnaumi zsinagógában találja Jézust és tanítványait. (Jn 6,25.59)

A "kényszerítette" arra enged következtetni, hogy **a tanítványok is észrevették, mi készül, s éppen ezért nem nagyon akaródzott nekik otthagyni a még soha nem volt történendők színhelyét.** Éppen most, amikor a csodálkozások és vélekedések esztendő előzménye után végre megszületik népükben az a látás, amelyet ők már régebben hordozhatnak tudatukban; azt ugyanis, hogy nem egy a próféták közül, hanem "ama" próféta - a Mesterük. Éppen most, amikor csodálkozások, vélekedések, keresések, kérések után végre megszületni látszik az ötezer galileai férfi részéről a - néptől mindig remélt, s a prokurátoroktól, Heródestől és a Nagytanácstól félt - tett. **A politikai tett.** A tanítványok maradni akartak. Soha máskor annyira, mint éppen most. Jézus felszólítására sem akarnak tágulni. Erősebb hangot kell megütnie: "kényszerítette" (αναγκάζειν = anankadzein) őket. Az "αναγκη" (ananké), a Végzet igéjét használja. Ha a tanítványok hellenizáltak lettek volna, a hajóban elmélkedhettek volna az isteni Végzetről, amely most megfosztja őket a legszebbtől, amiről másfél esztendő során annyit álmodoztak.

Ha maradhattak volna is, nem sok örömük lett volna benne, mert **Jézus elbocsátotta a sokaságot.** (Mk 6,45; Mt 14,22) Az elbocsátás módjáról János számol be: "Mikor Jézus észrevette, hogy megindulnak...visszavonult a hegyre egészen egyedül". (Jn 6,15) Márk és Máté is tud a hegyről, de arról is tudnak, mit csinált Jézus a hegyen. Azt, amit elmenekülései alkalmával máskor is tett: imádkozott. (Mk 6,46; Mt 14,23) Negyedik örváltáskor, azaz hajnali három órakor (Mt 14,25) megy Jézus a szélben kínlódva evező tanítványokhoz - **addig imádkozott.** A kora tavaszi napszállattól kezdve **vagy nyolc órán keresztül.** Ismét meg kellett beszélnie Atyjával, ami történt (5g num). Ki kellett tisztáznia magában, hogy most hogyan tovább. A következő nap eseményei, a kafarnaumi zsinagógában tanúsított magatartása alapján talán van módunk következtetni ennek az imádságnak tartalmára.

"Meg kellett mutatnom népemnek, mire vagyok képes. Talán így majd elhiszi, amit holnap el akarok mondani neki. Azt, hogy minden elképzelhetőnél különb Kenyeret és Italt tudok felkínálni. Kenyeret és Italt, amely nem halálra táplálja őket, mert legyőzi a halált. Talán elhiszi, ha látja, hogy én is tudom táplálni őt a pusztában, csakúgy mint Mózes. Hiába tettem. Veszedelmes és csaknem végzetessé vált lépést tettem ezzel a kenyérszaporítással. De elejét vettem a bajnak. A Tizenkettőt kimentettem belőle, és én sem álltam kötélnek. Nem fogadtam el, amit felajánlottak, nem csatlakoztam hozzájuk. Kellett is, hogy megtegyem ezt a lépést. **Reakciójuk szétfoszlatta minden illúziómat - tudatuk átalakulásáról**, metanoiájuk lehetőségéről. S most teszek majd még egy lépést, egy félremagyarázhatatlant. Ez a lépés pedig alighanem az ő illúziójukat fogja szétfoszlítani - rólam. Akárhogyan is lesz, ez a lépés visszahelyez a pusztai kísértés legyőzésekor megszabott vágányra".

c) Az illúziók szétfoszlása

A hegyre menekülés még nem foszlatta szét az ötezrek és legöntudatosabb vezetőik illúzióját. Talán kéreti még magát?! - gondolhatták a királyságot eredménytelenül felkínálók. Átaludták az éjszakát, majd másnap időt nem veszítve a parton talált bárkába szállva áteveznek Kafarnaumba, "hogyan megkeressék Jézust". (Jn 6,22-5) Meg is találják a zsinagógában. Jézus szemrehányó szavakkal fogadja Őt kereső buzgalmukat. Nem a valóságos Messiást igazoló csodát látták, aminek a kenyérszaporítást szánta, hanem az elképzelésük szerinti Messiást igazolót: "Kerestek engem, de nem azért, mert csodát láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok". (Jn 6,26) E bevezetés után tanítás következik arról, hogy Isten népének mit szabad tennie, mit nem. Tanítást mond a "többi mindnek" a nem kereséséről. Szegények számára mondja ezt a tanítást, akiknek abban van a reményük, hogy a "többi mindnek" a gazdagokhoz hasonlóan ők is birtokosai lehetnek. "Ne fáradozzatok veszendő eledelért, hanem azért, amely az örök életre megmarad, amelyet az Emberfia ad **majd** nektek". (Jn 6,27) Hallgatósága nem veszi zokon ezt a reményüket hervasztani akaró tanítást, hiszen attól kapják, aki az előző este reményeik tárgyának mutatta önmagát. Készségesnek mutatkoznak a tanítás meghallgatására: "Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző cselekedeteket tegyünk?". (Jn 6,28) Elmondja nekik, hogy a Hozzá-csatlakozás, a hűség Hozzá, a hűség tanításához - ez az Istennek tetsző cselekedet. A hallgatóság szívesen tenné ezt; készségükre bizonyosság, amit tegnap este tenni akartak. Tüntesse el bennük Jézus a bizonytalanságot. Tegye kétségtelenné számukra, hogy Mózes utódját és Mózes megígértjét láthatják Benne: "Milyen jelet teszel tehát, hogy lássunk és higgyünk...Atyáink a pusztában mannát ettek...". (Jn 6,30-1) Jézus is készségesen válaszol: a Mózes-től adott kenyérnél nagyszerűbb és igazán égből való kenyeret fog adni nekik, amely életet ad a világnak. A választ úgy értik, ahogy érthetik. Elképzeléseik keretébe rakják a jézusi szavakat és lelkesülten kiáltják: "Uram, add nekünk mindig ezt a kenyeret!". (Jn 6,34)

S ekkor elmondja az érte lelkesedőknek azt, ami pillanatok alatt leveszi szemükről a hályogot, ami pillanatok alatt szétfoszlítja illúzióikat: Ő a Mennyből alászállott Kenyér, és Őt kell enniük, és így lesz övék az Élet, amelyet ez a Kenyér ad a világnak. **A lelkesedés és csodálkozás zúgolódásba fordul át.** Az Őt lelkesen követő, parton gyalogló, hajón utána evező tömeg megbotránkozik Benne, s reményfosztottan magára hagyja Őt a kafarnaumi zsinagógában a Tizenkettővel. Jézus "leckéje" erős és hatásos volt. Egyhamar nem indulnak meg újra feléje, hogy királlyá tegyék. A beszélgetés újra indul köztük, miként az előző este, de egészen más irányba tartón: Mennyből szállott alá?...Hát nem a József fia?...Testét adja eledelül?...Kemény beszéd ez!...Kinek van kedve tovább hallgatni?. (Jn 6,41-2.52.60) Dél királynője hallgatta Salamon bölcsességét, és itt nagyobb van Salamonnál. A niniveiek

metanoiát tartottak Jónás igehirdetésére, és itt nagyobb van Jónásnál. Ők azonban úgy látják, hogy nem érdemes hallgatni az itt hallható bölcseséget, nem érznek indítást a metanoiára. Kifordulnak a zsinagógából.

A galileai esztendő összeomlásának kezdetét jelenti ez a nap: "Ettől fogva több tanítványa visszahúzódott Tőle és már nem járt Vele". (Jn 6,66) Jézus indítatva érzi magát, hogy megkérdezze táborának kezdeti magvát és végső maradékát, a Tizenkettőt is, hogy nem akarnak-e ők is elmenni. (Jn 6,67) Megkérdezi Az, aki azért lépett bele az idő világába, hogy ezt a népet táborként gyűjtse maga köré. A kenyérszaporítás és a zsinagógai beszéd a galileai esztendő vonalvezetésének a fortissimója. A csodajel nagyságában is, az elmenekülésben is. Nemcsak elmenekül és imádkozik, hanem szélbe is szórja a lelkesedést és a lelkesedőket. Akár a Tizenkettőt is! A Messiás megőrizte önmagát. Nem áll át az Őt saját népén keresztül és dübörgően megközelítő sátáni kísértés vonalához. De másfél esztendő után a nyájegybegyűjtő ott áll és nézi, hogyan ömlik és foszlik szerteszét az egybegyűjteni akart nyáj. Eljött Galileába, mert ez az országrész látszott a legalkalmasabbnak. És most semmi kétség: a legalkalmasabb is - tökéletesen alkalmatlan. Galileában sincs tovább! **A Messiás Galileához fűzött reményei - már nem remények.** A galileai esztendőnek vége.

A kafarnaumi zsinagógai jelenetről be nem számoló Márk és Máté szerint, az éjszakai hajózásnak végpontja a Genezáret, ahol kiszállva a hajóból betegeket gyógyít. (Mt 14,34; Mk 6,53) Történik-e még más is - biztosan el nem dönthető. Az irodalomkritika számol azzal a lehetőséggel, hogy a Márk 8,1-30 egyszerű duplikálása a Márk 6,34 - 7,23.31-7-nek; ill. a Máté 15,32 16,13-20 ugyancsak duplikálása a Máté 14,14 - 15,20.29-31-nek.

A kenyérszaporítástól Fülöp-Cezáreáig			
Események	Máté	Márk	Lukács
Az 5000 megetetése a 4000...	14,14-21 15,32-8	6,34-44 8,1-9	9,10-7
A tömeg elküldése Elküldés	14,22 15,39	6,45 8,9	
Tengeri áthajózás Áthajózás	14,22-36 15,39	6,47-56 8,10	
Vita (a farizeusok Vita	15,1-20 16,1-12	7,1-23 8,11-21	
SZÍRIA	15,21-8	7,24-30	
Gyógyítás (Dekap.) Gyógyítás...	15,29-31	7,31-7 8,22-6	
FÜLÖP-CEZÁREA	16,13-20	8,27-30	9,18-22

A fent említett irodalomkritika a táblázatban látható megfelelésekre hivatkozva számol azzal a lehetőséggel, hogy Márknak (s nyomában Máténak) két forrás állt rendelkezésére ugyanarról az időszakról, s ahelyett hogy egybedolgozta volna a kettőt, időbeli egymásutánba tette az abban foglalt eseményeket. Ez esetben Betszaidából (ám Kafarnaumon keresztül) Genezáret földjére megy Jézus, ahonnan a betegek meggyógyítása és a farizeusokkal folytatott vita után Szíriának veszi útját. A szíriai közbjátékot nem említő Lukács éppen ezért a betszaidai pusztai lakomát követően azonnal a fülöp-cezárei jelenetre tér át. Márknál és Máténál egy Dekapolisz-i, tenger melletti, ill. betszaidai gyógyítás választja szét csupán Szíriát és Fülöp-Cézareát. A térképre nézve arra lehet gondolni, hogy ez a duplikált gyógyítás Szíria és Fülöp-

Cezárea között - nincs a helyén. Nem látszik valószínűnek, hogy a Szíriát északi irányban Szidonon keresztül elhagyó Jézus Kafarnaumtól kezdve Tiruszon és Szidonon keresztül menve és Fülöp-Cezárea mellett elhaladva megtesz több mint 200 km-t Dekapoliszig, hogy onnét egy újabb 60-80 km-es úton visszamenjen Fülöp Cezárea vidékére. Mindezekből úgy látszik, hogy **a kafarnaumi zsinagógában szerzett élmények Jézust nagyon gyorsan Szíria felé irányítják, ahonnan - lélektanilag! - egyenesen Fülöp-Cezáreába visz az út.**

Ellene mond viszont e duplikációs elméletnek Jézus hivatkozása az 5000-re és a 4000-re. (Mt 16,9-10; Mk 8,19.20) Amennyiben mégsem duplikációval állnánk szemben, akkor a galileai esztendő utójátékának tekinthetjük a szóbanforgó eseményeket. Jelentéktelen utójátéknak, amelyet Lukács el is hagy, hogy **élesen kihozhassa azt a vonalat, amely a Jézust királlyá tenni akarástól egyenesen vezet a Fülöp-Cezáreában történő kérdésfeltevés és bejelentés felé.** Elképzelhető az utójáték. A kafarnaumi zsinagógában csak ama 5000 férfi képviselőinek-vezetőinek Érte való lelkesedését zúzta szét. Galilea más vidékein mit sem tudtak a zsinagógában történekekről és keresték Őt továbbra is. Máté és Márk ennek az utójátéknak a közepébe teszik azt, ami elválasztja a régít az újtól, azaz az első kenyérszaporítás "régí"-jét a Fülöp-Cezáreában elhangzóknak levő "új"-tól. Középre teszik azt, ami véget vet a réginek, a galileai esztendő reményeinek; és azt, ami kezdete az úznak: ejti Galileát, és Jeruzsálem felé veti tekintetét. Ez a régít bevezető és az újat elkezdő valami - **Jézus meneküléseinek legnagyobbika: elhagyja Izrael földjét, Szíriába megy.**

92. SZÍRIÁTÓL A SÁTOROS ÜNNEPEKIG

a) Inkognitóban

A kenyérszaporítás húsvét előtt történt. Ami még utána Galileában történt, az igénybe vehetett még néhány hetet, s a második év májusa már minden bizonnyal Izrael országán kívül, Szíriában találja Jézust. Hogyan került külföldre, a pogányok földjére a Nyájajuhász, aki csak Izrael házának elveszett juhaihoz van küldve? Nem nyáját, új nyáját keresni ment oda. Sehol olyan élesen ki nem fejezte ezt az Izraelre korlátozott nyájajuhászi szerepet, mint éppen Szíriában. Még gyógyítani sem akart ott: "nem helyes, ha elveszik a gyerekek kenyerét és a **kutyáknak** dobják". (Mk 7,27; Mt 15,26) Itt születik meg az Izraelre korlátozódás legélesebb megfogalmazása: "Nem küldtettem, csak az Izrael házának elveszett juhaihoz". (Mt 15,24) **Miért ment akkor Szíriába?**

"Tirusz és Szidon vidékére vonult vissza. És betérve egy házba senkiről sem akart tudomást venni". (Mk 7,24) Meglátja Őt egy odavaló pogány asszony, aki ismerheti, hiszen Tirusz és Szidon vidékéig hatolt a galileai működés híre, és onnan is jöttek Hozzá a tömegek Galileába - gyógyulni. (Mk 3,7) Utána kiabál az utcán: "Könyörülj rajtam Uram, Dávid fia!". (Mt 15,22) Máté talán itt is élesebb egy kicsit a nép Messiást fölismerésének rajzában. De ha a "Dávid fiát" zárójelbe tesszük is, marad a tény, hogy bármennyire is rejtve és magánemberként akart Szíriában tartózkodni, "nem tudta eltitkolni magát". (Mk 7,24) A galileai esztendő csődje után Jézus **azért megy Szíriába, hogy titkolja magát, hogy ne is tudjanak Róla.** Rejtőzködni akaró küldöttként, rejtőzködni akaró Nyájegybegyűjtőként menekül el a nyájegybegyűjtésre kiszemelt országból. A tanítványok is tisztában vannak Jézus eme inkognitós szándékával, védeni akarják ezt az inkognitót: "Bocsásd el őt, mert utánunk **kiált!**". (Mt 15,23)

Tanítványaival tehát Galileából Szíriába megy és rejtettségben akar lenni. Gyalog mentek oda, 100 kilométernyi utat tehettek meg a hegyeken keresztül, amelyek ezer-másfélezer méterre magasodnak a Galileai-tenger szintje, a tengerparti Kafarnaum szintje fölé. Aligha sétálás céljából mászták meg ezeket a hegyeket, hogy odaérve visszaforduljanak. De nemcsak ebből következtethetünk arra, hogy ez a szíriai tartózkodás hosszabb ideig tartott. Hanem abból is, hogy **hazajövén Szíriából egy új Terv körvonalai bontakoznak ki** az evangélisták leírásában; nem a réGINEK teljes félretevésével, de jelentős módosítással. Ha Jézus egy hónapot, vagy mondjuk negyven napot tölt Szíriában, a szeptember végi, október eleji sátoros ünnepekig még mindig marad mintegy négy hónapnyi idő. Ez a 3-4 hónapnyi idő azért kínálkozik Jézus nyilvános működésében külön szakasznak, mert magatartása ebben az időben élesen különbözik a galileai esztendő során mutatott magatartástól. Az ilyen éles különbözőség egy emberi életalakításon belül - nem lehetséges bizonyos bevágás nélkül, mégpedig jelentős időtartamot feltételező bevágás nélkül, melyet magány és elmélkedés tölt ki.

Mindezek alapján úgy tetszik, Jézus azért ment Szíriába, hogy a tömegtől távol, viszonylagos vagy teljes magányban eldöntse, **mit csináljon Kafarnaum után**. Hogyan tovább? Ezt kielmélkedni ment Szíriába. Átalakítani a tudatot - ez volt a pusztai Terv! Judeából átmenni Galileába - ez volt a judeai tapasztalatoktól átalakított Terv; elmenni Judeából, ahol a farizeusok befolyása jelentősebb, és Galileában indítani a kísérletet az egyetlen lehetőség, a tudatátalakítás irányában. Galileában, amely távol van Jeruzsálemtől, a fizikai és szellemi hatalmi központoktól. Megkísérelni a nyájjegybegyűjtést Galileában, amely inkább nyitott az újjal szemben, mert kevésbé szervezett, és ezért mindig is termékeny talajnak bizonyult a lázadók, az újtók számára. Galileában kibontani a zászlót, ahol az Örömhír szempontjából leginkább számbajöhető "szegények" hatalmi el nem kötelezettsége viszonylag a legígéretebb.

Hogyan tovább? - kellett kérdeznie Szíriában, amikor az átalakított Terv az optimális területen tökéletesen csődöt mondott! A Szíriába menekülés lélektanilag teljesen indokolt a Tervnek a zsinagógában nyilvánvalóvá lett csődje következtében. Kafarnaum után a Nyájajuhász munkája ugyanúgy - nem csinálható tovább. A Tervben való hit nélkül nem lehet vállalni a vándortanító életformát s annak terheit. Ha Jézus mégis visszajön Izraelbe, s tovább rója földjének országútjait, akkor Szíria nemcsak a csőd színteréről való elmenekülésnek a színhelye, nemcsak egy csődbe került munka tovább nem vivésének végállomása, hanem a küldetés folytatásának hogyanját kielmélkedésnek is a színhelye.

b) Szíriától Názáretig

E négy hónap rajza Márknál 57, Máténál 59, Lukácsnál 63, Jánosnál 13 verssel, összesen 192 verssel szerepel. 1,8 vers esnék egy napra, szemben a galileai esztendő 3,8-as átlagával. Viszonylag tehát eseménytelen időszak. A viszonylagos magány ideje. Az ezt követő félév átlaga: 3,1 vers. A galileai esztendő lezárta és a judeai félesztendő megnyitása között - négy **csendesebb hónap**. Míg a galileai esztendő során a "sokaság, tömeg, nép" szavak mintegy 100 ízben fordulnak elő, addig itt összesen 9-szer. De ez a 9-szeri előfordulás Jézus és a tömegek mindössze két találkozására utal: az egyik a holdkóros gyermek meggyógyításához kapcsolódik, a másik találkozás során Jézus már a kereszthordozás egyetemes szükségességéről beszél a tömegeknek Péter akciója után. (Mk 8,34; Lk 9,23) **E pár hónap rajzában nagyobbára csak a tanítványokkal** és egyes rajtuk kívüli magános szereplőkkel találkozunk.

Ami a tartózkodási helyeket illeti, a kezdőpont Szíria, a végpont Jeruzsálem. És közben? Az út alighanem Fülöp országán keresztül visz dél felé. Érintenie kell Galileát, mert haza akar menni Kafarnaumba, de nincs szó nyilvános működésről. Az inkognitó folytatódik Szíria után is. Elhagyják Fülöp országát, s "útjukat folytatva keresztülmentek Galileán. De nem akarta, hogy valaki is megtudja, mert tanítványait akarta oktatni". (Mk 9,30) Kafarnaumban alighanem megpihentek egy időre a hosszú távollét után. (Mk 9,33; Mt 17,24) A nyár vége minden bizonnyal Názáretben találja őket; ott tűnhetik fel a "rokonoknak" Jézus új, mert régebbiről nem ismert passzivitása: "Menj csak el innen Judeába, hogy tanítványaid is lássák tetteidet. Senki sem cselekszik **rejteken**, ha azt akarja, hogy tudomást szerezzenek róla. Ha ilyeneket cselekszel, mutasd meg magadat a világnak". (Jn 7,3-4) A rokonok ellentmondást észlelnek. Mit akar Jézus? Nyáját egybegyűjteni, vagy rejteken lenni? Márk felelt reá: "**Tanítványait akarta oktatni**". (Mk 9,30)

A továbbiakban látjuk Jézust övével Szamáriában (Lk 9,51) s az irgalmas samaritánus példabeszédéből következtethetően Judeában - Jerikó vidékén. (Lk 10,30) Végezetül még Jeruzsálem előtt - Betániában. (Lk 10,38) Lukács ebbe az úti programba illeszti bele a **hetven-hetvenkét tanítvány** kiküldését és visszaérkezését, amiről Máté és Márk nem tesz említést. E négy hónapba nagyon bele nem illő intermezzo ez az új apostoli próbaút. (Lk 10,1-24) Alighanem a galileai esztendő munkájának utótermékével állunk szemben. Bármennyire is akarta, Galileán átmenve csak nem tudott titokban maradni, s valamikori követőinek egy népes csoportja Reá talál. E tanítványok "galileai" származását látszik alátámasztani, hogy küldésük alkalmával Jézus "jaj"-kiáltásai Galilea városaira vonatkoznak. (Lk 10,13-5) A hetven tanítvány visszatér ugyan, hogy beszámoljanak küldetésükről, de a következőkben semmi nyomuk. Intermezzo ez csupán, amely egyetlen és szabályerősítő kivételként aláhúzza, hogy ebben az időben Jézus nagybárá a Tizenkettőre korlátozza magát. Erről beszél talán az is, hogy hálaímát csupán a bölcsekkel és nagyon okosakkal szembeállított "csecsemők" (68c, 13e num) és "tanítványok" (Lk 10,21-23) váltanak ki belőle.

c) Szíriai eredmények

A galileai tömegpasztoráció befejezése és a Tizenkettőnek további és fokozott oktatása - ez lehetett a szíriai magány elmélkedésének első gyümölcse, a Szíriában megújított Terv első mozzanata. A második mozzanat ennek az oktatásnak a tárgyát tartalmazza. Erre az időszakra esik ugyanis a Jeruzsálemben szükségképpen bekövetkező szenvedésnek megismételt bejelentése a Tizenkettő számára. (Mk 8,31; 9,31) Harmóniában van ezzel az időszak egyetlen tömeget tanításának a tárgya: **a kereszthordozás szükségessége**. (Mk 8,34-9) **Ez lehetett a szíriai "puszta" imádságának-elmélkedésének második eredménye**. Szíriai magányában be kellett látnia, hogy ha nyájegybegyűjtési küldetése az optimális területen fiaszkóval végződött, akkor ütött az órája annak, hogy befejezze küldetését, azaz elmondja az Örömhírt a nem optimális területen is, ha egyszer Izrael egész házához van küldve. És be kellett látnia azt is, hogy a nem optimális területen az Örömhír el nem fogadása nem csupán zsinagógából való kifordulást fog eredményezni, hanem letartóztatást, elítélést és kivégzést. A Szidon utáni fülöp-cezárei új hangmegütés csak a szíriai elmélkedés gyümölcse lehet.

Azért ment Szíriába, hogy kielmélkedje: hogyan tovább? Az ördög csak egy időre hagyta el, hiszen valóságos ember volt, s a valóságos ember léttartalmának velejárója, hogy lelkében a Sátán bármelyik pillanatban szerepet kaphat. **Szíriában alighanem át kellett mennie** mindazokon a kísértéseken, amelyek meggyötörték indulásakor az "első" pusztában. Egyetlen

mozzanatban összefoglalva ezeket a kísértéseket: **a programcsere kísértésén.** Mégpedig súlyosbított feltételek mellett. A zsinagógából való kifordulás után már nem volt egyetlen esély sem a nyájegybegyűjtési küldetés teljesítésére. Ez az esély az "első" pusztában még "sánsz" volt. De Szíriában már nem. Kafarnaum ezt végleg eltemette. S ha nincs már "sánsz" tovább, akkor mire való a kérdés: hogyan tovább? Szíria nemcsak az elmélkedés színhelye, hanem a megkísértés pusztája is.

De talán nemcsak programcserére volt kísértése. A szíriai kísértésnek lehetett ezen túlmenő anyaga is. A Nyájajuhász Szíriában van, túl a nyájajuhász-küldetés földjén, Izraelen. A Kísértő megkísérthette: Maradj kint! Disszidálj a küldetésből! Hagyd abba a hirdetését annak az Örömhírnek, amelynek hirdetésébe csak belehalnod lehet!... A Názáreti - ember is volt, életösztöne is volt. Az életveszedelem-mentes csendes szíriai magányban isteni tudásával tudhatta, hogy a következő húsvét készültnapján be is következik a kielmélkedett kivégzés. **Megszámolhatta pontosan a hátralevő napokat.** Embernek, akinek életösztöne van, szabad akaratból rálépni egy hosszú és fáradságos útra, amelyről jól tudja, hogy vesztőhelye felé vezet?! **Nem lett volna ember, ha nem támadt volna benne kísértés,** hogy "ezt azért nem". Aki összeférhetetlennek gondolja ezt Jézus isteni természetével, hogyan magyarázza meg mindazt, ami a Getszemáni-kertben elhagyta ajkát? Mindazonáltal Jézus átkelt a Libanonon, és tavasz végén már Fülöp országában találjuk, Cezárea környékén. Átkelt, mert a Nyájajuhász a szíriai "pusztában" csakúgy legyőzte a kísértést, miként az elsőben.

d) Az inkognitó hatása

Eltűnése Galileából s a visszatérés után is fenntartott inkognitó megnyugtatóan hathatott galileai ellenfeleire s azok jeruzsálemi vezetőire: Galileában az elmúlt esztendőhöz viszonyítva viszonylag csend lett. De csak viszonylag. **A Názáretiért lelkesedők még nem zárták le az aktát, reményüket még el nem temették.** A sátoros ünnepre felzarándokló galileaiak nem találják Őt a zarándokok között. A "rokonoktól" alighanem eljuthatott hozzájuk a hír, hogy Jézus nem megy fel az ünnepre, (Jn 7,8) s ennek ellenére is hallatja még szavát az el nem temetett remény: "Keresték Őt az ünnepen. Hol van Ő? - kérdegették, s a nép közt állandó szóbeszéd tárgya volt. Némelyek azt mondták: jó ember. Mások: ellenkezőleg, félrevezeti a népet". (Jn 7,11-2) Mindez azonban csendben, suttogva történt, mert a vezetők sem felejtették még el a galileai esztendőt, és résen álltak. Az esetleges folytatással szemben nem akartak készületlenek lenni, s ennek tudható be, hogy a nép félt hangosan beszélni Róla. (Jn 7,13)

Jézus titokban megy fel az ünnepre. Folytatnia kell a nyájajuhászi küldetést. Izrael egész házához van küldve az Örömhírrel. Fel kell annak tehát hangzania Judeában és Jeruzsálemben is. Ha azonban nyilvánosan megy fel az ünnepre, egyszeriben polarizálja a négyhónapos visszavonulással elcsendesedett erőket, s mire fölé Jeruzsálembe, nem lesz mód az Örömhír elmondására. Nem lesz; mert vagy Maga mellé állítja a tömegeket és elmenekülhet előlük - mint annyiszor az elmúlt év során; vagy az ellentábor nyeri meg magának a tömegeket, és akkor ez a nyilvános felmenetel csak letartóztatást eredményez, mielőtt Judea népének elmondhatta volna az Örömhírt. A Szíriából Jeruzsálembe vezető út utolsó szakasza is inkognitóban történik. Talán a legteljesebb, talán a legálcázottabb inkognitóban. A fent mondottak miatt. Így is, hajsza! híja, letartóztatással végződött a sátoros ünnepi örömhírhirdetés.

93. ŐSZTŐL TAVASZIG JERUZSÁLEMBEN

a) A fél év tanúi

Az első év húsvétján Jézus még ismeretlen emberként fordul meg Jeruzsálemben. A galileai esztendő során is felmegy Jeruzsálembe, (Jn 5,1) de biztosan nem tudhatjuk, melyik ünnepre. Mivel János a második húsvét előtti kenyérszaporítás elé helyezi ezt a felmenetelt (Jn 6,4) a galileai működést két esztendőre kellene nyújtanunk ahhoz, hogy ez az ünnep - húsvét lehessen. E jeruzsálemi tartózkodás anyaga: egy szombatnap gyógyítás, valamint az, hogy Atyjának nevezi az Istent. Ezekkel kiváltja a jeruzsálemiekből a Törvényt nemtisztelés és káromkodás vádját, s ennek folyományaként az üldözést, sőt a gyilkosság szándékát is. (Jn 5,16.18) Ha ezt a jeruzsálemi szituációt behelyezzük Galileába, akkor a galileai esztendő előrehaladtával kialakult frontviszonyokra ismerünk. Mindezek alapján arra lehet talán gondolni, hogy **decemberben ment fel a templomszentelési ünnepre.**

Míg ez az első két felmenetel inkább csak látogatás jellegű lehetett, addig a Szíriából visszajövés ténye olyan felmenetelnek a szándékát jelentette, amely már **nem látogatás, hanem működési színhelyet áthelyező jelleggel bírt. Szeptember végén, október elején,** az őszi kezdetére eső **sátoros ünnepek** közepén ér fel Jézus Jeruzsálembe. (Jn 7,14) **A téli, decemberi templomszentelési ünnepen újból Jeruzsálemben találjuk,** (Jn 10,22) majd az utolsó húsvétra ismét felmegy (Jn 12,12) - ezek János adalékai. A téli és tavaszi jeruzsálemi tartózkodás közt eltelt mintegy három hónapnyi időre vonatkozóan ugyancsak János tud **Jézus péreai, betániai és efraimi tartózkodásáról.** (Jn 10,40; 11,7.54) Márk és Máté mindezekből csupán a legutolsóról, a húsvéti felmenetelről-tartózkodásról tud. Lukácsnál viszont három ízben találkozunk a Jeruzsálembe menés említésével négy, ill. hat fejezetnyi távolságra egymástól. Az első alkalommal Jézus Szamáriában jár; (Lk 9,51) a sátoros ünnepekre Názáretből indul, és így természetes, hogy Szamárián keresztül vezet az útja. A második említéskor Jézus vélhetőleg Péreában jár; (Lk 13,22.31) a templomszentelés után Péreába vonul vissza, (Jn 10,40) ott lehetett Heródes felségterületén talán a sátoros ünnepek utáni visszavonulás idején is. Végezetül a harmadik említés Jerikó és Betánia között találja Jézust; (Lk 19,28) ez lehetett az utolsó út, amely Efraimból vezetett Jeruzsálem felé. (Jn 11,54)

Mindezek alapján öt szakaszt különböztetünk meg e fél esztendő történéseiben:

a) Jézus a sátoros ünnepeken Jeruzsálemben, b) őszi Péreában, c) a templomszentelési ünnepen Jeruzsálemben, d) a harmadik év elején Péreában és Judeában, e) Efraimtól Jeruzsálemig - az I. táblázat által megjelölt eseményanyaggal.

b) Főváros és vidék

566 vers számol be erről az időszakról. Fele ez a galileai esztendő anyagának, kb.15 fejezetet tesz ki a négy evangéliumban. Két numerusra bontjuk ezt az anyagot: **egyfelől a jeruzsálemi, másfelől az azon kívüli működésre.** E topográfiai bontásnak az az alapja, hogy a két jeruzsálemi (őszi és téli) tartózkodásról kizárólag János számol be, míg az azon kívüliekről mind a négyen. Utaltunk már rá, hogy János nem fejlődésében, hanem végső kiélezettségében adja elő - Jézus és népének viszonyát (88a num). A viszony jeruzsálemi kiélezettsége azonban nemcsak ebből magyarázható. Valami másból is, ami egyúttal azt is érthetővé teszi, hogy (a

három fejezetet leszámítva kizárólag jeruzsálemi működésekről beszámoló) János olyan élesnek rajzolja a szóban forgó viszonyt.

Ez a másik magyarázó ok abban áll, hogy **Jeruzsálemben**, Izrael és a Messiás-várás fellelőjében, **a köznép is sokkal öntudatosabban áll hozzá a Názáreti ügyéhez, mint a nem-fővárosiak, a vidékiek.** Ha a negyedik evangélium vezetőket említ, akkor rendre kiteszi, hogy "farizeusok", "főpapok", stb. teszik vagy mondják, amit tesznek vagy mondanak. Ha viszont egyszerűen csak a "zsidók" kitétellel él, ez megfelel a szinoptikusok "sokaság, tömeg, nép" kifejezéseinek. Nos, e "zsidók", bármennyire lelkesedjenek is Jézusért, képesek olyan éles ellenvetésekre és támadásokra is, amelyek Jeruzsálemben kívül csak kivételesen képzelhetők el a köznép részéről. Igazolja ezt a megállapításunkat, hogy nemcsak a szinoptikusoknál, hanem Jánosnál is hiányoznak ezek az éles támadások, amikor a színtér Galilea, Judea vagy Pérea. Másfelől pedig a szinoptikusok is hozzák a jeruzsálemi nép "Feszítsd meg!"-jét; s ezzel ők is bizonyosságot tesznek arról, hogy Jeruzsálemben a néptömegnek más a hangja, mint a fővároson kívül. E fél esztendő judeai-pérei fele - ám a túlnyomóan szinoptikus rajz következtében is - a viszony élessége tekintetében jobban hozzásimul a galileai esztendőhöz, hiszen ezeken a területeken Jézus ugyanúgy "vidékiekkel" találkozott, mint korábban Galileában. A kölcsönhatás lélektani törvénye következtében Jézus tanítói megfogalmazásai is élesebbek, mint Galileában (bár lehet, hogy a jánosi rajz következtében is).

Nem kétséges, Jeruzsálemben öntudatosabbak és keményebbek az ellenfelek. Záporoznak a közbeszólások, s kevesebb a mód nyugodt, óraszám, napszám történő fejtegetésekre. Hozzájárul ehhez az élességhez az is, hogy a galileai esztendőnek már utána vagyunk; kiéleződöttebb helyzetben indul a jeruzsálemi működés, mint a galileai. Ha Galileában a csodák iránti érdeklődés szorította háttérbe a tanítás iránti érdeklődést, Jeruzsálemben Jézus személyének problémás volta teszi meg ugyanezt. Pillanatonként felvetődik a kérdés, **kicsoda az, aki az Örömhírt hirdeti. Maga az Örömhír megint csak háttérbe szorul.** Ennek következtében azután érthető, hogy Jézus tanításában magában is, **áttevédik a hangsúly az Útról az Énre.** Ezáltal szerencsésen kiegészítést kap a korábbi, a Jeruzsálemben kívüli hirdetési anyag, mert az Énről szólva Jézus mély bepillantásokat enged az Atya Országába, ahonnan jött. Igazolnia kell magát Messiásként, s egyre többet árul el az Őstény világáról, a Szentháromság titkaiból.

c) Tervmódosulás

Szíriát hónapok választják el Jeruzsálemtől. Jézus pedig Szíriától fogva tudja, Fülöp-Cezáreától kezdve mondja is, hogy Jeruzsálembe megy. Szamária határaiba érve "megkeményítette arcát", (Lk 9,51) és úgy indult elveszésének színtere, vesztőhelye felé. Meg kellett keményítenie arcát, mert **jól tudta, hogy küldetésének második mozzanata, a Golgotára szóló parancs teljesítése veszi kezdetét azzal, hogy Jeruzsálem felé fordul.** Rokonainak naivul biztató szavaira az életöszön formálja meg a Jeruzsálembe indulás előtt a választ: Tinektek bármely időpont alkalmas arra, hogy Jeruzsálembe menjetek, mert titeket nem gyűlöl a világ; nekem azonban nem alkalmas bármely idő a Jeruzsálembe menésre, mert én vádolgatom a világot, s a világ ezért gyűlöl engem. (Jn 7,6-7) Mindazonáltal ha meg is kell keményítenie majd arcát - elindul Jeruzsálem felé.

Mikor elindul, jól tudja, hogy Jeruzsálem - nem Galilea. S éppen ezért ott majd **kevésbé forog fenn a veszély, hogy a tömeg csatlakoztatni akarta Őt - magához.** A farizeusoknak itt

nagyobb a befolyása a tömegre. Bármi is történik, a tömegből mindig akad, aki eljuttatja a hírt a farizeusok központjába; (Jn 9,13) sőt, esetleg maga a nép is megfeddi a helyszínen, ha törvénysértésen éri Őt. (Jn 5,10) Helyben van a Nagytanács is, helyben van Pilátus is egy állandóan Jeruzsálemben állomásozó légiótól körülvéve. Jeruzsálemben kevésbé képzelhető el, hogy 5000 férfi elindul Feléje, hogy királlyá tegye. Hozzájárul ehhez talán még egy mozzanat: a jeruzsálemiek értesültek már arról, hogy Jézusnak mekkora tömeghatása volt Galileában, s ennek ellenére sem volt egyetlen gesztusa sem, egyetlen szava sem - a felkelés irányába. A jeruzsálemi nép tudhatja, mily kevés hajlandóságot mutat ez irányban a Názáreti.

Mindezekből következően a Galileában érvényes Terv most már és itt - tárgyaltan: nem kell rejtegetnie kivoltát. **Bejelentheti, hogy Ő a Messiás. Az igazoló csodák a másfél év alatt** - Terv szerint, vagy Terv ellenére - **megtörténtek**. Jeruzsálemben elég lesz egyetlen egy csoda is: a vakon született ember meggyógyítása. Most már és itt - ez is elegendő anyag. Vagy talán még ez sem volna feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a nép dönten tudjon: elfogadja-e Messiásnak vagy sem, mellé álljon-e a Názáretinek vagy sem?

De ez csak az egyik újdonság a galileai Tervhez viszonyítva. Az, hogy a küldetés csak a tanítás által teljesíthető - ez változatlan mozzanat. De **az Út korábbi, galileai rajza átalakul**. Míg ott **az Út törvényei (Hegyi beszéd) és az Út példabeszédes rajza** volt előtérben, itt Jeruzsálemben (éppen a "Kicsoda a Názáreti?"-probléma következtében) - **a hit vagy nemhit, azaz a Hozzá-csatlakozás vagy nem csatlakozás** lesz hangsúlyos tárgy. A jeruzsálemi tanításban is előkerül a kicsiség téma a jeruzsálemi dicsőségigénynek kapcsán; (Jn 7,18) avagy az ütest nem-ismerés a házasságtörő asszony okán vagy a jópásztor-példabeszédben. De kevésbé tematikusan, mint Galileában. A szegénység téma pedig egészen hiányzik. Ezzel szemben súlyt kap annak rajza, amit a Messiás ígér a Benne való hit, a Hozzá csatlakozás ellenében: **az örök élet az Atyánál**. A jézusi tanításnak abból a teljességéből, hogy "nem evilági nagyság-gazdagság-hatalom, hanem örök élet" - Jeruzsálemben az kap hangsúlyt, ami a "hanem" után következik: az örök élet.

Végezetül van egy harmadik különbség is a galileai tanítási anyaggal szemben: **a sűrűn ismétlődő utalás a Messiás végére**, jeruzsálemi pusztulására. Ennek alapjai kidolgozódtak már a szíriai magányban, és minden bizonnyal tovább mélyítette ezt Benne, hogy közvetlen kapcsolatba került a jeruzsálemi valósággal. A galileai előzmények ténye, a galileai működés csődjé, a szíriai magány s a jeruzsálemi valóság - mind hozzájárultak ahhoz, hogy tanításában a hangsúly áttevődött az "Én"-re, a hitre és jeruzsálemi pusztulására.

d) Jeruzsálemi csodálkozás

A jeruzsálemi nép is csodálkozik, **de ez a csodálkozás más, mint a galileaiaké**. A galileai elismerést fejez ki. A jeruzsálemi kételkedést is, ha tanításról van szó; megütközést is, ha szombaton történik a csodás gyógyítás. Galileában megállapítja a nép, hogy tanítása új tanítás, más mint az írástudóké, hatalommal való tanítás - és meghajtja az elismerés zászlaját. Mindez Jeruzsálemben is megtörténik, de nem állnak meg itt, továbbmennek: "Honnan érthet ez az Írásokhoz, hiszen nem is tanult?". (Jn 7,15) A gyógyításon kelt csodálkozásba is belevegyül a kérdés: Gyógyíthat-e Isten erejében az, aki megszegi a szombat törvényét; méghozzá itt a szombat kultuszának fővárosában? (Jn 7,21)

A galileai tömeg nem vitázott Jézussal, gyógyításokat kért Tőle. A jeruzsálemi nép nem viszi ki Jézus elé a betegeit, de vitázik Vele. Vitahangja nem éppen a feltétlen tisztelet

hangja. Azoknak a hangja, akik ítélnek és döntenek jobbra vagy balra. Azoké, akik két lehetőséggel dolgoznak. Az egyik: Isten embere, próféta, esetleg egyenest a Messiás - a Názáreti. S a másik: istenkáromló, meghozza minden mértéket meghaladóan, mert a Sátán nem is akármilyen kicsiny vagy jelentéktelen képviselője. A galileai nép elviselte a szembekorholást, ezek nem. Ki korholhatja őket, ki mondhat rosszat róluk, mikor ők Isten választott népe: Mi nem vagyunk törvénytelen fiak, Ábrahám fiai vagyunk, a mi atyánk Ábrahám, egy atyánk van: az Isten - halljuk öntudatos replikázásaikat. (Jn 8,33.39.41) Tiltakoznak, ha Jézus elválasztja őket Ábrahámától, Istentől, és összeházasítja őket a Sátorossal. Tiltakoznak a gyilkosságvád ellen is: "Jó tetteredért nem kövezünk meg Téged". (Jn 10,33) A kritikus öntudatával és egyenrangúsági érzetével kérdezik rá a Sátoros ünnepen: **"De hát ki vagy Te"**; (Jn 8,25) majd pár hónappal később: "Meddig tartasz még bizonytalanságban minket? Ha Te vagy a Messiás, mondd meg nekünk nyíltan!". (Jn 10,24)

Nemcsak ez az öntudat kap hangot a jeruzsálemi nép ajkán. A gúny, a lenézés, a megvetés is. Segíti ebben őket, hogy egyenrangúaknak érzik magukat. Nem gondolják, hogy az Isten legrejtettebb titkait hallják a Názáreti ajkáról, amely titkokba kemény szellemi munkával és/vagy az imádság áhítatos alapállásával lehet csak úgy-ahogy behatolniuk. Ha nem érthető a Názáretinek a szava, akkor csak Benne lehet a hiba. Így aztán, amikor Jézus a Maga halálának titkáról beszél, megkapja a fentiekből szükségképpen folyó választ: "Talán csak nem öli meg magát?". (Jn 8,22) Válaszuk jól mutatja, hogy **nincsen kegyelet bennük, amikor a Názáretit hallgatják**. "Fel akarja magát akasztani? Adjunk neki szöveget meg kötelelet..." - ez a belső levegője válaszuknak. A Názáreti nem tekintély számukra. A jópásztor-példabeszédet és abban az élet önkéntes odaadását hallva, ki is mondják, amit Galileában legfeljebb csak gondoltak arról, aki önként akarja odaadni életét. Így reagálnak szavaira: "Meghaborodott!". (Jn 10,20) Az örök életet ígérő Jézus is furcsa reakciót kap: "Ábrahám meghalt, a próféták is, és Te azt mondod: aki tanításomat megtartja, halált nem ízlel sohasem. Nagyobb vagy talán Ábrahám atyánknál...?". (Jn 8,52-3)

A jeruzsálemi köznép vitába bocsátkozik Vele, s használja a gúny, a lenézés, a megvetés összes eszközeit. Nemcsak hogy el nem viseli a Messiás feddéseit, ő maga feddi meg Őt. Többet is mer: **elvállalja a bírószerpet Jézus felett**. Hazugságon akarja fogni: "Még ötven esztendő sem vagy és láttad Ábrahámot?". (Jn 8,57) Rendreutasítja: "Minek képzeled magad?". (Jn 8,53) Megállapítja bűnét: **"Ember létedre Istenné teszed magad!"**. (Jn 10,33) Minősíti is bűnét: "Káromkodik". (Jn 10,33) A végső konzekvenciákat is levonja Róla. Nem tartozik Isten népéhez, pogány: "Szamaritánus vagy!". (Jn 8,48) Sőt, egyenest Isten ellenlábasának, a Sátorosnak az embere: "Ördögöd van... Most látjuk, hogy ördögöd van... Ugye joggal mondjuk, hogy ördögöd van". (Jn 7,20; 8,52.48) Mondják maguk között is elmélgédségeik végeredményeként: **"ördöge van"**. (Jn 10,20) Sztereotip fordulata ez Jeruzsálem köznépének az Atya egyetlenegyszer elküldött, egyetlen kedves és szeretett Fiáról, az egyetlenegyszer emberi alakot magára öltő Istenről.

Természetesen mindez csak az érem egyik oldala. Ha csak ez lett volna a jeruzsálemi nép, Jézus nyilvános működése egy fél évvel megrövidült volna. A Nagytanács fogdmegjeinek semmi sem állott volna útjába, hogy már a Sátoros ünnepeken végrehajtsák a Nagytanácsból kapott parancsot, és letartóztassák Jézust. A többi már ment volna gyorsan, ahogyan fél évvel később. De a **fogdmegek nem tudták végrehajtani a parancsot**. Nem tudták, **mert nemcsak az volt a jeruzsálemi nép, amit a fentiekben megrajzoltunk**. Az evangélista elmondja, hogy a sátoros ünnepeken mondott beszédek, a vakon született ember meggyógyítása, valamint a jópásztor-beszéd megosztotta a jeruzsálemieket: "szakadás" (σχίσμα = szchizma) támadt közöttük. (Jn 7,43; 9,16; 10,19) A jeruzsálemi működés nem

volt kezdettől fogva és egyértelműen eredmény nélküli. Nem volt az, ha eredménynek tekintjük a pusztá állásfoglalást személye mellett. Ha eredménynek tekintjük azt, ami a galileai esztendő során - Galilea népe részéről - egyetemes volt.

Ez a jeruzsálemi köznép - valamelyest "írástudó" nép. Arra gondolunk, hogy a fővárosi ember nem süket a fővárosban koncentrálódó nemzeti kultúrával szemben. **Az írástudók fellegvárában a köznép sem marad egészen érintetlen a kultúrcentrum műveltségétől.** Az Írások ismerete alapján intenzíven foglalkozik a középponti fontosságúvá emelkedett vallási-politikai kérdéssel: Ki ez a Názáreti? Ő-e a Messiás? János a köznép ajkára adja ezeket a szavakat: "De hiszen erről tudjuk, honnan jött. A Messiásról azonban, ha eljön, senki sem fogja tudni, honnan való". (Jn 7,27) Vagy ezeket: "Hát Galileából jön a Messiás? Nem azt mondja az Írás: A Messiás Dávid családjából és Betlehem városából jön, ahonnan Dávid származott". (Jn 7,42) Amit Nagy Heródes írástudóktól tudakol meg, (Mt 2,4) amire Nikodémust emlékeztetik valóban "írástudó" kollégái (Jn 7,52) - azt a jeruzsálemi köznép is tudja. A fővárosi ember mindig jobban tájékozott. Nemcsak híryanagyban, nemzeti műveltségben is.

Jézus megosztja Jeruzsálemben a véleményeket. Tanítása nyomán újból és újból felhangzanak ezek a vélekedések: "Ez valóban **ama** próféta...Ez a Messiás!". (Jn 4,40-1) A vakon született elhiszi Jézusnak, hogy Ő az Emberfia. (Jn 9,35-8) A jeruzsálemi működés hatására sokan keresik és sokan hisznek Benne, (Jn 8,30; 10,41-2) mert igazolva látják a Keresztelőt, aki Messiásnak mondta Őt. (Jn 10,41) **E pozitív állásfoglalásnak ugyanaz az alapja, ami a galileai lelkes csodálkozásnak: tanítása és csodái.** Az elfogatásra kiküldött főpapi szolgák ezzel mentegetik magukat a parancs nem teljesítéséért: "Ember így még nem szólott". (Jn 7,46)

A jópásztor-beszédet hallgató köznép egy része pedig fontolgatja a megháborodottságot emlegető véleményt: "Ez nem megszállottnak a beszéde". (Jn 10,21) De nemcsak a tanítás az alapja ezeknek a pozitív állásfoglalásoknak, hanem a csodák is. "Képes-e az ördög arra, hogy vakok látását visszaadja?". (Jn 10,21) Erre a kérdésre csak írástudó és farizeus tud igennel válaszolni, csak Izrael vezető rétege. De a Jézust nem a hatalomgyakorlók szemével néző ember - akinek nincs miért a Szentlélek ellen való bűnt elkövetni, hazudni próbálni önmagának, saját magát vakká tenni, - a szegény ember, a köznép erre a kérdésre csak nemmel tud felelni. Csak nemmel, mert az "igen" a jámbor zsidó számára teljes képtelenség: "Hogyan tud bűnös ember ilyen csodákat művelni?". (Jn 9,16) A farizeusok vizsgáló széke előtt a vakon született ember felmondja a leckét, amit minden jámbor zsidó az anyatejjel szív magába: "Éppen az a különös, hogy nem tudjátok, honnan van; **tudjuk** (többes szám első személy, azaz minden jámbor, Íráson nevelkedett zsidó) viszont, hogy Isten nem hallgatja meg a bűnösöket. De ha valaki istenfélő és Isten akaratát teszi, azt meghallgatja. Mióta a világ fönnáll, sohasem lehetett hallani, hogy valaki visszaadta volna a vakon született látását. Ha nem volna Ő Istentől való, nem tehetett volna semmit". (Jn 9,30-3)

e) Az óra még nem jött el

Ennek a megosztottságnak a következtében az ég az egész jeruzsálemi tartózkodás során súlyosan viharfelhős ugyan, de nem csap le a villám. Állandóan készül lecsapni, de nem lesz, nem lehet belőle semmi. A Nagytanács - s a farizeusok különösen is! - akarná, de nem megy.

Fülöp-Cezárea a bizonyság rá, hogy a galileai csőd, a szíriai "puszta" végeredménye kiérlelte Jézusban, hogy "Jeruzsálembe kell mennie". (Mt 16,21) Mégis vagy négy hónap telik bele, míg végre fel is megy. Van Jánosnak egy árulkodó mondata. A kenyérszaporítás, majd a zsinagógai beszéd befejeztével ezzel a mondattal indítja a jeruzsálemi működést: "Ezután Jézus bejárta Galileát. Nem akart Judeába menni, mert a zsidók meg akarták ölni". (Jn 7,1) Tudta, hogy oda kell mennie; akik vártak Tőle valamit, szintén tudták, hogy oda kell mennie. **De Jézus húzta-halasztotta a felmenés időpontját négy álló hónapon keresztül.** Ellenfelei szándéka felől nem volt kétsége a galileai esztendő során sem, de tudta, hogy ha a főhadiszállásra megy, akkor meg is szorul nyaka körül az a hurok, amelyet már Galileában a nyakába akasztottak. A fenti mondat "megölni" szava e jeruzsálemi működés során még hét ízben felhangzik; (Jn 7,19.20.25; 8,22.37.40; 11,53) részint az evangélista, részint Jézus, részint a nép ajkán. Jámor és törvénytisztelő nép volt a jeruzsálemi köznép, s tudta a Törvényből, hogy az istenkáromlót ki kell írtania a népből. Ősi szokás szerint: követet ragadva, követet rádobálva. Kövel és megkövezéssel 3+5 ízben találkozunk a jeruzsálemi események szövegeiben. (Jn 8,7.59; 10,31 ill. Jn 8,5; 10,31.32.33; 11,8) Kiegészíti e szavakat a leírások során az "elfogni, megragadni" (πιάζειν = piadzein) ige, (Jn 7,30.32.44; 8,20; 10,39) valamint egy ízben az "elővezetni". (Jn 7,45) Ebben a gyilkossági szándéktól sűrű levegőben rajzolja meg Jézus a Sátánt - az erőalkalmazás végső elvének. (Jn 8,43-4)

Jézus élete Jeruzsálemben permanens veszélyben forog. A viták egy-egy éles fordulójánál pillanatonként megszületik a népből a letartóztatás, a hatalomnak kiszolgáltatás szándéka, ill. a készség a helyben megkövezésre. A leírások alapján öt ízben tetten érhető a nép e letartóztatás, ill. megkövezési szándéka. Mi váltja ki ezt a szándékát? Egy ízben az ellenzék nem tudja elviselni, hogy Messiásnak mondják Őt az Érte lelkesedők. (Jn 7,44) A többi négy esetben szentháromságtanával váltja ki Jézus a gyilkos szándékot, mert az Atyával való kapcsolatára vonatkozó mondatok kimerítik a hallgatóság káromkodásfogalmát. A következő négy mondata indítja gyilkos szándékok felé Jeruzsálem népét: "Hiszen Tőle vagyok és Ő küldött...Mielőtt Ábrahám lett volna, Én vagyok...Én és az Atya egy vagyunk... Az Atya énbennem van és én az Atyában". (Jn 7,30; 8,59; 10,31.39)

Gyilkos szándékaik megghiúsulását János több ízben megrajzolja. Egymás alá írjuk a jánosi jelentéseket:

Jn	Szándék	Nem valósulás	Jánosi ok	Tapasztalati ok
7,32	Meg akarták ragadni	És senki sem vetette rá kezét még	Mivel nem jött el órája	A tömegből sokan hittek Benne
7,44	Egyesek meg akarták ragadni Őt	De senki sem vetette rá kezét	-	-
7,46	-	Nem vezetik elő	-	Sohasem beszélt még így ember
8,20	-	Senki sem- ragadta meg Őt	Mert még nem jött el Órája	-
8,59	Köveket fogtak, hogy rádobják	-	-	Elrejtőzött, kiment a templomból
10,39	Meg akarták ragadni Őt	-	-	És kiment kezeik közül

A káromlót nem sikerül ártalmatlanná tenni, a sokszoros kísérlet ellenére sem. Miért nem? A fent említett hat esetben János négy ízben megemlíti a gyilkos szándékot, és ugyancsak négy ízben ennek nem sikerültét. Az okmegjelölések világossá tehetik elgondolásunkat, amely szerint **az erőviszonyok tették lehetetlenné szándékaik megvalósulását**. A tömegből sokan hittek Benne, úgy látták, hogy sohasem beszélt még így ember; ezeknek a jelenlétében nincs mód sem elfogásra, sem megkövezésre. Hogyan lehet viszont egy hatalmas templomcsarnokban elrejtőzni? Hogyan lehet egy emberekkel teli templomcsarnokból kimenni? Ily zárt helyen, hogy lehet a letartóztatók kezéből kisiklani? Csak úgy, hogy a Benne hívők, az Érte lelkesedők, elébe állnak a támadóknak, s e fedezék mögött megmentheti magát. Akik pártját fogják, elébe állnak a támadóknak s e fedezék mögött megmentheti Magát. Akik pártját fogják elébe állnak ellenfeleinek, feltartóztatják őket, s közben Jézus a kevésbé élesen állástfoglaló távolabbi embersorok közé jutva elvész ellenfelei szeme elől, és sikerül kijutnia a templomból. A "jánosi ok" pedig utalás arra, hogy még nincs nagypéntek; előremutatás: még nem következett be a végzetes óra.

Nagyon helytelen volna e "jánosi ok" alapján természetfölötti beavatkozásra gondolni. Akár abban a formában, hogy természetfölötti belenyúlással Isten elvette a letartóztatni akarók, kövezni akarók karjából az erőt, akár abban a formában, hogy Jézus láthatatlanná tette volna magát. Ha így lett volna, az evangélista mindkét esetben beszámolt volna a "jelről", amit történt. Sőt, a "jel" hatásáról is az érte lelkesedőkben és az ellenfelekben egyaránt. Az ilyen "belenyúlás" akár döntő messiásigazoló jellé is kinőhetne volna magát. Az evangélisták sohasem mennek el csodák mellett úgy, hogy azokat néven ne nevezzék, azok hatásáról be ne számoljanak. A Messiás nem tett csodát a Maga sértetlensége érdekében! Az Út védtelenségét nem úgy vállalta, hogy természetfölötti eszközökkel megvédte Magát.

f) Lelkesedés és félelem

Éppen ezért Jézus jól tudja, **hogy az istengyilkosság fel nem tartóztatható**. Tanítványait is igyekszik hozzászoktatni a gondolathoz, hogy ez a gyilkosság kihagyhatatlan velejárója az Útnak - a Példakép és a Példaképet követők életében egyaránt. A jeruzsálemieket is felkészíti rá. Nemcsak abban a formában, hogy újból és újból fejére idézi jeruzsálemi hallgató közönségének, hogy az mire készül Vele szemben. (Jn 7,19; 8,37.40.44; 10,10.32) Abban a formában is, amely tanítványt szerző-hívó forma. A szenvedő, a keresztre kerülő Messiás alakja - ha nem is a Tizenkettővel szemben használt konkrétsággal, de mégis hallatlan élességgel - a jeruzsálemi köznép számára adott tanításokban is megrajzolódik: "Csak rövid ideig vagyok még veletek, aztán Ahhoz megyek, aki küldött. Keresni fogtok engem, de nem találtok, mert ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek". (Jn 7,33-4) Valamivel később: "Én elmegyek, ti kerestek majd engem, de meghaltok bűneitekben. Ahová én megyek, oda ti nem jöhettek... amikor majd fölmagasztaljátok az Emberfiát, akkor meggyőződtek róla, hogy én vagyok...". (Jn 8,21.28) A jópásztor-beszédben is: "Azért szeret engem az Atya, mert odaadom életem... önként adom oda... ezt a feladatot kaptam az Atyától". (Jn 10,17-8)

A tanítványok a letartóztatás és a népből kiírtás konkrét bejelentéseit megértik ugyan, de tiltakoznak ellene mint Messiás-elképzelésükkel összeférhetetlen ellen. Miután Jézus sátáninak minősíti tiltakozásukat, semmit sem értenek többé a konkrét bejelentésekből sem. **Mit tudhattak volna csinálni a jeruzsálemiek ezekkel a nem konkrét bejelentésekkel?!** Az ellenséges reakció elintézte szavait mint értelmetlenséget: megháborodott, az ördög beszél belőle, alighanem fel akarja akasztani magát - mai nyelvre fordítva. (Jn 8,22; 10,20) Ezen

túlmenően felmerül bennük egy sejtés, amihez tápot adhatott a Szíriát követő csendes nyár, esetleg tájékozottságuk is a szíriai útról: talán el akarja hagyni Izrael földjét...?. (Jn 7,35-6)

E különböző hozzáállások közös mozzanatának látszik: **az érdektelenség a bejelentéssel szemben:** Na és, ki fog keresni, ha nem leszel? Nem fogunk sírni utánad.

A rokonszenvezők tábora sem tud mit csinálni a bejelentésekkel, csak csodálkozik és erősíti ragaszkodását. A "megmagasításon" (felmagasztalás (Jn 8,28)) aligha érti azt, ami majd "Feszítsd meg!" kiáltásuk következménye lesz. Amikor a jeruzsálemi tömeg majd megérti Jézusnak újból erről szóló szavait: "Ha majd megmagasodom a földtől", az már halálos tördőfés lesz az Érte lelkesedés számára; ennek megértése a kafarnaumi zsinagógai beszéd reakciójának megfelelő reakciót hoz majd ki a Jézussal rokonszenvezőkből. (Jn 12,20-34) Alighanem valami szépet, nemeset, dicsőt, és elképzelése szerinti "messiásit" érthetett rajta a rokonszenvezők tábora, mert a bejelentés következményeit János így foglalja össze: "sokan hittek Benne". (Jn 8,28-30) Az élet odaadásának és visszavevésének hatalmával ugyanígy aligha tudtak valamit kezdeni, de azért hatása alá kerültek a nyilatkozatnak, hiszen Annak ajkáról hanzott el, aki nemrég látóvá tette a vakon születettet. Tiltakoznak tehát a könnyű magyarázat ellen: "Ez nem megszállottnak a beszéde; a megszállott nem tudja megnyitni a vakok szemeit". (Jn 10,21)

Mindezek alapján úgy látszik, hogy a jeruzsálemi működés is csak galileai szintű juhokat szerzett a Messiásnak: **csodálkozókat, lelkesedőket. Az Örömhírrrel való szóbaállásnak itt ugyanúgy nem voltak meg a feltételei, mint ahogy Galileában is hiányoztak.** De itt Jeruzsálemben ezeket a csak Galilea szintű esélyeket is beárnyékolja a Nagytanács és a farizeusok fenyegető jelenléte, közelsége. Galilea népe viszonylag független tőlük, **de itt a székhelyen, a nép jobban figyel a maga hatalmasaira, tekintélyesekre.** Jézus nyíltan tanít? A Nagytanács ezt engedi? A Nagytanács is úgy gondolja tehát, hogy a Názáreti a Messiás? Mindez súllyal esik latba személyes állásfoglalásuk kialakításában. (Jn 7,26-7) A szombaton meggyógyított vakon születettet valakik elviszik a farizeusokhoz, (Jn 9,13) akik kivizsgálják az esetet. Mind az elvívés, mind pedig ennek és a kivizsgálásnak elvállalása a vak részéről - egymagában is mutatja a farizeusi tábor tekintélyét, hatalmát. A szülők magatartása pedig ennél is többet mutat. A feltett kérdésekből megtagadják a választ a döntő fontosságúra: Hogyan lát most vakon született gyermekük? Egy darabig szívesen tesznek vallomást: az ő gyermekük vakon született, most lát. Itt azonban megállnak: minek következtében lát, azt ők nem tudják: gyermekük nagykorú már, el tudja mondani. (Jn 9,19-23) Érthető a magatartásuk. Nem babra ment a játék. János megmagyarázza: "féltek". Félték, mert határozatot született már a zsinagógát kezükben tartó farizeusok részéről. Azt a határozatot hozták, hogy kihajítják a zsinagógából azt, aki Messiásnak vallja a Názáretit. (Jn 9,22) A szülők tehát megtagadták a választ, mert jól tudták, hogyha felelnek a valóságnak megfelelően, akkor a kihallgatók második vagy harmadik kérdése már a Názáreti kivoltára fog rákérdezni. Elejét akarták venni e kérdésfeltevésnek. Sem lelkiismeretük ellen nem akartak szólni, sem pedig a társadalmi bojkottot (kizárás a zsinagógából) nem akarták vállalni.

A jeruzsálemi köznép magatartására ráveti árnyékát a Nagytanács, ráveti a farizeusi párt hatalma. A jeruzsálemi köznépnek, ha élni akar, nemigen volt módjában ujjat húzni a hatalommal. Jézus iránti lelkesedésükre fékező hatást gyakorol e két hatalomnak Jézus iránt mutatott ellenséges érzülete.

94. ŐSZTŐL TAVASZIG A JORDÁN VIDÉKÉN

a) Színtér

János három és fél fejezetnyi anyagot közöl a sátoros ünnepekkel kezdődő jeruzsálemi tartózkodásról. (Jn 7,14 - 10,21) Majd közli Jézus decemberi szereplését. (Jn 10,22-39) **Aligha taníthatott egyfolytában Jeruzsálemben a két ünnep között**, a levegő túlságosan elektromos volt ehhez. Az a valószínű, hogy sem Jézus, sem a nép, sem ellenfelei nem viselhettek el ily hosszú egymás mellett élést - békében. Ha így van, hol tartózkodott e két ünnep között.

Decemberi szereplése után Péreába ment. (Jn 10,40) Ha ez a második év végén történt, és ha az utolsó jeruzsálemi útra a húsvét előtti hónapban kerül sor, akkor **kb. 3 hónapot egyfolytában Jeruzsálemben kívül volt.** Innét, **Péreából** megy Lázárt feltámasztani **Betániába** a harmadik év elején, innen pedig a judeai, Jordánközeli **Efraimba** vonul vissza. E három hónapot tehát a **Jordán alsó folyása mentén** tölti; ott, ahol már időzött az első év húsvétja után is. (Jn 3,22-4; 4,3)

Kézenfekvő arra gondolni, hogy **a sátoros és templomszentelési ünnep között is Péreában tartózkodott**, de ez biztosan meg nem állapítható. János sem beszél róla, Máté és Márk pedig csupán egyetlen felmenetelt említ. Számukra ennek természetesen Galilea a kiinduló pontja. Megemlítenek ugyan egy judeai-pérei tartózkodást, (Mt 19,1; Mk 10,1) de minden időbeli adat nélkül. Lukácsnak bővebbek a helymegjelölései, hiszen nála a Fülöp országrészében történt második szenvedésbejelentést az utolsó felmenetel alkalmával tett harmadiktól kilenc fejezetnyi távolság (9. és 18. fejezet) választja el, míg Máténál csak három (17. és 20.), Márknál pedig összesen csak egy. De Lukács sem igazít el biztosan: Jézus Szamárián keresztül megy Jeruzsálem felé, (Lk 9,51-3) Heródes országán keresztül (Lk 13,22.31) - ez lehet Galilea is, és Pérea is; Szamária és Galilea határvidékén megy keresztül. (Lk 17,11)

Egyszerűség kedvéért a következőkben az ősztől tavaszig elhelyezhető Jeruzsálemben kívüli anyagot judeai-pérei színhelyű, azaz a Jordán vidékén történő anyagként fogjuk kezelni.

b) A tanítás és fogadása

Jézus ez időre eső tanításairól elsősorban a szinoptikusok számolnak be. János csak a Mártának mondott tanításokat közli, s ezek jánosi jellegű, tehát végeredmény-jellegű tanítások: hit, feltámadás, örök élet. (Jn 11,25-6) A szinoptikusok által közölt anyag hasonlít az ugyancsak a szinoptikusok által közölt galileai anyaghoz, de új mozzanatokat is tartalmaz: szüzesség, botránkozás, testvéri feddés; a kicsiség és szegénység pedig egészen különös nyomatékot kap. Nem is a tanítási anyagban különbözik igazán ez az időszak a galileai esztendőktől.

Már a kenyérszaporítás utáni fél esztendő is igen szegényes volt csodákban a galileai esztendőhöz viszonyítva. Ez a szegényedés most folytatódik. Úgy látszik, Lázár feltámasztásáig a jeruzsálemi vakon született meggyógyításán kívül **legfeljebb még egy csoda esik a közel fél esztendőre:** a tíz leprás meggyógyítása. (Lk 17,11-9)

Mintha Jézusnak ebben a fél évben sikerült volna legjobban megvalósítania az egykori Tervet: előbb tanítani és azután csodát tenni. Az utolsó hetekben, közvetlenül Jeruzsálem előtt, Jerikó vidékén tapasztalunk csak újból csodákat.

Csodákról hallgatnak tehát a beszámolók, de tanításokról nem: "Útban Jeruzsálem felé tanított a városokban és falvakban, ahol csak keresztülment"; (Lk 13,22) "Útra kelve...ismét nagy tömeg gyűlt köréje; szokása szerint ismét tanította őket"; (Mk 10,1) "Nagy tömeg kísérte; hozzájuk fordult és így szólt..."; (Lk 14,25) "Mindenféle vámos és bűnös jött Hozzá, hogy hallgassák...". (Lk 15,1) Csak Máté lóg ki a sorból: "Nagy tömeg kísérte és meggyógyította őket ott"; (Mt 19,2) azonban ő sem adja elő egyetlen gyógyítás történetét sem, csak a tanításokról számol be.

Hallgatóságának magatartása különbözik a jeruzsálemi magatartástól, a galileaitól is. Nincs ellenállás és nincs kitörő lelkesedés. Csak érdeklődést tapasztalunk. Nem a tömegeket gyógyító orvos jár közöttük - ezért nincs kitörő lelkesedés. A Tanító jár közöttük, és tanítását nem fővárosi, hanem megnyíltabb, előfeltevés-mentesebb vidéki nép hallgatja - ezért nincs ellenállás. Az elmenekülésekről is hallgatnak a beszámolók; **Jézusnak nincs oka elmenekülésre, sem lelkesedés, sem támadás elől nem kell menekülnie.**

Ez az érdeklődés - nyilván nem sokat ér. Nem lesz követés, Utat-vállalás belőle. **S így a Messiás tovább folytatja korholásait.** Ezek elsősorban Jeruzsálemre vannak címezve, (Lk 13,33-5) de nem kizárólag. Egyre hangsúlyozottabbá válik korholásaiban a zsidó nép egyetemének mint választott népnek az elvetése. Dicséri a szamáriaiakat, (Lk 17,16-8) majd példabeszédet mond az első (zsidók) utolsókká levéséről. (Mt 20,16) Hallgatóinak megmondja, hogy nem fogja megismerni azokat, akik előtte ettek és ittak és akiknek utcáin tanított. (Lk 13,25-7) Amikor pedig szenvedésének jövőendő tényéről beszél, annak okozójaként nem a vezetőket, hanem a nemzedéket-nemzetséget (genea) említi. (Lk 17,25)

c) A csodák hatása

Gyökerében változik meg azonban a tömegek viszonya Jézushoz, amikor **Lázár feltámasztásával Judea népének tudatában eddig nem ismert intenzitással jelenik meg a Názáretiben - a Csodatevő.** Jézus megkapja a nővérek üzenetét, majd két napot vár. Ezután Judeába (Betániába) invitálja tanítványait, akik elszörnyülködnek a lépés merészségén, hiszen Betánia mindössze fél óra járásnyira van Jeruzsálemtől, ahol csak az imént (decemberben) meg akarták kövezni. Úgy érzik, a halálnak megy elébe; úgy érzik, ők is a halálnak mennek elébe, ha követik. (Jn 11,8.16) A betániai nép úgy gondolja, Jézus megakadályozhatta volna Lázár halálát, ha a vakon születettet meg tudta gyógyítani. (Jn 11,37) Betániában tehát jól tájékozottak a Jeruzsálemben történekekről; látjuk majd, hogy ez fordítva is áll (103c num).

A halott-támasztással Jézus a körülötte levő sokaság hitét akarja megnyerni, s a halott-támasztás után sokan hisznek is Benne. (Jn 11,39-45)

Egyes körülállók azonban jelentik a történeteket a farizeusoknak. (Jn 11,46) Betániában, a főváros közvetlen közelében vagyunk; a farizeusok befolyása itt is fokozott. Az értesítés nyomán összeül a Nagytanács, **a Lázár-csoda hatását végzetesnek tekinti a tömegekre:** ha nem szánják el magukat e végsőre, **"mindnyájan hinni fognak Benne"**. (Jn 11,48) Elsánják magukat tehát a végsőre, és Jézus elhúzódik előlük a távolibb Efréembe. (Jn 11,54) Ez a menekülés azonban nem tudja felszámolni a csoda hatását. Úgy látszik, a jeruzsálemi nép ki-

kisétál Betániába Lázárt-látni, (Jn 12,9) úgyannyira, hogy a Nagytanács szükségesnek látja Lázár megöletését is, nemcsak Jézusét. (Jn 12,10-1) Ily előzmények után érthető, ha a húsvét előtt megélénkülő Jeruzsálemben - zarándokok és helybeliek között egyaránt - még inkább felvetődik a kérdés: eljön-e Jézus az ünnepre?

Ünnep közeledtével Jézus megindul Efrémből az ünnepre. Kelet felé haladva eléri a Jerikó felé vivő országutat. Lukács úgy tudja, hogy Jerikó előtt, azaz Jerikótól északra ül az útfélen a vak koldus, aki Dávid fiaként köszönti és kéri gyógyulásért az arra menő Jézust. A vak érzékeli a tömeg vonulását és tudakozódik, hogy miféle tömeg és vonulás az. (Lk 18,35-9) Lukács evangéliumában ez a vak koldus az első, aki Dávid fiának mondja Jézust. A Jézust kísérő tömeg jelenlétét több minden indokolhatja: a városokban és falvakban folyó tanítás érdeklődőket eredményezett, szétterjedt Lázár feltámasztásának híre, s végezetül közel a húsvét, és sokan mennek már fel az ünnepre. Jézust kíséri a tömeg tovább Jerikóba. **A vak meggyógyítása fokozza a lelkesedést Iránta**, a meggyógyított vak is követi Őt, magasztalva az Istent. Az újabb csodát megtapasztaló tömeg is dicséretet mond Istennek. (Lk 18,41-3) Akkora tömeg veszi körül, hogy az alacsony termetű Zakeusnak fára kell másznia, hogy láthassa Őt. (Lk 19,1-4)

A széles néptömegekben, a szegények táborában, újra éled **a remény**. Lukács egy mondatából (Lk 19,11) úgy tetszik, hogy a Jézust körülvevő tömeg úgy véli, közel van már az Isten Országá: a Jeruzsálemben érkezésüket követő napokban fog felvirradni. A galileai esztendő tapasztalatai alapján Jézusnak nem lehetett kétsége afelől, hogy ez a várakozás azt az "Isten Országát" kívánja, melynek vállalása küldetésével összehangolhatatlan. A minákról szóló példabeszédes tanítással Jézus folytatja a Maga egyre reménytelenebbé váló tudatátalakítói küldetését: "Mivel közel volt Jeruzsálem, és azok azt gondolták, hogy azonnal felragyog az Isten Országá, ezért mondotta nekik: egy nemes ember ...". (Lk 19,11-2) A példabeszéddel el akarta mondani nekik, hogy nincs semmi "azonnal". A minákkal gazdálkodás - ez az Isten Országá. Akik erre nem hajlandók, azok nem akarják a "nemes ember" (az Isten Országá királyának) uralmát. (Lk 19,27)

Nem érdektelen - s a galileai tapasztalatokon túlmutató jellegű - mozzanat, hogy **e judeai- jerikói lelkesedésbe belefér a kritika is**. A kritika, amely a kafarnaumi zsinagógái összezsapás előtt Galileában csak a farizeusoknak volt sajátjuk. Míg Máté lakomáján a farizeusok emelnek szót, itt a tömeg kezd morogni amiatt, hogy elfogadja Zakeus meghívását: "...mindnyájan zúgolódtak mondván, hogy bűnös emberhez ment be szállásra". (Lk 19,7)

Márk és Máté értesít bennünket, hogy a Jerikóból Jeruzsálem felé továbbvonuló Jézust tovább kíséri a tömeg, méghozzá nagy, népes tömeg. (Mk 10,46; Mt 20,29)

Szerintük Jerikóból kijövet, azaz Jerikótól délre találkozik Jézus csodát-kéréssel. Máté szerint két vak kéri a csodát; Dávid Fiának szólítják, és miután meggyógyulnak, követik Őt. (Mt 20,29-34; Mk 10,46-52) Márk szerint csak egy vak ül koldulva az útszélen: Timaiosz fia (Bartimaiosz). Ő is Dávid Fiának mondja Jézust, és meggyógyulása után követi is Őt. Nem jelentéktelen mozzanat, hogy Márk, aki nagyon mértéktartóan rajzolja a nép Jézusban messiást-látását, itt - és először itt! - Bartimaiosznak már ajkára adja a **"Dávid fia"** megszólítást. Az optimistább képet rajzoló Mátéval szemben, Márk és Lukács jelentése szerint Jerikó táján **s a harmadik év harmadik hónapjában szólal meg a nép ajkán először ez a felismerés**. Az eltelt két esztendő eredményei összegeződhetnek Izrael népében. S a következőkben egyre erőteljesebben kezd érvényre jutni körükben, hogy Izrael népe, a szegények világa, felismeri a Názáretiben - a **maga** Messiását.

Ily előzmények után ér el - János szerint - Jézus és a tömeg Betániába, ahol vacsorát rendeznek tiszteletére. Mária kenetpazarlása talán nemcsak személyes hűségének intenzitását mutatja. Akárhogyan is van, de az, akinek a tiszteletére vacsorát rendeznek, tehát **a népszerűsége újabb zenitje felé tartó Jézus, a Maga temetéséről beszél a tiszteletére rendezett vacsorán.** Ez a népszerűség veszedelmes nagyságrendűvé válik, amikor a lakomát bevégezve, elindul az Érte lelkesedők társaságában...Jeruzsálem felé.

95. ÁLDOTT A KIRÁLY!

a) Ahogyan Jézus gondolta a diadalmenetet

Betfagé közelébe érve két tanítványt elküldött a számárért. (Mk 11,2; Mt 21,2; Lk 19,30) Jézus akarta a diadalmenetet. Hogyan akarhatta, amikor illúziótlannak kellett lennie az Érte lelkesedők tudatának át nem alakult voltát illetően? Úgy, hogy **szimbolikus aktusnak szánta a Terv javára és értelmében.** Ugyanúgy, ahogy a kenyérszaporítást is: öt kenyér bőven elegendő anyag tízezrek Dzóé-jának táplálásához. Egy számár, amely nem harci mén, katonák és fegyverek nélkül is elég az Átala akart Ország Királyának. Dehát Jézus tudta - isteni és minden bizonnyal emberi tudásával is - előre, hogy ez a diadalmenet nem az Ő tudata szerinti Ország diadalmenetét fogja jelenteni az Érte lelkesedők tudatában! A kenyérszaporításkor is tudta! Mégis megtette.

Megtette, mert az idők végezetéig szóló érvényű tanítással jött Tanítónak és Nyájajuhásznak. Hét évtizeddel az események után János beszámol róla, hogy **akkor ők nem értették meg Jézus szándékát, de később igen.** Egy Zakariás-idézettel igazolja János is, Máté is e késő megértést: "Ujjongj nagyon Sion leánya, örvendezz Jeruzsálem leánya! Imhol, királyod jön feléd, **Istennek-tetsző és megmentő; szegény ő, számárháton lép fel,** számár csikaja hátán". (Zak 9,9) János úgy idézi e helyet, hogy elmarad a király jellemzése, Máté pedig a "szelíd" szóval foglalja egybe annak vonásait. (Mt 21,4-5; Jn 12,14-6Jn 12,14-62; Mt 21,2; Lk 19,30)

Jézus akarta a diadalmenetet, mert hogyan ismerhetnénk és érthetnénk mi ma az Istennek-tetsző, megmentő és szegény Királyról szóló örömhírt, ha Jézus visszahőkölt volna akár annak elmondásától, akár annak szóbanforgó illusztrálásától - azon az alapon, hogy úgy sem képes átalakítani a választott nép tudatát, hogy úgys melléértik szándékait?

Az evangélisták sok tekintetben és sok alkalommal naiv tanúk. Ez alkalommal is. **Naívvul és boldogan írják le a tömeg lelkesedését,** s ugyanakkor Lukács beszámol az ünnepeltnek hangosan zokogó, siratóénekéről is. A kritika él a gyanúperrel, hogy dicsőségesebbnek látták is, és rajzolták is e bevonulást, mint amilyen az valójában volt. Könnyen lehet, hogy Jézus felérve az Olajfák-hegyének tetejére, ahonnan már rálát a városra, le is száll a számár hátáról és visszaküldi azt gazdájának: "...mondjátok: az Úrnak szüksége van rá és mindjárt küldi" (ti. az Úr vissza a szamarat). (Mk 11,3)

Miért szállt le a diadalmenet ünnepeltje ünnepeltségének Átala is akart szimbólumáról, a hátszállatról? És **miért mond a diadalmenet ünnepeltje hangosan zokogva siratóéneket** a város fölött, amely felé diadalmenettel kísérik? Siratja a várost, amely azért fog elpusztulni, mert a város most ujjongó és hamarosan majd "Barrabást!" kiáltó népe nem ismeri fel a diadalmenet hősében a Szeretet küldöttjét; siratja a várost, mert a **maguk** harcos messiását akarják felismerni a számárháton fellépő "szelíd" Názáretiben.

Jeruzsálem sorsát, pusztulását azonban Jézusnak tudnia kellett - emberi tudásával is - a kenyérszaporítás és Szíria óta. Az Őt meg nem értés és elvetés ezt a népet egyértelműen löki a nemzeti szabadságharc, a Birodalom ellen lázadás felé, ami szükségképpen egyet jelent a főváros és a szentély pusztulásával. Beszélt is e pusztulásról már korábban is: amikor Heródesre hivatkozva a farizeusok külföldre szökésre akarják rábírní, és máskor is. (Lk 13,34-5; Mt 23,38) De zokogás és siratóének nélkül beszélt róla. Annál is feltűnőbb a zokogás, mert **forrásaink Jézust ép, erős idegrendszerű embernek mutatják**, akiről mindössze kétszer említik meg, hogy sírt. Lázár sírjánál azonban csak könnyezett (δακνυειν = darküein), ez alkalommal pedig **fennhangon zokog** (ψαλλειν = klaiein), **mint a temetési siratók.** (Jn 11,35; Lk 19,41)

Ha nem mutatkozott gyenge idegrendszerűnek, hogyan tehette meg, hogy egy diadalmenetben, és éppen mint a diadalmenet hőse, zokogni kezd? **Szóba kell állnunk az idegzeti kiborulás lehetőségével.** Látva az Őt körülvevők tudatát, látja a feltartóztathatatlan következményeket. **Látja a meg nem értést** és ennek minden következményét: a Maga csúfos pusztulását, az Ország elvételét az Ószövetség népétől, (egy zsidó férfi siratja itt a maga nemzetét) s ennek külső megpecsételését, a szentély pusztulását. A diadalmenet hőse, a Messiás, zokog, mert az Őt Ünneplők nem ismerték fel látogatásának idejét. (Lk 19,41-4)

b) Ahogyan a nép

Lehet, hogy túlzóak a **leírások**, de ennek ellenére is **megörökítik nemcsak a jézusi szándékokat, hanem azok meg nem értését is.** A tömeg létéből, magatartásából és jelszavaiból világosra rajzolódik az a lelkesedésszint, amely most sok tekintetben felülmúlja a galileai zenitét is.

A tömeget egyfelől a Jerikó felől Vele együtt jövő zarándokok és a Jézust és Lázárt látni Betániába ment jeruzsálemiek (Jn 12,9) alkotják, másfelől a Jeruzsálemből elébe jövők, akik részben az ünnepre már feljött vidékiek, részben a Lázár-csoda hatása alatt álló Jeruzsálemiek. (Jn 11,56; 12,12-3.17-8) A tanítványok a számár hátára teszik ruhájukat, a Vele együtt jövők az útra terítik elibe ruhájukat s a helyben vágott lombokat. A Jeruzsálemből jövők pálmaágakkal mennek elébe. Lelkesedésük okát Lukács foglalja össze: "örvendezve kezdték dicsérni Istent, fennszóval mindazokért a csodákért, amiket láttak". (Lk 19,37) **A csodatevőt ünneplik. Eldöntötték már a maguk számára az elmúlt két esztendő olyannyira izgató kérdését: kicsoda a Názáreti?** Azért az üdvívalgás, a meg-megújuló hozsanna, mert eldöntötték már. A felhangzó jelszavak világossá teszik ezt. **Fölismerték a Názáretiben a Messiást - a maguk tudata szerintit.** Alighanem zavarja őket, hogy nem harci mén van alatta, és az is, hogy fegyvernek látható nyoma sehol. De bíznak, reménykednek, hogy hamarosan azok is előkerülnek; **hisznek az Ország közeli megvalósulásában.** (Lk 19,11)

Az Istent dicsérő, Jézust dicsérő hozsannázás mellett sűrűn szerepel az "Eljövendő" dicsérete is. Ünneplik Őt, mint az Úr nevében Eljövendőt, ünneplik áldott Dávid atyjuknak az Úr nevében eljövendő országát, ünneplik Őt, mint Dávidnak fiát. Kimondják gondolataik végét is: **ünneplik Őt, mint ennek az Úr nevében eljövendő országnak az Úr nevében eljövendő Királyát**, nemzetüknek a Mózesről kezdve végig az összes prófétáktól megígért végső és legnagyobb Királyát. Ünneplik és várják Tőle a szerepkört, amely elől elmenekült a kenyérszaporításkor, s amelyet mint küldetésétől idegent leplezett le a kafarnaumi zsinagógában. (Mt 21,9; Mk 11,9-10; Lk 19,38; Jn 12,13)

Máté úgy tudja, hogy **a diadalmenet be is vonul a városba, s annak hatására "felbolydul" az egész város**. Magából a szóból megállapíthatatlan tudatállapottal kérdezi a város: Kicsoda ez? A lelkes sokaság - nyilván a diadalmenet résztvevői - így válaszol: "Ez Jézus, a galileai Názáretből jövő próféta". A kérdésben és a válaszban egyaránt felfedezhető óvatosság alighanem arra utal, hogy a falakon belül azért mások az erőviszonyok, mint az országúton. (Mt 21,10-1)

Máté úgy tudja, hogy **azonnal sor kerül a templom megtisztításra**, melynek az erkölcsi tekintély erejében való végrehajtása ily előzmények után eléggé nyilvánvaló (61d num). Nem nyilvánvaló azonban, miért akarta Jézus eltüntetni e százados szokást. Az ország és a diaszpóra zsidói csak nem hurcolhatták magukkal száz és ezer kilométereken keresztül az áldozati állatokat! Csak szükség volt piacra Jeruzsálemben, és nyilván ez volt a legalkalmasabb szabad terület erre a célra. Jézus nem először látta a vásárt. Ha eddig elviselte, miért nem viseli most? Hogy az irgalmat és nem áldozatbemutatókat akaró Jézus nem feltétlenül örül e vásári nyüzsgésnek, érthető. De hát még el sem rendelte a Maga új áldozati kultuszát, s még Ő is készül elfogyasztani a húsvéti bárányt, amelyet alighanem ezen a piacon vásárolnak meg azok, akik a bárányt elkészítik számára.

Alighanem ugyanaz a magyarázata a templom megtisztítás szándékának, ami megmagyarázta azt, hogy az Olajfák-hegyén siratóéneket mondott. Megpillantva a vásárt, egy újabb érzelmi **hullám keríti Őt hatalmába. Az át nem alakított tudatú népe felett érzett keserűség**. A harmadik esztendőben jár már a Tanító, s e vásári nyüzsgés Jézusnak arról beszél, hogy mit sem értett meg népe mindabból, amit esztendők során elmondott neki. A hamarosan nyilvánvalóan és teljességgel semmibe menő nyájgyűjtési küldetés élményei sűrűsödhetnek össze előre lelkében, s alighanem ennek következménye, hogy "mindannyiukat kiűzte a templomból". (Jn 2,13-6; Mk 11,15-7; Mt 21,12-3; Lk 19,45-6)

A templom megtisztítása után - Máté szerint - vakokat és sántákat gyógyít a templomban. A gyermekek ott, a templomban visszhangozzák tovább a diadalmenet jelszavait: "Hozsanna a Dávid Fiának!". (Mt 21,12-5) **Mindez nem találkozik osztatlan tetszéssel a jeruzsálemiek részéről**. A vezetőket illetően ez nyilvánvaló. A köznépet illetően a Máté-féle városfelbolydulás kétirányú értelmét János továbbviszi, amikor a templom megtisztítása után nem a vezetők, hanem a jeruzsálemiek ajkára adja a már annyiszor hallott kérdést: "Micsoda jelet mutatsz nekünk, hogy ezeket cselekszed?". (Jn 2,18)

Válaszára visszaemlékeznek majd az ott állók, és tanúsítják is majd a hallottakat a per során. (Jn 2,19-21; Mt 26,60-1; Mk 14,57-8)

A néphangulat, vagy talán általánosabban **a jeruzsálemi hangulat** kétirányúan **problematisztikus voltát jól érzékeltetik az evangélisták**, amikor lezárják a fenti eseményeket. Márk szerint: A vezetők Jézus elvesztésének módján tanakodnak, "mert féltek Tőle, hiszen az

egész nép lelkesedett tanításáért..."; majd kontraszt-hatás-szerűen így folytatja szövegét Jézusról: "és amikor beesteledett, kiment a városból". (Mk 11,18-9) Lukács szerint: A vezetők nem tudják megtalálni Jézus elvesztésének módját, "mert **az egész nép** csüngött rajta hallgatván (tanítását)". (Lk 19,48) János szerint: "sokan hittek Benne, mert látták az Általa művelt csodákat. De Jézus **nem bízott bennük**, mert ismerte mindnyájukat... tudta, hogy mi lakik az emberben". (Jn 2,23-5) **Diadalának színhelyén a Messiásnak nincs biztonságos éjjeli szállása Jeruzsálemben.**

c) Abszolút győzelem

Már a templommegtisztítást felhasználja arra, hogy megkezdje tanítói küldetésének halála előtti utolsó szakaszát, az utolsó jeruzsálemi örömhír-hirdetést. Ezt folytatja a következő napokban: "És tanított minden nap a templomban". (Lk 19,47) Tanítói programját csak kisebb részben szabhatja meg Önmaga, nagyobb részt rákényszerítik ellenfelei. A letartóztatásig hátralévő napokban **felvonul a választott nép egész szellemi hadserege, hogy vitában két vállra fektesse Jézust. Szükségük van erre. Le akarják választani Róla a jeruzsálemi népet.** Rákényszerített vitákban tölti el tehát tanítói működése utolsó szakaszának legnagyobb részét. Csak Nikodémus keresi meg négyszemközt az éjszakában, ellenfeleinek vezérkarai nyílt színen és fényes nappal akarják két vállra fektetni - a nép szeme láttára és füle hallatára. Törekvéseiket nem koronázza siker: meghíúsuló akcióik sora a jeruzsálemi nép lelkesedését egyre magasabbra tornázza. A viták leírása során az evangélisták értesítenek bennünket a tömeghangulatról is.

Ellenfelei megkérdézik Jézust: honnan a hatalma? Ő ellenkérdést tesz fel, amire nem mernek szívük szerint válaszolni a nép miatt. Jézushoz csak a templomban tudnak eltalálni, ahol tanít: "Mikor egy nap a templomban tanította a népet és hirdette az Örömhírt, odaléptek Hozzá ... és megkérdézték". (Lk 20,1) Ily körülmények között **nem szólhatnak - Jézus kérdésére - a Keresztelő ellen, mert féltek a néptől; féltek, hogy megkövezi őket.** (Mk 11,32; Mt 21,26; Lk 20,6) Lukácstól arról értesülünk, hogy Jézus - ellenfeleinek jelenlétében - a népnek mondja el a gonosz szőlőmunkásokról szóló példabeszédet. (Lk 20,9) Ellenfelei megértik a példabeszédet, és ott helyben le akarják tartóztatni, de nem tehetik, "mert féltek a néptől". (Mk 12,12; Mt 21,46; Lk 20,19)

A jelenlévő néptől, s annak kiszámíthatatlan - talán őket megkövezni is hajlandó - ellenakciójától.

Az adópénz-akciót Lukács ezekkel a szavakkal zárja: "Így egyetlen szavába sem tudtak belekötni a nép előtt". (Lk 20,26) A szaduceusok akcióját pedig Máté így zárja: "és hallván ezt a tömegek, magukon kívül voltak tanítása miatt". (Mt 22,33) Ezután Jézus készít kérdést ellenfeleinek, amelyre azok képtelenek válaszolni: "Senki sem akadt, aki egy szót is tudott volna erre felelni...". (Mt 22,46) Márk ugyanezt a jelenetet így zárja: "A nagy néptömeg örömmel hallgatta Őt". (Mk 12,37) Ezután Jézus hatalmas ellentámadásba megy át. **Megsemmisítő tanítást mond ellenfeleiről, mégpedig a jeruzsálemi nép számára:** "Akkor Jézus ezekkel a szavakkal fordult a néphez és tanítványaihoz: Az írástudók és farizeusok Mózes tanítószékebe...", ill. "Az egész nép hallatára így szólt tanítványaihoz: óvakodjatok az írástudóktól...". (Mt 23,1; Lk 20,45)

Mind e napoknak összefoglaló rajzát adják Lukács zárósorai: "Napközben a templomban tanított, éjszakára azonban kiment az Olajfák-hegyére és ott tartózkodott. Kora reggel az

egész nép a templomba tódult, hogy hallgassák". (Lk 21,37-8) **A nép előtt akarták lejártni. Jézus a nép előtt aratott megsemmisítő győzelmet felettük.** Az abszolút győzelem tényével állunk szemben.

Hogyan magyarázható ez az abszolút győzelem Jeruzsálemben? Az előző év végén még Jézus borotvaélen táncolt e városban, az elfogatás és megkövezés pillanatonként esedékes és lehetséges levegőjében. A szinoptikusok rajzolják az eseményeket, s a szinoptikusok csak győzelmeket tudnak rajzolni? Nem, mert hamarosan beszámolnak a "Feszítsd meg!"-ről. Az egész ország van most együtt, melyben elenyésző kis részt alkotnak a jeruzsálemiek? A vidékiek túlsúlya sem magyarázza az abszolút győzelmet, mert hamarosan ugyanezek a vidékiek fogják Barrabást választani.

Egyetlen magyarázat lehetséges csupán: beért a két esztendő munka. A hatalommal való tanításon és a csodatetteken kelt csodálkozás végső győzelmet aratott. A Galileát és Judeát és Jeruzsálemet egyaránt képviselő, a húsvéti ünnepre a szentély körül összegyűlt választott nép eldöntötte a kérdést: **a Názáreti a Messiás!** S ahogy a vezetők fölött aratott szellemi győzelmek során egyre magasabbra hág bennük Jézus feltétlen tekintélye, úgy lesz egyre hatalmasabb a **várakozás** a döntést magában már elvégző köznépben - a Messiás nyilván és hamarosan elkövetkező további és döntő lépései iránt.

96. FESZÍTSD MEG ŐT!

a) A kafarnaumi beszéd párja

Hogyan jöhetett létre szinte pillanatokon belül a teljes, **a száznolcvan fokos fordulat:** a "Feszítsd meg!", a "Barrabást!"? Lukács fel sem teszi a kérdést: a fenti rajz (Lk 21,37-8) után csak két fejezettel arrébb kerül elő újból a "nép", amely akkor már Jézus elveszejtését akarja. (Lk 23,18) Márk és Máté elébe szúr a nép "Feszítsd meg!"-kiáltásának egy magyarázó mondatot: A főpapok "rábeszélték", ill. "fölizgatták" a népet, hogy Barrabást válasszák Jézus helyett. (Mt 27,20; Mk 15,11) De nem szembesülnek azzal a kérdéssel, miként tudhatták a főpapok Jézus ellen befolyásolni a népet, amikor éppen a szinoptikusok írják le, hogy mindent megtettek annak érdekében a diadalmenetet követő napokban; mindent és teljesen eredménytelenül: Jézus abszolút győztesként került ki kettejük párviadalából.

Az érthetetlen fordulat kulcsát - legalábbis annak kezdetét - **Jánosnál találjuk.** Az evangélista nem írja le a fenti párviadalt. Mikor evangéliumát írja, a keresztény közösségek jól ismerik már azt a szinoptikusok írásaiból. De leír egy eseményt, amely a zeniten levő lelkesedést az ellenkező irányba fordítja. Leír egy eseményt, melynek hatása párhuzamba állítható a kenyérszaporítás után mondott zsinagógai beszéddel. A kafarnaumi beszéd hallatára kifordulnak a zsinagógából azok, akik az előző nap még királlyá akarták tenni Őt. Keserves csalódással fordulnak ki, mert rájöttek, hogy becsapták magukat: a Názáreti nem az, akit várnak. Ugyanez történt meg közvetlenül az utolsó vacsora előtt Jeruzsálemben is. János helyzetrajza ugyanis kétségtelenné teszi, hogy ez az esemény csak az abszolút győzelem kivívása után játszódhatott le. A szinoptikusok elmentek az esemény mellett; jelentéktelennek s az egyértelmű győzelem egyöntetű vonalát zavaró mozzanatként látszhatott számukra.

Az ünnepre Jeruzsálembe jönnek a diaszpóra zsidói és prozelitái is. Ezek is látni akarják Jézust. Vastag embergyűrűnek kell körülvennie Őt. Nem tudnak hozzáférni. A tanítványok

rendezőféleknek látszanak egy hatalmas embertömegben, melynek közepén áll és tanít Jézus. Az egyik rendezőt megszólítják. Olyan megszólítással, amely nem jár akárkinek, amely igen sokszor csupán egy fejedelem legbensőbb udvartartását illetheti meg: "Uram, látni akarjuk Jézust". (Jn 12,21) A megszólított rendező nem mondhatja nekik, hogy tessék, menjenek csak oda; ha módjuk volna rá, nem fordulnának ehhez az "úrhoz", akitől kívánságuk teljesítését várják. Nem is olyan egyszerű kívánságuk teljesítése: Fülöp egymagában nem is tudja a feladatot megoldani. Más a rendezői szerepköre? Nem tudhatjuk, de tény, hogy Fülöp András segítségét kéri; Andrásét, aki talán egy bensőbb körben rendezheti a Jézus iránt érdeklődők tolongását. András értesíti e "görögök" kívánságáról Jézust. Hogyan teljesíti kívánságukat Jézus, erről János nem beszél. De értesülve András bejelentéséről, Jézus beszédbe fog. (Jn 12,22-3) Abba a beszédbe, amely párja a kafarnaumi zsinagógai nagy beszédnek, mert hatása azonos vele.

A beszédet abban a helyzetben mondja el, amelyben a görögök nem tudnak hozzáférni a vastag embergyűrű miatt. A beszédet tehát sokaság hallgatja, amely majd hozzá is szól a hallottakhoz. **Jézus szavai szembefordultak a tömeg várakozásával.** Záporozza rájuk azokat a tételeket, amelyek beleilleszthetetlenek messiásképükbe, egybehangolhatatlanok várakozásaikkal. Dermedten hallgathatják e tételeket. Kezdetben talán még megtalálva a módját annak, hogy mégis beleillesszék az objektíve bele nem illeszthetőt a maguk messiásképébe. Kezdeti hallgatásuk talán ezt takarja. Hallgatnak mindaddig, amíg immár félreérthetetlenül bele nem illeszthetőket kezdenek hallani.

A gabonaszemnek földbe kell esnie és meg kell halnia!- hallgatás. Gyűlöltni kell az életet evilágon! - hallgatás. Aki Hozzá akar tartozni, annak ezt az utat kell járnia! - hallgatás. Ezután a beszédet mondó Jézus átmegy egy elő-getszemáni élményen, s úgy érzi, nem is tudja folytatni beszédét. Beszéd közben és nyilvánosan vívódik Önmagával és Önmagában a diadalmenet és az azt követő győzelmek hőse. A tömeg hallja e vívódást: "Ments meg ettől az órától, Atyám!" - hallgatás. "De ezért az óráért jöttem!" - hallgatás. **A tömeg hallgat, de mi játszódhatik le mindezek hallatára lelkében?** Ez: A Messiásnak magasra kell emelkedni a nemzetek között és nem földbeesnie; evilágon győzelmet kell aratnia s a győzelem haszonélvezőivé kell lenniük azoknak, akik szolgálják Őt. A végső győzelem órája miatt van kétségekben? E bizonytalanság elől akar menekülni? Tudja, hogy csak tanításhoz és gyógyításhoz ért, és az ezek által igazolni akart lényeghez, a pogány felett aratandó messiási győzelemhez már nem? És éppen ezért tudja, hogy rajtaveszt?

Ezeket gondolhatják magukban, amíg Jézus fenti szavait hallgatják. **De hallgatnak, mert mindez most még csak bizonytalanság, csak tudatuk összezavarodása.** Ellene majd csak akkor fordulnak, amikor új bizonyossághoz jutnak. Most még mellette vannak Jézusnak. Az evangélista jelzi, hogy az ott álló és az Őt hallgató sokaság a vergődő Fiúnak adott atyai választ mennydörgésre, angyalnak szólásra magyarázza. (Jn 12,23-9)

Jézus legyőzi gyöngeségét és folytatja beszédét. **Végső és utolsó kísérletet tesz a nyájegybegyűjtési küldetés teljesítése érdekében.** Még egyszer megpróbálja átformálni népének gondolkodását a Terv értelmében. Szól: értetek, azaz küldetésem bizonyítékaul szólt az Atya - Nevének megdicsőítéséről. Igenis, győzelmet fog Ő aratni evilág fejedelmén. Mit számít az, ha az ERŐ látszatgyőzelmet arat, ha egyszer e győzelme magában hordja az örök vereséget? Mit számít az, ha egyszer a Messiás legyőzetése magában hordja az örök és valóságos győzelmet: "És én, ha fölmagasítatom e földről, mindeneket magamhoz vonzok ...". (Jn 12,32)

A következő versben az evangélista magyaráz: Jézus önnön haláláról, a keresztre emelésben látható földről fölmagasíttatásáról beszél. Az ott álló sokaságnak azonban nem volt szüksége erre a magyarázatra. Ennyi halál- és összetörésképet már nem képes beleilleszteni a maga győzelmi messiásképebe, és végre megszólal. **Szava egyet jelent a mélységes csalódással és Jézus teljes elutasításával.** Érvelni kezdenek, miként a Táborhegyről lejövet Péter, Jakab és János. "Mi azt hallottuk a Törvényből, hogy a Messiás örökké megmarad. Hogyan mondod tehát, hogy az Emberfiának meg kell magasíttatnia?" Az ellenérvet elutasítás követi: "Kicsoda ez az Emberfia?". (Jn 12,34) Ami a főpapoknak nem sikerült, azt most Jézus helyettük elvégezte. Sikerült szembefordítania Magával a jeruzsálemi köznépet.

A kérdéseikre felelő jézusi válasz - rezignáció. **Nem sikerült...újra nem sikerült átalakítania népének tudatát.** Közegtelenül kopognak immár szavai a világosságról és a hitről. A befagyott lelkesedés percekben belül ellenséges légkört eredményez, amelyet világosan jeleznek János szavai. Jól érezzük szavaiban az őszi hónapokból ismert borotvaél-szituációt. A diadalmenet hőséneke, a párviadal győztesének mentenie kell az életét: "Ezeket mondta Jézus, és elmenvén elrejtőzködött előlük". (Jn 12,36)

b) Az Erő alattvalói

A beszéden nem volt ott az egész Jeruzsálem. Hatása aligha terjedt ki az egész Jeruzsálemre. De nagyszerdára virradóra a jeruzsálemi nép megtudja, hogy a főpapok le tudták tartóztatni a "Messiást"! Hahaha! **Miféle Messiás az, akivel még a templomórség is el tud bántani?** Nagycsüörtökön látják majd a főpapi és főpapszolgai pofonoktól dagadt fejű és összekötözött kezű Felkentet az utcán, amint a Prokurátorhoz vezetik. Ekkor talán már nem is a "hahaha" él a lelkükben, hanem **önvádoló keserűség: hogyan lehattunk ilyen örültek, hülyék, állatok,** hogy bízni tudtunk ebben a népámító szédelő örültben. Nagypénteken a főpapoknak már csupán arra kell rábeszélniük a népet, hogy az amnesziát egy nekik tetsző személy számára kérjék, ha úgy gondolják, ám Barrabás számára. Ne össze-vissza kiabáljanak különböző neveket, hanem egységesen kívánják, akit kívánnak. **A letartóztatás teljessé tette a görögök előtt mondott beszéd hatását.** Nem volt többé semmi kétségük, hogy a Názáreti - nem a Messiás.

A letartóztatásra vállalkozók és a jeruzsálemi nép között Jézus egyenlőségjelet tesz: "Naponként veletek voltam a templomban, és nem fogtatok el, nem vetettetek kezet rám." (Mk 14,49; Mt 26,55; Lk 22,53) János beszámol róla, hogy még egyszer érezteti velük erkölcsi erejét: visszahökölnek attól, hogy kezet emeljenek Reá. (Jn 18,6) De ezután Jézus már szabad folyást enged az Erőnek, amelyet erkölcsi eszközökkel tartósan úgy sem lehetne megfékeznie. Szabad folyást enged, és letartóztatják azt, aki korábban letartóztathatlannak bizonyult. Márk és Máté az Írás beteljesedhetését említik magyarázatnak. Lukács közvetlenebb okra utal: a Sötétség órájára, a Sötétség szolgálaira - akik fegyveresen erőt érvényesítenek a Getszemáni éjszakájában. (Mk 14,49; Mt 26,56; Lk 22,53)

Kaifás udvarában mérhetők le elsőül az új helyzet következményei. Az Erő leütött valakit. **Az Erő szolgálói** - akik tegnap még alighanem lelkesen csodálták az Erővel azonosnak gondolt Jézust - **villámgyorsan beleilleszkednek a megváltozott erőviszonyokba.** A tegnap még ereje teljében látszó Jézus lelkesültjei, mivel hogy így fordult a helyzet, az Erő aljasságtörvénye szerint felcsapnak üldözőknek. Napraforgóként igazodva a maguk napjához, a Hatalomhoz.

Egy jelentéktelen házicseléd - talán takarítónő, talán konyhalány Kaifás udvarában - elkezd szorongatni Pétert és árulásba kergeti. "Te is a názáreti Jézussal voltál!" - mondja egyszerű szavakkal, tudván tudva, hogy amit mond, a megszólítottak szabadságába, életébe kerülhet. Ki kötelezi őt erre a könnyed gonoszságra? S annak konok folytatására? Mert odaszól a többieknek: "Ez is közénk tartozik!". Nem tud nyugodni, amíg a Hatalom udvarában az ott levők kórusban nem állítják és bizonyítják - leleményesen is, nyelvészeti észleletek alapján - hogy ez a tüzüknél melegedő ember is azok közé tartozik, akik most majd megnézhetik magukat. **Talán nem is a gonoszság kedvéért gonoszak. Talán csak biztosítani akarják magukat.** Talán tegnap még ők is mondtak szavakat, amelyekért ma már felelősségre vonhatók lesznek. Biztosítják magukat. Önvédelemből.... (Jn 18,16-18.25-7; Mt 26,69-74; Mk 14,66-71; Lk 22,54-60)

Tudta jól az akkor már Jerikó felé loholó-gyalogló többi kilenc, hogy a letartóztatás után nincs és nem is lehet keresnivalójuk Jeruzsálemben. A Jézusért lelkesedő nép az Erő-Messiásért lelkesedett. Mesterük nem vállalkozott erre a szerepre, s ezért most majd Őellenében érvényesíti a maga elképzeléseit a tegnap még Érte lelkesedők tábora. Ha nem akarta vállalni gondolataikat, eszményeiket, hát majd összetörik Őt - gondolataikon és eszményeiken. Az Erő-Isten szolgálatában gátlástalanul zúdulnak a megkötözött Názáreti ellen. A nép névtelenjei jelentkeznek a Jézust elveszejtetni akaró tanúzásra. (Mt 26,59-61; Mk 14,55-9) **Igen, az Erő pillanatok alatt képes éreztetni hatását, ha egyszer elszánja magát és üt.** Van tanú és hamis tanú is amennyi csak kell. Van, mert nem rossz üzlet szolgálatot tenni a Hatalomnak. És jaj annak, aki nem igazolja, hogy mindenben és akármi áron is, de egyetért a Hatalommal.

Mivel a tiszteletre méltó Nagytanács fölkent főpapi tagjai nem átallnak hozzáfogni a megkötözött - és így duplán védtelen - Jézus ütlegetéséhez, a fenti okok alapján nem maradhatnak ki ebből a "szolgák" sem. "Még a szolgák is arcul verték Őt" - jelenti Márk; (Mk 14,65) a választott nép Jézus számára legígéretesebb rétegének tagjai. A törvényszolga bátran csap Jézus arcába, s megtorolja a tiszteletlennek minősített magatartást azzal a Hatalommal szemben, amely megkívánja, hogy a megkötözött vádlott lemondjon emberi méltóságáról. (Jn 18,22) **Hol a határa az Erő aljasságtörvényének, ha egyszer a Hatalom elszabadítja ezt az Erőt?** Lukács részletesen leírja, hogy a tegnap talán még Dávid fiát emlegetők, hogyan ütötték-tiporták tegnapi bálványukat az Erő árnyékában és indítására - pusztán csak szórakozásból. (Lk 22,63-5)

c) Gyűlöllek, mert csalódtam benned

Pilátus meg akarja menteni Jézust, de szándéka megtörik a Jézusban csalódott nép gyűlöletén. Az összekötözött kezű, dagadtra pofozott fejű s a korbácsütésektől véres és húscafatos Názáretibe többé nem vethetik reményeik horgonyát. Barrabás most már ígéretesebb. Ígéretesebb, mert ő már lázadott az Izraelt megszenteltelenítő pogány ellen, és nem is egyedül. A lehetséges és szokásos módon: gyilkolva és rabolva, de lázadott. (Mt 27,16; Mk 15,7; Lk 23,19.25; Jn 18,40) Jézus most már nem kellett nekik. De **Pilátus hajlandó volna Barrabást is elengedni, Jézust is megmenteni. Izrael "szegényei" nem engedik.** A szegények Örömhír-hirdetőjének pusztulnia kell - a szegények miatt. E szegények kedvére akarván tenni szolgálatja ki Pilátus Jézust a halálnak. (Mk 15,15; Lk 23,23-5; Jn 18,39)

A csalódás fájdalmában és dühében, a "gyűlöllek, mert nem azt akarod, amit én" lélektani törvénye erejében, egyre növekvő lármával kényszerítik bele Pilátust az ítéletbe.

Nem mer ellenük szegülni. Ennek a Rómáig is elhatolható tömény népi akaratnak, a Messiás szegényeinek engedve, mossa majd a kezét. Hivatkozva azokra, akiknek döntése egyértelmű: "Feszítsd meg Őt! Feszítsd meg Őt! Vére rajtunk és fiainkon"; (Mt 27,22-3.25; Mk 15,13-4) "Vidd el ezt és bocsásd el nekünk Barrabást! Feszítsd meg! Feszítsd meg Őt!"; (Lk 23,17-23) "Nem ezt, hanem Barrabást!". (Jn 18,40) A nép tette lehetetlenné, hogy megmentse Őt: "De azok nem tágitottak, és hangos kiáltozással követelték, hogy feszítse keresztre. Lärmájuk egyre erősödött. Pilátus erre úgy döntött, hogy eleget tesz követelésüknek". (Lk 23,23-4)

Csak a fenti lélektani törvény magyarázhatja, hogy a két és fél esztendő lelkesedésből ezekre az órákra semmi sem maradt. Ebből a rétegből senki sem akadt, aki kivonta volna magát az Erő törvényei alól? **Lukács leírása árnyaltabb. Ő részvétet is tapasztal Jézus keresztútján.** Igaz, asszonyok részéről, akik kevésbé hajlamosak az ország és a nemzet ügyéért vérig menő felelősséggel gondolkodó férfiak "felelős magatartásával" minden további nélkül azonosulni. (Lk 23,27) Ugyanígy, szabályerősítő kivételként, Lukács feljegyzí a jobb lator szavait is. (Lk 23,40-1)

Nagy tömegben kíséri el a nép Jézust utolsó útjára. (Lk 23,27) Márk és Máté azonosan számolnak be a keresztt alatt elmenő névtelenek, szegények, Jézust szidalmazásairól: "Te, aki lerontod és harmadnapra felépítetd Isten templomát, szabadítsd meg magadat, szállj le a keresztről!... Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről". (Mk 15,29; Mt 27,40.44) Lukács rajza ismét árnyaltabb: a nép csak áll bámulva, miközben a főpapok szidalmazzák a Megfeszítettet. A halál beálltakor pedig mellét verve megy haza a sokaság. (Lk 23,35.48) **Alighanem a Máté-, Márk-féle kép adja a nép jellemző, s Lukács képe a nép szórványos magatartását.**

d) Összefoglalás

"Azután megjelent több mint ötszáz testvérnek egyszerre, akik közül a legtöbben mindmáig élnek..." (1Kor 15,6) - írja Pál a korintusiaknak az 50-es években. **Az evangélisták azonban nem számolnak be a Feltámadottnak találkozásáról a köznéppel.**

Feladatunk első részét - hogyan viszonyultak a szegények a Messiáshoz? - ennek folytán bevégeztük. Bevégeztük és így összefoglalhatunk. A Messiást legjobban váró és a Messiás szempontjából legígéretesebb társadalmi réteg, a szegényeké, **két és fél álló esztendőn keresztül reménykedett, hogy Jézus azt gondolja és azt akarja, amit ez a réteg gondolt és akart.** Amíg ebben reménykedhettek, reményük mértékének megfelelően magasra csaphatott Jézus iránti lelkesedésük lángja. Amikor előbb Jézus szavai, majd erőt nem alkalmazó magatartása ezt a reményüket végképp elhervasztotta, nem tudták többé elviselni jelenlétét maguk között. A legszentebb üggyel visszaélőnek, legszentebb reményeiket lidércfény után vezetőnek kellett Őt megélniök. És mint az Isten választott népét annak legszentebb ügyében, (Isten és Izrael ügyében) megtevesztőt - adták át a pogányok kezére, hogy az végezzen vele.

A Golgotán még egyszer kifejezték készségüket: még mindig hajlandók csatlakozni Hozzá, csak alkalmazza az Erőt. Csak szálljon le a keresztről, bontsa ki újra zászlaját, és adjon új reményt. Nem tette meg. Az ígért népének szegényei **nemcsak mellüket verve mehettek haza a Golgotáról, hanem azzal az öntudattal is, hogy Istennek tetszőt cselekedtek,** (Jn 16,2) amikor kiírtották a magát Messiásnak megjátszó Názáretit az Isten népéből.

VEZETŐK I. JÁNOS-TANÍTVÁNYOK

97. BOLDOG, AKI BENNEM MEG NEM BOTRÁNKOZIK

a) Az Útkészítő megbotránkozása

A Keresztelő képtelen fokú "országbeli" nagyságról tett tanúságot. **Maga ad indítást - talán legértékesebb tanítványainak - hogy otthagyják őt és kövessék Jézust.** (Jn 1,29-37) Ő maga csak azért jött, hogy bemutassa Izraelnek az Eljövendőt. (Jn 1,31) Ha tanítványai átállnak Jézushoz, ha a tömegek elkezdnek Őfeléje tódulni, ha emiatt akár megmaradt tanítványai, akár mások a féltékenység ördögét kezdik éleszteni benne, legyőzi az evilági nagyság kísértését; neki örülni kell tudnia a Völegény sikereinek, mert nem övé a menyasszony: "Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem". (Jn 3,30)

Nem minden tanítványa állt át Jézushoz. Ez nemcsak tanítványai irgalmából történt így. Nem az vezette őket, hogy János ne maradjon szálegyedül. Valakik ragaszkodtak Jánoshoz, és ő ezért tán bottal sem kergethette őket Jézushoz. Különbösen is, miután Jézust bemutatta, még nem vonulhatott nyugalomba. Amit hirdetni kellett a Jordán vizénél, érvényben maradt Jézus megjelenése után is; hiszen kettejük hirdetésének tárgya végsősoron egy: **az Isten Országa és az átalakulás, a metanoia.** János hirdetői szerepkörének lezárásáról Heródes gondoskodik. Amíg a hatalom türi létét, tanítását és magatartását, addig nem állhat le. Hirdetésének ebben az utószakában is tanítványok veszik körül. Ezek a tanítványok nem akarnak Jézus tanítványaivá lenni. Tanítójuk letartóztatása után is megmaradnak János-tanítványoknak, s tájékoztatják mesterüket mindarról, ami Jézussal történik. (Lk 7,18; Mt 11,2) **Nincs nyoma annak sem, hogy akár mesterük halála után jelentkeztek volna** Annál, akinek mesterük csupán útkészítőjének vallotta magát.

"Boldog, aki bennem meg nem botránkozik" (Mt 11,6; Lk 7,21-3) - üzeni Jézus a János-tanítványokon keresztül a Heródes börtönében sorsa beteljesedésével számolható Jánosnak, aki miután hosszú hónapok óta ül megkötözve Heródesnek az arabok ellen épített erődítményében (Machaira), **elbizonytalanodik abban, hogy az Eljövendőt mutatta-e be Izraelnek.** Hogyan bizonytalanodhatott el? A pusztában nevelkedett János is, a pusztaszázadosai is, olyan Messiást vártak, aki rendet csinál Izraelben. Népe vezetőinek János így számol be Arról, akinek útját készíti: "...kezében van szórólapátja és megtisztítja szérűjét, csűrűbe gyűjti búzáját, a pelyvát pedig olthatatlan tűzzel elégeti". (Mt 3,12) Fenyvegető

szavakkal számol be az Eljövendő közeledéséről: "...a fejsze már ott van a fák gyökerén, és minden jó gyümölcsöt nem hozó fa kivágatik és tűzre vettetik. " (Lk 3,9) **Miféle Messiás érkezett el** - teszi fel önmagának a kérdést a börtönben gyötrődő Keresztelő -, **ha Heródes fája virágzik, és az Útkészítő fájának gyökerére teszik a fejszét...?** Ha Heródes égeti az Isten bűzját...?

A Jézushoz eljuttatott kérdés - "Te vagy-e az Eljövendő, vagy mást várjunk?" (Mt 11,2-3; Lk 7,20) - alighanem János getszemáni éjszakájának az anyaga. Jánosnak is meg kellett volna tanulnia Jézustól a védtelenségről és a keresztről szóló örömhírt? A prófétasorsot minden biztonnyal jól ismerte János. De börtönének "keresztje" - a Messiás megérkezte után! - hitét sorvasztó botránykővé lett számára. Jézus tudta a Getszemáni-kertben, hogy az az Atya akarata, hogy Ő keresztre kerüljön. A Keresztelő tudta-e Machaira várában, hogy az az Atya akarata, hogy tálcára kerüljön a feje? Jézus a Getszemániban a kereszt súlya alatt rogyadozott, János a börtönben alighanem a kereszt ténye miatt ingott meg. Messiás lehet-e a Názáreti, ha nem "veszi el a világ bűneit"? (Jn 1,29)

b) Miért nem a Keresztelőből lett a Kéfás?

A megmaradó János-tanítványok nemcsak azért nem lettek Jézus-tanítványok, hogy a Keresztelő magára ne maradjon. Kezdetben és egyesek talán még csak ezért maradtak meg Jánosnál. Úgy gondolhatták, hogyha mesterük nem csatlakozik, ha mesterüket nem hívja az Eljövendő, miért menjenek ők. A János-tanítványok egyetemes csatlakozása hogyan is lett volna lehetséges János csatlakozása nélkül? Hogy János ne ment volna az Isten Báránya után, ha Az hívja őt - alig elgondolható. **Miért nem hívta? Úgy tetszik azért nem, mert nem terhelhette meg a Maga nyájajuhászai küldetését János egyéniségével és János múltjával.**

A múltjával miért nem? Jézus akkor jelenik meg a Jordán vizénél, amikor János már tett annyit az Isten Országáért, hogy **az evilági ország úgy érzi: a János-féle pohár már megtelt.** Viszonya a farizeusokkal és a szadduceusokkal már a "viperaék fajzatáig" fajult; sőt, egészen odáig, hogy a kövek is alkalmasabbak arra, hogy Isten népévé legyenek, mint a nép e szellemi és politikai hatalmasságai. (Mt 3,7-9) Profán forrásokból jól ismertek Antipász hatalmi túlkapásai. Lukács szerint pedig a Keresztelő megfeddette őt "az összes gonoszságokért, amiket tett". (Lk 3,19)

Jézus tervében nem szerepelt az evilági ország hatalmasainak megfeddése, még a velük való kapcsolatfelvétel sem. A Keresztelő lezárja az Ószövetséget, amelynek ő maga is részese, utolsó prófétája. Ebben az Ószövetségben a Szövetség népének szükségképpen tagja volt a király is. **Ennek a Szövetségnek a népét Izrael összes állampolgárai alkotják, s ezek között mindenekelőtt a király maga.** János meg akarta nyerni Heródest. Jézus nem akarta megnyerni Heródest, éppen ezért meg sem feddette őt; sikertelen és reménytelen kísérletnek tekintette azt.

János pohara azonban csordultig tele volt már, amikor Jézus megkeresztelkedett. **Aligha állította volna meg János készülő sorsát Jézus azzal, hogy az utolsó órában elkezdí átnevelését.** Az átnevelésre idő kell; az átnevelődés során, ha csökkenő irammal is, János csak tovább fedd olykor-olykor, s a pohár ettől is kicsordul. Jánost nem menthette volna meg a hívással, viszont maga sem tudott volna tiszta lappal indulni a Keresztelő társaságában.

És nem terhelhette meg küldetését János egyéniségével sem. Jézusnak más volt a stílusa, és **János negyvenéves fejje aligha tudott volna áttérni egy másféle, Jézus-féle életstílusra**, ha egyszer negyven éve alakítja már a magáét. Jézus nem hordott teveszőr ruhát, nem evett sáskát és erdei mézet. Olyan ruhákban járt, mint a társadalom szegényei, minden megkülönböztetés nélkül. Ette és itta, amit a társadalom szegényei ettek és ittak, és nem vetette meg - ha mód került rá a lakomát s a bort sem. Jánoshoz viszonyítva - "falánk és borissza ember". (Mt 11,19) Míg János "pusztai" jelenség, addig Jézus életvitelben nem különbözik a kisemberek mindennapi életétől.

János más volt, mint Jézus. Tudván tudta, hogy miért és hogyan lett éppen azzá, amivé lett; neki ez volt a küldetési stílusa. (Lk 1,15) S éppen ezért negyvenéves egyéniségének megfoltozása a jézusi nyers szövettel - aligha sikerült volna. Tömlője aligha bírta volna dongarepedés nélkül Jézus új borát. E különbözőség következtében **Jézus aligha tudott volna egybekovácsolni fiatalokból egy közösséget, ha egyszer az a közösség óhatatlanul kétfókuszú**, s ott van a közösségben egymás mellett egy negyvenéves Názáreti és egy ugyancsak negyvenéves Keresztelő.

c) Két stílus

Így hát elég sok okon történt, hogy János ott maradt a Jordán vizénél, miközben egyes tanítványai utánamentek Jézusnak. Akik viszont János mellett maradtak, azok megmaradtak a jánosi szemléletben és életstílusban is. Nekik nem nyílt meg az ég, ők nem látták a galambot, nem hallották az Atya szózatát...ők legalábbis **nem örültek Mesterük** (és ezen keresztül a maguk) **kisebbedésének**. Ellenkezőleg, fájtnak: "Mester, aki veled volt Péreában, akiről bizonyosat tettél, az most keresztel, és mindenki hozzá megy..." (Jn 3,26) - panaszzal neki.

Mesterük börtönbe zárása után sem vesztik szem elől Jézust, de azért **nem éreznek indítást a csatlakozásra**. Megszokták, és így magukévá tették János életstílusát, és éppen ezért botránykő szemükben a lakomázó Jézus, aki olyan emberek társaságában lakomázik, akiktől esszénusok, farizeusok s a talán ezektől be nem szervezett szegények is távol tartják magukat, mint böjti napon lakomázóktól. "Akkor odamentek hozzá János tanítványai: Miért van az, hogy mi és a farizeusok tanítványai gyakorta böjtölünk, a te tanítványaid pedig nem böjtölnek?" (Mt 9,14) - kérdezik. Jézus érthetett a szóból: tanítványait kérdezik, de Tanítójukat gondolják.

És mi is érthetünk valamit ebből a mondatból: **közelebb érzik magukhoz ez alkalommal a farizeusokat, mint Jézust**, bár azokat Mesterük viperák fajzataiként emlegette. Bármilyen sok minden válassza is el a "puszta" e gyermekeit a farizeusoktól, látják és tudják, hogy a farizeusok mégis csak gyakorta böjtölnek és "könyörgéseket tartanak". (Lk 5,33) Ha nem is élnek "pusztai" életet, de mégis csak ezer módon vigyáznak - ha szemükben külsősegesen is - tisztaságukra, és így velük egyezően és nekik tetszően mindenestre nem ülnek le a társadalom szemetjeinek tekintett emberek asztalához...akkor, amikor ezt a Názáreti megteszi. Nem látják a Názáretiben azt a keménységet, amit láttak Jánosnál. Sem azt a keménységet, amelyet János behajtott önmagán, sem azt, amit a hatalmasokkal szemben tanúsított. Még kevésbé látják a Názáretiben azt, amit János az Eljövendőről hirdetett ... a szórólápatot és a fejszét!

A válasz a jelenlevő Völégényen kelt örömről - nagyon eviláginak és mellébeszélőnek tetszhetett a pusztai életstílus elkötelezettjei számára. A jézusi válaszból egyébként az is

kitetszik, hogy **nem lát reményt megnyerésükre: nincs mód a két életstílus összeházasítására.** Nincs, mert Jézus nem engedhet. Nem engedhet, mert szemében ez az életstílus "szektás"jellegű. Ő pedig nem szektát akar alakítani, a farizeusoké és az esszénusoké mellé egy harmadikat; Ő Izrael házát akarja egybegyűjteni, s e feladatát nem hajlandó megterhelni sem a farizeusok elviselhetetlen terhet jelentő hagyományaival, sem ezzel a pusztai életstílussal. Valakik kimehetnek a pusztába, de Izrael egész háza nem mehet ki. Az Isten népének meg kell maradnia a társadalomban, hiszen a Messiás mindenkit hív.

De azért nem értetlen ezzel a pusztai életstílussal szemben. **Nem korholja őket azért, mert nekik a régi, a pusztai bor ízlik.** Nem hárít rájuk semmi felelősséget, nem szólja le a régi ruhát és a régi tömlőt. Csak annyit mond, hogy az új szövet és az új bor ugyanúgy nem nyerne semmit ettől a frigyől, mint ahogy a régi szövet és a régi tömlő sem: tönkremenne a régi is, és az új is. Így pedig megmarad a régi is, és az új is. Nem mondja a régire, hogy haszontalan. Van ugyan egy kis rezignáció a példabeszédben, de kifejezett korholás nincs. Megérti őket, böjtjük-imádkozásuk és bűnösök közé vegyülni nemakarásuk nemes szándékait. (Mk 2,19.22; Mt 9,15-7; Lk 5,34-9)

Alighanem másképpen gondolta Jézus ezeket a szavakat a János-tanítványokra vonatkozóan, akik majd egyszer becsatlakoznak ügyébe, (Csel 18,24-7) és másképpen **a farizeusokra vonatkozóan** (30c num).

d) Nincs mód a csatlakozásra

A jánosi üzenet sem adhatott indítást nekik arra, hogy csatlakozzanak. Sőt, **talán egy kicsit igazolva is érezhették magukat,** amikor bejutva a börtönbe láthatták-hallhatták, hogy Mesterük is problémázik. Talán mondták is neki: "Mi korábban is gondoltunk erre, szoltunk is neked, amikor még velünk voltál a Jordán vízénél. (Jn 3,26) Akkor sem értettük, miért kellett elvinnie a Názáretinek annyi társunkat, ha egyszer ugyanazt csinálják, amit mi Veled csinálunk. Később még inkább gondolkodóba estünk, amikor régi társainkat ott láttuk enni-inni Kafarnaum szemetjeivel oly napon, amelyen keményen böjtöltek és imádkoztak, amikor még hozzánk tartoztak". Lehet, hogy János csitította őket, de az is lehet, hogy a lelkéből beszéltek; különben talán nem is küldte volna az üzenetet.

Amikor megviszik Jézus válaszát, akkor küldi-e őket János, hogy álljanak be tanítványnak Jézushoz? Nem nagyon valószínű. Nem, mert a válasz tartalmát, azaz Jézus érveit a Maga messiás volta mellett, János már a korábbi börtönlátogatások tájékoztatási anyagából minden bizonnyal jól ismerte. János már hosszú hónapok óta ül, hiszen a galileai esztendő az ő letartóztatásával veszi kezdetét. Miközben János ül, Szíriáig hatol már Jézus csodáinak és tanításának híre. A figyelő János-tanítványok hogyan ne számoltak volna be minderről? S ha maguktól nem tették volna is, a kizárólagosan Messiás-érdeklődésű János hogyan ki ne kérdezte volna őket? E tájékoztatás birtokában is problematikus volt számára, hogy a Názáreti-e az Eljövendő. **A válasz aligha szolgáltatott új anyagot problémája eldöntéséhez.**

A csodatevő hatalom aligha lehetett számára döntő bizonyíték. Nem újság ez Izraelben, megannyi prófétának megadta azt a Magasságbeli. Ha a jézusi válasz indítást adott a lelke hamujában lappangó megbotránkozás felszámolására, akkor Jánosnak alighanem azt kellett volna kiolvasnia abból, hogy a fejsze még csak ezután fog vágni, s a szórólapát még csak ezután fog szórni; bár ő maga esetleg ezt már meg nem éri. De az is elgondolható, hogy az

tartotta vissza a megbotránkozástól, ami Benne volt a jézusi válaszbán, és nem az, amit ő belegondolt - fejszéről és szórólapátról. Lehet, hogy megértette - még mielőtt tálcára került a feje - a válaszból s a tanítványai által közvetített Hegyi beszéd alapján, hogy a fejsze és a szórólapát nem lendül munkába ebben az időben? Nem nagyon valószínű. Túl sok lett volna ez a Keresztelő tudatának..., tanítványai tudatának pedig még inkább.

Tanítványai az üzenethozás és a válaszvívés után is megmaradtak János-tanítványoknak. A galileai esztendő vége táján, amikor eltemetik Mesterüket, mint "János-tanítványok" viszik hírül a történeteket Jézusnak, (Mt 14,12; Mk 6,29) és nincs szó róla, hogy ezután követték volna Őt. Ellenkezőleg, ettől kezdve nem is szerepelnek többé az evangélisták leírásaiban. Amíg János élt, talán várták, hogy fejsze és szórólapát lendülni fog Jézus kezében, és megmenti Mesterüket.

De Mesterük "veszni hagyása" után - könnyen lehet - reménytelenné, s talán közömbössé is válhattak az iránt, hogy lendül-e Jézus kezében fejsze és lapát, és mikor. Ha egyszer veszni hagyta Jánost!? Ha egyszer nem volt fontos Neki saját Útkészítője!? Vagy nem volt ereje megakadályozni? Akkor meg hogyan Ő az Eljövendő!? **A szemrehányás vagy a kétely, avagy mind a kettő** aligha hiányozhatott belőlük, amikor beszámoltak a Názáretinek a palota születésnapj eseményeiről.

Húsz esztendővel később Szent Pál Efezusban János-tanítványokra talál. (Csel 19,1-7) Aligha eldönthető kérdés, hogy ez az efezusi csoport a Keresztelő halálával lezárult, avagy azután is folytatódó aktivitásuk eredménye. Lehet, hogy Mesterük halála után is őrizték még egy darabig annak örökségét. Lehet, hogy úgy érezték, folytatniuk kell János - Jézusétól különbözőnek megélt - küldetését. S ebben az esetben csak jóval később tettek lépést előre, Jézus tanítványai felé, vagy esetleg vissza, a judaizmus irányában; akár a "pusztát", akár a farizeusokat választva.

VEZETŐK II. FARIZEUSOK

98. HALLGATÓ FIGYELÉS

a) Első észlelés

Az első év tavaszán a János-tanítványokat közvetlenül egy vita indítja arra, hogy kimutassák féltékenységüket Jézus iránt. A János-tanítványok a tisztulásról vitáznak - egy "zsidóval". (Jn 3,25) Pár verssel odébb az evangélista értesít róla, hogy "a farizeusok meghallották, hogy Jézus több tanítványt szerez, mint János...". (Jn 4,1) Valószínűnek tetszik, hogy a "zsidóval" folytatott vita tárgya a Jézus-tanítványok alámerítéseinek jellege-értéke körül folyhatott, amely alámerítéseknek tanításokkal is kellett kapcsolódniuk, különben Jézus nem szerezhette volna "tanítványokat". **A "zsidó" alighanem összehasonlította az ott látott alámerítést és az ott hallott tanításokat János alámerítéseivel és tanításaival.** Akárhogyan is volt, a vita eredményeként magasra szökött a féltékenység a János-tanítványokban, úgyhogy belső és elviselhetetlen kényszer indítja őket arra, hogy közöljék Mesterükkel ezt a féltékenységet: "mindenki hozzá megy". (Jn 3,26)

Ugyanígy felette valószínűnek tetszik, hogy e "zsidó" és a "farizeusok" (Jn 3,25; 4,1) között valami összefüggés van. A farizeusok alkalmasnak láthatták, hogy a tájékozódásukat egy, a maguk körébe még nem szervezett személyen keresztül végezzék. A János és közöttük kialakult feszült helyzetben e "zsidónak" külön lehetőségei vannak informálódni arról, hogy mi a helyzet a Jordán alsó folyásának két különböző pontján működő alámerítő csoport között, mint nekik. A kapott jelentés alapján **a farizeusok jeruzsálemi főhadiszállása világosan láthatta, hogy új és erőteljesebb keresztelő csoport támadt a Jordán partján.**

Az evangélista nem szól arról, hogy mire határozták el magukat a farizeusok, de **Jézusnak tudnia kellett állásfoglalásuk tartalmát.** S e tartalomnak olyan súlyúnak kellett lennie, hogy az indítást adhasson Neki arra, hogy otthagyja Judeát és működésének színterét áttegye Galileába: "Amikor tehát Jézus megtudta, hogy a farizeusok meghallották...elhagyta Judeát és ismét Galileába ment". (Jn 4,1.3)

b) A kafarnaumi nap dilemmája

A farizeusi szekta írástudókból és kisebb képzettségű tagokból állt. Jézus korában e szekta 6000 tagot számlálhatott. Szervezetük behálózta egész Zsidóországot, a helyi zsinagógák az ő kezükben voltak. Nagyobb helyeken egy-egy írástudójuk lehetett a zsinagóga-előljáró. Máté hét ízben, Márk és Lukács egy-egy ízben, János egyetlenegyszer sem említi a szadduceusokat; a farizeusok viszont közel 100-szor kerülnek elő az evangéliumokban. Az "írástudók" (γραμματεὺς = grammateusz, νομικοί = nomikosz) kifejezéssel kb.60 ízben találkozunk, s a helyek döntő többsége a farizeusi írástudókra utal. **E numerikus adatok önmagában is világossá teszik, mekkora szerepük volt a farizeusoknak és írástudóiknak a Jézus körüli történetekben.** Mindenesetre tény, hogy említett magatartásuknak jelentős szerepe volt abban, hogy Jézus Galileában bontotta ki az Örömhír zászlaját.

Az első galileai napon, a kafarnaumi nagy napon, (89 num) az evangélisták őket illetően némák maradnak. Aligha kétséges azonban, hogy ott vannak, és hogy szem- és fültanúi a történeteknek. A nép csodálkozásának is. Hallják csodálkozásuk okát is: a Názáreti nem úgy tanít, mint az írástudók. Tehát nem úgy, mint ők; nem úgy, mint "az ő írástudóik". (Mk 1,22) A tömeg csodálkozása az új tanítónak, a Názáretinek nyújtja a pálmát. Míg ők Mózesre, az Írásokra hivatkoznak, azokat magyarázzák, addig Jézus teljes hatalommal tanít. **Tudomásul kell venniük a teljhatalom stílusát:** Én pedig mondom nektek...bizony, bizony mondom nektek...stb.

Az evangélisták alighanem azért maradnak némák, mert a farizeusok is némák maradnak még ezen a napon. De minden némaságuk ellenére is tudomásul kell venniük, hogy itt valami nem mindennapi történik. Lehet, hogy jeruzsálemi testvéreiktől már tudnak a Názáretiről; lehet, hogy nem tudnak. Akárhogyan is van, **mindenképpen látniuk kell, hogy ez a fellépés nagy horderejű - két szempontból is.** Egy objektív és egy szubjektív szempontból. Az objektív: az új tanító mindenképpen "felbontja a törvényt" azzal, **ahogy** tanít, akkor is, ha tartalmilag még hűséges maradna a törvényhez. Akkor is, mert ez a stílus elveszi a Törvény tekintélyét, s a maga tekintélyét rakja annak helyére. Ez pedig akkor is súlyos veszteség a Törvény ereje szempontjából, ha Jézus tartalmilag nem is változtatna a Törvényen. Ebben az országban az Isten választott népének körében ők, a farizeusok ennek az Istentől kapott Törvénynek őrzői, szolgálói és a változó élet változó körülményeihez alkalmazói. **Ők felelősek ezért a Törvényért Isten előtt és a választott nép színe előtt.** Ez a dolog objektív oldala.

A szubjektív pedig az, hogy a fenti felelősségnek, mint objektív oldalnak, van egy személyi oldala is: (az ő) **személyes tekintélyük is kockán forog.** Kemény belső harcokkal, komoly áldozatokkal: a törvénymagyarázatok naponkénti megtartásának kemény és önmagukkal szemben megvívott harcai, önmegtagadásai által vívták ki, és vívják ki maguknak naponta ezt a tekintélyt. A Názáreti nemcsak a Törvényt hozza veszélybe, hanem személyes tekintélyüket is.

A tanítás és az általa kiváltott csodálkozás nyomán mindez végigviharozhat a jelenlevő farizeusok és írástudóik lelkén. Meggondolt és megfontolt, nagy önfegyelemben élő emberek raktározzák itt benyomásaikat... és hallgatnak. Hallgatnak akkor is, amikor az idegbeteg kimondja a feleletet a levegőben ott lebegő és a farizeusok töprengésének mélyén is megtalálható kérdésre: ki lehet ez a különös názáreti tanító? A lehető legkellemetlenebbül érintheti őket, hogy a Törvényt s tekintélyüket egyaránt homályba borító Názáretit az idegbeteg messiási titulussal illeti: "az Isten Szentje". (Mk 1,24) S még inkább különös viharzásokat válthat ki belőlük a Názáreti ezt követő csodája, a csodát követő még magasabbra hágó csodálkozás, az esti betegcsődület Simon és András halászok házánál, a Kafarnaumot s onnan kiindulva az egész környéket betöltő híradás, azaz a csodálkozás

továbbhullámzása. **Ha valakiknek megkönnyebbülést jelentett, hogy Jézus másnap már nem volt látható Kafarnaumban, akkor ezek bizonyára a helybeli farizeusok voltak.**

Igen, mert nemcsak Jézus számára volt ez a nap felette tömény és felette elgondolkodtató. Számukra is. A csodák letagadhatatlan ténye arra indít minden jámbor zsidót - őket tehát különösen is -, hogy az Isten erejére gondoljanak. (Jn 9,31-3) Az Isten csodát is tenni képes küldötte, próféta az Illések fajtájából - ez a Názáreti? A törvényfelbontó? **Isten erőt ad olyan valakinek, aki felbontja Isten Törvényét?** Erőt ad olyan valakinek, aki aláássa az Isten törvényéért annyi áldozattal és önmegtagadással harcolóknak a tekintélyét?

Más miatt is gondban lehettek. A zsinagógákban levők hallották a messiási titulust, és Kafarnaum népe továbbadja hírét egy embernek, aki messiási titulust kapott. **Kapujában érezhetik magukat az istencsapásszerű veszedelemnek: Galilea megint "messiásszag"-ot érez;** új lázadás, új véres megtorlás s a nyomorúság további fokozódásának a lehetősége újra a levegőben.

Egyet tudnak csak a kafarnaumi nap végén: **résen kell lenniük.** Tudatuk szintjén: felelősségük okán. Tudattalanjuk szintjén: tekintélyük okán. És mindenképpen: az Isten és népe iránti hűségük okán.

c) Jézus támad

A Názáreti hamarosan új anyagot ad vívódásaiknak. Visszatérve Kafarnaumba, házában ülve tanít. (Mt 9,1-8; Mk 2,1-12; Lk 5,17-26) A hallgatóság soraiban írástudó és egyéb farizeusok ülnek, akik mint a Törvényt ismerő és tisztelő zsidók nem gondolhatnak mást, csak azt, hogy Jézus káromkodik, amikor megbocsátja az inaszakadt bűneit; hiszen ezt csak Isten teheti. Mindhárom evangélista megegyezik abban, hogy a farizeusok nem nyitnak tüzet Jézusra. Pedig - ha Lukács értesülése jó, és nem későbbi fejleményeket vesz előre - az ott ülő farizeusok és törvénytudók már nem pusztán helybeliek. Galilea, Judea városainak, sőt Jeruzsálemnek a Törvényért felelősséget érző emberei is ott ülnek már a sorokban. (Lk 5,17) Nagy utat és nem kis időt-fáradtságot szenteltek érte, hogy saját szemükkel-fülükkel is lássák-hallják azt a Názáretit, aki akkora gondot okoz kafarnaumi barátaiknak. De csak látni, hallgatni, figyelni jöttek. **Nem nyitnak tüzet, Jézus nyitja a tüzet.** Máté szerint sértve és korholva, de valószínűbben sértés és korholás nélkül: Miért gondoltok ilyenre?. (Mt 9,4; Mk 2,8; Lk 5,22) Majd csodával igazolja, hogy nem kell káromkodásra gondolni, mert a tényállást fejezi ki, hogy "Az Emberfiának hatalma van a földön a bűnöket megbocsátani". A nép magánkívül van és dicséri az Istent; az írástudóknak viszont megint csak a némaságáról számolnak be az evangélisták.

Tűnődhetnek magukban, és maguk között megbeszélhetik az újabb fejleményeket. Csodatevő ereje már nem újság. De újság, hogy bár az idegbeteget elhallgattatta, most Önmaga látja el (2b num) magát egy titulussal (Emberfia), amely az avatatlanok számára nagyon szerénynek látszhatik ugyan, de ők ismerik Dániel könyvéből az Emberfiát mint olyant, akinek az Ősöreg "hatalmat, méltóságot és országot adott, hogy minden nép, törzs és nyelv neki szolgáljon, és hatalma örök hatalom legyen, amely meg nem szűnik, és országa olyan, amely el nem pusztul". (Dán 7,13-4) **Számolniuk kell a ténnyel: a Názáreti Messiásnak tekinti magát, ha nem is akarja ezt egészen közérthetően bejelenteni.**

S talán ennél is jelentősebb újdonság a "Bízzál fiam, megbocsáttatnak a bűneid", valamint az, hogy **e csak káromkodásnak tekinthető kijelentést csodával képes alátámasztani.** Ezek szerint nem prófétával állnak szemben. Próféták nem tesznek ilyen kijelentéseket: "Emberfia", "megbocsáttatnak"... Mindezek mögött vagy az Isten, vagy a Sátán áll. Az Isten? A Törvényt felbontó mögött? A tekintélyüket most már támadással is kisebbítő mögött? Nem is szoltunk, és mégis megszégyenített bennünket, mégpedig a Törvényhez nem értők előtt, akik most már végleg tele vannak a Názáreti és az Isten magasztalásával. **Túlságosan bonyolulttá válik számukra ez a Názáreti-probléma.** Talán ezért nem szólnak, s ezért maradnak némák ki nem mondott gondolataik elméleti és gyakorlati megcáfolása után is.

Várakozó álláspontra helyezkednek. Megvárják, milyen lesz a továbbiakban a Názáreti viszonya a Törvényhez. Milyen lesz viszonya hozzájuk, a Törvény őreihez, akik mégiscsak Mózes és a próféták (bármily szerény képességű) utódai! Hozzájuk, akik Mózes tanítószékeiben ülnek, és tanítják Isten népét az Isten törvényére.

99. A TÖRVÉNY VÉDELMEBEN

a) Az Út és a farizeusok

Jézus hamarosan rakásra szolgáltatja nekik az adalékokat abban a tárgyban, hogy tartalmilag is felbontja a Törvényt. Mindazonáltal sehol semmi nyoma az evangéliumokban, hogy a farizeus írástudók tudatosították volna magukban a Messiás törvénybeteljesítő munkáját. Arra gondolunk, hogy nem szoltak hozzá a Hegyi beszédhez. **Az "Út" három kielemezett karakterisztikuma, a kicsiség-szegénység-üldözöttség nem lett szemükben botránykő.** Különös, de érthető jelenség ez. Érthető: mert az Ószövetség könyveiből e három eszmény dicsérete gazdag anyaggal illusztrálható; mert a mai zsidó teológiai irodalom is olyannak tekinti e jézusi etikát, amely nem jelent lényegi törést az Ószövetség könyveivel szemben, s amely nem különbözik döntően a Krisztust követő idők rabbinisztikus etikájától. A kétezer esztendőes keresztény múlt ismeretében különösen is érthetővé válik számunkra a farizeusok e gyanútlanága: kezünkben voltak az evangéliumok és ajkunkon azoknak igéi, s csaknem teljességgel gyanútlanul törekedtünk a nagyság-gazdagság-hatalom eszményeire, alkalmazva az ehhez mulhatatlanul szükséges eszközöket is.

Még inkább gyanútlan lehetett tehát e farizeusi tábor. Az ószövetségi nép küldetése ugyanis evilági országra szóló küldetés is volt. Ennek következtében **gazdagság és szegénység, hatalom és üldözöttség, nagyság és kicsiség eszménye nem is különülhetett el benne azzal az egymást kölcsönösen kizáró szabatossággal,** amellyel Jézus e két eszménysort elkülöníti egymástól. A nagykonstantini fordulat nyomán az újszövetségi nép egy, az ószövetségihez hasonló küldetés szituációjába kerülőnek tudta magát. Ennek következményeképpen a keresztény századok is magasztos eszményeknek, avagy szép elméletek gyűjteményének, avagy jámbor szósznak élték meg (jámborságuknak, cinizmusuknak, ellenséges érzületüknek megfelelően) az Utat, amelyet egyes kiemelkedő és oltárra is kerülő keresztények meg is tudtak többé-kevésbé valósítani, miközben az átlag jámbor keresztény igyekezett nagynak-gazdagnak-hatalmasnak lenni, s ezzel egybekapcsolva templomba járni és szentségekhez is járulni. Valahogy így lehetett a Jézus-korabeli Isten népének e legbuzgóbban vallásos rétege is az Út eszményeivel.

Az Ószövetség könyveiben egybedolgozás, szintézis nélkül békén megfér egymás mellett két szemlélet: Isten az Ő kedvét keresőt megáldja nagysággal-gazdagsággal-hatalommal - ez lenne az egyik; s a másik: aki Isten kedvét keresi, azt Isten megpróbálja. A korábbi keltű ószövetségi könyvekben csak azért próbálja meg, hogy a próbát megállva tetézve adja vissza neki, amit közben elveszített. A későbbi könyvekben azonban már evilági kárpótlás nélkül is feltűnik az igazak szenvedése, melyért jutalmukat nem a földön kapják meg.

Ha a Hegyi beszéd köznép-farizeus-írástudó hallgatósága az "Isten (Mennyek) Országát" ebben az aiónban megvalósuló országnak értette, (ami a köznép "csodálkozása" alapján aligha lehet kétséges), akkor az Ószövetséghez szokott füleknek megnyugtató lehetett a szegénység-sírás-üldözöttség állapotának magasztalása, amelyet hamarosan követ majd az Ország birtoklása és benne: a jóllakás, a nevetés, a bőséges jutalom. Megnyugtató lehetett ez a szegényeknek is, és nemcsak a szegényeknek.

A galileai esztendő egész során egyetlen hang sem hallható a farizeusok részéről e tartalmak ellen. Egy, az Isten mai népét nagyon bántó mondattal lehetne a farizeusok erre a tárgyra vonatkozó tudatát megközelíteni: **nagylelkűen feltételezték, hogy a Názáreti sem gondolja, amit mond "szektás egyoldalúsággal"**. Bennük is könnyen megszülettek azok a mondatok, amelyek "kellő értékére" szállították alá a Messiás kijelentéseit; s ezzel az "egzegézisükkel" beleillesztették szavait a Tízparancsolat alapján vallott tisztességetikájukba (74d num), amelyen Jézus irányában túllépve eleve reménytelen lett volna ragaszkodniuk a zsidó államisághoz. Csak az utolsó hónapok anyagából kaptunk jelentést, hogy **egy alkalommal megsokallták a szegénység dicséretét**. A hűtlen sáfárról szóló tanítás olyan éles volt, hogy nem lehetett a fentiekben leírt módon elkönyvelni, s "kinevették" érte Őt; kinevették, "mert szerették a pénzt". (Lk 16,14) Kinevették azok, akiknek írástudói nem átalították felélni az özvegyek és árvák házait - tandíj fejében... hosszú imádságokba ágyazva ezt a felélést. (Mt 23,14; Mk 12,40; Lk 20,47)

Ha mindez így van, akkor mit jelent numerusunk bevezető mondata: Hamarosan rakásra szolgáltatja az adalékokat, hogy fölbontja a törvényt?

b) Az első összecsapás

A Názáreti a vallásosság erényéből bukott meg a farizeusok vizsgálóbizottsága előtt. Szadduceusok és farizeusok egyek voltak az áldozatbemutatók, a tized, a fejadó teljesítésének kötelezettsége tekintetében. A farizeusok ezen túlmenő vallási kötelezettségeket is igen fontosaknak tekintettek: a szombat kínosan pontos megtartását, a pogányoktól-bűnösöktől elkülönülést biztosító tisztasági törvények ugyancsak kínosan pontos megtartását, s végezetül az imádság-böjt-alamizsna hármasságát. Az alamizsna tekintetében nem merült fel kifogás Jézus ellen. Annál súlyosabbak voltak a kifogások a többi vallási törvény, de különösen a szombat és a tisztaságtörvények tárgyában. Az áldozatot, templomadót illetően is éltek a gyanúperrel.

Jézus magához engedi, tanítványai közé veszi fel Mátét. A farizeusok is ismerik a bűnbánatot, a megtérést...de engesztelés is van a világon! **Menjen fel előbb Máté Jeruzsálembe,** mutassa be az áldozatot, állja ki a próbaidőt, s majd azután kerül vissza a zsinagóga, a választott nép közösségébe. Ha Jézus minden további nélkül fehér asztalhoz ül olyan emberekkel, akik nem csinálnak titkot abból, hogy semmi közük a Törvényhez, akkor legalább ezeknek a Kafarnaum környéki halásztanítványoknak (akik ugyan nem valami tisztességes foglalkozást

űznek, hiszen halászok, és így másnak adják el halaikat; mint Tibériás gazdag pogányainak, amely városba egyébként egy a maga tisztaságára adó, törvénytisztelő zsidó be sem igen lép), ezeknek a mégiscsak nem vámosféle embereknek kellene meggondolnunk, hogy miféle "Isten Szentje" és miféle "Emberfia" lehet a Mesterük! "Miért eszik ez a ti Mesteretek együtt a vámosokkal és bűnösökkel?" ill. "Micsoda dolog az, hogy...". (Mt 9,11; Mk 2,16) **Még mindig nem indítanak tehát egyenes támadást.** Csak a tanítványokat próbálják eszméltetni, hogyan adhatták át ennyire meggondolás nélkül magukat ennek az embernek.

Jézus azonban felveszi a nem hozzávágott, csak eléje dobott kesztyűt: Tudom, a Törvény asztaltársaságom számára engesztelő áldozatok bemutatását írja elő; de én Törvény-beteljesítő vagyok! S az Ószövetségben van annyi előremutatás e törvény-beteljesítés felé, hogy azok ismeretében tud Jézus mire és kire hivatkozni. Ózeásra hivatkozik, s a próféta ama szavára, hogy az **Isten nem áldozatbemutatókat akar, hanem irgalmat.** És Ő a bűnösöket barátjaivá fogadással már gyakorolja is a törvény beteljesítést: ha Máté ott tudta hagyni a búsán jövedelmező vámhivatalt, ez Neki elég biztosíték arra, hogy a vámos az irgalom elkötelezettjévé formálódjék az irgalmat máris gyakorló Jézus társaságában.

Meglehetősen éles és kioktató választ kapnak a megbotránkozók. Éleset és kioktatót, hiszen írástudók figyelik a lakomázókat, írástudók figyelmeztetik a nem-írástudó tanítványokat. Ez utóbbiak füle hallatára köt Jézus utilaput Izrael tanítóinak lábára: "Elmenvén (értsd: odébb állhattok!) pedig tanuljátok meg, (írástudókat oktat ki ezen a hangon!) mi az: 'Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot!'" (Mt 9,13) S Izrael tanítói most először tapasztalják, amit majd az esztendőknél során annyszor megkínálódhatnak, hogy **saját szakmájuk területén tehetetlenek ezzel a Názáretből jött nem tanult, azaz nem írástudó Tanítóval szemben**, aki rendre két vállra fekteti őket saját tudományuk anyagában. Az Írás segítette Jézust. Teli volt az tűzdelve tételekkel, amelyek előremutattak az Evangélium felé.

Elmentek. S vihették magukkal a furcsa konklúziót: a "bűnösöket" jött hívni, az "igazakat" nem. (Mk 2,17) Igazaknak, Istennek-tetszőknek, Isten kedvét keresőknek tekinti őket, akiknek nincs szükségük a Názáreti hívására? Aligha kétséges számukra, hogy ironia van Annak a hangjában, aki így kioktatva küldi útjukra az "igazakat" (12c num). **Bizonytalanok** még ezek az elmenő írástudók. Abban is, hogy áll a Názáreti a Törvényhez; abban is, hogyan viszonylik hozzájuk. S így abban is bizonytalanok, hogy egyáltalában kicsoda az a Názáreti. Ismételnünk kell: lelkiismeretes emberekkel állunk szemben, akik számára a Törvényért való gond nem csupán foglalkozás, jövedelmi forrás, és nem is merőben társadalmi tekintélyük biztosítója. Megdöbbenve kell tapasztalniuk, hogy a Názáreti az Írásra hivatkozva tudja megvédeni a Máté-vacsorát, s hogy **az Írás alapján képes igazolni olyan gyakorlatot, amely szemben áll az ő törvénymagyarázatukkal.**

Mit tehetnek? Előreengedik a János-tanítványokat. Próbálkozzanak most ők. Aligha kétséges, hogy e próbálkozás mögött ott vannak a háttérben. (Mk 2,18; Mt 9,14; Lk 5,33) Jézus a vőlegény-képpel válaszol a böjt és imádság elmulasztásának vádjára. Könnyen lehet, hogy emlékeznek e szó szimbolikájára; arra, hogy mikor alkalmazta a "vőlegény" szót a Keresztelő a Názáretire. (Jn 3,29) Hiszen a kafarnaumi írástudók judeai-jeruzsálemi kollégái által kiváltott János-tanítványi féltékenységre válaszolt a Keresztelő ezzel a szimbólummal, (Jn 3,26-9) s alighanem azok jöhettek le Kafarnaumba, akik pár hónappal korábban a Jordán vize mellett tanulmányozták az újonnan felmerült Jézus-kérdést. Isten Szentje, Emberfia - ezeket már hallották. Most már - Vőlegény is. **Minden abban az irányban mutat, hogy a Názáretinek messiási ambíciói vannak.** Alátámasztja ezt az a hatás, amelyet tanításaival, csodáival a népre gyakorol. Jó, de hogyan áll ez a messiásjelölt a Törvényhez? Nem nagyon

pozitívak az eddigi tapasztalatok. De nem érett még bennük döntésre az ügy. Állásfoglalásuk még problematikus.

c) Elvi törvényszegés

Hamarosan túljutnak a bizonytalanságon. Istenfélő zsidó a szombat 24 órája során nem tehet meg többet 900 méternél. Egy törvénytárgyalás gyűjteményük (Misna) 39 cselekvéscsoportot(!) sorol fel, amelyek tilosak szombaton. A kalásztépés súlyosan ilyen, mert ez már az aratási **munka** kezdetét jelenti szemléletükben. A vetések között sétáló s az érett kalász búzaszemeit ropogtató jézusi csoport nyakig áll tehát a törvénytörésben. Figyelmeztetniük kell(!) a Názáretit. A figyelmeztetés mintha még mindig tapintattal történnék. A "szombatnapi járás" (Csel 1,12) törvényét Jézus is megszegte, de Ő nem tép kalászt. Jézus törvényszegését nem teszik szóvá, csak a tanítványokét kifogásolják: "Lám, tanítványaid azt teszik, amit nem szabad szombaton tenni!". (Mt 12,2)

A mértéktartóbb Márk és Lukács is értesít róla, hogy Jézus ez alkalommal Dáviddal hasonlítja össze magát, újfent mint Emberfiáról beszél magáról, s tanítványai magatartásának igazolására újfent az Írásokra hivatkozik. (Deut 5,14) Idéz abból egy, a Misna szemléletétől eltérő szemléletet, melynek alapján megfogalmazza tételét: a szombat van az emberért. Jogot formál magának e tétel megfogalmazásaihoz azon az alapon, hogy immár nemcsak a bűnöket megbocsátó Emberfia, hanem Úr is ez az Emberfia a szombat felett. (Mk 2,25-8; Lk 6,1-5) Máté jóval élesebbre rajzolja a választ: Nagyobbnak mondja magát a templomnál, a figyelmeztetőket nemcsak a Törvény nem ismerésével vádolja, hanem nyakukba varrja elődeik gyilkosságait is. "Mondom pedig nektek, hogy a templomnál nagyobb van itt. Ha pedig tudnátok mi ez: irgalmasságot akarok és nem áldozatot - nem ítéltétek volna el az ártatlanokat". (Mt 12,6-7) E túlságosan is kemény hang, alighanem elővételezés Máté részéről, későbbi feszültséget datál előre. Érthető ez nála, mert kevésbé követ kronológiai rendet, mint Márk és Lukács. A kafarnaumi napot a 8. , a kalásztépést a 12. fejezetben hozza; Márknál csupán 29 vers választja el egymástól e két eseményt. A Márknál-Lukácsnál található válasz is elég volt azonban a feszültség növelésére. **Azzal, hogy bejelentette: Úrnak tekinti magát a szombat felett, megvallotta, hogy a Törvény fölött állónak tekinti magát.**

A Názáreti ezzel elvetette a kockát, átkelt a Rubiconon. **Útját ezután már csak ellenséges földön folytathatja.**

100. VESZNI KELL!

a) Megértem a farizeusokat

A bizonytalanság ezzel megszűnt. **A farizeusi írástudók mindezek után három világos tétellel rendelkezettek:** messiási igényekkel lép fel; a Törvény felett állónak tekinti magát; hadat üzen annak, amit ők Törvényen értenek, s így hadat üzen nekik is.

Hogy messiás-e, e tekintetben még bizonytalanságban vannak. Második és harmadik tételük erejében nagyon szívesen hajlanának arra, hogy nem. De hát ott vannak a csodák. Ezzel egyelőre nem tudnak mit csinálni. De akár Messiás, akár nem, egy bizonyos: nekik

ellenségük. Ehhez az utolsó mozzanathoz kétségtelenül Jézus szolgáltatott alapot. Nem tehetett másként. A Terv értelmében tanítania, tudatot átalakítania kellett.

Az írástudók egész magatartása - nem tanítványi, nem tanulni akaró magatartás. Figyelmeztetik Jézust a törvénszegésekre, és a kapott válaszok semmi egyebet nem váltanak ki belőlük, csak az újabb figyelmeztetések szándékát és tényeit. Jézus megállapíthatta: nem akarnak tanítványok lenni. Megállapíthatta: ellenségei már is, és még inkább azzá lesznek.

Pedig ezek az írástudók várták a Messiást. De mennyire várták! A szombatra vonatkozó 39 szabálycsoportot is azért dolgozták ki, mert hittek benne - legalább is egyesek közülük -, hogy amelyik napon minden zsidó tökéletesen megtartja a szombatot, eljő a Messiás. Akkor miért fogadták így? Miért nem tettek lépést feléje, aki egybe akarta gyűjteni Izrael egész házát? Miért nem adták jelét, hogy akarnak tanulni, ha már egyszer csodatevő és így nem kétségesen Isten küldöttje? Miért? - **Lehetetlen el nem marasztalni őket!**

És lehetetlen meg nem érteni őket! Egy másfél század munkája és hagyománya áll mögöttük. Ők nem ma kezdték (mint a Názáreti!) az Isten munkáját ezért a népért. S most a Názáreti egyszerre csak megjelenik a Jordán mellett, és elkezdenek tódulni Hozzá az emberek. Másfél század tenger munkája, naponkénti erőfeszítéseinek erejében vannak vagy hatezren. Jól tudják, milyen nehéz egyetlen embert is megnyerni nem könnyű útjuknak. Ezeket a tódulásokat aligha tarthatják másnak, mint görögtűznek, újdonságvadászatnak, könnyű (s a nehezet megkerülni akaró) mozgásoknak-utaknak. **Veszedelmeknek is érzik a tódulásokat.** Elegendő tapasztalat áll rendelkezésre, mily könnyen születnek meg belőlük a csak negatív következményű véres lázadások. Judeából sikerült elugrasztani Őt. S most itt Galileában, még veszedelmesebb terepen - ahol még kevésbé hajlamos a nép a farizeusi kemény út naponkénti terheinek vállalására, ahol még inkább görögtüzes és céltalan politikai akciókra áhítoznak a Törvényt nem ismerő tömegek - áll a tódulás-csodálkozás-lelkiesedés a harmadik hatványon.

S mindez az első pillanattól kezdve - rajtuk kívül, nélkülük és ellenükben is. "Nem úgy tanít, ahogy mi" - ezt állapították meg Róla már az első megszólalásakor a tömegek. Oly nehéz fogni az embereket, s mióta kinyitotta száját azon a szombaton a zsinagógában, azóta ki figyel reánk? És mi lesz ennek a vége? **Az, hogy senkik lettünk e nép szemében, amióta Ő itt van** - ez már tény. Hogy mi lesz a vége? - azt még nem tudjuk. Ha nem is lesz véres lázadás belőle, a Törvény komolybavevését biztosan lejárhatja vámoskultuszával, a böjt és imádság elhanyagolásával, az áldozati kötelezettségek semmibevevéssel, és a legszentebbnek, a szombatnak lábbal tiprásával. **Ha meg is ússzuk politikai következmények nélkül pusztítását, mikorra tudjuk majd jóvátenni, amit most tönkretesz?** Mikorra tudunk utunk eszményének újra legalább akkora becsületet szerezni, mint amekkorával rendelkezett, mielőtt ez a Názáreti kinyitotta volna a száját?

Lehetetlen meg nem értenünk őket. **Aki ellenségesen és értetlenül nézi őket, könnyen kész az ítélettel:** gőgösek voltak, nem akartak leülni lábaihoz tanulni; féltékenyek voltak rá, féltették tekintélyüket. Ez így biztos igaz, de nem a teljes igazság. Nem, mert felelősség is volt bennük, ügyet is képviseltek. Ellenfelemről könnyen kimondom, hogy "ügye" csak ürügy; magatartásában a lényeg - az érdeke, jelen esetben a tekintélye. De magamról ezt aligha állapítom meg, barátaimról sem. Magammal kapcsolatban mindig azt élem át, hogy az ügyet képviselem és nem magamat. Akkor is, ha alázatosan megvallom, hogy bűneim vannak, és érzékeny és féltékeny vagyok, akkor is, a lélek csendjében, Isten színe előtt mondtam

imáimban minden bűnömet töredezmesen megvallva mégiscsak ezt fohászok: "Uram, Uram, Te látod, hogy mégis - csak és igazán - Téged akarok".

És ez az, amit nem szabad megtagadnom ellenfeleimtől sem. Különösen akkor nem, amikor azok hetenként kétszer keményen böjtölnek, nem sajnálják az időt a naponkénti bőséges imádkozásoktól sem, a hetedik napot pedig semmi másra nem akarják használni, csak az Úr Törvényének megismerésére..., és ha a megszálló hatóság által kivetett s az adószedők által tovább srófolt összegek lefizetése után még mindig fizetnek, kínos és aprólékos gonddal a nemzeti-vallási ügy javára akkora összegeket, amekkorákra ma közölünk - akik elmélkedünk az Isten meggyilkolásának e főszervezőiről - ugyan kicsoda hajlandó?

b) Kísérlet megnyerésükre

Kész terveik még nincsenek. Továbbra is figyelő álláspontra helyezkednek. Majd meglátják, hogyan folytatódnak a dolgok, s azok alapján határoznak. De ez a figyelés most már nem lehet előítéletmentes figyelés. Csak ellenséges. Mikor egy későbbi szombaton újra bemegy a zsinagógába tanítani, (Lk 6,6-8) akkor már vádanyaggyűjtés szempontjából figyelnek. (Mk 3,2; Lk 6,7) Máté szerint agresszívek is: maguk kergetik bele Jézust a szombatnapi gyógyításba. (Mt 12,10) Mindhármuk szerint: **a tanítani odament Jézus éppen velük akarja megértetni szombatszemplétét. Matt-helyzetbe hozza őket:** Lehet-e Isten ellenére az, ha jót teszek? Örülhet-e Isten annak, hogy valakit veszni hagyunk, mert az Isten napja van? Olyan fontos a szombat, hogy fényénél jó és rossz különbsége semmivé lesz? Záporozza feljűk a kérdéseket. Kíérezhető a remény a kérdés-zuhatagból: most, talán most áttörheti a válaszfalat, és végetér a meg nem értés, és tanítványokká lesznek, és Utána mennek! És nem: "De azok hallgatának". (Mk 3,4)

Jézus tudja, hogy végleg elvesztette őket. Eleve sem volt sok reménye. Ismerte őket, látta felemás helyzetüket, és látta az alig elviselhető terhek elkötelezettjeinek képtelen lélektani nehézségeit - kimozdulni egy másik irányba. Ez alkalommal azonban, úgy tetszik, **döntő rohamra indult megnyerésük érdekében.** Most, amikor már annyi konkrét helyzet kapcsán megismerhették törvény-beteljesítő munkájának végső, nagy irányító gondolatait: az irgalmat, a szeretetet. S képtelen fájdalom számára, hogy mozdíthatatlanok, fejlődésképtelenek, tudatukat át nem alakítják; ami a Jézus-korabeli zsidó nyelven ebbe a képbe öltözik: kemény a szívűk. **Ítélet és megértés ugyanakkor - úgy tetszik - mind a kettő benne van Jézus lelkében.** Az ítéletre utal a harag, a megértésre a bánkódás: "De azok hallgatának. Ő pedig elnézván őket haraggal, bánkódván szívűk keménysége miatt..." (Mk 3,5) - meggyógyítja az elszáradt kezű embert.

c) Szövetség a heródiánusokkal

Az elszáradt kéz meggyógyul, s az írástudók megszegyenülve kulloghatnak ki a zsinagógából, hogy megbeszéljék egymással, mit csináljanak ezek után a Názáretivel. Végig sértve érzik magukat, **képtelenek tehát többé az események eddigi hűvös és meggondolt elemzésére:** "elteltek esztelenséggel". (Lk 6,10-1) Mátétól tudjuk, hogy tanácskozássra gyűlnek össze, melyen **határozatra jutnak: Jézusnak vesznie kell.** (Mt 12,14) A határozatot végre is kellene hajtani. Ennek azonban akadályai vannak. A törvénytípust megkövetelni - ez a Törvény parancsa. De Jézus ellen nem tudnak népitéletet hozni, mert a tömeg lelkesedik érte, és mit sem bánkódik a farizeusok megszegyenülései miatt. Ha nem így állna a helyzet, akkor is baj

van a megkövezéssel. A prokurátor nem tűri, (Jn 18,31) Heródes sem. A pallosjogot fenntartják maguknak.

Heródes országában vannak. Szükségük van tehát Heródesre. Heródes el is fogathatja, meg is ölheti, ha akarja. A nép ellenére is. Világos számukra, hogy fel kell venniük a kapcsolatot Heródes embereivel. **A Názáreti ügyében szövetséget kell kötniük a gyűlölt heródiánusokkal, a pogányok kegyenceivel és kiszolgálóival:** "Akkor a farizeusok kimenvén, a Heródes-pártiakkal mindjárt tanácsot tartottak ellene, hogy elveszítsék Őt". (Mk 3,6) Jézus le is méri szándékaik komolyságát, és igyekszik menteni életét. (Mt 12,15)

Az erős és központilag irányított farizeusi szervezet alighanem értesítést küld az újabb eseményről, a határozatról, s a végrehajtás érdekében tett politikai lépésről - szervezeti központjukba, Jeruzsálembe. Márk szerint csak ezt az esetet követően jönnek le Galileába a jeruzsálemi írástudók. (Mk 3,22) Amíg ez bekövetkezik, **a galileai írástudóknak van idejük lehiggadni.** Több okon is. Mint majd látjuk (106b num), a Heródes-pártiak csodálkozva fogadhatták e különös szövetségkérőket, és nem siettek azonosodni velük: a farizeusok ellensége, nem feltétlenül ellensége Heródesnek - meggondolással. De nemcsak ezért.

d) Jeruzsálemi kollégák

Időközben ugyanis alighanem ráeszméltek, hogy határozatuk ösztönös, érzelmi és szenvedélyek diktálta határozat volt, és lelkiismeretvizsgálatot tartottak. Jó, el akarják vesztíteni, mert törvénytíró, mert nevetségessé teszi őket, a Törvény képviselőit. Eddig rendben is volna. **De hát még mindig nincsen megoldva a megoldhatatlannak tetsző ellentmondás:** Isten Törvényének s e Törvény őrzőinek megtiprója hogyan tehet ennyi csodát? Lehet, hogy magasabb képzettségű jeruzsálemi kollégáik megoldják majd ezt az ellentmondást, s megszüntetik a lelkiismereti válságukat.

A jeruzsálemi kollégák rámutatnak problémázásuk alaptalan voltára. Megmagyarázzák nekik: **Hibás a következtetések, amely szerint Isten emberének kell lennie, mivel csodákat tesz.** A csoda ugyan természetfeletti erőre utal, de természetfeletti ereje nemcsak az Istennek van, hanem más természetfeletti létezőnek is, és ilyen a Sátán is, a Belzebub. Ha a Názáreti lábbal tiporja az Isten Törvényét, akkor nyilvánvaló, hogy nem Isten erejében teszi csodáit, hiszen ez ellentmondás lenne. Nem az Isten Leke van benne, hanem a Sátáné, tisztátalan lélek. A tisztátalan lelkek fedelme által űzi ki az ideg- és egyéb betegségekből a tisztátalan lelket. (Mk 3,22.30; Mt 12,24; Lk 11,15)

Jézus sem ezen a világon, sem a másvilágon meg nem bocsátható bűnnek állítja ezt a gondolatmenetet. Kétségbe vonja, hogy annak végiggondolói logikailag becsületesek lennének. Azt állítja, hogy hazugság, tudatos önbecsapás van a gondolatmenet mélyén. Egy szenvedély-létrehozta döntést akarnak utólag erkölcsileg elfogadhatóvá tenni vele. Egy (vak és néma) idegbeteg meggyógyítása kapcsán hozzák Jézus tudomására ezt a nyilvánvalóan mély lelkiismereti válságból született eredményt, melynek megfogalmazásába talán az is belesegít, hogy a gyógyulás láttán a tömeg felveti a kérdést: "Vajon nem ez-e Dávid ama Fia?". (Mt 12,23-4)

Aligha lehetett ez a következtetés megnyugtató számukra. Legalábbis Lukács szerint csak egyesek vélekedtek így, mások pedig - még mindig eldöntetlennek látva a kérdést - a minden kétséget megszüntető égi jelet kívánják Jézustól. (Lk 11,16) A farizeusok képtelenek

megszabadulni ettől a súlyos lelkiismereti problémától, az utolsó napokig vergődnek majd benne, s amikor majd végső határozatra jutnak, akkor a hatalomgyakorlás magas iskoláját kijárt Kaifás megvesztegető gondolatmenete fogja túlsegíteni őket lelkiismereti gyötrelmeiken. (Jn 11,47-50)

101. KIBÉKÍTHETETLEN ELLENTÉTEK

a) Egy provokátor

A galileai esztendő során azonban már egy tapodtat sem tudnak előre menni. Viszonylag rövid idő alatt kialakulnak a problémák, az állásfoglalások, valamint egy gyilkossági szándék is, amely az említett körülmények miatt nem érhetik valósággá. Az esztendő további során ismétlődnek a problémák, az állásfoglalások, és a szándék marad - szándék. A változás csupán annyi, hogy **a feszültség egyre élesebb lesz, s a szakadék egyre jobban mélyül közöttük.**

Újabb és újabb adalékokat szereznek Jézus törvénytíró magatartásához: a szombatra vonatkozóan - a vízkóros, a tizennyolc éve beteg asszony és a harmincnyolc éve beteg ember meggyógyítása kapcsán; (Lk 14,1-3; 13,14-7; Jn 5,9-15) a tisztaságra vonatkozóan - a Jézus lábait megkenő bűnös nő, a vámosok és bűnösök fogadása, valamint a mosdatlan kézzel evés kapcsán. (Lk 7,39; 15,2; 11,38; Mk 7,5; Mt 15,2) Ugyanakkor a meg nem szűnően tovább folytatódó csodák nem engedik elhalni kétségüket, s ezért újra és újra kívánják a végső bizonyosságot adó égi jelet. (Mk 8,11; Mt 16,1)

Az elhatározott gyilkos szándék végre nem hajthatása azonban nem lökte tétlenségbe őket. Egy írástudó bejelenti Jézusnak, hogy csatlakozni akar Hozzá. A bejelentés hangja olyan elszántságot mutat, amely kezdeti elszántságként szinte példátlan az evangéliumokban: "Mester, követlek Téged, bárhová mégy". (Mt 8,19; Lk 9,57) Egy évvel korábban, a két első tanítvány, amikor az "Isten báránya" szó hatására utána megy Jézusnak, még néma marad. Jézus maga fordul hozzájuk, megkérdezvén tőlük, hogy mit akarnak. Az ezután elhangzó kérdésre: "Mester, hol lakol?" Jézus így válaszol: "Jöjjetek és lássátok meg!". (Jn 1,35-40) Kiáltó ellentét! **Az írástudó sokkal határozottabb formában jelentkező követési szándékára ugyanis Jézus azzal felel, hogy nincs hova fejét lehajtania.** (Mt 8,20; Lk 9,58) A válasz aligha lehet más, mint világos visszautasítás, hiszen ezt a "nincset" osztotta meg az évek során a Tizenkettővel. Miért utasította vissza ezt az írástudót? Miért ragaszkodott kizárólag az írástudatlan halászokhoz? Kétféle oka is lehetett rá. Vagy az egyik, vagy a másik, vagy mind a kettő erejében utasította vissza őt. Az első ok: nyilvánvaló volt számára e réteg képtelensége a tudat-átalakulásra. A második: **provokátornak, beépülni akaró kémnek tekintette őt.**

Szemük előtt akarják tartani. **Ha már nem tudnak beépülni legzártabb körébe, hát vacsorákra hívogatják Őt.** Lukács három ízben is említést tesz e farizeusi meghívásokról. Meglehetősen problematikus légkörben folynak le ezek a vacsorák. Első ízben egy Simon nevű farizeus a vendéglátó, akinek Jézus szemére hányja, hogy házába jöve nem kapott tőle vizet, amivel lábát megmossa, üdvözlő csókot sem kapott tőle, olajat sem fejére. (Lk 7,44-6) Másodízben a vacsora azzal indul, hogy a vendéglátó elcsodálkozik azon, hogy Jézus kézmosás nélkül ül le az asztalhoz. Folytatásként Jézus rámutat gyilkos szándékaikra, s a vacsora a farizeusok részéről azzal végződik, hogy szavaiból vádanyagot igyekeznek gyűjteni

ellene. (Lk 11,37-54) Harmadízben egy főfarizeus házába megy vacsorázni, s mivel éppen szombat van, figyelik, vajon fog-e gyógyítani. Hogy ne figyeljenek hiába, Jézus gyógyít és tanít. Ez utóbbi során megkérdezi tőlük, melyikük nem húzná ki ökrét, szamarát a kútból szombaton is. A vacsora az asztalnál ülők kínos hallgatásával végződik. (Lk 14,1-6)

b) Elhárítás és frontszélesítés

A galileai esztendő sikerei senkit sem nyertek meg közülük Jézusnak? Úgy tetszik, hogy valakiket megnyerhettek. A farizeusok számoltak ezzel a lehetőséggel, s vigyáztak is egymásra, hogy meg ne történjék ez valamelyikükkel.

Egy zsinagóga-elöljáró, Jairus, Jézus lába elé borul, s úgy kéri Őt lánya érdekében. Állásából folyóan farizeusnak kellett lennie, talán még írástudónak is. Barátainak is ebből a körből kell kikerülnie. Aligha az éppen akkor utolsót lehelt leány anyja üzen férjének oly okosan-hűvösen-tárgyilagosan. Szívét repesztő anyai fájdalmában aligha egy egészséges férfi gyaloglási fáradtságaért aggódva üzeni: "Minek fárasztod tovább a Mestert?". (Mk 5,35)

Egy anya csak azt üzenheti, hogy jöjjön nagyon gyorsan, mert hátha lehet még segíteni. Valakik mások voltak aggódásban Jézus gyaloglása miatt. És aligha a leány anyja és a bánattól sújtott rokonok nevetik ki Jézus szavát: "nem halt meg, csak aluszik". (Mk 5,39-40; Lk 8,52-3) **A fenti két megnyilatkozás - a távol tartani akarás, a kinevetés - nem születhetik meg a leány sorsáért való aggódásból.** Csak a Jairusért való aggodalomból születhetik meg. Abból az aggodalomból, hogy Jairus házába jön és ott gyógyít a Názáreti, a házigazda pedig ennek hatására a Názáreti követőjévé lesz. Lázár már negyednapja halott, amikor Jézus Betánia felé közeleg, s Márta nem gondol arra, hogy feleslegesen fárasztja Jézust. Engedi jönni, fárasztja, bár ő csak üzent Jézusért, míg Jairus el is ment érte. **Csak ellenséges hozzáállásból születhetik meg az üzenet is, a nevetés is.**

Nagyon valószínűnek tetszik: a farizeus-írástudó barátok nem tudták megakadályozni a lánya miatt aggódó apát abban, hogy Jézusért menjen. A leány időközben beálló halála kapóra jön nekik. Megpróbálják ennek hírével megakadályozni az apai akciót. **Írástudó-farizeus házba ne tegyen be lábát, mint általuk gyógyításra felkért próféta.** S amikor ez a tervük is összeomlik, egy a gyászhoz nem illő, másfelől nagyon udvariatlan, tehát már kétségbeesett kísérlettel próbálják megakadályozni, hogy átlépje a ház küszöbét. - Feltehető, hogy az evangélisták csak azért mellőzték Jairussal kapcsolatban a "farizeus-írástudó" (Mt 15,1; Mk 7,1) megjelölést, s használták az egyébként csak egyetlen más alkalommal előforduló (Lk 13,14) "zsinagóga-elöljáró" kifejezést, hogy ne bontsák meg az egységes képet, amely szerint a nép hisz, és a nép vezetői, a farizeusok nem hisznek Jézusban.

Tevékenységük azonban nem merül ki csupán a gondos megfigyelésben és a fent leírt elhárítási akcióban. **Arra is van gondjuk, hogy Jézus elleni frontjukkal ne maradjanak elszigetelvek.** A mosdatlan kézzel evő tanítványok miatt Jézust megdorgáló írástudó-farizeusok Jeruzsálemből jöttek. (Mt 15,1; Mk 7,1) Erre az eseményre az első kenyérszaporítás után kerül sor, tehát a galileai esztendő vége táján. A jeruzsálemi központ érdekeltsége tehát a Názáreti ügyében nem hagyott alább. Sőt, több is történt. Ez a több, minden bizonnyal a jeruzsálemiek érdeme. Frontot szélesítenek.

A Szíriába menést közvetlenül megelőzően **feltűnnek Jézus környezetében az eddig nem szereplő szaduceusok is!** A farizeusokkal együtt ők is kívánnák Jézustól az igazoló égi jelet,

(Mt 16,1) Jézus pedig tanítványait immár nemcsak a farizeusok, hanem a szadduceusok kovászatól (tanításától-hatásától) is óvja. (Mt 16,6.12) A Jeruzsálemből lejövvő farizeusok alighanem magukkal invitálták a szadduceus párthoz tartozó írástudó kollégáikat. Érdemes nekik is szemügyre venni a Názáretit, s gondolkodniok, hogy mit kellene tenni Vele. Jól kiszámított lépésnek fog majd bizonyulni ez a szövetségkeresés. A szadduceusoknak ugyanis lesz majd elszántságuk is, erejük is végrehajtani az elsőül a farizeusokban megfogant gyilkos szándékot.

Valami újabb szövetségépítő akciónak alighanem kellett történnie ez idő tájt a heródiánusok felé is, mert Márk párhuzamos szövegében a szadduceusok nem szerepelnek, mint égi jelt kérők, viszont Jézus a farizeusok és Heródes kovászatól óvja tanítványait. (Mk 8,11.15)

c) Jézus hídfelégetése

Az írástudókról mondott szavai, e szavak hangnemének változásai, hű tükrét adják a helyzet elmérgesedésének. Máté Hegyi beszédének alaphangja: a törvény beteljesítés gondolata. Alapállásként, kiindulásként vállalja a múltat: a Törvényt és prófétákat. Ezt azonban úgy fejleszti tovább, hogy Isten akarata követésének a farizeusok és írástudók által kínált útjánál különbet rajzol meg, mert amaz nem elegendő az Isten Országába jutáshoz. (Mt 5,17-20)

A galileai esztendő első felében elhelyezett Hegyi beszéd - Jézus hangnemének változásaiban - még a kezdeti, a türelemmel tanító, az írástudókat is megnyerni akaró, és nem korholó időszakot tükrözi. Egyetlen kódex sem cseréli fel a mátéi-lukácsi Hegyi beszéd "képmutató"-kitételeit a "farizeus" vagy "írástudó" szavakra; jóllehet a későbbiek folyamán lényegében ugyanezt a képmutatási anyagot Jézus majd a nyakukba varrja. (Mt 6,1-18; 7,15; Lk 6,41-2) Ugyanígy nem profilírozza még itt rájuk a hamis próféták szimptomáit, (Mt 7,15-23; Lk 6,43-5) bár később majd megteszi.

Csak a türelmes, tanító hanggal megnyerni akarás megghiúsulta vált ki Jézusból indulatot ellenük. (Mk 3,5) **Csak makacs megátalkodásuk hozza ki a Názáretiből a Szentlélek elleni bűn mindenekfeletti vádját.** (Mk 3,29)

Mintha nem egészen egyenletesen szaladna felfelé a feszültség grafikonjának vonala. Érthető, mert mintha különbség mutatkoznék a farizeusi táboron belül is; nem mindegyikük magatartása azonosan elutasító, s Jézus sem egyértelműen elutasító mindegyikükkel szemben. Legalább is Simon farizeus házában szelid hangnemben próbálja magyarázni, hogy a tisztaság-törvényük a törvény beteljesítés idején átadja már a helyet a szeretetnek, a megbocsátásnak. (Lk 7,47-50) Később, a főfarizeus házában megrendezett vacsora is nyugodtabb légkörben folyik le. Bár Jézus három tételben is mond tanításokat, melyekben az ottülőeknek ludasnak kell lenniük (szombaton is kihúzzák az ökröt a kútból, válogatják az első helyeket az asztalnál, visszahívás reményében hívnak valakiket lakomára), mégis az egyik ott ülő minden sértődöttség nélkül viszi tovább Jézus témáját: "Boldog, aki asztalhoz ül Isten Országában". S Jézus erre a megjegyzésre adott újabb elevenre tapintó tanítása sem eredményez botrányt. (Lk 14,1-24)

Mindazonáltal a hangnem keményebbé válása feltartóztathatatlanul megy előre. A galileai év közepére tehető Szentlélek-váddal együtt Máténál megtaláljuk már a képmutató-vád

alkalmazását is. Minek játsszák meg magukat ellenfelei az Isten ügye képviselőinek?! Lehet-e jó fa az, amely ily gyümölcsöket terem? Nem lehet. Ellenfelei mérges kígyók, szívükből csak az jöhet a szájukra, ami jön. (Mt 12,33-7) Ugyanezen időre tehetően Izrael juhainak szétszórásával is vádolja őket. (Lk 11,23)

A galileai esztendő végére a korábbi békülékenyebb légkör teljesen elromlik. Jézus tömeghatása egyre növekedik, s az ő tekintélyük a tömeg előtt egyre kevesbedik. Úgy látszik nem segítenek ezen a vacsorára invitálások sem. Szükségképpen kevesbedik ez a tekintély, mert nem tehetik meg, hogy fel ne emeljék szavukat Jézus törvénytírássai ellen, viszont az erre következő csoda és az azt kísérő tanítás rendre olyan győzelmeket biztosít a Názáreti számára, amelyek az ő tekintélyük romjain épülnek. Meggyógyítja a 18 éve beteg asszonyt és képmutatónak nevezi ott, a zsinagógában, és a tömeg előtt a zsinagóga-elöljárót: "... és amikor ezeket mondotta, megszegyenültek mindnyájan, akik ellene vetették magukat, és az egész nép örült mindazoknak a csodálatos dolgoknak, amelyeket tett". (Lk 13,17)

A hídfelégetés munkájában egymást indítják. **A fentiek ellenhatásaként a farizeusok szélesebb szövetségrendszerrel dolgoznak ki Jézus ellen,** és megfogalmazzák az "ősök hagyományai áthágásának" vádját. (Mk 7,5; Mt 15,2) Majd nyomatékosan kívánják Tőle azt az égi jelet, amely nélkül nem tűrhetik el ezt a messiási igényekkel való fellépést és tömegeket vándoroltatást. (Mk 8,11; Mt 16,1) Az égi jel kérést Máté is, Márk is a kenyérszaporításokat követően adják elő, melyeknek tömeghatásáról (s benne a királyt-kikiáltási szándékról) a farizeusok értesülést szerezhettek. A tömeghatás ily arányúvá fokozódása váltja ki belőlük szándékaik megújítását és megerősítését, s ez viszont Jézust indítja tovább a még keményebb hangvétel felé.

A próbaútra felkészítő jézusi beszéd hangneme tükrözi a helyzet fokozódó éleződését: őket is Belzebubnak fogják nevezni. Nagytanács-zsinagóga-prokurátor-királyok lesznek meghurcolásuk állomásai, éles hangsúllyal csendül fel az elválasztás gondolata (30 num), tanítványainak nem szabad félniük testük megölőitől. Jézus fenti szavai megrajzolják azt a szövetségrendszert, amely majd dönt sorsa felől. (Mt 10,16-24) Töredékesen Lukácsnál is visszhangot kapnak ezek a gondolatok. (Lk 12,5.11)

A galileai esztendő végére Jézus tanításában teljessé válik a különbség áthidalhatatlanságának rajza. Jézus akkorra már nem lát bennük semmiféle Istennek-tetszést. Ők adják azt az izaiási népet, amely Istent csak ajkával tiszteli, de a szíve távol van tőle. (Mk 7,6; Mt 15,8) Útjuk "emberi szörzés" - fogalmazhatnánk a 16. századi protestáns prédikátoraink szavával - emberek által csinált parancsokat képviselnek, s ezek kedvéért Isten parancsait elvetik; (Mk 7,7-9.13; Mt 15,3.6.9; Lk 11,41-2;) szemben állnak azzal a Törvénnyel, amelyre meg nem szűnően hivatkoznak. Tele vannak bűnökkel, amelyek a Törvény lényegének semmibebevételéből származnak, (Mk 7,10-2; Mt 15,4-5; Lk 11,42) ezért aztán szükségképpen gyilkosai lesznek mindazoknak, akik az Isten Törvényét képviselik. (Lk 11,47-51) Nem is Ő, hanem a Törvény Mózesre vádolja majd őket. (Jn 5,45) Azért mosakodnak és mosogatnak annyit, hogy lelkük ocsmányságait, meszeltsír-önmagukat sértetlenül hagyhassák. (Lk 11,39-44) Megadja magatartásuk végső lélektani magyarázatát is; nem az Istent szeretik, nem az Isten dicsőségét akarják. Magukat szeretik, a maguk dicsőségét keresik. A zsinagógában való előlülések és a piacokon történő köszöntések - ezek a legfőbb értékek számukra. (Jn 5,42.44; Lk 11,43)

Le kell lepleznie őket nemcsak tanítványai előtt, (Mk 7,17-23; 8,15; Mt 15,16-20; 16,6.12) **de a tömegek előtt is.** (Mk 7,14-6; Mt 15,10-1) Így kell tennie, mert miközben

monopolizálják a tanítást, e képmutatásra nevelő tanításukkal nem nyitják, hanem zárják az Isten Országába vezető ajtókat; terheket raknak az emberekre, melyek hordozására nem tudják képessé tenni őket. (Lk 12,1; 11,52.46) Mindezek következményeképpen semmi értelme nincs annak, hogy messiás voltát bizonyító jelet nyújtson nekik. Egyszerűen - nem alkotják Isten népét, mert vakká teszik magukat. Vakká, hiszen minden égi jel nélkül is világosan kellene már látniuk az eddig tapasztalhatók alapján. Nem tudnak látni szemükkel, mert csak mutatják Isten népének képét, valójában házasságtörést követnek el Istennel szemben. A Sátán népét alkotják. (Mk 8,12; Mt 15,13-4; 16,2-4) Vakok ők és vakok vezetői. Magukat is, vezetettjeiket is a legnagyobb bajra juttatják. (Mt 15,14; Lk 6,39)

Nem az Atya ültetvényei, ki is fogják tépni őket. (Mt 15,13)

Értetlenné lett Jézus a galileai esztendő végére ellenfeleivel szemben? Nem, csak nyomon követte fejlődésüket. Törvénymagyarázatuk helyességébe vetett hitük, az ennek nyomán kelt öntudatuk és a társadalmi tekintélyhez való ragaszkodásuk egyre kérlelhetlenebb erővel állítja szembe őket a jézusi törvény-beteljesítéssel, tehát a tudat-átalakítás és ennek során az önelégültség felszámolásának a követelményével. Mindezek egyre keményebb fronttá merevítették őket a Názáretivel szemben. **A jézusi korholások csak regisztrálják, mibe hajszolták bele őket az események. Teljes ellenállásba.**

A tanítványok beleremegnek az ennek nyomán várható következményekbe. (Mt 15,12) A prófétagyilkosság-vádat követően Lukács hosszasan és viharfelhőket idézve rajzolja a farizeusok lelkiállapotát, magatartását: "...kezdének felette igen ellenállni és Őt sok dolog felől kikérdezni, ólálkodva őutána és igyekeztén valamit az Ő szájából kikapni, hogy vádolhassák Őt". (Lk 11,53-4) A jeruzsálemi látogatás alkalmával János nevén nevezi, mire és mihez kellene ezek a vádak: "...üldözőbe vették a zsidók Jézust, mivel ezeket művelte szombaton... emiatt aztán még inkább meg akarták Őt ölni a zsidók, mivel nemcsak a szombatot tiporta meg, hanem az Istent is saját Atyjának mondogta, egyenlővé téve magát az Istennel". (Jn 5,16.18) **A galileai esztendő közepére megérett gyilkos szándék kivihetetlennek bizonyul ugyan, de azért Jézus egyelőre kitér útjukból.** (Mt 12,15) Az esztendő második felének eredményei nyomán még határozottabbá érik a farizeusokban a Jézussal végzés szándéka. Alighanem ennek is szerepe lehetett abban, hogy a második esztendő tavaszutóján kicsiny csapatával Jézus Szíria felé veszi útját.

102. A FARIZEUSOK FŐHADISZÁLLÁSÁN

a) Nyári csönd

Nyár elejére az írástudóknak realizálniuk kellett, hogy Jézus nincs Galileában Ha nyomon tudták követni is a Szíriából Galileába visszavezető útját, észlelniük kellett, hogy valami történt. Amikor ugyanis újra láthatóvá lesz, kevés kivételtől eltekintve, csak kis csapatát látják körülötte. Ha közel fél évre visszavonul a tömegakcióktól, ennek szükségképpen meg kell akasztania ellenfelei harci lendületét.

Márk értesít, hogy míg Jézus a három tanítvánnyal a megdicsőülés hegyén tartózkodik, addig a többi kilenc vitába keveredik írástudókkal egy beteg gyermek kapcsán. (Mk 9,14-6) Ezenfelül Lukács tud arról, hogy (feltehetően ebben a fél évben) megkeresi Jézust egy írástudó azzal a kérdéssel, mellyel Máté és Márk szerint az utolsó napokban fordulnak Hozzá:

"Mit cselekedjem, hogy elnyerjem az örök életet?". (Lk 10,25) **Nem tanulni akarás céljából történik a megkeresés.** Az írástudó csak "megkísérti" (Lk 10,25) Jézust; tehát vádanyagot gyűjt a régi tárgyban: tiszteli-e a Törvényt.

A jézusi válasz a Törvényhez utasítja az írástudót, így hát a vádanyag-gyűjtési kísérlet nem sikeres. Újra megkérdi tehát Jézust: Hogyan kell érteni a Törvény "felebarát" szavát? Jézustól megtudja, hogy aktív értelemben az a felebarát, aki az ismeretlennel az idegennel szemben is irgalmasságot gyakorol (51c num). Ehhez azonban meg kell hallgatnia egy történetet, melyben a választott nép két prominens képviselője (egy pap és egy levita) nem bizonyul aktív értelmű felebarátnak; annak minősül azonban a megvetett félpogány számáriai. A törvénytudó érthetett belőle: a Törvény tiszteletét nyomozzátok nálam; ti, akik legfeljebb honfitársaitokat tekintitek felebarátnak, sőt talán csak ismerőseiteket. **A Törvény beteljesítő ad kemény fricskát a Törvény képviselőinek.** A vádanyag-gyűjtés egyfelől, a kemény fricska másfelől jól mutatja, hogy a parázs elevenen él, ha nem is lobog a láng. (Lk 10,25-37)

b) Jeruzsálemi intézkedések

Az őszi jeruzsálemi események világosan mutatják, hogy a galileai év végén nem hiába jártak lent a szadduceusok Galileában. **Őszre már nemcsak a jeruzsálemi farizeusi központ, hanem a Nagytanács is érdekelt a Názáreti ügyében.** A Nagytanács is, amely jogi érvényű határozatok hozatalára is képes.

A nagyobb bajok megelőzése céljából két határozat született. Az első: aki Messiásnak vallja Őt, azt kizárják a zsinagógából, (Jn 9,22) nyakába zúdítyák tehát az egzisztenciát veszélyeztető társadalmi bojkottot. A második: ha nyilvánosan, a tömeg színe előtt vallanak Messiásnak, akkor letartóztatják a Názáretit; (Jn 7,31-2) nemkülönben akkor is, ha Önmagát állítja előttük annak. (Jn 8,20; 10,39)

A megkövezés tekintetében a Nagytanács nem helyezkedhetett sem elrendelő, sem megengedő álláspontra, mert a megkövezést a prokurátor nem tűrte. Jól tudta tehát, hogy a megkövezésre nehezen kerül sor, mert a követ ragadók is tudják, hogy a Prokurátor elé kerülnek érte, s ez mindig lankasztólag hat a köhajtókra. Bár **a Nagytanács számára a megkövezés nem lett volna rossz megoldás, mégis ebben segédkezet nem nyújthatott.** Az izraeli jognak nem lett volna kifogása ellene, de római jogi szempontból törvénytelen lett volna.

A követ ragadási próbálkozások alighanem olyan népi elemek részéről történnek, amelyek farizeusi befolyás alatt állnak; esetleg nem magas szervezeti szintű (nem tanácstag-írástudó) farizeusok részéről történtek, akiknek magatartásából a Nagytanácsra nem hárulhatott felelősség. Amikor János az őszi jeruzsálemi működés során "zsidók" megjelöléssel számol be az agresszív támadókról, akkor alighanem elsősorban a farizeusok szimpatizánsaira kell gondolnunk. A farizeusok aktivitása nem kétséges. János evangélista nagyobbára e "zsidók" szót használja a Jézusért lelkesedőkre is, ellenlábasaira is, de nem kevésszer említi a "farizeusokat" is, akiket mint az események legéberebb követőit és reagenseit rajzol meg, miközben mögöttük, a háttérben, föltűnnek a Nagytanács körvonalai is.

Bár a Nagytanács érdekeltisége ez őszen már kétségtelen tény, a Názáreti-probléma még mindig a farizeusok számára elsődleges fontosságú. A sátoros ünnepen a farizeusok értesülnek a nép Messiást emlegetéséről s ennek következményeképpen a **"farizeusok és a**

főpapok" szolgákat küldenek a határozat szerinti letartóztatásra. (Jn 7,32) Dolgukvégezetlen a "főpapokhoz és a farizeusokhoz" mennek ugyan vissza, de a farizeusok tesznek nekik szemrehányást, és ugyancsak a farizeus Nikodémus az, aki hozzászól a felmerült kérdéshez, hogy vajon a tanácstagok és a farizeusok közül hitt-e Jézusban valaki. (Jn 7,45-50) Úgy tetszik, mintha farizeus-főhadiszálláson volnánk, ahol azért képviselve van a Nagytanács is; részint farizeusi írástudók, részint főpapok és esetleg szadduceus írástudók által. Valószínű, hogy nem Kaifás vagy Annás képviseli itt a Nagytanácsot, hiszen ezek, ha egyszer jelen vannak, aligha tölthetnek be másodlagos, vagy méginkább hallgató szerepet.

A házasságtörő nő Jézus elé vivése szintén farizeusi akció; csak egyes kódexek számolnak be főpapok jelenlétéről is. Csak a farizeusok keverednek Jézussal nyíltszíni vitába, (Jn 8,3) a főpapok még nem. A vakon született embert is a farizeusokhoz viszik, s azok jeruzsálemi központjában folyhatik le az eset kivizsgálása, s így oda idézik be a vakon született szüleit is. (Jn 9,13-18) Ők tehát a Jézus elleni állásfoglalás fő mozgatói. **Az ő hatásuk érvényesül elsősorban a jeruzsálemi nép ellenállásában, s az ő hatásukra lendül lassan akcióba a Nagytanács is.** Nemcsak az ott őket képviselő írástudók, nemcsak a már korábban Galileába invitált szadduceus írástudók által, hanem a Nagytanács hatalmában elsődleges szerepet játszó főpapi csoport közreműködésével is.

c) Lelkiismereti válság

Nyilván a farizeusok az inspirálói a fenti határozatoknak is. Ők, akiknek a kezében vannak a zsinagógák; ők, akiknek galileai évközépi és évvégi gyilkos szándékuk - Heródes országában - csak a Heródes-pártiak határozatlan, akcióba nem lendülő magatartása miatt nem tudott valósággá érni. **Hogyan jutottak el a határozatok inspirálásához?**

A válasz erre egyfelől könnyű. A Törvényt folyamatosan áthágó és a Törvény védelmezőinek tekintélyét folyamatosan aláaknázó jézusi magatartás elegendő okot szolgáltatott ahhoz, hogy itt Jeruzsálemben, ahol a Nagytanácsnak letartóztatási hatalma van, foganatosítsák azt, amire Galileában Heródes nem vállalkozott. **Másfelől azonban nem könnyű a válasz.** A farizeusok elvi alapon álló emberek voltak; s az elvük nem is volt éppen utolsó: Mózes törvénye, ahogy atyáik magyarázatában az hozzájuk eljutott, s ahogyan ők ezt tovább magyarázni képesek voltak. **A Belzebub-vád logikája aligha nyugtathatta meg mindnyájukat.** Annak ellenére sem, hogy a jeruzsálemi farizeusi írástudók széles körű propagandát csaphattak e "remek" logikai műveletüknek, hiszen sűrűn záporozza ennek eredményét Jézus felé a jeruzsálemi nép farizeusi befolyás alatt álló csoportja. (Jn 7,20; 8,48.52; 10,20) Tovább él a második kafarnaumi nap írástudóinak megállapítása is; a jézusi káromkodás. (Jn 10,33.36) S természetesen - a törvénytíprás vádja is. (Jn 7,23) Mindez bőséges alap számukra ahhoz, hogy igazolt legyen tételük: a Názáreti nem lehet a Messiás, (Jn 7,27.41) csak bitorolja a szerepkört. Az idézett helyek mind jeruzsálemi népi vélekedések, de nyilván a fent említett propaganda hatására kerültek a nép ajkára.

Mindazonáltal lelkiismeretüket meg nem szűnően nyugtalanítják a szűnni azért nem akaró csodák. Ugyanily hatást gyakorolhatott rájuk a jeruzsálemi nép másik felének oly öntudatos következtető képessége, amely messze meghaladni látszik a galileaiakét. Úgy gondolják, hogy a Messiással állnak szemben, s egyáltalában nem világos számukra, hogy egy csodatevő próféta - Belzebub embere volna. Sőt, a letartóztatás késése egyikükből-másikukból azt a hiedelmet váltja ki, hogy talán a Nagytanács is eljutott arra a

következtetésre, hogy a hatalommal tanító és csodákat tevő Názáreti valóban a Messiás. (Jn 10,21; 7,31.40.41; 7,26)

Nos, a negyedik evangéliumban a farizeusok ajkáról hallható szavakból - "Nincs Istentől ez az ember, mivel nem tartja meg a szombatot. " - kiérezhető, (Jn 9,16) hogy a fenti határozatokat sokkal inkább az egyszer nekilódult hatás-ellenhatás törvény magyarázza, semmint a belső, lelkiismereti bizonyosság. Törvénybeteljesítésének megvédeni tudása az Írások alapján, továbbá a meg nem szűnő csodák - mindezek lehetetlenné tették, hogy lelkiismeretükben megnyugodhassanak. **A Szentlélek-vád ott lebegett sötét árnyékként felettük; s talán nem is annyira Jézus, mint inkább saját lelkiismeretük hangjával.** Egyfelől magabiztosan hangoztatják: "Nincsen Istentől", "bűnös", (Jn 9,16.24) és igazolják magukat azzal, hogy szemben a Názárettel Mózes az az alap, amelyen állnak, (Jn 8,5) hiszen Mózesről tudják, hogy beszélt vele az Isten, míg Jézusról nincs ilyen bizonyosságuk. (Jn 8,14; 9,24-9) Másfelől azonban ez az önigazolás nem képes elrejteni lelkiismereti nyugtalanságukat.

Ott, a jeruzsálemi farizeusi főhadiszálláson, ahol vizsgálják a vakon született meggyógyítását s annak törvénytípró jellegét, s ahol megállapítják a gyógyító Názáreti bűnös voltát... ott tör fel valamelyikük lelke mélyéről a megoldhatatlan és gyötrő kérdés: "Mi módon tehet bűnös ember ilyen jeleket?". (Jn 9,16) S a kérdésfeltevést nyíltszíni "skizma", meghasonlás követi. A tárgyalás egyre idegesedő levegőben folyik le, s a vakon született kristálytisza érvelésére **a "tehetetlenség érvével" válaszolnak: minősítenek, kizárólag minősítenek.** Érv nélkül kidobják maguk közül az érvelőt. Az érvelőt, aki hallható szóval és világosan kimondotta azt, amit belülről és meg nem szűnően ők is hallanak, s amitől gyógyíthatatlanul sebes a lelkük: "Ha ez nem Istentől való volna, semmit sem volna képes cselekedni". (Jn 9,33) Ez az a mondat, amelynek hallatára elveszítik önuralmukat, és csak minősítéssel képesek válaszolni - érv nélkül: "Te mindenestül bűnben születél és te tanítasz minket!? - és kidobták őt". (Jn 9,34)

Ugyanez az önuralomvesztés árulkodó jele a súlyos lelkiismereti válságnak - a dolgukvégezetlen szolgákkal lefolytatott beszélgetés alkalmával is. A szolgák érvére a tudós gyülekezetnek három felelete van. Első: el vagytok szédítve - ez nem érv, hanem minősítés. Második: a tanácstagok és a farizeusok nem hittek Benne - ez csak tekintélyi érv. Harmadik: a Törvényt nem ismerő, átkozott csöcselék foglal állást csupán mellette - ismét nem érv, hanem minősítés. (Jn 7,47-9)

Nikodémus jól látja ezt a megszegyenítő helyzetet, s talán egy kicsit a magas szintű társaság tekintélyét is óvni akarva szólal fel. Mintha ezt mondaná: Talán nézzünk bele újra az aktákba; talán hallgassuk ki, s akkor tisztább képünk lesz arról, amit most még nem tudunk; arról, hogy miként kell megítélnünk a Názáretit és szerepét. **Nem bírják elviselni felszólalását, megsértik, kioktatják, lehurrogják.** Higgadt és okos szava oly lelkiállapotot idéz elő bennük, amelyben csak sérteni tudnak. Galileainak minősítik, s javasolják - írástudónak! - hogy olvassassa a Szentírást. (Jn 7,52-3)

Mindennek oka - belső bizonytalanságuk. A tehetetlenségi erő egyre gyorsuló mozgással lendíti előre őket az egyszer megfogant gyilkos szándék valóra váltása felé. A mondott okok folytán Jézus pusztá léte is egyre inkább belekergeti őket abba, hogy lélektanilag lehetetlen mást tenniük, mint amit tesznek. **De egyetlen szó, amely utal a csodákra, azonnal belső összezavarodást és nagyon mélyről fakadó idegességet vált ki belőlük.** A házasságtörő nővel kapcsolatos akció is úgy végződik, hogy "lelkiismeretüktől vádoltatván egymásután kimentek, a vénektől kezdve mind az utolsóig". (Jn 8,3-9) Érezniük kellett magukban a

Törvénybeteljesítő képtelen erejű igazát saját törvényt-védő magatartásukkal szemben és felett.

Mindezek következtében nincs mit mondaniuk Jézusnak, aki kérdésekre ("Talán csak nem vagyunk mi is vakok?") így jellemzi őket: "Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök. Ámde azt mondjátok: látunk, ezért megmarad bűnötök". (Jn 9,40-1) Jézus szavából ezt hallhatják: Ha nem tudnátok, hogy a Messiás vagyok - felmentenélek titeket. De tudjátok, és mégis megtagadtok. "Megmaradó", tehát meg nem bocsátható, Szentlélek elleni bűnben vagytok. **Újra hallják a Szentlélek-vádat, s újra elbizonytalanodnak.** Jézus is tudja, ők is tudják, hogy képtelenek maguknak megnyugtatóan félremagyarázni csodáit. Csak mondani tudják álláspontjukat, de belül szüntelenül hallják, hogy nem igaz, amit mondanak.

Nincs számukra többé visszaút. Egy évvel korábban, még mielőtt a Belzebub-vádat megfogalmazták volna, vagy akár később is, amikor még járt vacsoráikra, amikor nem volt még minden híd felégetve, amikor még nem kötelezték el magukat véglegesen sem a nép előtt, sem a Nagytanács felé - akkor még lehetett volna tanítvánnyá lenni, vagy legalább visszavonulni. Nincs számukra többé visszaút azért sem, mert Jézus ajkáról olyan kemény szavak hangzottak el feléjük, melyek lélektanilag lehetetlenné tettek már minden visszafordulást. "Nem Mózes adta-e nektek a törvényt és senki sem teljesíti közületek a törvényt!"..."Ti az ördög atyától valók vagytok". (Jn 7,19; 8,44) Szavaival rámutat ellenfeleinek legbensőbb ellentmondásaira, sőt hazugságaira. Nemcsak megvalósíthatatlant képviselnek, hazudnak is önmaguknak: vakká teszik magukat, a bennük levő Igazság ellen vétkeznek, mert a Hazugság Atyjának a gyermekei. Jézus e szavai rátapintanak a farizeusi lélek végső nyavalyájára: a saját maguknak hazudást leplezik le.

Ezek után a farizeusi testület és a testület vezetői részéről egy más magatartás, egy más hangnak a megütése - már képtelenségnek látszik. **Egyesek még kezdek külön tárgyalásokat,** egyesek elszigetelhetik még magukat saját testületükön belül, de a testület számára gyakorlatilag már csak a lejtőpálya gyorsulása lehetséges.

Ez a gyümölcse Jézus és a farizeusok viszonyában az utolsó fél esztendőnek Jeruzsálemben. **Eljutottak az egymást kölcsönösen lesátározásig.** Meggondolásokra nincs mód többé, csak az Erő dönthet. Az erőviszonyok azonban még nem teszik lehetővé az Erő brutális érvényesülését: megkövezést, a letartóztatást. Jézus sem feszíti a húrt végsőig: ismételten kitér előlük, újra és újra visszavonul Péreába-Judeába.

103. KAIFÁS ÉRDEKELTTÉ LESZ

a) Ha disszidálna...!

Az utolsó fél évet Jézus részint Jeruzsálemben, részint Péreában-Judeában tölti. A Jeruzsálemen kívüli tartózkodás három időszakot ölel föl:

a) a sátoros ünnepek utántól templomszentelésig b) templomszenteléstől Lázár feltámasztásáig és c) Lázár feltámasztásától a diadalmenettel Jeruzsálembé vonulásig.

Az evangélisták mindhárom időszakban jelzik az ellenség figyelő szemét, elsősorban a farizeusokét.

Az első időszakra vonatkozóan Lukács hírt ad róla, hogy miközben Jézus Jeruzsálem felé menve (a templomszentelési ünnepre?) tanít a városokban Izrael népének az Isten Országából való kidasztásról s a pogányoknak Ábrahám és a próféták köré letelepedéséről - farizeusok jönnek hozzá. Még hozzá korábbi közeledéseiktől teljesen eltérő jellegű tartalommal: "Eredj ki és menj el innét, mert Heródes meg akar téged ölni". (Lk 13,31) **Meglepő fordulat.** Két okon is. **A farizeusok Jézus életének megmentéséért vannak gondban** - ez az egyik. S a másik: az eddigiekben elég passzívan viselkedő Heródes kezétől akarják megmenteni Öt.

Mindazonáltal Jézus szóba áll a Heródesről szóló jelentés őszinteségével, mert nincsenek illúziói Heródesről sem. Nem mondja nekik, hogy rémeket látnak, hitelt ad jelentésüknek: "Mondjátok meg annak a rókanak...". (Lk 13,32-3) **Szavainak folytatásában azonban valójában nem Heródes, hanem informátorai ellen fordul:** még egy darabig úton kell lennie, és teljesítenie kell küldetését; Jeruzsálem felé kell ennek az útnak vezetnie, s ott kell majd elvesznie. Jeruzsálem viszont nem Heródes felségterülete, hanem Pilátusé, a Nagytanácsé és az azon belül buzgólkodó farizeusoké. Válaszának értelme tehát: lehet, hogy Heródes meg akar ölni engem, de nem ő, ti fogjátok megtenni ezt velem. A beszélgetés alighanem Péreában folyik le, Heródes felségterületén.

Hogyan magyarázzuk a farizeusi buzgólkodás ez újszerű megnyilvánulását? Jól tudták, hogy Jézus egy alkalommal már elhagyta az országot; arra is emlékeztek, hogy az ősz folyamán Jeruzsálemben tett egy olyan kijelentést, amelyet csak külföldre menési szándékra tudtak magyarázni. (Jn 7,35) Megpróbálják a Jézus-problémát ebben az irányban megoldani. Felkínálják maguknak és Jézusnak ezt a lehetőséget. Nem Jézus életéért aggodnak, nem is Heródesnek akarnak bosszúságot szerezni vele... alighanem **a maguk lelkiismereti problémáját akarják megoldani ezzel a felkínálással.** Ha Jézus eltűnik Izraelből, akkor ők megmenekülnek egy bennük erő-készülő gyilkosságtól, amelynek igazolt voltában olyannyira bizonytalanok. Bizonytalanok, mert emberölésre készülnek s nem tudják: a Sátán emberét vagy az Isten emberét készülnek-e meggyilkolni.

Jézus nem teheti lehetővé lelkiismereti konfliktusuknak ezt a megoldását. Nem mehet külföldre, nem engedi a nyájajuhászai küldetés. S ha nem mehet, akkor Jeruzsálemben el **kell** pusztulnia, mégpedig éppen az ő kezük által.

A jézusi válasz más tekintetben sem nyugtathatta meg a farizeusokat. **Aligha gondolhatták őszintének kijelentését, hogy halni készül.** Minden bizonnal éltek a gyanúperrel, hogy szavaival el akarja rejteni valóságos szándékait: várja a nép teljes melléállásának pillanatát, s akkor harcosan és fegyveresen felép a "nép" Messiásaként.

Rá is kérdeznak erre a feltételezett jézusi szándékra: "Megkérdezték pedig a farizeusok: mikor jön el az Isten Ország?...". (Lk 17,20) Kérdésük alighanem a templomszentelési ünnepet követő vidéki tartózkodása során hangzik el. Újból nem kapnak megnyugtató feleletet. Úgy érezhetik, hogy a Názáreti ismét ügyesen kibújt a szintvallás elől egy, számukra alighanem teljességgel érthetetlennek tetsző felelettel. Nincs itt és nincs ott, és szemmel láthatólag el sem jöhet az Ország, mert bennünk van - ezt a választ **csak úgy érthették, hogy Jézus elkonspirálja előttük a maga szándékait.** (Lk 17,20-1) **Világosan láttuk: Jézus megértette szándékukat és visszautasította a bennük élő következtetést. Meg akarja nyugtatni őket: nem készül hatalomátvitelre.** A jézusi válasz ennek folytán nem is adhatott megnyugvást nekik, hamarosan Kaifás jelenlétében adnak majd hangot változatlanul továbbélő aggodalmukról - Lázár feltámasztása után. (Jn 11,48)

b) Hívó farizeusok

Nem tehetnek egyebet, csak azt, hogy továbbra is sarkában vannak. Máté és Márk beszámolnak róla, hogy továbbra is csak vádanyag gyűjtése céljából ("kísértvén") (Mk 10,2; Mt 19,3) megkérdezik, hogy vallja-e Mózes válólevél-parancsát. Álláspontját ismerhették a galileai tanítások anyagából. A jézusi válasz alapján most a "kísértők" tudomásul vehetik, hogy Mózes - az ősökkel egy kalap alá vett jelenlevők "szívének keménysége" miatt módosított az isteni parancson. **A választ ismét nem lehet másképpen érteniük csak úgy, hogy ők, az ő szívének keménysége az oka annak, hogy nem érvényesülhet az Isten törvénye.** Jézus többes szám második személyben fogalmaz. Minden egyes találkozás tovább feszíti a húrt!

Lukács még beszámol a farizeusok megújuló botránkozásáról, amelyre az ad alapot, hogy Jézus tovább folytatja barátkozásait vámosokkal és bűnösökkel; továbbra is lábbal tiporva a Törvényt. (Lk 15,2) Jézus nem marad adós. Ugyanezen időszakra vonatkozóan (templomszentelés után) Lukács közli a farizeusokról és vámosról szóló példabeszédet, melyet Jézus azoknak mond, "akik elbizakodtak magukban, hogy ők igazak, és a többieket semmibe sem vették..." (Lk 18,9)

Izrael társadalmának egyetlen csoportjával sem foglalkozott tanításában Jézus annyit, mint a farizeusokkal. Semmi eredményt nem ért el velük? A farizeusi főhadiszálláson büszke öntudattal teszik fel az ottlevők a szónoki kérdést a főpapi szolgáknak: "Hitt-e valaki Benne a tanácstagok és a farizeusok közül?". (Jn 7,48) A kérdésben rejlő egyöntetű választ kérdésessé teszi egy jánosi nyilatkozat: "Mindazonáltal a tanácstagok közül is sokan hittek Benne, de a farizeusok miatt nem vallották be, hogy ki ne zárják őket a zsinagógából". (Jn 12,42) Az Ószövetséget reprezentáló legmagasabb testület tagjaiból voltak tehát, akik hittek az Atya Küldöttében! **Miféle hit volt ez? János maga megmondja: megvallás nélküli hit.** Olyan hit tehát, melynek semmi köze sincsen ahhoz, amit Jézus ezen a szón értett (47c num). Az eltérés tehát a két jelentés között (a farizeusoké és a Jánosé között) csupán terminológiai: nincs tartalmi különbség közöttük. Maga a jánosi nyilatkozat tanúsítja ezt: "De a farizeusok miatt nem vallották be, hogy ki ne zárják őket a zsinagógából; mert inkább szerették az emberek dicséretét, mintsem az Istennek dicséretét". (Jn 12,42-3) A jánosi nyilatkozat tehát csak a tanácstagokra vonatkozóan engedi meg a "megvallás nélküli hitet". A farizeusokra vonatkozóan nem. Sőt éppen a farizeusokat teszi felelőssé azért, hogy a tanácstagok nem jutottak el a "megvallásos hithez".

Kik voltak ezek az emberek-dicséretét-szeretésben fogant hitű **tanácstagok?** Hogy főpap hitt volna Jézusban, ennek semmi nyoma. Hogy a szadduceusok közül (akár írástudókból, akár vénekből) akadt volna ilyen, ez sem valószínű. Nem, mert aki szadduceussá lett a Jézus-korabeli zsidóságban, az bizonyítványt állított ki evilágiságáról, a materiális igények iránti olyan fokú érdekeltségéről, amelynek eleve el kellett utasítani az Örömhírt. Szóba aligha jöhetnek mások, mint a farizeusi szekta nagytanácsbeli képviselői: elsősorban mint írástudók, esetleg mint vének.

Hogy a farizeusokat meglegyintette a megvallásig és hűségig érni nem képes hitnek a szellője - erre legalább két adalékunk van. **Egyértelműen írástudó-farizeus - Nikodémus, valamint Márk írástudója,** aki nincs messze az Isten Országától. (Mk 12,28.34)

Farizeusnak (esetleg írástudónak is) lehet gondolnunk - érdekeltségének intenzitása alapján - "a gazdag ifjú" tanácstagot, aki örökölni akarja az örökéletet (57f num), valamint Arimateai Józsefet, aki titokban (!!!) tanítványa Jézusnak, s aki - következőképpen - titokban várja az Isten Országát. (Mt 27,57-9; Jn 19,38-42; Mk 15,42-6; Lk 23,51) Abból is következik, **hogy leginkább csak farizeusok kerülhetnek ily "hívókként"**, hogy a zsinagógából való kizárás csak arra a tanácstagra nézve lehetett veszedelmes, aki tanácstagságát a zsinagógákat kezükben tartó farizeusoknak köszönheti. A főpapok, a nagy vagyonú laikus arisztokrácia (vének), valamint a főpapok írástudó barátainak (szadduceusok) kizárása a zsinagógából - értelmetlen lett volna, hiszen fölötté álltak a zsinagógának.

Olyan hit volt ez a farizeusi hit, amely nem bírta el a sorsazonosság terhét, az emberektől kapható dicséretre való lemondást. Csak Márk írástudója marad az Isten Országának közelében - "nem messze attól". A gazdag ifjú szomorúan - távozik. Nikodémus csak éjszaka vállalja Jézust, és Arimateai József is csak akkor, amikor a Názáreti már kisenvedett. A "nagyok" tragédiája ez! Hiába hallják meg a hívást. Csak a kicsik képesek elindulni a meghallott hívás nyomában (68b num).

c) Kaifás segít

E fél esztendőnek vidéki (júdeai-pérei) fele az őszi és téli jeruzsálemi borotvaél-szituációhoz képest csak álmos közbűt mindaddig, amíg Márta nem űzen Jézusnak. **Lázár feltámasztása egyszerre újra élessé teszi a helyzetet**. Olyannyira, hogy Jézus jobbnak is látja visszavonulni a nyilvánosság elöl, s majd csak a húsvéti ünnepekre felmenők között lesz újra hallható és látható a nagy nyilvánosság számára.

A farizeusok jól megszervezett hírközlő hálózattal rendelkezvén, gyorsan értesülnek a Jézussal kapcsolatos eseményekről, Lázár feltámasztásáról is. (Jn 11,46) Oly nagy jelentőségűnek tekintik ezt az eseményt, hogy indítatva érzik magukat beszámolni értesülésükről a főpapoknak is. Azok is nagy jelentőségűnek tekintik a Lázár-ügyet, s a farizeusok javaslatára egybe is hívják a Nagytanácsot. **Tárgyalásukból kitetszik, hogy már nem a farizeusi főhadiszálláson vagyunk**: Nem teológiai természetű probléma az, amellyel szembesülnek; a tárgyalás politikai jellegű. Hogy felbontja-e a Törvényt vagy sem, az itt nem érdekes. Érdekesek viszont a csodák, de nem farizeusi szemszögből: Istenre mutatnak-e okozóként vagy a Sátánra? A politika szemével nézik a csodákat; a csodák, s ez újabb csoda politikai következményeit mérlegelik. Megállapítják: óhatatlan, hogy a széles néptömegek ne Messiást igazoló jelként tekintsék azt. Megállapítják, hogy ennek következtében olyan arányú lázadás bontakozhat ki, melynek az ország és nép teljes pusztulása lenne a következménye...ha "eképpen hagyják", tehát ha szabadon, ha életben hagyják Jézust. (Jn 11,47-8)

Vita bontakozik ki arról, hogy hagyják-e avagy sem. Kaifás egyszer csak megunja vitájukat, amely felette idegesítheti, mert a következő nem éppen hízelgő jellegű megállapítást teszi a vitázókról: "Ti nem tudtok semmit!". Kaifás úgy érzi, hogy Tanácsának tagjai mellébeszélnek, vitájuk fölösleges és értelmetlen. A témamegjelölés nem farizeusi-teológiai, hanem tanács-szintű, politikai volt. Alighanem Kaifástól eredt, hiszen a Tanács nyilván csak azért jöhetett össze, mert ő szükségesnek ítélte összejövését. A kaifási felszólítás - a bevezető sértő megállapítás után - az általa eleve megadott vonalat viszi tovább, amelytől az őt untató farizeusi vita nyilván elkanyarodott. Úgy gondolja, hogy nem probléma, mert **nem lehet probléma, hogy egy ember pusztuljon el, vagy pedig egy egész nép**. A farizeusok - Kaifás

számára mellébeszélő jellegű vitája tehát arról folyt, hogy pusztuljon-e ez az ember vagy sem; azaz arról, hogy életben hagyhatják-e, avagy megölhetik-e.

A farizeusok nem tagadhatták meg önmagukat. Ebben a zárt körben különösen nem. Most nincsenek jelen feladatot végre nem hajtó templomszolgák, akikre tekintettel kellene lenniük. Zárt körben vannak, amelyben a farizeusok máskor is, mint a Törvény képviselői és védői szerepelnek; még hozzá azzal a hivatással, hogy keményen képviseljék ezt a szerepüket az elvilágiasodott és a pogánysággal kompromisszumokat kötő szadduceusokkal szemben; legyenek azok akár főpapok, akár azok írástudó "elv"-társai. Ebben a zárt körben elő kell hozniuk azt, amiről az akciók hevébe, akár önmaguk között, akár a templomszolgák jelenlétében nem eshetik szó. Elő kell hozniuk azt, ami ott van lelkük mélyén, s amit örömmel és készséggel tárnak fel a szadduceusok felé, hogy azok tanuljanak belőle, s láthassák mennyivel mélyebben és Istenre figyelőbben kezelik ők a kérdéseket.

Isten népének legfelsőbb szervében, melyben éppen az ő Istentől kapott hivatásuk az evilági politikai bölcsesség fölött a Törvényt képviselni, **hogyan ne vessék fel a kérdés teológiai oldalát?** Azt, hogy nem olyan egyszerű eldönteni a kérdést, hogy így hagyják-e Jézust, ahogy van, vagy pedig letartóztassák és megölik. Ha Gamáliel talán nincs is itt most közöttük, de a farizeusi szekta a maga egészében sem akárkiknek a gyülekezete. E gyülekezetben és gyülekezetből Gamáliel- és Saul-nagyságrendű, -felelősségű és -lelkiismeretű emberek teremnek. Az elmúlt két esztendő minden lelkiismereti gyötrelme benne lehetett ezekben a farizeusi felszólalásokban, amelyek elsősorban talán éppen Nikodémus, Arimateai József, a gazdag ifjú, az Isten Országától nem messze levő írástudó ajkáról hangozhattak el. Elhangozhatott: Lehetetlen nem gondolnunk arra, hogy kezet vetve a Jeleknek emberére, **nem prófétát gyilkolunk-e - amit egyébként már annyiszor a szemünkre is vetett a Názáreti!**

A hatalom emberét untatja ez a "lelkizés". **A hatalom embere tisztában van feladatával:** akármik is a szólamai, nem lehet más irányító elve - csak a siker. Végeredményben - gondolhatja Kaifás - ez a tanácsülés zárt tanácsülés és nem szólamszövegezés kifelé... Itt határozni és cselekedni kell, és a cselekvést semmi más meg nem határozhatja, csak annak a helyzetnek fenntartása-biztosítása, amelynek alapján ez a Tanács hatalomban van. Semmi sem indíthatja e Tanácsot olyan irányban, amely irány ezt a hatalmat veszélyeztetheti. Annál is inkább, mert megélik e hatalom önmagukon túli célját is: ország és nép fenntartását - úgy ahogy az ma és itt lehetséges. Értelmetlenek és gyerekesek az olyan elgondolások, amelyek akárminő megfontolások alapján is egy ország és egy nép kockáztatását rejtik magukban, amely országért és népért éppen ők felelősek történelmileg, s amelynek bukásával - végső érvként! - buknának ők maguk is. (Jn 11,49-50) Kaifás másfél évtizede viszi nagyobb baj nélkül ezt az állandó veszedelmekben fennálló kényes helyzetet: Isten népének életét körülveve a pogányoktól és fegyvereiktől. Kaifás most is tudja, mit kell tenni: "Jobb nekünk, hogy egy ember haljon meg a népert, és az egész nép el ne vesszen". (Jn 11,50)

A farizeusok megadják magukat érvelésének. Alighanem szívesen. Lelkiismeretüknek is gyújtottak gyertyát: e szadduceusi felelőtlen hatalomgyakorlóknak példát mutattak arra, hogy mi a Testvérért való felelősség kénja és gondja; de utána engednek a hatalom érvelésének: s ezzel a farizeusok példát mutatnak a farizeizmusra - a "képmutatás" értelmében. Egész helyzetüknek alapvetően kompromisszumos volta most újra érvényesül, ha nem is a megszokott irányban. A Törvényhez való hűség és a pogány eltérése - ez az alapvető kompromisszumuk. Mostani kompromisszumuk: egy meggondolás Jézus mellett, majd szívesen engedni Kaifásnak. Mert abból a buzgólkodásból, amellyel igyekeznek érvényt szerezni e tanácsülés határozatának, s abból a buzgólkodásból, amellyel - miként a múltban is

- fölibe nőnek az elkövetkezők során is a szadduceusoknak, nem kétséges, hogy örömmel vették Kaifás érvelését, aki túlszerezte őket lelkiismereti aggályaikon.

A határozat nyilvánvaló: megölik Jézust. "Ama naptól tehát az volt az elhatározásuk, hogy megölik Őt". (Jn 11,53)

d) Meghiúsult tervek

A végrehajtás azonban nehézségekbe ütközött, mert Jézus kitért előlük. Csak, amikor a húsvét elközelgése - a Jeruzsálembé érkező zarándokok ajkán - újból hallhatóvá teszi Jézus nevét a városban, akkor ölthet korábbi - elvi - határozatuk konkrétabb, végrehajtás-alakú formát: "Ha valaki megtudja, hol van, jelentse, hogy letartóztassák". (Jn 11,57) **E parancsot természetesen csak a Nagytanács adhatja ki, de ebben nemcsak a főpapok hanem a farizeusok is benne vannak.** A farizeusok végrehajtó szerepe jelentősebbnek is tűnhetett a Nagytanács tagjai számára, mert a főpapok tömegbefolyása aligha mérkőzhetett a farizeusokéval. Ez utóbbiak bizonyosak lehettek abban, hogyha valahol feltűnik, ők értesülnek róla: "A papi fejedelmek és a farizeusok is parancsot adtak, hogy ha valaki megtudja, hol van, jelentse...". (Jn 11,57)

A dolgok azonban másképpen alakultak. **Tartózkodási helyének megtudására nem volt szükség följelentőre.** Nem, mert Jézus Jerikó vidékétől kezdve a zarándokok és tanítványai növekvő tömegével közeledik a fővároshoz. Jeruzsálem tövében, Betániában, - ma úgy mondanánk - ünnepi bankettet rendeznek tiszteletére. "Nagy sokaság értesült róla, hogy Ő ott van...", (Jn 12,9) s mentek Jézust- és Lázárt-látni. Kaifás szűkebb körű főpapi tanácskozást tart, melyen a főpapok úgy látják, hogy Jézus személye iránt megújuló lelkesedés kórokozóját is meg kell szüntetni: "...tanácskoztak, hogy Lázárt is megölik; mivel hogy ... sokan Őmiatta...hívnak Jézusban". (Jn 12,10-11) A farizeusok ez alkalommal nincsenek jelen. Jelenlétükben ilyen határozat aligha született volna meg súlyos ellenvetések nélkül. Talán egy emberként szóltak volna: de hát mit vétett? **Eszmei harcosok voltak ők, s ha gyilkolni akarnak, ehhez ki kell találniuk valami teológiai érvet.** Valami olyant, aminő a Belzebub-vád volt. Ki kell találniuk, mert nem fordulhatnak létfenntartó eszményük, a Törvény ellen. Probléma-mentes, hatalmi-jellegű határozattal állunk szemben. A főpapok hatalomban vannak és ott akarnak maradni. Ami ezt veszélyezteti, azt minden egyéb meggondolást félre téve - le kell írni...; ha Lázárnak hívják a veszélyt, akkor Lázárt.

A farizeusok még az előző határozatnál tartanak: megtudni, hol van, és följelenteni. Nos, megtudhatják és jelenthetik is. Szemlélői a jézusi diadalmenetnek. A Jeruzsálem felé vezető út hangos a tömeg Messiás-jelszavaitól. A farizeusok ott állnak az út mentén, és oda is szólnak az előttük számárháton vonuló Jézushoz, hogy tiltsa meg azt tanítványainak. **Titokban bújkálásra számítottak, s diadalmenettel vonul el előttük a Názáreti;** csak annyit tehetnek, hogy megpróbálják fékezni a diadalmenet intenzitását. A bujkálónak elgondolt Jézus őket nyilvánosan megszégyenítő szavát hallhatják: Az érzéketlen kövek is felismernének már engem, csak ti nem akarjátok látni, kivel van dolgotok. (Lk 19,39-40)

Tehetetlenül nézik a fejleményeket. Újra összegyűlnek, és keserű szemrehányásokat tesznek egymásnak. Lelkiismeretüket is elhallgattatták már, s elintézték magukban, hogy végeznek vele, s a diadalmenet most nyilvánvalóvá teszi számukra, hogy hiábavaló volt lelkiismeretük elárulása. Úgy érzik, távolabb vannak céljuktól, mint valaha. "A farizeusok tehát így beszéltek egymásközt: Látjátok, hogy semmire sem mentek. Ime, az egész világ utánamegy". (Jn 12,19)

VEZETŐK III. NAGYTANÁCS

104. A VÉGREHAJTÁS NEHÉZSÉGEI

a) Tehetetlenség

A farizeusok - saját bevallásuk szerint - tehetetleneknek bizonyulnak. A diadalmenetet követően **a Jézus elleni harc irányítását egy tehetősebb szervnek, a Nagytanácsnak kell kézbe vennie.** A diadalmenetet követő templommegtisztítás során ott van már a templom dolgában közvetlenül érdekelt Nagytanács is. A templom a főpapok legközvetlenebb érdekeltségi területe. A főpapok és írástudók (alighanem szadduceusi írástudók is) együtt méltatlankodnak a Dávid fiát kiáltozó gyermekek miatt, s közösen figyelmeztetik Jézust: "Hallod, mit mondanak ezek?" Jézus válasza most is öntudatos: "Hallom...", s válaszát nem érthetik másképpen, csak úgy, hogy már a gyerekek is látják, amit éppen csak ti nem láttok. (Mt 21,15-6)

Mikor kiadták a feljelentési parancsot, nem gondoltak rá, hogy az események tárgyalanná fogják tenni határozatukat. **Nincs feljelentésre szükség. Diadalmenettel vonul be az ő városukba, és felforgatóan rendelkezik az ő templomukban.** Tapasztalhatják, hogy a tömeg a Názáreti mellett áll. Világosan láthatják, hogy a nyíltszíni letartóztatásról le kell mondaniuk. "Féltek tőle, hiszen az egész nép lelkesedett tanításáért", ill. "mert az egész nép feszült figyelemmel hallgatta Őt". (Mk 11,18; Lk 19,48) Tanácstalanok voltak: "Igyekeztek Őt elveszíteni, de nem tudták kitalálni, hogy mit tegyenek...". (Lk 19,47-8)

A bizonytalanságnak ebben a szituációjában kerülhetett sor Nikodémus éjszakai látogatására. Őt aligha nyugtathatta meg a Belzebub-vád. Az őszön a Nagytanács nem fogadta el azt a javaslatát, hogy beszélniük kellene ezzel az emberrel. (Jn 7,50-2) Most, ebben a holtpont-szituációban érezhette úgy, hogy ütött az órája annak, hogy magánszemélyként megtegye, amit a Nagytanács - bízva az adminisztrációs intézkedések célravezető voltában - feleslegesnek tartott. **Nikodémus lemérheti, hogy szándékát bejelenteni a Nagytanácsnak - életveszélyes bejelentés volna.** Éppen ezért éjjel és titokban keresi meg, talán Jézus szokott éjjeli tartózkodási helyének egyikén: Betániában vagy az Olajfák-hegyén. Nem a titkos tanítások közlésére alkalmasnak tudott éjjeli és diszkrét találkozás magyarázza tehát az éjjeli órát.

Az evangélista nem említi, hogy "kísértve", azaz vádanyag céljából kereste volna meg Őt. A megszólítás is, a ténamegnyitás is őszintének hat: "Rabbi, tudjuk, hogy Istentől jöttél tanítóul...". (Jn 3,2) Az a farizeus szólal meg ezekben a szavakban, akit Kaifás politikus érvelése nem nyugtathatott meg. **Személyében az a farizeus közeledik Jézushoz, aki nem**

követte el a Szentlélek elleni bűnt, ő a csodákat csak arra képes magyarázni, hogy a csodatevővel együttműködik az Isten: "mert senki sem képes ezeket a jeleket tenni, amelyeket te teszel, ha csak nincs vele az Isten". (Jn 3,2)

Első alkalom, hogy írástudó ennek megvallásával közeledik Hozzá. Ritka pillanat. A törvény-beteljesítés Jézusa, egész emberi lényünk kicseréléséről beszél az írástudónak. Nem is a tudatátalakítást és az ezt követő bűnbánattartást (metanoia) kínálja fel neki, hanem ezeknek lételméleti gyökerét: újjászületést az Isten Lelkében. **Az evangélista nagy szeretettel rajzolja Nikodémus alakját:** Nikodémus szót is emel Jézusért, illően el is temeti. (Jn 7,51; 19,39) **A találkozást mégis teljesen sikertelenként kell leírnia.** A Nikodémus által adott válaszokban-reflexiókban - minden személyi jóindulata ellenére is - le nem dönthető fal emelkedik Jézus és a Nikodémustól is képviselt farizeusi alapállás közé. Reflexióinak következtében Jézus kénytelen Nikodémusra vonatkozóan is - többes második személy: "nem hisztek" - alkalmazni a farizeusi felekezet egészének a képét. Mégpedig Nikodémusra - minden bizonnyal - fájdalmasan ható módon: "az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot...aki az igazságot teszi, a világosságra megy...". (Jn 3,19-21) Fájdalmasan, mert szavait a Hozzá csak éjszakában, (Jn 3,2) tehát sötétségben eljönni merő Nikodémusnak mondja, aki csak a sötétben vállalja - úgy-ahogy - Őt, és fényes nappal együtt van a Sötétség fiaival.

b) Közvetlen akció

Amit a Nagytanács az évek során sohasem tett, most megteszi. Megkeresi és tárgyal vele. Terve ellenére. Nem mint letartóztatott személyhez szólnak hozzá, hanem mint a templomban a népet tanító szabad emberhez, akit lelkes tömeg gyűrűje vesz körül. Márk és Lukács szerint felvonul a Nagytanács egész képviselete: "főpapok, írástudók és vénék". (Mk 11,27; Lk 20,1) **Felkérdezik Jézust hatalmának** - nyilván tanításban és csodatevésben és a tekintélyi erővel véghezvitt templom-megtisztításban megnyilvánuló hatalmának - **eredete felől. Jézus kitér a válasz elől.** (Mt 21,23-7; Mk 11,27-33; Lk 20,1-8) **Kitér, mert merő vádanyagnak szánják feleletét. Ha Atyjától kapott küldetéséről beszélne nekik, legjobb esetben kívánnák az igazoló égi jelet. Belekényszeríthetnék egy olyan szituációba, melyben két tűz közé kerülne: rákérdezhetnének további messiási célkitűzéseire, és kereken nemet kellene mondania arra, amit az Érte lelkesedő, Őt körülvevő tömeg most már nagyon türelmetlenül vár, remél Tőle.**

A választott nép szakrális vezetőségének Jézus nem számol be küldetéséről. **Áron utódját, az Ószövetség főpapját, "pápáját", nem méltatja - a tanúbizonyságra.** Vele szemben nem teszi meg azt, amit bőséggel megtett évek során a nép egésze, és az írástudók számára is. Neki nem magyaráz. Miért? Mert teljesen értelmetlen. Értelmetlen, mert a hatalom embere. Ez a találkozás sajtolja ki Jézusból egész pályájának talán legkeményebb hangját. Az Ó- és Újszövetség főpapjának találkozása - talán ez a legtragikusabb mozzanata a Messiás két és fél esztendőre nyúló különböző találkozásainak.

Isten és az Ő népe találkozik egymással ezekben a találkozásokban. Kétezer esztendőn keresztül nevel az Isten magának egy népet, hogy alkalmassá tegye a találkozásra Fiával. **E népnek szakrális vezetője, főpapja, nem jobb és nem rosszabb, mint amilyen általában lehet az, aki egy népnek** (ám főpapi, szakrális) **uralkodója.** S éppen ezért Isten népének szakrális vezetője e vezetői mivoltából kifolyóan csak úgy képes nézni az emberi alakot öltött Istent, ahogyan nézi. Rá van bízva egy nép - Pilátus bízta rá -, s e hatalmi szerepe nem enged

meg számára más hozzáállást az emberi alakban előtte álló Istenhez, minthogy meg akarja ölni Őt. Az Isten főpapja meg sem vizsgálhatja, hogy Istentől való-e a Názáreti. A Názáreti nem is válaszol Kaifásnak, mert aki úgy viselkedik, ahogyan a Názáreti, azt Kaifásnak a maga hatalmi felelőssége alapján csak kiírtani lehet a dolga.

Ha Kaifás embernek különb lett volna, mint amilyen volt, már rég megölette volna, vagy legalább is letette volna a Prokurátor. Mert a Prokurátor nem tűr maga mellett első főpapként sem szentet, sem hőst, sem kalandort... csak megbízható csatlóst. És Kaifás az. Ennek folytán így gondolkodik: Produkáljon a Názáreti égi jelet és égből való katonai erőt és tüntesse el a Prokurátort...Akkor Kaifás térdre fog borulni a Szabadító előtt. De sétálni föl s alá az országban, s hitegetni a reményekkel teli szegénységet egy csodálatos ország képeivel, hogy a végén a kirobbanó lázadás következtében csak folyjék a vér értelmetlenül, az Isten népének vére a pogányok kardjairól...ezt Kaifás nem engedheti. Ha megengedné, felelős lenne saját lelkiismerete előtt, a Prokurátor előtt is. **Az ország és a maga érdeke is kívánja, hogy a sétálgatásoknak végét szakassza.** S ez csak egyetlen módon lehetséges: meg kell ölnie a Názáretit.

Mindez meghatározza Jézus válaszát és magatartását. Nem számol be Kaifásnak arról, hogy honnan a hatalma. Helyette **Kaifásnak el kell viselnie a két fiúról szóló példabeszédet**, és azt, hogy őket példázza a fiú, aki csak mondja, de nem megy el dolgozni Isten szőléjébe. El kell viselnie a nép füle hallatára, hogy a vámosok és a parázna nők is megelőzik őt és főpaptársait Isten Országában, mert azok megnyíltak János igazságának, ők azonban elzárkóztak az elől. **El kell viselnie Kaifásnak a gonosz szőlőmunkásokról szóló példabeszédet is:** A szétmorzsolás és összezúzás prófétai képeivel és prófétai hangon közli vele a Názáreti nyílt színen, hogy elvéteik az Isten Országát attól a néptől, amelynek ő Istentől felkent vezetője. (Mt 21,23-45) "Istentől felkent" - a negyedik evangélium jó fél századdal az események után is karizmatikus személynek tekinti az istengyilkos főpapot. (Jn 11,51)

Csoda-e, ha azonnal és helyben le akarják tartóztatni e képtelen sértések miatt? Meg is tennék, ha volna mód rá. De ott a nép, amelynek mindez tetszik, és nem tűrné el a letartóztatást, hanem Kaifás ellen fordulna. **Kaifás mindent lenyelve elvonulhat megvert kutyaként a hasonlóképpen megvert Nagytanácstól kísérvé.** (Mt 21,46; Mk 12,12; Lk 20,19) A Nagytanács első és utolsó nyílt színi akciója tehát teljes kudarcba, sőt szégyenletes kudarcba fulladt.

c) A pártok akciói

A Nagytanács e sikertelensége után a farizeusok újból magukhoz ragadhatják a kezdeményezést. Főhadiszállásukon tanácsot tartanak. (Mt 22,15) Nekik bőséges tapasztalat áll rendelkezésükre a galileai évből és az őszi hónapokból, hogy Jézussal nem lehet sikerrel vitázni. Kövekkel lehet csak győzni ellenében, szóval nem. Előrenéznek. Világos előttük: a Prokurátor kezére kell juttatni Őt. (Lk 20,20) Ehhez azonban vádanyag kell. Méghozzá olyan, amelyből nyilvánvaló, hogy a Názáreti élete sérti a Birodalom érdekeit. Az a vádanyag, amelyet ők két év óta szorgalmasan gyűjtögetnek ("áthágja a Törvényt"), ott nem használható.

Kaifás érvelésének hatására a lelkiismereti problémákon magukat már túltevő farizeusok, akik **a Birodalom legelszántabb elvi ellenfelei** a Nagytanácson belül, most...**a Birodalom érdekeit sértő Jézust akarják átadni a Prokurátornak. Újból felveszik tehát a kapcsolatot politikai ellenfeleikkel, a heródiánusokkal.** (Mk 12,13; Mt 22,16) Velük

egyetértésben kidolgoznak egy kérdést, amelyen a még olyan ügyesen vitázó Jézusnak is el kell csúsznia: "Szabad-e adót fizetni a császárnak vagy nem? Fizessünk-e vagy ne fizessünk?". (Mk 12,14) Ha azt felelné rá, hogy nem, akkor a Heródiánusok, Róma emberei tanúsítják majd feleletét mint Róma elleni izgatást, a Prokurátor előtt. Ez lenne számukra a szerencsésebb változat. De nem lenne megvetendő az ellenkező felelet sem, mert ezt a választ hallja majd a tömeg, amelynek jelenlétében teszik föl kérdésüket. S ez a válasz kiábrándítja majd a népet abból a Szabadító-Messiásból, aki adót akar fizettetni Isten népével a pogány javára. Úgy gondolják, akármit is válaszol, el kell buknia. Korábbi gyakorlatuk alapján taktikai alátámasztásként tanítványi magatartást színlelve lépnek Jézus elé. Köszöntőjük mögött elbújhat a Nikodémusé. Tanítónak címzik, igazat mondóként köszöntik, akinek nincs más irányító szempontja, csak az igazság, s aki ezen az alapon tanítja az Utat, mégpedig az Istenét. Megkérlik, igazítsa el tehát őket ebben a nehéz kérdésben. (Mk 12,14; Mt 22,16; Lk 20,21)

A jézusi válasz azonban újra csak áthúzza számításaikat. A kapott felelet az első célra teljesen alkalmatlan. (Mk 12,15-6) "Adjátok meg a császárnak, ami a császáré!" - ez nem vádanyag Pilátus ítélszéke előtt. De a második célra is alig használható. Még azt sem mondhatják Jeruzsálem népének, hogy a Názáreti adófizetésre bízta őket. Felelhetnék: nem mondta meg a Názáreti, hogy mi a császáré. Taktikai ügyességükre is megkapják a már máskor is hallott választ: "Képmutatók!". (Mt 22,18)

Az egész akció végeredménye: "így egyetlen szavába sem tudtak belekötni a nép előtt". (Lk 20,26) Ismét eredménytelenül, nemcsak a Nagytanács ...ők is elmehetnek. (Mt 22,15-22; Mk 12,13-7; Lk 20,19-26)

A szadduceusok úgy gondolják, hogy most rajtuk a sor. Majd ők két vállra fektetik a Názáretit. Először és utoljára, **ez egyetlen alkalommal önálló akcióba fognak a szadduceusi írástudók.** Jézus először találkozik szemtől szembe velük mint testülettel. Hangja szelídebb is: tévedésben vagytok, nem ismeritek az írásokat, nem ismeritek Isten erejét. Tanítói és nem sértő hangon szól hozzájuk. **Ennek a jelenetnek pikantériája van: Jézus tapsot kap a farizeusoktól.** A racionalista szadduceusok biztosra mennek a "hét férj, egy feleség" problémával. Majd ők megoldják nyíltszíni szellemi legyőzésének feladatát, s egyúttal a farizeusokon is ütnek egyet, azok feltámadáshitén. Jóleső érzéssel tölti el a farizeusokat, hogy Jézus megvédte feltámadáshitüket e racionalistákkal szemben. "Mester, jól feleltél!" - mondják "néhány írástudók". (Lk 20,39; Mk 12,28)

Ezek aligha lehettek mások, mint farizeusok. Ez az akció is sikertelenül végződött. (Mt 22,23-33; Mk 12,18-27; Lk 20,27-40)

Jézus végre tehetett valamit, ami örömet szerzett a farizeusoknak. Több okon is örülhettek a szadduceusok elhallgattatásának. A szadduceusok megszégyenülése - ez az egyik. Csak ők, a farizeusok lehetnek képesek megbirkózni a feladattal - ez a másik. "A farizeusok pedig hallván, hogy a szadduceusokat elnémította, egybegyűltek. " (Mt 22,34-40) Újra ők próbálkozhatnak tehát. De mintha zavar volna soraikban. "Kísértvén" kérdezik ugyan Őt, de ez az újabb akció egy soha eddig nem tapasztalt eredménnyel záródik: **egy farizeusi írástudó közös véleményre jut a Törvény dolgában Jézussal, és a Názáreti meg is dicséri őt.** Egyetlen alkalommal történik ez az esztendőök során. A dicséret nem is akármilyen: "Nem vagy messze az Isten Országától". (Mk 12,34) Az egyetértés a Törvény beteljesítés vonalán jön létre.

d) Sikertelenség

Ennyi győzelem után Jézus átveszi a vita irányítását. Maga tesz fel kérdést az egybegyűlt farizeusoknak. (Mt 22,41) Az Írásból igazolja azt, akit a zsoltár így említ: "Dávid fia"; Dávid tehát a maga urának mondja a maga fiát. Megkérdezi tőlük, hogyan lehetséges ez. A kérdésfeltevésnek két eredménye van: Az egyik: "egy szót sem tudnak felelni"; a másik: "nem is merik Őt kérdezni többé". (Mt 22,46) A Nagytanács-szintű kísérlet ezzel befejeződik. Méghozzá minden eredmény nélkül. Nem sikerült a vállalkozás: leválasztani Jézusról az Érte lelkesedő tömeget. S így az utolsó szó már Jézusé.

A szinoptikusok egyöntetűen hozzák a fenti előzmények után Jézus vádbeszédét az írástudók ellen a tömeg füle hallatára. (Mt 23,1-39; Mk 12,38-9; Lk 20,45-7) **Megsemmisítő képet rajzol azokról, akik Vele szemben akarják védeni a Törvényt.** Igen - mondja Jézus -, ők a Törvény hivatott védői, és hallgatnotok kell rájuk, hiszen a Törvényt mondják. De nem teljesítik, csak terheket raknak a Törvénnyel magukra és másokra, anélkül hogy biztosíthatnák a bejutást az Isten Országába. (Mt 23,2-4.13.15.) Cselekedeteikkel nem a Törvényt teljesítik; csupán annak lényegtelen külsőségeit: szűnyogot szűrnék és közben tevényt nyelnek. Hosszú imádságokkal, tizedfizetéssel a külső tisztasági törvénynek megtartásával vannak elfoglalva, miközben elhanyagolják a Törvény lényegét és a belső tisztaságot. (Mt 23,14.23-6)

Valójában a pénz a mindenük; felélik tehát az özvegyek és árvák házait, a tetteikre rávilágító prófétákat pedig rendre meggyilkolják. (Mk 12,40; Lk 20,47; Mt 23,14.16.29-35) Nem is a Törvény az, ami elsődlegesen mozgatja őket. Azt akarják, hogy tiszteljék őket az emberek, valójában mindent ezért cselekednek. (Mt 23,5) Ezért igénylik a hosszú köntösöket, a köszöntéseket, a megtitulálásokat, a főhelyeket, a zsinagógai elől-üléseket. (Mt 23,5-7; Mk 12,38-9; Lk 20,46) Elsősorban ők felelősek azért, hogy elvétetik e néptől az Isten Ország. (Mt 23,37-8)

Súlyosabb ítélet is vár rájuk, mint másokra. (Mk 12,40; Lk 20,47)

Kaifás politikus érvelése a nép vezetői felől és részéről fölégetett minden hidat, amely Jézushoz vezethetett volna. **Ez a vádbeszéd a jeruzsálemi nép jelenlétében elvégezte ugyanezt a hídfölégetést Jézus részéről is.**

105. KAIFÁS CSELEKEDETEI

a) Nép nélkül

Az eseményekből a Nagytanácsnak le kellett mérnie, hogy Jézusra vonatkozó szándékaikhoz nincs mód alátámasztást, igazolást kapniuk a népakaratból. **Ez egyet jelentett azzal, hogy a nyilvános letartóztatás nem lehetséges.** Ennek folytán újabb és újabb tanácskozásokra van szükségük a nagy tárgybán: hogyan ölhessék meg a Názáretit. Hiszen terveik egymás után kudarcot vallottak: értelmetlenné vált a feljelentési terv is, lehetetlenné vált a letartóztatás terve is. (Lk 22,1-2; Mt 26,3-4; Mk 14,1-2)

Erre az időre eshetik Júdas látogatása a Nagytanácsnál. A főpapok és a nép többi vezetői tárgyalnak az áruló tanítvánnyal a letartóztatás végrehajtásának hogyanjáról. (Lk 22,4) Megállapodnak az egyetlen lehetségesben: "nép nélkül"; **a nép jelenléte nélkül kell**

megtörténnie a letartóztatásnak, és Júdás feladata megtalálni ennek a módját. A nép mit se tudjon róla, s csak a letartóztatás befejezett, kész tényével találkozzék. (Lk 22,6)

A Nagytanács nagy tanácstalanságban volt, s Júdás jelentkezése sokat segített. A szinoptikusok mind megjegyzik, hogy "megörültek" Júdásnak és ajánlatának. Boldogan fizettek szolgálataért. (Mt 26,15; Mk 14,11; Lk 22,5) A keddről szerdára virradó éjszaka Júdás el is végzi vállalt feladatát. A Péter kardját hüvelyébe dugató Jézus segít neki.

A farizeusok különszerepe és vezetős szerepe ezzel véget ért. **A következőkben már a szadduceusoké az irányítás. Az igazi hatalomgyakorlóké.** Az elkövetkezők az ő mesterművük, a főpapoké. A hatalomgyakorlók jogászok. Amit tesznek, azt a jognak, a törvénynek igazolnia kell. Csakhogy a Jézus korabeli Jeruzsálemben két jog és két törvény van. Izraelé és a Birodalomé. A Názáretit meggyilkolás megokolásának is számolnia kell ezzel a két joggal. **Kell egy Törvény-szintű és egy Birodalom-szintű megokolás, s a kettőt egybe is kell hangolni.** A Nagytanács, amely a letartóztatástól kezdve főtörvényszék Jézus számára - a Törvény-szintnek a színhelye. Pilátus udvara és törvényszéke képviseli a Birodalom jogát. A két jog különbözőséből következik, hogy amiért Birodalom-szinten majd elítélnék, azért nem lehet elítélni a Nagytanács előtt. S ami miatt elítélik Izrael főtörvényszékén, azért nem fogja elítélni Őt Pilátus.

b) Az istenkáromló

A Nagytanács előtt tehát a mózesi Törvény megsértőjeként lesz méltó a halálra. A tanúvallomások semmit sem tudnak bizonyítani ellene. Kaifás kérdésére azonban Jézus maga vall önmaga ellen...vallomása pedig kimeríti a főtörvényszék tagjai számára a Törvény halálbüntetéssel sújtandó fokú megsértését. Az Annástól vezetett magánkihallgatás alkalmával Jézus még nem hajlandó tájékoztatást adni tanítása és tanítványai felől; arra hivatkozik, hogy Vele kapcsolatban minden köztudomású. (Jn 18,12-4.19-24) A hivatalos kihallgatás során a hamis tanúvallomásokkal szemben néma marad, de Kaifás főpapi kérdésére vall. Vall, bár előzőleg elmondja, hogy nincs értelme felelni a kérdésre, hogy Ő-e a Messiás. Hiszen úgy sem fogadják el vallomását, s az el nem fogadás okát sem tudják megmagyarázni Neki. Ennek leszögezése után, azonban **ünnepélyesen és kimerítően teljesíti ebben az órában küldetését...az Ószövetség első főpapja irányában is.** Nemcsak megvallja, hogy Ő a Messiás, az Isten Fia, hanem még hozzá is tesz valamit: "Látni fogják Őt ülni az Atya jobbján, és eljönni az ég felhőiben". (Lk 22,67-70; Mk 14,61-2; Mt 26,63-4)

Ez a vallomás elegendő a Törvény-szintű halálos ítéletre. Vallomása kimeríti a káromkodás bűnének tartalmát, amelyért a Törvény a megkövezés szankcióját írja elő. Kimeríti, mert egy ember Istennek állítja önmagát. Amikor ez a vallomás az összekötözött kezű és már felpofozott Jézus ajkáról elhangzott, az akkor és ott, s a jelenlevők számára valóban káromkodásnak tetszhetett. A "Seregek Ura"...ez itt? (Mert "hadúr" is volt Isten az Ő választott népe számára.) **Hogy a szolga-alak, a megpofozottság és összekötözött kéz legyen az Isten jellemző emberi alakja - ez tökéletesen megfoghatatlan volt számukra.** Amikor diadalmasan tanított, akkor is elviselhetetlenek voltak ezek a magát Istennel azonosítások, s a jámbor zsidó kezének akkor is keresnie kellett a köveket. De ebben a megalázott állapotban - a végtelen méltóságú Isten szintén igen nagy méltóságú főpapjai számára - egyértelmű képtelenségnek és istenkáromlásnak tetszhetett a vallomás.

Ebben az órában talán még a farizeusok is elfeledték minden lelkiismereti gyötrelmüket, s a ruhaszaggató főpapi fölháborodás érzelmileg is felfokozott pillanatában talán nyugodt lelkiismerettel gondolhatták, hogy valóban a Törvény és az Isten ügyét képviselik. Talán Kaifás részéről sem volt csupán merő színjáték, hogy megszaggatta ruháit. **A "Seregek Ura"-istenkép győzött benne a védtelen "Szeretet" istenképe fölött.** S talán e lelkük legmélyén élő istenkép erejében és védelmében is mozdultak, amikor sorban szemén köpték és sorban felpofozták ezt a minősíthetetlen istenkáromlót, aki vallomásával bizonytságot tett az ütest nem ismerő és kiszolgáltatott Szeretet-Istenről. (Mt 26,57-68; Mk 14,53-65; Lk 22,63-71)

Márk jelentése szerint "mindnyájan" (Mk 14,64) méltónak találták Őt a halálra. Ott volt-e ezen a szerda reggeli főtörvényszéki ülésen Nikodémus? Ott volt-e Arimateai József? És a "gazdag ifjú" tanácstag? És az Isten Országától messze nem levő törvénytudó? Ha egyszer "mindnyájan" ott voltak?! Nem mentek el, mert szólni Jézus érdekében nem mertek, elítélni pedig nem akarták? Vagy ott voltak és együtt szavaztak? Ott voltak és nem szavaztak, hanem némán figyelték az eseményeket? Ott voltak és szót emeltek?... Ez a legutolsó változat nagyon valószínűtlen. A főtörvényszéki ülésről a tanítványok - nem lehettek rajta jelen - csak információkat kaphattak. Jézus szimpatizánsaitól, majd a feltámadás után Magától Jézustól. Lehetetlen, hogy be ne számoltak volna az informátorok, hogy voltak, akik felemelték Jézusért szavukat. Ha lettek volna ilyenek...! A szájhagyomány s az evangélisták hogyan hagyták volna ki, ha lett volna ilyen értesülésük! Az se nagyon valószínű, hogy módjuk lett volna a fentieknek otthon maradni az ülés idején; veszedelmes lett volna az számukra.

Minden arra látszik mutatni, hogy ott voltak. Ott voltak, **nem szavaztak és hallgattak.** Nem volt név szerinti szavazás, csak közfelkiáltás, melynek során nem lehetett különösebben feltűnő, ha egyesek hallgattak. Ezt megtehették anélkül, hogy kellemetlen következményeket vontak volna magukra. Talán ez a tényállás húzódik meg Lukácsnak Arimateai Józsefről mondott szavaiban: "Ez nem értett egyet határozatukkal és eljárásukkal"! (Lk 23,51)

Akárhogyan is volt, Isten népének legmagasabb és Isten Törvényének megőrzésére létrehívott testülete, ellenvélemény elhangzása nélkül- mondta ki ítéletét: **az Istennek nem lehet helye az Isten népében sem: ki kell Őt írtani népe köréből.** Ki kell írtani, mert az ember kétezer esztendő nevelés után is csak olyan törvényt hajlamos Isten törvényeként magáénak tudni, amelynek színe előtt az Isten törvényszegőnek minősül, ha egyszer emberi alakot öltve a Szeretet-Isten el nem hallgattatható hangon belekiáltja a világba a maga szeretet-programját. Mert nemcsak úgy igaz, hogy ami az emberek szemében kiváló, az az Isten szemében utálatos; hanem fordítva is: ami az Isten szemében kiváló, az az emberek szemében utálatos. (Lk 16,15)

A Szentháromság életét a kicsiségben-szegénységben-erőnemalkalmazásban emberi viszonyokra lefordító Jézusnak utálatossá kellett lennie a választott nép előtt - a kétezer esztendő nevelés ellenére is. Egy újabb kétezer esztendő múltán meg nem gyengült erővel mered elibénk G. B. Shaw kérdése, melyet az egyház által rakott máglyán történő elégetésen keresztül az Isten szentjének bizonyuló Johanna ajkára ad: "Istenem, Istenem, aki a mindenséget megteremtett; ez a te szép földi világod, mikor fogadja már be a Te szenteidet? Mikor? Sokára, Uram? Sokára?".

Alighanem Jézus is erről a Shaw-i kérdésről elmélkedett a főtörvényszéki ülés után, amikor Isten választott népe kieszelte azt az elmés társasjátékot, melyben Jézus gyakorolhatja próféta képességeit, és nevén nevezheti - ha tudja azokat, akik kezükkel, vagy - azt óva - bottal verik

a fejét. (Mt 26,67-68) **Erről elmélkedhetett a Magasságbeli főpapjának börtönében szerdáról csütörtökre virradó éjjel, ha ugyan békében hagyták Őt az örök, s ha az ütések és a sebek fájdalma nem tett Számára lehetetlenné minden egyebet azonfelül, hogy fájt és szenvedett.**

c) Hazudni kell

Csütörtök reggel újra összeül a főtörvényszék. (Mk 15,1; Mt 27,1) Azért is, hogy a törvényességnek megfelelően felolvassák számára a hivatalos ítéletet? Nemcsak ezért kell összeülniük. Kaifás részére csak ezután kezdődik a dolgok neheze. Csak Törvényszinten van már elintézve a Názáreti, csak az izraeli jog pecsételte meg még halálát. **Kaifás leszerelte a farizeusok lelkizését, s a törvényt nem ismerő népet egy kijózanító kész tény elé állította.** A farizeusok együtt szavaztak vele, s akik által figyeltette a néphangulatot, azok jelenthették, hogy semmi jele bármiféle népi zavargásnak. Ezek sem voltak könnyű dolgok, de most következett a nehezebb: (Mt 27,2) a Prokurátor, a gőgös római, akivel szemben Kaifás nem egyenrangú fél, hanem csupán egy megvetett, piszkos, barbár nép vezetője. Ravaszsága lehet ugyan a rókaé, de a prokurátornak alattvalója, csatlósa csupán.

A tervet egyébként a két főtörvényszéki ülés között - mondjuk szerda délután - Kaifás szűkebb köre már alaposan megtárgyalhatta. Annak tervét, hogy miként lehetne elnyerni a Pogány beleegyezését a Názáreti kivégzésébe. Legjobb az lenne, ha semmit sem kellene mondaniuk. **Pilátus egyszerűen tudomásul is vehetné, hogy törvényeik szerint a Názáreti halált érdemlő bűnt követett el,** s Pilátus csak ráütné ítéletükre a Birodalom pecsétjét. Ez volna a legegyszerűbb, de sajnos ez nem valószínű. Annyira nem vagyunk jók nekik; ő is ellenséget érez bennünk, ahogy mi is benne.

Valamit csak kell majd mondaniuk. S ez a valami nem lehet a főtörvényszéki ítélet indoklása. Pilátus nem fog a maga hatalmával beleszólítani abba, hogy erősítsék azt a Törvényt, melynek alapján oly makacsul elzárkóznak a hellénizálás, a romanizálás elől. **Pilátus számára csak a Názáretit vesztő szándékuk igazi oka lehet elfogadható; elítélésének főtörvényszéki ürügye nem.** Pilátus csak azt érthetné meg, hogy "mindnyájan hisznek benne", hogy "az egész világ utána fut". Elő kell tehát adniuk Pilátus számára a néptódulásokat, a diadalmenet jelszavait, s igazolniuk kell előtte az egész két és fél esztendő mozgolódásnak nyilvánvalóan Róma-ellenes jellegét. Igazolniuk kell a Názáreti Róma-ellenességét. Mert azt még sem mondhatják el Pilátusnak, hogyha pár száz vagy pár ezer zsidó férfi összesereglik, az olyan szikra, amelyből bármikor lángra lobbanhat a fegyveres lázadás Róma ellen. Ezzel a még megmaradt szabadságukat ásnák alá. **Jézust Róma ellenségeként kell bemutatniuk Pilátusnak.** De hogyan tegyék ezt?

Hiszen le kell mérniük, hogy két és fél esztendő alatt egyetlen olyan jézusi nyilatkozat sem jutott a nagyon is figyelő farizeusok tudomására, amely Róma- vagy prokurátor-ellenes lett volna. Jézus úgy tanított, mint akit teljesen hidegen hagy az a kérdés, amely központi jelentőségű volt minden zsidó számára, s elsődlegesen az Érte lelkesedő tömegek számára. **Jézus nem szólt a megszállók és a megszállás ellen.** Hiába próbáltak kiprovokálni belőle ily nyilatkozatot; a farizeusi-heródiánusi akció az adópénzzel - meghíúsult. Jézus nem foglalt állást az államhatalom ténykedéseivel szemben: ha Pilátus lemészároltat egy csomó embert, ez a politikai természetű történés Számára csak egy szempontból bír jelentőséggel: erre hivatkozva sürgeti a tudatátalakítást a Maga Örömhíre javára. (Lk 13,1)

Le kell mérniük a tényállást, és azt is, hogy hazudniuk kell. De igazolják magukat: **Ha ölhetünk azért, hogy megmenthessünk egy népet, akkor nyilvánvaló, hogy egy hazugság még kevésbé lehet akadálya a szent ügy érvényesülésének.** Ellenkezőleg! Aki nem gyerek és érti, mit jelent ez a szó "felelősség"; aki nem gyerek, jól tudja, hogy akkor jár el felelőtlenül és erkölcstelenül, ha ily esetben, amikor egy nép élete forog kockán, nem öl és nem hazudik. A cél meghatározza és igazolja az eszközöket. Nem mondhatják el Pilátusnak, hogy Jézus ugyan egyetlen szót sem ejtett a Birodalom ellen, de népük számára egyetlen fontos kérdés van a világon, és ez éppen az, hogy ne székeljen prokurátor Jeruzsálemben. Ezért veszedelmes a tömeg bizalma Jézusban, és ezért kell eltenni láb alól ezt az embert. S így nagyon kínos a főpapok számára, hogy a Názáretinek egyetlen szava, gesztusa sincs, amely "igazi" messiási ambíciókat mutatna.

Nem lehet mit tenniük, hazudniuk kell: "...a népet félrevezeti és tiltja a császár adójának fizetését". (Lk 23,2) Tervüknek megfelelően elő is adják a vádat Jézus jelenlétében Pilátusnak. (Mk 15,2-3; Mt 27,12; Lk 23,1-5) **A prokurátor nem találja Őt bűnösnek, és Kaifás terve összeomlik.**

De új reményük támad. Pilátustól kapják az indítást: menjenek Heródeshez. Újra reménykednek: talán már beért a gyümölcse a farizeusok immár második esztendeje tartó heródiánus kapcsolatainak, frontszélesítésének. Talán Heródes vállalja a galileai illetőségű (mert Názáretből származó) Jézus halálra ítélésének végrehajtását. A Jézust vezető pogány katonák nyomában mennek a főpapok Heródes palotája felé, s a körülbelül tíz perces úton meg is beszélhetik, hogyan fogják tálalni az ügyet Heródesnek. Velük együtt mennek a frontszélesítő írástudók is. Heródes elé érve, teljes és közös igyekezettel vádolják Jézust. **Újabb kudarc.** A sem a vádakra, sem Heródesnek nem felelő Názáretit a király **csak bolondnak nyilvánítja, de köszönettel elhárítja magától az illetékességet, és katonákkal visszavezetteti Jézust Pilátushoz.** (Lk 23,9-12)

A csütörtöki nap is elmúlt eredmény nélkül. Péntek reggel tárgyalhatnak megint a Pogánnyal. Mit mondjanak neki? Nincs több vádpontjuk, ha ez nem elég neki.

d) Győzelem drága áron

Közben egy kellemetlen incidens. Ekkora feszültségben ez már alig jelent valamit, de mégis kellemetlen. Júdás visszaviszi a Nagytanácsnak a harminc ezüstöt. Megbánta: "Igazat árult el". Nem foglalkoznak vele, nem érdekes már számukra. Júdás nem látja arcukon a minapi örömet és megbecsülést: "Mi közünk hozzá, a te dolgod". (Mt 27,3-5) **A hatalomgyakorló nem lehet szentimentális. A tegnap megbecsült eszközt ma eldobják.** Ha ez egy újabb ember életét jelenti, hát azt jelenti... A Nagytanácsnak nagyobb gondjai vannak.

Péntek reggel Pilátus hajthatatlanságának láttán, kínjukban-zavarukban, előhozakodnak a főtörvényszéki ítélettel: "Isten fiává tette magát". Ez aztán végleg Jézus javára dönti el a dolgot Pilátusnál. (Jn 19,7-8) **De Kaifás új erőt mozgat meg:** a letartóztatott és megkötözött Jézusból immár kiábrándult, s **reményét már Barrabásba helyező népet.** Ennek hatására Pilátus a Jézus-ügyben a nép-akarattal is szembe találja magát. Megfontolandó szituáció ez számára. Pozíciója Rómában problematikus. Az új fordulattal számolnia kell, megostoroztatja tehát Jézust. De az életét továbbra is meg akarja menteni.

Lehet, hogy nem volt politikus-zseni Kaifás, de biztos, hogy legalábbis vérbeli politikus volt. Megtalálta a módját, hogy e népakarat-háttérrel térdre kényszerítse a maga akarata előtt az immár második napja vonakodó prokurátort. A politikusnak a siker az istene; ha főpap, ha más - mindenképpen.

De Kaifás és a Nagytanács **a siker ellenére is alighanem nagyon szégyellte magát e sikeres húzás után.** Olyan mondatok hangzottak el ugyanis az éppen azok erejében győzővé lett Kaifás ajkáról, amelyek megbocsáthatatlanok az Ószövetség Fölkentjének ajkán. Mert a Főpap megalkudhatik a kényszerrel, elviselheti a Pogány jelenlétét a Szent Városban, ha egyszer a Seregek Ura ezzel ostromozza népét annak bűnei miatt s arra az időre, amíg e nép vissza nem tér Hozzá. De hogy a Főpap feladja az ügyet, amelyet képvisel - ez képtelen arcuverése önmaguknak. Kiáltozásaik befejezése után a Nagytanács tagjai nehezen viselhették el egymás tekintetét. Annak ellenére is nehezen viselhették el, hogy a kiáltozott mondatok hatásosak voltak, és Pilátus kénytelen volt deferálni. Kénytelen volt, mert nem kockáztathatta, hogy jelentés menjen Rómába. Miről? Arról, hogy Kaifás védi a pogányügyet a pogányság ügyével szemben felelőtlen Pilátus ellenében.

A választott nép fölkentje ugyanis péntek reggelén síkraszállt a Birodalomért. Síkraszállt azért, hogy a pogányok teljes biztonsággal tapodhassák Izrael megszentelt földjét, a Szent Várost, mert hiszen ezek a mondatok hangzottak el: "Ha ezt elbocsátod, nem vagy barátja a császárnak. Mindaz, aki királlyá teszi magát, szembeszegül a császárral... Nincsen királyunk, hanem csak császárunk". (Jn 19,12-15) Árontól kezdve Kaifásig, több mint ezer esztendő során, ennél szégyenletesebb mondatok nem hangzottak el Isten főpapjának ajkáról...

A Nagytanács még kivonul a kivégzés helyére is; **Izrael legfőbb bírósága elmegy megnézni áldozatát.** Testületeileg: főpapok, írástudók; Máté szerint a vének is. Lukács egyetlen szóval jelzi őket: a "főemberek". (Mk 15,31; Mt 27,41; Lk 23,35) Méltóságukra vigyáznak. Nem állnak szóba a kereszten vergődő Istennel, csak egymás számára teszik megállapításait. De úgy, hogy hallhassák ezeket azok, akik föl is kiáltanak gyalázkodásaikkal a Vergődőhöz. Úgy, hogy hallhassák és láthassák, hogy továbbra is közös véleményen vannak velük; csakúgy, mint délelőtt Pilátus udvarában.

Az evangélisták arról beszélnek, hogy a főpapok csúfolódtak, gúnyolódtak egymásnak mondott szavaikban Krisztus terhére. Az ajkukra adott szavak bizonyosága szerint azonban a főemberek mélyebben fogják meg a dolgot, **szavaikban nagyjelentőségű megállapítások rejlenek.** Úgy tetszik, három. Az első: véget ért a Názáreti tudománya; másokat megmentett, önmagát nem tudja megmenteni. Következik ebből a második: Nem Messiás, nem Istenfia, nem Isten Választottja, nem Izrael királya; nem az, aminek mondotta magát, s ami miatt mint káromlót méltó büntetéssel sújtottuk. A harmadikkal rendezik erkölcsi soraikat, mert a főpapnak és a Nagytanácsnak kikezddhetetlen erkölcsi tekintéllyel kell rendelkeznie. Az elmúlt napok-hetek annyi külső és belső megszegyenülést hoztak számukra, hogy **ideje már reorganizálni tekintélyüket.** A nép előtt is, - és ha lehetséges - önmaguk előtt is. Ilyenformán: Semmi egyéni szenvedély nem vezette őket. Semmi. Akárhányszor és akárhogyan megszegyenítette is őket ez a bűvészmutatványainak végére ért, tanulatlan, galileai álpróféta; ők az Istenért és nem az Isten ellen hadakoznak. Ebből adódik a harmadik tétel: Ha a Názáreti most leszáll a keresztről, csatlakoznak Hozzá. Ha produkálja ezt a jelet, megadják magukat, készséggel és örömmel. Elszégyellheti magát a körülöttük álló csöcselék, amely pár napja még hozsannázott Jézusnak, de most már csúfolkodik a Keresztrefeszítettel...elszégyellheti magát ennyi főpapi erkölcsi nagyság, fegyelem és mértéktartás láttán. (Mt 27,41-3; Mk 15,31-2; Lk 23,35)

A Názáreti nem száll le a keresztről, és a Nagytanács a jól befejezett harc, a jól végzett munka öntudatának látszatával, szó-flastromával mehet haza, hogy megpihenjen a fáradságos napok után. Hazafelé menet azonban még betérnek Pilátushoz. Betérnek, mert **sértő a felirat, amit ráakott a Názáreti keresztféjére**. Rúgni akar rajtuk vele a pogány. Megkéri, javítsa ki. Hiszen csak mondta magát királynak, de nekik nem királyuk. Pilátus hajthatatlan, jól tudja, miért írta így és nem másképp. (Jn 19,19-22) Bizony rúgni akart rajtuk a felirattal.

e) Kaifás megpihenhet?

A Márk és Máté által közölt péntek délutáni események, (Mt 27,45-54; Mk 15,33-9) nemkülönben a kínszenvedésről s annak hogyanjáról a városba beszivárgó jelentések alighanem megakadályozzák Kaifást abban, hogy végre átadhassa magát a nyugalomnak. **Balsejtelmek támadnak. Mit sem törődve a legszentebb szombattal, övével együtt felkeresi Pilátust.** "A főpapok és az írástudók" (Mt 27,62-6) visszaemlékeznek Jézusnak a "harmadnapról" mondott szavaira; Jézus szavainak ez a beható ismerete, valamint az ezekből táplálkozó gond - minden bizonnyal a farizeusi írástudókat dicsérik. Ha a tanítványok ellopják a Názáreti holttestét, előlről kezdődik ez az annyi bajjal befejezett ügy. Ezúttal sikerrel járnak, őrséget kapnak Pilátustól. Nyilvánvaló, hogy ezt az akciót is előbb meg kellett tárgyalniuk; s ennek eredményeként mehetnek Pilátushoz.

De most már - őrség birtokában - végre pihenhetnek? Még mindig nem. A két katona jelentése húsvét vasárnap hajnalhasadtán kiráncigálja Kaifást az ágyból. Sebtiben kell intézkednie. Azonnal egybe kell hívnia újból a tanácsot. Határozat születik a pénzzel történő megvesztegetésre; hazugságot kérnek a pénz ellenében. **Izrael főpapja megkéri a pogány legionáriusokat, hogy hazudják mindenkinek,** aki az üres sír felől érdeklődik náluk, ezt és ezt... A főpapok hajlandók fizetni, s a katonák ráállnak; jól jön a sovány zsold mellé a különkereset. Közben gondolnak magukban valamit e felcicomázott haruspexekről, akik fejedelmet játszanak ebben a nyomorult provinciában...az urak s papok egyebütt is ismert aljasságával.

Kaifást sötét balsejtelmek gyötörhetik a jövő miatt. Már a katonákat megnyugtató is kilátásba kellett helyezniük egy újabb - talán nagyon kínos - kimagyarázkodó tárgyalást Pilátussal. (Mt 28,11-5)

Egyetlen eggyel nyugtathatja magát: jöjjön, aminek jönnie kell, de ma is áll a tétel, melyet Lázár feltámasztása után sikerült elfogadtatnia a Nagytanáccsal. Ennek a csorbíthatatlanul igaz hatalmi tételnek az erejében teszi majd ezután is, amit még kell. Az eddigiektől sem riadt vissza, az ezután következőktől sem fog visszariadni. Aki kényeskedik, legyen magánember. **De aki felelősséget vállal egy nép ügyéért, az nem tehet mást, mint amit ő tesz.** Gyerekes erkölcsi sápirozásokra nem hallgathat. Önmagában is el kell hallgattatnia ezeket a hangokat. Az ügyért teszi, amit tesz; mégpedig a legszentebbért. Csak zöldfülűek képzelhetik, hogy gyilkosságok, hazugságok, vesztegetések sorozata nélkül is szolgálható az olyan ügy, amiért ő is felelős.

Kívülről - ötven napig nem fogja zavarni lelke békéjét semmi sem. **A kényeskedő lelkiismeret belülről jövő hangjait majd elintézi a hatalomgyakorlás, a "felelősség" erkölcsével.** Ötven nap múltán hallja csak majd egy galileai halász ajkáról...ezres tömegek előtt...az ő városában hangzani: "... a Názáreti Jézust...gonoszok (α-νομοι = törvénytelenek)

kezei által felfeszítve kivégezték...". (Csel 2,23) S akkor Kaifás majd tudja, hogy minden kezdődik előlről...részéről persze megint csak a hatalomgyakorlás szabályai szerint.

Kaifás pünkösdi utáni cselekedetei már nem tartoznak feladatunk körébe. Nem, mert azt a kérdést, hogy milyen sikereket ért el Örömhírével a Názáreti Isten választott népe vezetőinek körében - már megfeleltük.

VEZETŐK IV. ÁLLAMHATALOM

106. CSAK BOLOND!

a) Heródes és a Keresztelő

A farizeusok és a Nagytanács - bár messzemenően politikai célok hordozói is voltak - alapvetően vallási ügyet, vallási közösséget képviseltek. Egyikük előbb, másikuk később, az egyik határozatlanabban, a másik magabiztosabban - de csak elkészültek önmagukban a szándékkal: ki kell írtani a Názáretit az élők sorából, meg kell szabadítani Tőle azt a társadalmat és népet, amelyért felelősnek tudták magukat. **Jézus harmadfél esztendő működése elég indítékot szolgáltatott nekik ehhez.**

Heródes végig érdeklődéssel kísérte Jézus pályáját, de **nem látta elegendőnek az anyagot** hatalmi beavatkozáshoz. Pilátus pedig, aki a harmadfél esztendő során talán tudtul sem vette Jézus jelenlétét a gondjaira bízott provinciában, semmiféle okot sem talált Jézus kivégeztetésére. Elgondolkodtató tény ez Jézus magatartásának mibenléte szempontjából. Izrael földjén **a politikai hatalom két tényleges birtokosa** a harmadfél éves működés alapján - **nem tekintette Jézust a maga ellenségének.**

A Törvény és Próféták Jánosig tartottak. Bezárólag. Jánoson túl kezdődik Jézus Örömhíre. János tehát az Ószövetségbe tartozik. A Próféták lezárója és legnagyobbja. De egy múltbeli magatartás folytatója. **A Próféta felel Isten előtt a választott népért.** Izrael - születés alapján - választott népe Istennek. Beletartozik tehát - ha tetszik, ha nem - mindenki; a legutolsó szegénytől, alattvalótól kezdve a legmagasabb pozíciókat betöltőig, az uralkodóig. János tehát megmondja, hogyan kell a metanoiához illő cselekedeteket cselekedni, a vámszedőknek és a katonáknak, a Heródes hatalmát biztosító két szélesebb rétegnek is. Megmondja továbbá az ezek felett állóknak is, hiszen megmondja magának Heródesnek is, mégpedig magánéletéig érően. (Lk 3,12-4) Nyilvánosan figyelmezteti őt mindazért, amit annak cselekedeteiből bűnösnek ítél: "Heródest is megfeddte Heródiásért...és minden más elkövetett gonoszságáért". (Lk 3,19)

A fejedelmek ezt sohasem szívelték, Heródes sem. Csoda-e, ha a Keresztelő sem kerülhette el a prófétasorsot, amelyet a hatalmasok juttatnak a prófétáknak, a kellemetlenkedőknek? Csoda-e, ha egyszer a hatalmasok kezében levő kövek mindig erősebbek, mint a próféták?

Nemcsak a Keresztelő tudta magát az Ószövetség folytatójának, hanem Heródes is. Bármily kényelmetlen is volt számára ez a próféta, respektálta őt. Eleve nem utasította el szerepkörét. Tudta, hogy e szerepkörnek hagyománya van abban a népben, amelynek mégiscsak körülmetélt királya, fejedelme lett családja - és így ő maga is. Míg Heródiás egyértelműen halálát akarta Jánosnak, addig Heródes viszonya nagyon is összetett jellegű volt

a Keresztelőhöz; s ez késleltette is Heródiás terveit. (Mk 6,19-20) Igaz és szent embernek tartotta Heródes Jánost, szívesen hallgatta tanítását, s nem egy dologban meg is fogadta azt. Respektálta egyéniségét, alattvalóira gyakorolt hatását, "félt tőle". Mindez komplex helyzetbe hozta Heródest Jánossal szemben. Egyfelől védte a nép prófétáját Heródiás ellenében, másfelől veszélyeztetve is érezte magát a népre gyakorolt hatása miatt. Mindennek következtében, ha hajlott volna is a Heródiás-féle megoldás felé, számítania kellett e megoldás néphangulati következményeire. (Mk 6,17-20; Mt 14,3-11)

A végső döntés kényszerhelyzetből született. **Megtette, amit tett, de szomorú volt miatta.** (Mk 6,26; Mt 14,9) Szomorú, mert volt valami közössége e két embernek. Király és próféta - egyaránt beletartozott abba a Szövetségbe, amely éppen Jánosig bezárólag volt érvényben...az Örömhír felhangzásáig.

b) Látni szeretné Őt

Míg a harmadfél esztendő s Örömhír-hirdetés az ország vallási vezetőit Jézus legádázabb ellenségeivé tette, ugyanez **az Örömhír-hirdetés Heródest nem tette a Názáreti ellenségévé.** Jézus Jordánnál induló pályája hamarosan "nyilvános" életpályává lett, és Heródeshez is eljutott e pálya híre. "Sok mindent hallott róla", sőt hallotta "mindazt, amit cselekedett". (Mk 6,14; Mt 14,1; Lk 23,6; 9,7) A kafarnaumi királyi embernek, a századosnak, az ő katonájának kellett lennie, s Heródeshez eljuthatott a híre, mily nagyra értékelte a Názáreti az ő pogány századosát, az ő emberét ("királyi"). Gazdasági miniszterétől is hallhatott Róla, akinek felesége aligha támogathatta volna anyagilag Jézust férje és Heródes rosszallása, tiltása mellett. (Lk 8,3)

Az evangélisták arról is beszámolnak, hogyan vélekedtek a Heródes környezetében levők a Názáretiről. A feltámadott Keresztelőnek, (Lk 9,7; Mt 14,2; Mk 6,14) Illésnek, (Mk 6,15; Lk 9,8) a régi prófétákhoz hasonló prófétának (Mk 6,15) gondolták. Heródes is "problémázott" (Lk 9,7) a Názáretiről: "Jánosnak én fejét vettem. Kicsoda hát ez, akiről ilyeneket hallok?". (Lk 9,9) Márk és Máté szerint el is döntötte a problémát: "Ez nem más, mint Keresztelő János; az támadt fel halottaiból, és ezért működnek benne erők". (Mt 14,2; Mk 6,14-6)

Ebből azonban nem született meg Heródes lelkében a szándék, hogy újra lefejezteti e feltámadt Jánost, ill. az új, János-féle vándorprófétát. A tényállás az, hogy **nem bántani, hanem látni szeretne volna Jézust.** (Lk 9,9; 23,8) Heródes lemérhette a harmadfél esztendő alapján, hogy a Názáreti kikerüli őt; de azt is lemérhette, hogy mit mondott századosának, és arról is bőven hallhatott, hogy szóbaáll a neki adót szedő vámosokkal, sőt, barátja is azoknak. Hírszerzői egyértelműen jelenthették neki, hogy jót sem, de rosszat sem tanít a népnek róla. Jelenthették, hogy egyáltalán nem foglalkozik személyével s uralmával. Jelenthették, hogy a Keresztelővel ellentétben nem tart előadást a katonáknak, hogyan legyenek katonák, és vámosainak, hogyan legyenek vámosok.

Bár a farizeusok a galileai esztendő előrehaladtával bőven szolgálhattak mérgező anyaggal, e próbálkozásaik aligha befolyásolták Heródest. **Heródes a meg-megújuló farizeusi felhívások hatására sem volt hajlandó kötélnek állni.** A galileai év közepén a farizeusok által megteremtett farizeus-heródiánus kapcsolatnak semmi negatív következményéről sem tudósítanak az evangélisták. (Mk 3,6) Érthető, hiszen Heródes párthívei eleve furcsállhatták ezt a farizeusi szövetségkeresést. Hiszen, ha valaki szemben állt a Heródes-dinasztiával, akkor

elsősorban a farizeusok voltak ezek. Ha volt, aki nem hagyhatta feledni a Heródes-család nem-zsidó származását, ezek ismét csak a farizeusok voltak.

Miről számolhattak be a farizeusok? Felhívhatták a figyelmét a tódulásokra és a lelkesedésre. A heródiánusok nem lehettek eziránt közönyösek, de értesüléseiknek kellett lenni arról, hogy a Názáreti államhatalmi jellegű ügyekhez nem szól hozzá, s azt is elkerüli, hogy bármit is mondjon a negyedes fejedelemről. Ugyanakkor tudván tudták - ha másból nem, hát ebből a szövetségkeresésből -, hogy a farizeusok ellenségüknek tekintik a Názáretit. S annyi politikai bölcsesség pedig nyilván volt bennük, hogy ellenségük ellensége nem feltétlenül az ő ellenségük is. Sőt...! Majd figyelnek; értesüléseket szereznek a tódulások és a lelkesedés tartalmáról-irányáról, és ezek alapján döntenek: jelent-e veszélyt a tetrarcha számára a Názáreti. Nem lehettek eleve elutasítók a farizeusok figyelemfelhívásával szemben, hiszen a Jézussal kapcsolódó János-féle jelenségek hogyan tetszettek volna a hatalom embereinek, - de **nem siettek a farizeusok tenyerébe csapni**. Nem siettek ígéretet tenni, hogy megszabadítják legfőbb ellenségüket, a farizeusokat a farizeusok legfőbb ellenségétől, a Názáretitől. Nyilvánvalóan súlyos politikai hibának kellett volna tekinteniük az ellenkező magatartást.

c) Heródes kovásza

Jézus azért nem bagatellizálta el a Heródes felől jöhető veszélyt. A Keresztelő letartóztatásakor elhagyja a Jordán-vidéket, és az ország másik felében folytatja munkáját. (Mk 1,14) A Keresztelő lefejeztetése után tanítványaival együtt bárkába száll, átkel a tavon, s átmegy Fülöp országrészébe. Máté szerint ennek az átkelésnek volt okozati összefüggése a kivégzéssel. Azaz Jézus nemcsak azért ment a túlsó partra, hogy tanítványai kipihenhessék az apostoli próbaút fáradalmait, hanem **az átkelés biztonsági intézkedés is volt**. Tudott a farizeusok szövetségkereséséről, ennek kétséges kimeneteléről, és mindenesetre jobbnak látta egyelőre Fülöp országában tartózkodni, ha egyszer Heródes képes volt az Előhírnököt lefejeztetni. (Mt 14,13)

Amikor a galileai esztendő végén a farizeusok új lendületre kapnak Jézus elleni harcukban, ebben valami közelebbről nem ismert szerepe lehetett Heródes embereinek is, mert a Jézus Heródes-vonatkozásaira élénkebben figyelő Márk megjegyzi, hogy Jézus nemcsak a farizeusok, de Heródes kovászátl is óvja a Tizenkettőt. (Mk 8,15) Mi volt Heródes tanítása, amelytől óvta övét? Az evangélista nem mondja meg. Ha azonban arra gondolunk, hogy a galileai esztendő folyamán Heródes és a heródiánusok voltak legközvetlenebbül adva mint par excellence hatalomgyakorlók az Örömhír hallgatói számára, akkor talán nem járunk messze a valótól, ha **a Keresztelőt lefejeztető Heródesnek a "kovásza" Jézus számára éppen az "ütés" mindenekfeletti elvét jelenthette, azaz az Örömhír ellenpólusát**.

Figyelembe kell venni azonban e tekintetben egy jelentős körülményt. Legelső Heródes ellenes nyilatkozatát Jézus a nyilvános működés második évének tavaszán teszi, és akkor is csupán tanítványai zárt körének. Ez oly későn és zárt körben elhangzó nyilatkozat nem meríti ki tehát az izgatás tényálladékát. Csupán a hatalmat nem gyakorlás tartalmában nevelni akart Tizenkettőt óvja vele a hatalomgyakorlástól. De van itt még egy jelentős mozzanat. **Nem úgy óvja övét Heródestől, hogy egy más politikai elgondolást vagy egy más személyt kínál fel nekik** - Heródes kovásza és Heródes személye helyett. Az "apolitikus" Jézus (63a num) óvja tanítványait a hatalomgyakorlás, a politika kovászátl. Óvja őket, mert azoknak másféle kovásszá kell lenniük.

Feltehetően a második esztendő nyárközepére datálhatóan Lukács beszámol Heródes gyilkos szándékáról. (Lk 13,31) A farizeusok közlik ezt azzal a Jézussal, akit szeretnének rábírní arra, hogy meneküljön külföldre, azaz hagyja abba működését Izraelben. Felette problematikus, hogy volt-e oka Heródesnek ily szándékot forgatni magában. Ha konkrét veszélyt látott volna a Názáreti mozgásaiban, aligha késlekedett volna megtenni Vele, amit megtett a Keresztelővel. A Keresztelő lefejezésére kora tavasszal kerül sor, s az evangélisták ezt követően adják elő Heródes problémázását, döntését, s annak végeredményét: látni szeretné Jézust. **Miért akarná pár hónappal később megölni?** A harmadik év tavaszán, Jeruzsálemben sem akarja bántani.

A farizeusoknak adott válaszában Jézus a Heródes illetékességén kívül eső Jeruzsálemet jelöli meg halála színhelyének, s éppen ezért könnyen lehetséges, hogy a "róka" kitételből (Lk 13,32) a jeruzsálemi gyilkosság szervezőinek, a farizeusoknak kellett érteniük. A jézusi válasz alapján a farizeusok elvihetik a hírt heródiánus partnereiknek, hogy a Názáreti nem hajlandó külföldre menekülni; nem számol azzal, hogy Heródes megöli Őt, de azért "rókának" nevezte fejedelmüket. Amennyiben ez a hírt vivés megtörtént, ez lenne Jézus szájából az első Heródes-ellenes nyilatkozat, amelyről Heródes értesülhetett. (Lk 13,31-5) Valószínűbb azonban, hogy nem juttatták el hozzá Jézus válaszát, mert Jézus számára adott **egész közlésük - a farizeusok kitalálása volt.**

Jézus népszerűségének zenitjén, a szenvedés előtti napokban jön létre a farizeusi főhadiszállás terve értelmében a közös Jézus-ellenes farizeus-heródiánus akció az adópénz tárgyában. (Mt 22,16; Mk 12,13) **A farizeusok rábeszélésére teszik meg ezt a Jézussal szemben ellenséges lépést,** (104c num) melynek eredményeképpen a heródiánusok jelenthetik uruknak, hogy a Názáreti nem nyilatkozott a császár és az adófizetés ellen. Sőt, többet is jelenthetnek: Jézus szerint az uralkodóknak meg kell adni, ami az uralkodóké. Azt is jelenthetik, hogy e nyilatkozatot a prokurátori és heródesi hatalommal nem rokonszenvező néptömeg fülehallatára tette. (Lk 20,26)

d) Nagycsütörtöki találkozás

Mindezek fényében teljességgel megalapozottnak látszik Lukács jelentése arról, hogy miként fogadta nagycsütörtökön Heródes és udvara a Pilátustól megkötözötten hozzávezetett Jézust. **"Nagyon megörült".** Megörült, mert most végre kiadósan elbeszélgethet majd Vele, amit annak idején annyiszor megtehetett Jánossal; most végre láthat saját szemével is egyet azokból a csodákból, amelyekről már annyit hallott. (Lk 23,8) Jézus azonban semmit sem válaszol Heródes megannyi kérdésére, és nem is mutat neki csodát. (Lk 23,9) Ha Heródes nem a Jézust vádoló főpapok és írástudók és saját udvarának jelenlétében találkozik Jézussal, hanem négy szemközt, mint Pilátus, alighanem Heródes is kapott volna magyarázatot a Názáretitől Országának és királyságának mivoltáról. Bár Jézus nem kereste a hatalmasok társaságát - eleve reménytelen eseteknek tekintve őket -, azért nem vonakodott hirdetni nekik az Örömhírt, ha bármily csekély reménye is lehetett a halló fülre; Heródes palotájában azonban más volt a szituáció, mint a praetoriumban.

Heródesnek nagyon kedve ellen lehetett ez a hallgatás. Elvette szórakozását, **meg is szégyenítette őt. A Nagytanács szándékát illetően azonban még sem állt kötélnek,** hiába erőlködtek a főpapok, írástudók. (Lk 23,10) Vádjaikkal szemben Jézus néma marad, de Heródes ennek ellenére is tisztában van e vádak értékével. Jól tudja, hogy évek óta

féltékenykednek a Názáretire ezek a hangos szavú vádlók; emlékezik korábbi felszólításaikra: tegye el nekik az útból ezt a kellemetlen (nekik kellemetlen!) embert. Éppen ezért Heródes megszegyenült helyzetében sem hajlandó úgy segíteni magán, hogy ez a segítség megszabadítsa legveszedelmesebb politikai ellenfeleit azok legveszedelmesebb ellenfelétől. Ennyit nem ér meg megszegyenülésének feloldása. Van arra más mód is. Megmentheti tekintélyét önmaga, udvara és a vádló Nagytanács előtt egyéb módon is.

Heródes belső szerepet cserél: az érdeklődőből érdektelenné válik. Királyi szórakozás, királyi tréfa tárgyává teszi Jézust. Ragyogó, fényes, fehér ruhát adat Jézusra, kicsúfolva Őt: egy "királyt" ennyi csak megillet...S visszaküldi Őt Pilátushoz. (Lk 23,11) Így is szórakozás volt számukra a Názáreti... - mentheti helyzetét udvara előtt, s nagyot nevethetnek ezen az ártalmatlan és csak magának ártó bolondon. **Még jobbat nevethetnek a nyilván nemcsak elégedetlenül, de magukban dühöngően távozó és ismét megszegyenült Nagytanács.** S végezetül mérlegelhetik e Pilátus felé tanúsított gesztus várható jó politikai következményeit; (Lk 23,12) fontos, hogy ők ketten ne egymás ellen dolgozzanak Tibériusnál Rómában. **A Nagytanács nem tudta rákényszeríteni Heródesre a maga akaratát.**

Heródes kibújt a vallási vezetők kívánsága alól; nem volt hajlandó hozzájárulni Jézus kivégzéséhez. És ez fontos, nagyon fontos tény. Bár szemmel kísérte Jézus két és fél éves működését, nem tekintette Őt a maga ellenségének. **Heródes úgy látta, hogy ez a Messiás nem veszélyezteti az evilági ország uralkodóinak hatalmát.**

107. EGYEDÜL VÉDTE ŐT NÉPE ELLEN

a) Pilátus gyanúja

A főtörvényszéken nem emeltek szót érte, a praetorium előtt nem szólt hang mellette. A kétezer esztendő előkészítés után a választott népből csak a menekülő tanítványok "álltak Mellette". **Aki ténylegesen védte Őt - egy pogány volt: Poncius Pilátus.**

Üres blankettát nem lehetett aláíratni vele. (Jn 18,29-31) Ha el is kellett fogadnia a Nagytanácsot és Kaifást mint viszonylag autonóm belkormányzati szervet, ha együtt is kellett élnie és hatalmat gyakorolnia velük - **nem volt hajlandó eszközük lenni.** Tudja róluk, hogy kényszerből túrik a Birodalmat és őt. Nem felejtí, hogy Rómáig vitt követelésükre megszegyenülve le kellett szednie a Heródes-palotáról a császár nevét viselő aranyozott pajzsokat. S ezenfelül Pilátus is tudja, hogy ellenségeinek ellensége - neki nem feltétlenül ellensége. Hamarosan világosan látja a Názáreti és a Nagytanács közti rivalizálást, (Mt 27,15-18; Mk 15,10) s ez önmagában véve is elegendő ahhoz, hogy a Názáreti mellé hangolódjék.

Mert **Pilátus számára eleve gyanúnak kellett lennie a Nagytanács** Birodalom ügye melletti buzgalmának. Mióta olyan fontos nekik a Birodalom biztonsága? Ha olyan veszedelmes felforgató ez a Názáreti, hogyan lehet teljesen ismeretlen az ő számára? Hogyan nem termelt ki ez a három éve tartó "felforgató tevékenység" valami atrocitást, amelybe neki bele kellett volna avatkoznia? Miért ez a hangos és kimerítő politikai vádsorozat? És ki lehet ez az ember, aki nyugodtan és némán hallgatja végig ezeket a vádakokat? Akire halált kérnek, és meg sem szólal?

Pilátus titkon érzi: neki ez az ember nem ellensége. Csak Kaifásnak. De annak, úgy látszik, nagyon. "Csodálkozik Pilátus". (Mt 27,14; Mk 15,5) Nem az ő ügye ez, minek foglalkozzék vele? Amikor meghallja, hogy "galileai", már tudja is, hogyan szabaduljon meg ettől az üggyől. Heródes azonban visszaküldi, és kénytelen tovább foglalkozni vele.

b) Pilátus bizonyossága

A preatoriumon belül Jézus hajlandó megszólalni, s Pilátus megkapja, amit Heródes nem kaphatott meg. Jézus megszólal: egy őszintén érdeklődő és mélyen csodálkozó ember hallgatja Őt. Ennek következtében **Pilátus hallhatja az Örömhírt:** Van Ország a Názáretinek, ennek az Országnak a Názáreti valóban Királya. De ennek az Országnak nincs szüksége katonákra, s ezért ez Ország népével és Királyával szemben az evilági országok, királyaik és katonáik, tehetik azt, amit akarnak. Az Ország célja az Igazság megmutatása és érvényesítése...de katonák nélkül. (Jn 18,36-7)

Pilátus nem tudja, miben áll ez az "igazság", de ha a katona és a fegyver ki van zárva belőle, akkor ezzel az Országgal a Birodalomnak nincs semmiféle ütközése. Ha ennek az Országnak a Királya ily nyugodtan és némán tűri, hogy tegyenek vele a királyok, amit akarnak, akkor a Birodalom számára ez az Ország nem jelent semmiféle veszedelemet. **Az is világossá lehet Pilátus számára, hogy a politikai szabadítóban reménykedő Nagytanács számára felette zavaró lehet ennek az apolitikus embernek a propagatív tevékenysége a nép között.**

Mérlegel: A Názáreti nem szövetségese, de nem is ellensége a Birodalomnak. Annál inkább ellenségnek tekinti Őt a Nagytanács, amelyről pedig jól tudja, hogy csak kényszerből viseli el a Birodalom jelenlétét. - Kimegy tehát a praetorium elé, s a halálos ítélet megpecsételésére váró Nagytanács előtt kijelenti: "Én nem találok benne semmi bűnt". (Jn 18,38; Lk 23,13-7) A szokásos húsvéti amnesztiára hivatkozva el is akarja bocsátani a Nagytanács által halálra ítélt Jézust. Az amnesztia Jézust is megmenti, s egyúttal nagyszerű lehetőség figyelmeztetni ezt a dölyfös, barbár főpapi népséget, hogy **főtörvényszekük csak - sóhivatal.**

Pilátus azonban egyszerre csak szembe találja magát és tervét a népakarattal is. Hogy a Nagytanács is, a tömeg is Barrabásnak kéri az amnesztiát, ez csak megerősíti őt elgondolása helyességében. **Ezek "szabadítót" várnak; ezeknek az a kedves, aki a Birodalom ellen lázad.** A Názáreti nem kell nekik; nyilván azért, mert szabadulási reményeik szempontjából a Názáreti semmit sem számít. Még világosabb lesz előtte, hogy a Nagytanács egész "lázas"-vádja koholt, alaptalan. (Mk 15,6-14)

Meg-megújuló mentési kísérletei egyre hangosabb és töményebb ellenállást váltanak ki a népből. **Pilátus nem értheti, honnan a tömeg ádáz gyűlölete azzal szemben, akiről a Nagytanács azt állította, hogy "felforgatja" a népet Galileától kezdve Jeruzsálemig.** (Lk 23,2-5) Nem érti, hogyan gyakorolhatott veszedelmes hatást Jézus arra a népre, amelynek Jézus elleni dühét még a megostorozással sem tudja megszüntetni. Pilátus nem akar engedni a Nagytanács és a nép akaratának. Felesége is üzen a Názáreti érdekében. (Mt 27,19) Miért engedjen a büszke római e barbár kiabálásnak? "Feszítsétek meg ti, mert én nem találok bűnt benne" (Jn 19,6) - adja meg az egyáltalán nem kétes értékű engedélyt. Az engedéllyel semmire sem mennek, a Birodalom törvényeivel kerülnek szembe, ha élnek ezzel a felszólítással.

Kaifás látja, hogy tehetetlen, és elveszíti uralmát az idegei felett. Bemondja az idáig gondosan elhallgatott törvényszintű vádat és ítéletet: "Isten Fiává tette magát!". (Jn 19,7) Pilátus megrémül ettől az értesüléstől; otthagyja őket, bemegy a praetoriumba, és újra szóra bírja Jézust. (Jn 19,8-9) A megkötözött kezű, véresre ostorozott ember úgy beszél a hatalom képviselőjével, mint aki fölötte áll Pilátus hatalmának; mint aki onnan való, ahonnan minden hatalom ered, "az istenek" világából; mint aki a legfelsőbb tekintéllyel mérlegeli a bűnöket...az ő készülő és már elvégzett bűnét is. **A beszélgetés hatására csak fokozódhatik rémülete, úgyhogy elvégzett szándéka: szabadon bocsátani Jézust.** (Jn 19,12)

c) Kaifás sakkhúzása

Ezután kerül sor Kaifás erkölcsileg szégyenteljes, de politikailag kitünő sakkhúzására... és Pilátus verve van, kénytelen engedni. Pilátus ugyanis annak a Seianusnak a kreatúrája, aki hosszú éveken keresztül első számú kegyence volt az imperátornak. Eseményeinket nem sokkal megelőzően azonban Tibérius megfojtatta kegyvesztetté lett kegyencét, s Pilátus prokurátorsága e pillanattól kezdve teljesen bizonytalan; nincs más protektora. Kaifásnak ezt tudnia kell, s így azt is tudja, hogy a "Nem vagy a császár barátja!" szavak (Jn 19,12) ily körülmények között Pilátusnak elevenébe vágnak.

Kaifás számít rá, hogy Pilátus nem kockáztathatja meg, hogy Rómába jusson Kaifástól egy ily jelentés: Átadtunk neki egy embert, akit a jeruzsálemi néptömeg királyként üdvözölt, s a prokurátor szabadon bocsátotta őt. Kaifás jól tudja, hogy ez a jelentés Pilátusnak állásába, talán életébe is kerülhet. És Pilátus is tudja, hogy ez így van, és engedni kénytelen. Ártatlanságának igazolására megmossa még a kezét, majd ráteszi a pecsétet a főtörvényszéki halálos ítéletre. (Mt 27,24-39)

"És Pilátus megítélte, hogy meglegyen, amit kértek...Jézust kiszolgáltatta akaratuknak". (Lk 23,24-5; Jn 19,16)

A nagyság, a hatalom, a pénz elkötelezettje - kezet mos. **Csak a kezét moshatja, pozíciója csak ezt teszi lehetővé.** Az Örömhír üldözöttségtartalma szükségképpeniségének hallatlan erős igazolása ez az ítélet (64 num). A Hatalom embere hiába akarja megmenteni azt, aki nem ellensége, de nem is szövetségese a Hatalomnak. Már pedig Jézusnak nincs módja politikai szövetséget kínálni fel Pilátusnak. Nincs módja felajánlani: Ne félj tőlem, én tanításommal és csodáimmal pacifikálom ezt a nehezen kezelhető népet és megmagyarázom nekik, hogy azonosulniuk kell a Birodalom érdekeivel. Az Örömhír nem azonos a birodalmak maradéktalan és feltétlen szolgálatával. Jézus nem tudja felajánlani ezt a szövetséget, mert az Ő Országának szolgálata csak a szeretettel való maradéktalan és feltétlen azonosulást teszi lehetővé. A császár pedig nem képes maradéktalanul és feltétlenül azonosulni a szeretettel.

A Hatalom játékszabályait nem vállaló Jézust a hatalom mégis szeretné is - képtelen megmenteni. El kell veszejtenie ezt a nem-ellenség, és nem-szövetséges Názáretit, aki nem hajlandó élni a hatalommal, sem a Birodalom, sem a Birodalom ellenségeinek a javára. Ennek következtében Pilátusnak, a Birodalom képviselőinek, közös nevezőre kell jutnia a Birodalom ellenségeivel. Együttes erővel veszejtik el azt, aki nem vállalja az evilági országok hatalmának éltető elemét, az erőt. Az erőalkalmazó ellenségek közös táborba kényszerülnek az erő-nemalkalmazóval szemben.

Keserű vereség Pilátus számára ez a kézmosással egybekötött ítélet. Meg kell hajolnia Kaifás akarata előtt; **kénytelen halálra ítélni azt, akit igaznak, ártatlannak tart.** Kaifás megtalálta ennek a módját. Sebére csak egy gyenge kis önértzetflastromot ragaszthat Pilátus. Honi, görög és latin nyelven - úgy látszik - maga szerkesztette feliratot tüzet ki a Názáreti keresztyére, hogy üssön egyet a Nagytanácsra és a népen, amely belekényszerítette őt ebbe a neki annyira nemtetsző lépésbe. A felirat erejében - most láthatják saját városukban, két gonosztevő között kivégezve saját királyukat. (Jn 19,19-20; Lk 23,38; Mk 15,26; Mt 27,37) Az örséget megkapja tőle a Nagytanács, amely vasárnap "katonákkal" (στρατιωτης = sztratiótész) kényszerül tárgyalni. Ez a szó az evangéliumokban soha sem jelenti a főpapok fegyveres szolgálait. A helyes fordítás: "Neszték (εχετε = echete) az örség..." - az ige nem kijelentő, hanem felszólító módban áll. (Mt 27,65; 28,14) De a felirat kérdésében Pilátus hajthatatlan marad. (Jn 19,22) **A Jézust közösen elveszejtők gyűlölik egymást.**

Az államhatalom két legfőbb helyi képviselőjének, Heródesnek és Pilátusnak vonakodó magatartása kétségtelenné teszi a Messiás által meghirdetett Isten Országának apolitikus jellegét. E két vonakodó magatartás nagyban hozzájárul Jézus "Isten-Országának" fogalmának meghatározásához (134 num).

TANÍTVÁNYOK

108. JÉZUS ROKONAI

a) A kánai menyegző

A bibliakritika szerint a Máté és Lukács közölte gyermekségtörténetek anyaga viszonylag későn lett a keresztyénység ismeretanyagává. Ezzel szemben **a nyilvános működést közvetlenül megelőző názáreti élet és annak leglényegesebb körülményei elevenen éltek Jézus kortársainak tudatában.** "Jól tudjuk, honnan való ez!" (Jn 7,27) - hangzik el a második év őszén a Názárettől messze élő jeruzsálemiek ajkán. Tudták a kortársak, hogy korábban Jézus ácsmester volt Názárettben; tudták, hogy apja József volt, s ugyanabban a szakmában dolgozott. Azt is tudták, hogy anyja Mária, és hogy "testvérei" - Jakab, József, Júdás és Simon - és "nővérei" élnek Názárettben. A szinoptikusok is, János is egyaránt tanúi ennek. (Mk 6,4; Mt 13,55; Lk 4,22; Jn 6,42)

Jézus ebből a családba és názáreti kisiparba ágyazott életformából indult el a Jordán felé a Keresztelőhöz. Amikor elindult, intézkedéseket kellett tennie iparára vonatkozóan; gondoskodnia kellett özvegyen maradt és most már fiától is elhagyott édesanyjának megélhetéséről is. Ezekről az intézkedésekről nemcsak rokonságának, hanem főbb vonásaiban az egész kis falunak is tudnia kellett. Valamivel meg is kellett indokolnia, hogy elmegy és abbahagyja mesterségét. **Környezete ezt a furcsa lépését egy korábbi furcsasága, meg nem nőülése folytatásának láthatta.** Az evangéliumok semmi rendkívülit sem emlegetnek a Messiás előéletével kapcsolatban, ez az egy azonban adva volt. Elég megütköztető lehetett egy izraelita férfi esetében, aki oly népnek volt a gyermeke, melyben a népnek nevet adó pátriárkának, Izraelnek tizenkét fia volt, s amelyben a gyermekáldás Isten legnagyobb áldásának számított - Jézus napjaiban is. Volt hova tenniük azért ezt a furcsaságot. Ismerve az esszénus felekezet nőtlen tagjait, azok Jahve iránti elkötelezettségi fokára gondolhattak.

Éppen ezért talán **nem számított feldolgozhatatlan meglepetésként a távozás.** És az sem, hogy hónapok múltával fiatal férfiak, tanítvány jellegű férfiak kíséretében látogat haza Názáretbe (78c num). Eszükbe juthatott a Keresztelő, aki szintén nőtlen volt, s aki szintén tanítványokat gyűjtött maga köré. A kánai menyegzőről szóló leírás arra látszik mutatni, hogy a rokonság szívesen fogadta Őt fiatal barátaival együtt. A szomszéd falubeli menyegzőn "ott volt Jézus anyja". Alighanem rokonnak lehetett ott a menyegzője, ha egyszer "Jézust is meghívták tanítványaival együtt". (Jn 2,2-3) hiszen csak rokoni ház fogadhatott el egy nem kevés fiatallemberről álló csapatot - a rokon (!) Jézus kedvéért.

Anyjához intézett szavai: "Még nem jött el az én óráim" (Jn 2,4) pedig azt sejteti, hogy **a Szűzanyával valamikor már beszélnie kellett arról, hogy el fog jönni valami, valaminek az órája Fia életében.** A jelenet azt is sejteti, hogy a Szűzanya türelmetlenül várta ezt a valamit, ezt az órát. Alighanem arról is beszélhetett Anyjának, hogy tanítványokat is fog gyűjteni. Fiát immár tanítványok kíséretében látva, ezért gondolhatta Kánában, hogy eljött az órája ennek a valaminek. Arról is beszélnie kellett Anyjával, hogy csodákkal is megmutatja majd, hogy nem a képzelet játéka volt az, ami évtizedekkel ezelőtt történt Anyjával, annak lánykorában. (Lk 1,26-38)

Nagyon várhatta a Szűz ezt az órát, mert Jézus - tagadó és elutasító válasza ellenére is - felszólítja a szolgálát: tegyék azt, amit Jézus mond nekik. Hogyan intézkedhetett egy meghívott rokon a vendéglátó lakodalmas házában? Alighanem csak úgy, hogy nem egyedül a Szűzanya várt valamit Jézustól. A rokonság előtt is tekintélynek örvendhetett, azok is vártak valamit. A Szűzanya megérezhette, hogy itt az óra.

Jézust pedig zavarhatta, hogy Anyja ennek kifejezést adott. Zavarhatta, mert jól tudta, hogy **az anyai, rokoni törekvések, vágyak és remények nem fognak problémátlanul belesimulni a magáéiba.** S bár maga is készül a csodára, a Szűz e közbeszólása visszafogja: "Még nem jött el az én óráim!". (Jn 2,4) Így szól, pedig hamarosan teszi a csodát; talán éppen úgy, ahogy a Szűz is gondolta. Anyja azt gondolta, amire a Fia készült. S mégis oly éles a visszautasítás: "Mi közünk van nekünk egymáshoz...?" (Τι μοι καὶ σεις... = Ti emoi kai szei...). Pontosan ezeket a szavakat mondja majd Jézusnak a kafarnaumi napon a zsinagógabeli idegbeteg is. (Mk 1,24; Jn 2,4) Miért ez az ideges hangvétel? Jézus tenni készül valamit, Anyja szót ad e szándékának; erre Jézus - szavaiban visszakozik, majd kis idő múltán mégis megteszi, amire készült. Miért?

Az induláskor, úgy tetszik, Jézus rokonai tevőleges szerepre gondolnak ígéretes rokonuk kibontakozó pályájában. Erre látszik utalni, hogy Jézus nem csupán tanítványainak, azaz a Jordán partjától kezdve nemrégiben maga mellé vett fiatallemberek társaságában megy tovább Kánából Kafarnaum felé, hanem kísérik Őt anyja és testvérei is. (Jn 2,12) Minek ment a Názárettől távoli Kafarnaumba a Szűzanya, és minek mentek oda rokonai? Alighanem az órája immár eljött Jézussal akartak lenni, mint részesei az eljött óra további eseményeinek. De Kafarnaumban akkor nem folytatódott az, ami Kánában elindult. (Jn 4,54) Annak ellenére sem, hogy nem kevés időt tölt el ott Jézus - tanítványai, anyja és rokonai társaságában. (Jn 2,12)

Idő múltával azonban **Jézus útrakel Jeruzsálem felé, de már csak tanítványainak társaságában.** (Jn 3,22) Tanítványaiéban! **S elmarad a Szűzanya és elmaradnak a rokonok is.** Talán kettőt kivéve, akik tanítványaivá lesznek: az Alfeus és Mária fiát, Jakabot és Júdás-Tádét kivéve. A rokonokkal ezután jó ideig nem találkozunk.

A kánai menyegzőn történtek korai bizonyosságot szolgáltatnak arról, hogy **Jézusnak függetleníteni kell magát azoktól a szándékoktól, amelyek a názáreti rokonokban kialakultak** és megfogalmazódtak személyére, pályájára vonatkozóan.

b) Megháborodott!

Legközelebb a galileai esztendő közepe táján tűnnek fel a rokonok. De akkorra már az előzőkből kikövetkeztethetőktől lényegesen eltérő szándékokkal és szerepkörrel. Márk értesít róla. Közli a farizeusok szövetségkeresését Jézus elveszejtése tárgyában, majd az Őt követő tanítványokból a Tizenkettőnek kiemelését, majd azt, hogy a kiválasztás hegyéről lejőve bemennek Kafarnaumba, ahol tömeg gyülekezik köréjük úgyannyira, hogy enni sincs idejük-alkalmuk. (Mk 3,6.14.20) Ezután következik az értesítést tartalmazó 21. vers, amely után pedig Márk a Jeruzsálemből jövő írástudók Belzebub-elgondolásának rajzát adja. Az ebbe a környezetbe állított 21. vers így hangzik: **"És meghallva ezt övéi, eljöttek, hogy megfogják Őt. Azt mondták ugyanis, hogy magánkívül van"**. (Mk 3,21)

Kik voltak ezek az "övéi" (οἱ παρ'αυτοῦ = hoi par'autu)? Olyan személyekről van szó, akikhez Jézus mint birtokos viszonyul, ahogyan más helyeken az "Atya" a birtokosa Jézusnak, ill. a tanítványoknak - ugyanennek a stilisztikai formának alapján. (Jn 7,29; 17,7) A szövegösszefüggésből nyilvánvaló, hogy nem jelentheti tanítványait. Jézus názáreti nyilatkozata alapján ("egy prófétának sehol sincs kevesebb becsülete, mint **szülővárosában, rokonai** között és saját házában") (Mk 6,4) esetleg nemcsak rokonait jelenti, hanem Názáret népét is; s e kettő nincs is feltétlenül ellentétben egymással, hiszen kis faluban igen sokszor szegről-végről rokon mindenki. Nos, nem kétséges, hogy egy **názáretiekből, rokonokból álló csoport** - azon az alapon, hogy Jézus nem tudja fölmérni a működése által támasztott helyzetet - **megpróbálja erőszakkal visszavinni Őt Názáretbe**, hogy vége szakadjon ezzel annak a pályának, amit kezdetben nem kicsiny reménnyel figyeltek, és amely nekik nagyon nem tetsző irányt vett.

Mi bírta őket erre az elhatározásra? E 21. vers környezete nem hagy kétséget. **Világosan látják, hogy szorul a hurok rokonuk nyaka körül.** Féltik Őt? Feltételezhetjük. De nemcsak ez bírja rá őket a közbelépésre. Magukat is féltik. A tényállás ugyanis a következő: a farizeusok meg akarják ölni Jézust, s rokonuk ennek ellenére továbbra is tömegeket mozgat maga körül. Így gondolkodnak: ha már füstbe is mennek a Jézus pályájához fűzött rokoni remények, sőt talán az egész falu reményei, legalább bajt ne hozzon rájuk. Se a rokonokra, se a falura. A farizeusok és a Nagytanács, ha karhatalmat nem is jelentenek államhatalmi értelemben, de társadalmi erőt igen. Ha a megkövezés Galileában Heródes miatt kockázatos is, de a társadalmi bojkottra, a zsinagógából való kizárásra mindenképpen van lehetőségük.

A rokonok ismerték a Törvényt, amelynek védelmében - számukra is jól láthatóan - gyülekeznek a viharfelhők Jézus feje körül: "Ha környezetedben próféta támad...és azt mondja neked: kövessünk idegen isteneket, akiket nem ismersz...ne hallgass annak a prófétának a szavára...! Az a próféta pedig...ölessék meg...írtd ki a gonoszt környezetedből! Ha testvéred akarna rábeszélni: ...szolgáljunk idegen isteneknek, ...ne egyezz bele, ne hallgass rá, ne szánjad meg, hogy megkönyörül rajta és hogy elrejtse, hanem öld meg azonnal! Elsőül a te kezéd emelkedjék ellene...kövekkel elborítva ölessék meg...! Ha meghallod városaid egyikében...: Beliál fiai támadtak körödben...azonnal vágd le kard élével annak a városnak lakóit...!". (Deut 13,1-15) Aki mindezt elmulasztja, legyen szó saját rokonáról, saját városáról,

bűnrészesévé válik a hamis próféta bűnének. **"Övéi" (rokonai, falujabeliek) lemérték a helyzetet;** lemérték, hogy micsoda erőket mozgat meg Jézus - maga ellen is, rokonai ellen is.

Lemérték, ahogyan majd leméri a letartóztatás éjjelén a lélekszakadva Galilea felé rohanó kilenc tanítvány. Ahogyan majd leméri Péter a főpap udvarában, hogy mit jelent a megkövezés órájában a szó - ám egy névtelen takarítónő vagy konyhalány ajkáról: ez is az ítélet alá került hamis prófétához tartozik, ez is "övé". Péter leméri, hogy mit jelent, és vallja, hogy soha nem is látta azt az embert; vallja, hogy ő nem a Názáretié, nem az "övé". **A názáretiek, a rokonok tisztában vannak vele, hogy nem lesz módjuk megtagadni rokonukat,** mert őket nemcsak a tájszólásuk fogja elárulni. **Meg kell tehát előzniük a bajt. Rokonuk baját is, a magukét is.**

A rokonok egyébként reményeiket temetik ezzel a közbelépéssel. Korábban, Jézus órájának eljövetelekor úgy gondolták, hogy ütött társadalmi naggyá levésük órája. Amikor meg akarják szakasztani rokonuk pályáját, reményüket is temetik. A kánai menyegző Jézusának ideges hangvétele - alighanem ebben a rokoni reményben leli magyarázatát. Tudta, hogy mit várnak a názáretiek az Ő órájától. Jól tudta, hogy a rokonok is csak azt várják Tőle, amit Izrael egész népe is vár a **maga** Messiásától.

A pusztában kiemlékedett Terv értelmében **idejekorán el kellett határolnia magát e rokoni ambícióktól,** amely ambícióknak - a fentiekből kikövetkeztethetően - a Szűzanya talán nem is annyira forrása, csak leghatásosabbnak gondolt szócsöve lehetett. Legalábbis e 21. vers azt mutatja, hogy a rokoni remények elsődleges hordozóját nem a Szűzanyában kell keresni.

c) Ki az én anyám?

A rokonok kísérlete eredménytelen maradt. Jézus nélkül kell visszatérniük Názáretbe. Hazaérve elmondják a történeteket az otthon maradtaknak, akiknek alighanem tudtával és beleegyezésével vállalkoztak a 21. vers kísérletére. Elmondják a Szűzanyának, s talán neki elsősorban. Nincs anya, aki örömmel látná fiát vesztébe rohanni. A Szűzanya is anya volt, a Szűzanya sem lehetett kivétel. Nem kerülhetett különösebb nehézségbe rávenni, hogy menjen ő is a Fia után. **Ha rájuk nem hallgatott, talán hallgat majd anyjára.** Az anya az alkalmas szócső! A Szűzanyát elkísérik nemcsak a férfi rokonok, hanem Jézus női rokonai is.

Ily előzmények után kerül sor a 21. vers kísérletének megújítására, amely megújításról a szinoptikusok már mindhárman beszámolnak. A 21. verset Máté és Lukács, bár jól ismerték, kihagyták írásukból. Alighanem nagyon erősnek érezhették a szót: "Magánkívül van"; értsd: megháborodott! Az erős és kemény szavak a kísérletmegújításból sem hiányoznak. A különbség csak annyi, hogy nem Jézusról mondják ezeket a szavakat, hanem Jézus ajkát hagyják el. Márk kilenc verssel később hozza a kísérletmegújítást; (Mk 3,31-5) s a két kísérletet elválasztja egymástól Jézus említett vitája a jeruzsálemi írástudókkal. A továbbiakban a három szinoptikus leírás összesített rajzát adjuk.

Tömeg veszi körül Jézust: tanítványok, férfiak, nők vegyesen. Ülnek sűrű és vastag gyűrűben Jézus körül. E gyűrű miatt a rokonok nem tudják megközelíteni Jézust. A legszélső gyűrűsor veszi tehát tudomásul az érkezőket, és gyűrűről-gyűrűre megy előre Jézus felé a híradás: rokonai érkeztek, látni akarják Őt, beszélni akarnak Vele. A szájról szájra adott jelentés végre is eljut Jézushoz. Amikor tudomást vesz róla gondolatmenetét megszakítva - egy kérdést tesz fel hallgatóinak. Ezt a kérdést: **"Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?"** Ezek után

rátékint az Őt ülve körbevevőkre; azokra, akikhez intézte a kérdést, majd kitarja feljűk karjait és ezt mondja: "Íme az én anyám és testvéreim!" Ezt követően megmagyarázza kijelentését: "Aki megteszi az Isten, az én Mennyei Atyám akaratát, aki hallgatja és megteszi tanításomat, az az én anyám, testvérem és nővérem". (Mk 3,31-5; Mt 12,46-50; Lk 8,19.21) A kívülálló rokonok mindezt hallhatják. Ezután folytatja tanítását ott, ahol abbahagyta.

Jézus e hallatlanul kemény és elutasító szava az előzmények nélkül (21. vers) tökéletesen érthetetlen. Az előzmények nélkül nem az Isten Fia, hanem bárki ember, akiben érző lélek és emberség van, csak ezt mondhatta volna, mégpedig az érkező rokonokhoz fordulva: Legyetek szívesek várni, most nem hagyhatom abba a tanítást. Ha befejeztem, majd eszünk együtt és elbeszélgetünk. Ha a körben ülők nem ismerték az előzményeket, meg kellett botránkozniuk szavain, hiszen az ott ülők számára, akik szintén édesanyák és valakiknek a rokonai voltak, hogyan lett volna elviselhető, lenyelhető fiúk vagy rokonuk ily, őket megtagadó megnyilatkozása? Az evangélisták nem jeleznek semmiféle megbotránkozást. **Feltehető tehát, hogy az ott ülők tisztában voltak vele,** miért került sor e rokoni látogatásra. Lehet, hogy tudták: jöttek a rokonok hazavinni a megháborodottat!

Sor került-e ezek után a találkozásra Jézus és a rokonok között? Óhajtottak-e a vérségi köteléket - fenti szavaival megtagadó rokonukkal még beszélgetni? Forrásaink nem írják le. Nagy felháborodás nélkül nem maradhatott e szavak meghallása, az aligha kétséges. **A Szűzanyának is nagyon fájhattak ezek a szavak.** De őt csak olyannak tudjuk elgondolni, aki értett Fia szavaiból, és aki ebben a jézusi anyafogalomban is - az Atya akaratát megtevő anyaságban - anyja maradt Fiának. Folytatva ezzel azt az "igent", amelyet kora ifjúságában mondott ki először Gábiel előtt, (Lk 1,38) s amelyet meg nem szűnően ismételt a gyümölcsoltást követő évtizedekben. Csak úgy tudjuk elgondolni őt, hogy megértve Fia szavait, elfogadva Fia akármily irányt is vevő pályáját, leszerelte a rokonok minden bizonynyal heves felháborodását: Ő tudja, mit kell neki tennie; hogyan is akarhatjuk útját állni!? Lesz, ami lesz; az Isten vigyáz rá.

Így tudjuk elképzelni. Akárhogyan is volt a valóságban, a rokonok újabb kísérletéről az evangélisták már nem számolnak be. Úgy látszik, lemérték: kénytelenek elviselni, hogy rokonuk maga szabja meg saját életútját; nem enged abba beleszólást. Talán vigasztalták is magukat: hátha mégis csak lesz valami reményeikből. S minden bizonynyal igyekeztek megnyugtatni magukat: ők mindenesetre megtették a magukét, meg akarták menteni, mert jószándékkal voltak iránta. S most mégis kiadta útjukat. **Biztosítani akarták magukat, de hiába, vakon megy előre, mit sem törődve a következményekkel, amelyek nemcsak Őt, de őket is érinthetik.** Hogy neheztelés ne maradt volna szívükben iránta, nagyon nem valószínű. Hiszen haza kell menniük Názáretbe, mégpedig dolguk végezetlen. Ott tudtak útjukról. Megkérdezik majd őket, mire mentek. Nagyon nehéz egy ismételt nem sikerült vállalkozásról úgy beszámolniuk, hogy tovább ne adják keserűségüket, s el ne mondják, ki teremtette azt meg szívükben. Mindez nem teremt majd valami kiváló hangulati alapot a názáretiekben arra az esetre, ha a Galileát járó Jézus eltalálna tévedni elhagyott falujába is.

d) A próféta saját hazájában

Míg a jeruzsálemi működés idején Jézust újra és újra meg akarják ölni; hol itt, hol ott ragadják a követet, hogy rávessék, addig a galileai működése álló esztendeje során csupán egyetlen egyszer történik meg, hogy tanítása, magatartása népiélet formájában végrehajtandó gyilkossági szándékot vált ki. **De ez az egy eset - éppen Názárethez fűződik.** János csak utal

e sikertelen názáreti látogatásra, (Jn 4,44; 6,42) de a szinoptikusok rendre elmesélik. Sőt, Lukács - bevallott kronológiai sorrendcserével (Lk 4,23) - ezzel a názáreti látogatással indítja Jézus galileai működését.

Ami Názáretben történt, éles bizonyítéka annak, hogy **az Újszövetségben a biológiai származás nem jelentheti többé azt az előnyt, amelyet az Ószövetségben nyújtott.** Ez okból javítja ki Jézus a Szűzanya méhéért és emlőjéért lelkesedő asszony lelkesedését a fenti második, meghiúsult kísérlet tanításának szellemében: azok a boldogok, akik Isten ígését hallgatják és megőrzik. (Lk 11,28) Ugyancsak Lukács jelentése szerint a Szűzanyát is csak azért hirdeti boldognak minden nemzedék, mert igent tudott mondani Isten szavára. (Lk 1,38.48) Názáretnek sem jelentett előnyt, hogy Jézus ott élve le életét a falu apraja és nagyja - rokona vagy ismerőse volt. Egyáltalán nem. A három beszámoló alapján (Mk 6,1-6; Mt 13,53-8; Lk 4,16-30) látogatása így folyhatott le:

Márk is, Máté is közvetlenül a Keresztelő halála és az első kenyérszaporítás előtt mondja el a názáreti látogatás történetét. A galileai működés, az Érte lelkesedés zenitjén látogat tehát haza Jézus. Tanítványaival megy, és szokása szerint szombaton bemegy a zsinagógába. Az ottani szokás szerint jelentkezik az Írás olvasására. Izajástól olvas, s ennek szavait Magára alkalmazza. A hallgatóság első reagálása egy elismerő csodálkozás; állást foglalnak Mellette. A második reagálása azonban egy Őt elutasító, Benne megbotránkozó csodálkozás. Úgy tetszik, előbb hatása alá kerülnek a tanításnak, majd reflektálva **képtelenségnek érzik, hogy az Izajás megjövendölte messiási korszak beteljesítője - az ő földiük lehet:** az ács, az ács fia, József fia, Mária gyermeke! Az, akinek egész ott élő rokonsága igazolja számukra a tudatukban élő messiásképpel összeegyeztethetetlen származást.

Az "Orvos gyógyítsd meg tenmagad!" közmondás Jézusnak adresszálása pedig alighanem utal korábbi reményeikre, ill. azoknak meghiúsulására. Nagyramenendőnek vélt rokonuk ma is csupán tehetős asszonyok alamizsnájából kirtartott, fizetés nélküli vándortanító. **Rokonuk mit sem mutat abból, hogy népének Szabadító-Messiása lenne,** ha egyszer még saját népén belül is ezer veszélyben él; sőt saját rokonait is veszélybe hozza és veszélyben tartja.

Aki Izajás szavait önmagában teljesedőnek állítja, az cselekedjék valamit. Izajás a názáretiek számára - a pogányok fogságából megszabadulásnak a prófétája. Aki az izajási jövendölést önmagában beteljesedőnek állítja, attól várják a nagy jelet. A jelet, amely záloga a pogányok fogságából való megszabadulásuknak. **Az üldözött és fizetés nélküli vándortanító nem jel számukra.** Hogyan is tudnának adekvát jel hiányában szóbaállni ezzel az olyannyira alaptalannak érzett bejelentéssel!? A levegő sűrű villamossággal telített. Negatív a töltés: a názáretiek nem hisznek Benne.

A hitetlenségnek ebben a levegőjében Jézus nem hajlandó, nem is tudja produkálni számukra azokat a jeleket sem, amelyeket Galilea-szerte oly bőven mutatott: "És nem is tudott ott semmiféle csodajelet tenni, kivéve azt, hogy kézrátétellel néhány beteget meggyógyított; és csodálkozott hitetlenségükön". (Mk 6,5-6) Ez a csodálkozás arra indítja Jézust, hogy hivatkozzék Illés és Elizeus korára. A választott nép akkor sem tudta magát érdemessé tenni Isten prófétáinak csodáira; csak pogányok voltak érdemesek azokra. **A názáretiek megsértődtek.** Sértődésük halálos sértődés. Meg akarják ölni falubeliüket. Már vezetik is, taszigálják a hegy felé, hogy onnan lehajítsák. Csak menet közben higgadnak le. **Talán a várható államhatalmi felelősségre vonás következtében is.** Aztán futni engedik Jézust. Jézus korholta ugyanebben a hangnemben Galilea többi falvait is; Izrael népének fölibe helyezte a pogányokat. Azok nem akarták megölni Őt e korholásokért. **Miért más a korholás**

reakciója Názáretben? Az előzményekben leli a magyarázatát. Közelebbről érezték magukat érdekelve Jézus ígéretesnek indult pályájában, mint Galilea többi városai, falvai. Amikor működése nekik nemtetsző irányt vett, hatni akartak rá, és ez nem járt eredménnyel. Az Izajással kapcsolatban mondottakat fellengzősnek érezték. Így láthatták: nem fogja meggyógyítani tudni népét a legnagyobbnak érzett betegségből, nem fogja tudni kimenteni népét a pogányok fogságából; sőt a maga sorsának sem kovácsa: szorul a hurok a nyaka körül. Rokonai veszedelmére is. **Nincs joga csúfolni őket annak, aki maga is súlyosan beteg.** Korholó prófétai szavára nem a metanoia a feleletük, nem is e szavaknak metanoia nélküli elviselése, hanem "elteltek haraggal". (Lk 4,28) Ennek a dühnek - úgy tetszik - ebben a galileai átlagtól eltérő érdekeltségben rejlik a magyarázata. Útközben lehiggadnak, Jézus nem csodával menti meg életét a názáretiektől (93e num).

e) Menj Judeába!

Egy fél év múltán, Szíria után, a nyár utolsó heteiben, a sátoros ünnepek előtt alighanem újból Názáretben találjuk Őt. Galileában jár, és "testvérei" szólnak Hozzá. (Jn 7,1.3) Semmi utalás arra, hogy e "testvérek" újra megkeresték volna Őt. **Otthon járhatott.**

Az a hang, amelyet rokonai megütnek Vele szemben, egyenes folytatása a korábbi "Orvos gyógyítsd meg magadat!" hangnak. Türelmetlenek Vele szemben. Szeretnének már látni valamit. **Ennyi idő elmúlt baj nélkül, újra reménykedhetnek:** Hátha mégis csak megvalósulhatnak álmaik! "Menj el innen és térj Judeába, hogy tanítványaid is lássák dolgaid, amelyeket cselekszel. Hiszen senki sem cselekszik titkon, aki ismertté akar válni. Ha ilyeneket cselekszel, mutasd meg magadat a világnak". (Jn 7,3-4) Rokonai tudatosíthatták magukban az elmúlt hónapok viszonylagos csendjét, rokonuk halogató ódzkodását a Jeruzsálembe menéstől. (Jn 7,5) Ebből is arra következtethetünk, hogy a Szíriát követő hónapok magányában Jézus Názáretbe is ellátogathatott. Egymagában? Tanítványainak is "szabadságot" adva egy kis időre?

A rokonoknak nem tetszik ez a megtorpanás. Számukra Judea lenne a "világ", a széles nyilvánosság, a messiási tennivaló méltó területe. Ott van a zsidóság tömege és ereje. **Mi ez a csendesség és rejtettség, ha Izajás szavai Benned tejesednek?** - mondhatják Neki. Ha az vagy, akinek mondd magad, akkor ezt meg kell tudniuk a judeaiaknak is, a jeruzsálemieknek is. Mi már lemondunk volna a felette kockázatosnak bizonyuló pályád számunkra mutatkozzható előnyeiről-reményeiről, Te nem akartad abbahagyni! És most megtorpansz?

Jézus nem állhat kötélnek most sem. **Akkor nem hagyhatta abba küldetését, most nem rohanhat botorul a halálba.** Megy Ő majd Judeába, de úgy, hogy legyen ideje, lehetősége elmondani ott is az Örömhírt. Amit rokonai akarnak, az számára egyenlő a gyors halállal és az Örömhír el nem mondhatásával. (Jn 7,6-10)

Az utolsó napokban Jézus rokonait a Galilea felé menekülők között találhatjuk. Ennél pozitívabb tartalommal **egy asszonynak jut szerep az utolsó napok történéseiben:** A menekülők között levő Jakabnak az anyja, Mária, alighanem a Szűzanya unokahúga, végignézi Jézus keresztre feszítését, (Mk 15,40; Mt 27,56) eltemetését, (Mk 15,47; Mt 27,61) illatszerekkel felszerelve kimegy vasárnap hajnalban Mária Magdolnával együtt a sírhoz, (Mk 16,1; Mt 28,1) s hírt ad az ott tapasztaltakról az apostoloknak. (Lk 24,10)

Jézusnak a keresztről a Szűzanyához és Jánoshoz intézett szavai elindítják a maga rokonait a tanítványok felé. A Szűz és János között egy nem biológiai anyaság-fiúság kapcsolat létesül. (Jn 19,26-7) Ennek erejében a mennybemenetel után a Tizenkettővel együtt a felső teremben ott van Mária, és nemcsak ő, hanem Jézus "testvérei" - tehát rokonai is. (Csel 1,14)

Mindezek folytatásaként a későbbiek során majd megtisztelő osztályrész jut az Egyház életében az "Úr testvéreinek". (1Kor 9,5)

A rokonok megpróbálták csatlakoztatni magukhoz Jézust. Bennük is az élt, ami honfitársaikban. A rokoni kapcsolat erejében erőteljesebben óhajtották érvényesíteni elgondolásaikat Ellenében. Jézus nagyon kemény hangon tudta csak leszoktatni őket erről a szándékukról. Ez a kemény hang azonban megszülte gyümölcsét. Tudatukat átalakítva végül is az "Úr testvérei" csatlakoztak Jézushoz.

109. KIK VOLTAK A TANÍTVÁNYOK?

a) Az utánamenők

Láttuk, hogy a Messiás szótárában "tanítvánnyá lenni" egyet jelent a hittel (47c num), melynek alapvető megnyilvánulási formái: az állásfoglalás Mellette, az Ő megvallása, befogadása, utána menni Neki, követni Őt, s parancsainak megtartani akarásában elvállalni a teljes elkötelezettséget. A "hűség"tartalmú hit krisztusi alapállása egy ezzel a "tanítvány"-sággal. **Aki vállalja Jézust és az Ő ügyét, aki vállalja az Isten Országát - az a tanítvány** (77ab num).

A negyedik evangélista előadása szerint Jézus **tanítványt gyűjtő munkája a Jordán vizénél indult el a pusztai kísértést követően.** Méghozzá abban a nagyon szemléletes formában, hogy András és János otthagyták a Keresztelőt, és "követték Jézust", aki elsétált előttük. Ebből a sétálónak-utánamenésből, sétálót-követésből születik meg az, hogy Jézus hátrafordul és megszólítja azokat, akik mennek az út porában és az Ő lábainak nyomában. Évet, hónapot, napot nem jegyzett fel János, de feljegyezte, hogy délután négy órakor történt. Több mint fél évszázad távolában is emlékezik még rá, és érdemesnek tartja lejegyezni. Ekkor indult el élete afelé, aki Alpha és Omega lett számára. A hátraforduló Jézus megkérdezi, hogy mit akarnak Tőle. Csak azt akarják tudni, hogy hol lakik. Elvezeti őket szállására, és aznap ott maradnak Nála. (Jn 1,35-9) Ez a magatartásuk a Krisztus-követés történelmi egymásutánjainak a prototípusa: a legszószerintibb értelemben vett "követés". Akik majd hűségesen utánamennek, s el nem hagyva követik Őt Zsidóország útjain, azokból fogja kiválasztani az első év vége táján - a Tizenkettőt.

A Jordán-part és Kána között - térbelileg és időbelileg kerül sor további három követésre. A megjelölt téren és időn belül András elűjságolja testvérének, Simonnak, amit megtudtak a Keresztelőtől. Azt, hogy megtalálták a Messiást. A Galilea felé utat venni akaró Jézus Fülöpöt már Maga szólítja fel, hogy "kövesse Őt"; Fülöpöt, aki ugyanúgy betszaidai származású, mint András és Simon. Vélhető tehát, hogy ők hívták fel figyelmét Jézusra. Bertalant már ez a Fülöp "szervezi be" - András Simont-beszervezésének módjára. (Jn 1,40-5) Ez az öt Jézust-követő alighanem részt vesz már a kánai menyegzőn, melynek hatására nemcsak követik Őt, hanem "hisznek" is Jézusban a látott csoda nyomán. (Jn 2,2.11)

A Kánától Kafarnaumig menő úton **jól összeismerkedhetnek Jézus rokonaival**, akikből Jakab és Júdás-Tádé majd tanítványokká is lesznek. Talán az sem kizárt, hogy a buzgó Simon azonos Simonnal, az Úr testvérével. Jakab és Tádé esetében az Újszövetség könyvei állítják ezt az azonosságot, buzgó Simonról azonban nem. A szinoptikusoknál található névsorok viszont Jakab és Tádé esetében sem tüntetik fel a biológiai rokonság tényét.

Márk és Máté **a beköszöntő kafarnaumi nap előtt** tárgyalják a négy tanítvány (Péter, András és a Zebedeus-fiak: Jakab, János) hálóelhagyás-erejű meghívását az emberhalászatra. Lukács viszont csak a kafarnaumi nap **után**, amely napon viszont Jézus Lukács jelentése szerint is Péter házába megy a zsinagógában történtek után. Mikor történhetett e hálót is elhagyó arányú, azaz Jézusért a "munkaviszonyt", a megélhetési forrást is odahagyásra késztető meghívás? Az első találkozás és a kafarnaumi nap között hosszú hónapok teltek el: Kánán, Kafarnaumon, Jeruzsálemen, a Jordán-parti keresztelés után Szikáron, Szamárián keresztül vezet közös útjuk vissza Galileába, Kánán keresztül Kafarnaumba.

János számol be ezekről az eseményekről (88a num); ő azonban **az első találkozástól kezdve teljes kifejllettségben mutatja be Jézus viszonyát tanítványaihoz**. Simont azonnal Kéfásnak nevezi, (Jn 1,42) Bertalannal azonnal közli az Emberfia menynei méltóságát, (Jn 1,51) s Szikárban a kútnál arról beszél tanítványainak, hogy "aratásra küldte már őket". (Jn 4,38) Szemben e meglehetősen fejlett képlettel, a galileai esztendő elején történő és emberhalászatra meghívással befejeződő csodálatos halfogás a négy tanítványt még foglalkozása körében találja. A tanítványok aratószerképére is majd csak a galileai esztendő második felében kerül sor (Mt 9,37-8) a próbaút kapcsán.

A teljes kifejllettség azonban önmagától érthetően nem lehet kezdeti állapot. **Jézus és a tanítványok viszonya ugyanolyan** lélektani törvényszerűségek szerint alakulhatott-fejlődhetett csupán, miként azt az eddigiekben láttuk más rétegek, más személyek esetében is. Valószínűleg Lukács időpontja a legmegbízhatóbb. A négy tanítványnak e hálót elhagyó meghívását Márk is, Máté is a galileai esztendő nyitányaként szerkesztik meg, ahogyan Lukács a názáreti látogatást. Mindhárman - kronológiátlanul. A négy tanítvány az első fél esztendő során egyre több és több időt szánhatott rá a Jézust követésre, s a csodálatos halfogás után munkaviszonyt is elhagyó életformává tették korábbi utánamenéseiket.

Az evangéliumok a Tizenkettő nevén kívül csak Arimateai Józsefet nevezik néven, mint tanítványt, (Jn 19,38) s a Tizenkettőből is csak hétnek közlik meghívási körülményeit: János első fejezete említ öt tanítványt, a csodálatos halfogás említi hatodikul a Zebedeus-fia Jakabét, s a vámtól való meghívás Mátéét. A többi öt meghívásának körülményeiről nem tájékoztatnak; ezek nevei a tanítványok Tizenkettővé tevésekor szerepelnek először.

A 12 tanítvány egyéni fejlődését nem rajzolhatjuk meg, mert a továbbiakban Máté, Bertalan s az Úr vagy három testvére semmi egyéni szerepet sem kap. Pétert és Jánost leszámítva a többi öt is csak igen keveset. Péter szerepe bőséges, aki egyébként nemcsak a maga nevében szólal meg. Reakciói ennek folytán a Tizenkettő fejlődését is dokumentálják.

b) Szegények és fiatalok

Kik voltak ezek az emberek? Milyen volt társadalmi helyzetük és mi volt az életkoruk? Az Úr testvérei názáretiek voltak, más négyen Kafarnaumban halászmesterséget űztek - **jó felük**

tehát minden bizonnyal beletartozott a "szegények" társadalmi kategóriájába. Fülöp és Bertalan e halászok barátai voltak, társadalmilag-gazdaságilag alighanem egyívásúak voltak velük. Tamásról és az Iskariótiról semmit sem tudunk; csupán feltételezhetjük, hogy az ő társadalmi-gazdasági helyzetük is beleillhetik ebbe az együttesbe. Máté jómódú volt, de otthagyta ezt a jómódot, azért hogy a Tizenkettő közé tartozhassék.

És az életkoruk? A "másik" Mária, Jakab és József anyja, Alfeus felesége, járta az országutak porát Jézus és fia, vagy talán fia és Jézus nyomában. A Szűzanya ezt nem tette. Mi lehet ennek az oka? Vajon nem az-e, hogy kor-, azaz nemzedékkülönbség volt közöttük? Ha e "másik" Mária nem Józsefnek a rokona, (Jn 19,25) hanem Máriáé, akkor bizonyos, hogy ezzel a névvel nem lehet édestestvére a Szűzanyának. Lehet azonban a Szűz valamelyik édes testvérenek (Kleofás?) a leánya. Láttuk, hogy Jézust negyven év körül levőnek kellett gondolnunk (87a num). Ez esetben a Szűzanya túl van már az ötvenen eseményeink idején. **E "másik" Mária egy nemzedékkal fiatalabb, talán egykorú Jézussal. E feltevések mellett fia, Jakab húsz év körüli fiatalember lehetett.** A tanítványok átlagéletkora e körül mozoghatott.

Kitetszhetik ez abból is, hogy naggyobbára nőtlen állapotban érte őket Jézus hívása, a házasságkötési koron innen. Ez bizonyos abból is, hogyha a tanítványok zöme feleséges ember lett volna, csak akadt volna egy-két feleség is, aki feltűnik az Úr csoportját kísérők sorában. De nem akadt. Anya viszont akadt, nem is egy. Nemcsak a "másik" Mária, hanem a Zebedeus-fiak anyja, Szalome is. (Mt 20,20; Mk 15,40; 16,1) Mindezek alapján úgy gondolhatjuk, hogy **a Tizenkettő átlagéletkora alig haladhatta meg a 18-20 esztendőt.** Köztük és Jézus között egy emberöltő, egy nemzedékbéli korkülönbség lehetett. Az "Úr testvérei" alighanem a Szűz és a nevelő apa testvéreinek unokáiból kerültek ki. Nagybátyjuk lehetett Jézus ezeknek a tanítványaivá lett "testvéreinek".

Szegények voltak és fiatalok, akik "utánamentek" Jézusnak. Péterre, a Zebedeus-fiakra és a másik Jakabra vonatkozóan az Újszövetség könyvei igazolják, hogy ebből az utánamenésből teljes életet lefoglaló elkötelezettség született meg. **Az evangéliumok ennek az elkötelezettségnek kezdeteit, előzményeit** - mondjuk - megszületési folyamatát írják le. Feladatunk éppen ennek a lenyomozása.

c) A királyság helyreállítása

Fejlődésük végpontját világosra rajzolja pünkösdi utáni életük - az Írás és a Hagyomány tükrében. De hogy kik és mik voltak az induláskor, ezt csak kikövetkeztetnünk lehet. Az tudniillik, hogy mi volt a lelkükben, amikor utánamentek Jézusnak. Csak következtethetünk rá, hogy mi volt a lelkükben, amikor elfogadták a meghívást, hogy **miért mentek utána az Ismeretlennek.** Minden bizonnyal mind a tizenkettő egy kicsit másért, mint a többi. De ahogyan anyagi különbségeik ellenére is - Zebedeusnak fizetett halászlegényei voltak, Máténak is maradhatott valami a vám után - "szegények" voltak, úgy egyedi különbségeik ellenére is lehettek közös mozgatóik választásukban. A "Megtaláltuk a Messiást"! és "Jöhet-e valami jó Názáretből?" - ez a két első lejegyzett kezdeti vélekedés. (Jn 1,41.46) E két vélekedés talán jelzi, mi indította őket arra, hogy utánamenjenek. **A jónak várása, azaz a messiásvárás.** A szegények rétege várta leginkább, s e rétegen belül nyilván olyanok követték, akik különösen is várták; jóval inkább, mint rétegük átlaga.

Ez a megállapításunk a János-tanítványok közül jöttekre még inkább érvényes, hiszen ők már annak is a tanítványává szegődtek, aki csupán a Messiás előhírnökének mondotta magát. Kik voltak a János-tanítványok? András és János bizonyosan. De talán Péter, Fülöp és Bertalan is. Mert ugyan mit keresett volna a Betszaidából származó Péter és Fülöp s ez utóbbinak barátja, Bertalan, távol szülőföldjüktől, a judeai Jordán-vidéken? Csak alámerülni mentek oda? Nem tudjuk eldönteni.

Ami az előző numerus alapján állítható Jézus rokonairól, ugyanaz alighanem állítható a rokonokból és nem-rokonokból lett tanítványokra vonatkozóan is. Amikor utánamentek Jézusnak, messiásvárásuknak tartalma aligha lehetett más, mint rétegük, és azontúl népük - messiásvárásáé. **Azt a Messiást várhatták csupán ők is, amelyet népük várt.** Mindez nagyon is nyilvánvaló - későbbi magatartásuk alapján. Többet is kell mondanunk. Az Úrral töltött harmadfél esztendő sem tudta kitörölni tudatukból ezt az utánamenésüket elindító messiásképet. Utolsó kérdésük, melyet forrásaink szerint Jézushoz intéznek, ezt kétségtelenné teszi. Az Olajfák hegyén Jézus véglegesen búcsúzik; utolsó alkalom tehát, hogy még valamire felvilágosítást kaphassanak Tőle. Ily alkalmakkor az ember azt kérdezi meg, ami a legjobban izgatja, amit a legfontosabbnak tart, ami mindeneken túl és innen, ami alapvetően meghatározza érdeklődés- és törekvésvilágát.

Tenger sokat hallottak az évek folyamán az Isten, a Mennyeek, az Atya, a Fiú Országáról...de mi lesz Izraellel? "Uram, vajon ebben az időben állítod-e újra helyre a királyságot Izrael számára?". (Csel 1,6) A mondat állítmányának (αποκαθισθαι = apokathiszthanai) szótári jelentése: "újból a régi viszonyok közé helyezni". **Jézus annyi tanítása sem tudta tehát megváltoztatni bennük az indulási alapszemléletet.** Ezért a régi viszonyok közé helyezésért, ezért a királyságért, ezért az Izraelért mentek annak idején utána Annak, akitől remélték, hogy mindezt el fogja végezni. A három esztendő sok-sok magyarázata és tanítása ellenére is ugyanezt az induláskori reményt várják és kérik számon Tőle: "állítod"! Várják ezt a tevékenységét szívszorongva akkor is, amikor elfele készül már, és soha többé nem lesz alkalma, hogy rohamra vezesse Izrael népét - győztes csatában - a római légiók ellen.

Nemcsak a néptömegek és Jézus gondolkodtak kétfelé. Nemcsak a néptömegek és Jézus között volt meg e kétfelé gondolkodás feszültsége, amely végül is a hályog lehulltakor "Barrabást"-kiáltást eredményezett. **A tanítványok és Jézus ugyanígy kétfelé gondolkodtak a harmadfél esztendő során.** Ennek a látens feszültségnek lesz ugyanúgy következménye a hályog lehullásának órájában - Júdás árulása, Péter tagadása és a kilenc tanítvány eszeveszett menekülése. Ha a "Barrabást"-kiáltás nem is születik meg bennük - ez helyzetük sokszorosan más voltából jól magyarázható. Az első nyilatkozatok és utolsó kérdésük felemlítése **kijelöli a medret,** amely vizsgálódásaink útját megszabja. Fejlődésüket végignyomozni az első nyilatkozatoktól utolsó kérdésfeltevésükig - ez az elkövetkező numerusok feladata.

110. A TIZENKETTŐ

a) Csodálatos halfogás

Mire a csodálatos halfogásra sor kerülhet, addigra már **hónapok Jézus-élménye** van Péter, András, János és talán Jakab mögött is. Közös vándorút a Jordántól Názáreten, Kánán keresztül a Jordán-partig és onnan Szamárián keresztül ismét Kafarnaumig. A kánai csodán kívül talán még a kafarnaumi nagy nap egész élményanyaga is.

Ismerünk csak a tanítványok szűkebb körének szóló csodákat is; Terv szerinti csodák ezek (90b num), amelyek hűségük érését szolgálják. A bárkában levőket félelemmel-csodálkozással töltik el a halak terhe alatt csaknem elmerülő bárkák. Az egész éjszakai eredménytelen munka után ez a bőséges fogás egyértelműen arról beszél számukra, hogy itt természetfeletti erők jöttek mozgásba; az embert ősidők óta mindig félelemmel eltöltő numinózumot érzik a bárkában levő Jézusban. Péter "bűnös férfinak" mondja magát, és Jézust olyannak éli meg, akinek jelenlétével a bűn összeférhetetlen. **Ígéretes megnyilatkozás. Önelégültség helyett büntudat. Ez az ember alkalmasnak látszik a metanoiára: tudata átalakítására és a megfordulásra. Hadvezért látás helyett büntől idegenséget érez meg Jézus személyében.** Ez az ember alkalmasnak látszik a hűségre ahhoz a Jézushoz, aki egyre inkább a Bűn Országának ellenlábasaként fogja megmutatni magát nekik, és akiről tapasztalhatják majd, hogy vonakodik a rómaiak nacionalista ellenlábasává lenni. A bárkajelenet Péter részéről lépés a Kéfás-szerep megszületése felé. (Lk 5,8-9) Péternek nem kell félnie a Messiástól. A Messiás maga mellé fogja emelni őt. Péter is azt fogja tenni, amit a Messiás. Emberhalász lesz belőle.

A kafarnaumi nap bármily szerény, de mégiscsak második hőse - Péter. Az ő házába megy a zsinagógai fellépés után egyszerre híressé vált Názáreti, az ő háza előtt gyűlik össze napszállatra a tömeg, rajta kéri számon másnap reggel a városból elszökött prófétát, ő vezeti a Jézust megkeresni akarókat, ő tolmácsolja Jézusnak az iránta megnyilvánuló érdeklődést, s elsősorban neki mondja az Úr, hogy miért nem maradhat, miért kell továbbmennie, és hogy mi az Ő küldetése: az Ország Örömhírének hirdetése. A kafarnaumi nap sikere, az azt követő Galilea-szélességű tanító és gyógyító körút (Mk 1,39) s mindennek pozitív hangulatbeli következménye a tömegekben (Mk 1,45) - messzemenően **azzal az érzéssel tölthette el Pétert és a többieket is, hogy jól választottak, amikor Jézushoz csatlakoztak.** Jól, mert indulási reményeik választottja, lám, maga mellé tudja állítani Izrael népét; azt a népet, amelyre Jézusnak minden bizonnyal szüksége lesz e népnek a pogányok rabságából (Lk 1,74) kiszabadításakor.

Az első galileai körútnak jelentős lehetett az eredménye a tanítványszerzés szempontjából is. A meggyógyítottak nemegyszer utánamennek a gyógyító Jézusnak. (Mk 10,52) Az evangélisták inkább azokat a jeleneteket örökítik meg, amikor Jézus elleneszegül valaminő okból annak, hogy a meggyógyítottak utánamenjenek. (Mk 5,18-9; Mt 8,19-22) Mire a körút visszahajlik Kafarnaumba, már meglehetősen nagy a számuk. Márk ugyanis így tájékoztat Máté lakomájáról: "A vámosok és bűnösök is sokan odaültek Jézussal és az Ő tanítványaival, mert sokan voltak és követték Őt. " (Mk 2,15)

Kik voltak ezek a "sokak"? Együtt volt-e már ekkor az a Tizenkettő, amelyet majd tanítványainak szélesebb köréből választ ki? Nem tudjuk. Lehet, hogy Jézus tesvérei még a jeruzsálemi út előtt Nála maradtak, s ha időközben Tamás és az Iskarióti is csatlakozott, akkor **Máté meghívásával zárul a majdani Tizenkettő csatlakozásának sora.** Függetlenül attól, hogy együtt van-e már a Tizenkettő, Máté lakomáján lehettek olyanok is, akik jó fél év múltán majd kifordulnak a kafarnaumi zsinagógából és nem járnak többé vele. (Jn 6,66)

b) A hűség első próbája

Akármennyien is, akárkik is vesznek részt Máté lakomáján, lélektanilag más helyzetben vannak már, mint aminőben voltak az első galileai körút befejeztéig. Kafarnaumba visszaérve

ugyanis tudomásul kell venniük, hogy az írástudók istenkáromlónak tartják Mesterüket. Ugyanezek az írástudók Máté lakomáján megmagyarázzák a tanítványoknak, hogy e lakomával Mesterük szembehelyezkedik a Törvénnyel. (Mk 2,16) Saját fülükkel hallgatják a tanítványok, hogyan vonják felelősségre Mesterüket mint olyant, aki eltéríti tanítványait a jámborság, az ősök jámborságának útjáról. (Mk 2,18) **A tanítványoknak tudomásul kell venniük, hogy** az inaszakadtnak mondott szavakkal még csak Jézus lett szemükben törvényszegővé, de **most már őket is törvényszegőknek tekintik**, hiszen ők is tisztátalanná teszik magukat ezzel a társasággal. (Mk 2,16)

E második támadásnak a János-tanítványok által továbbvitt folytatásában pedig már kifejezetten öellenük fordulnak, akik esznek-isznak böjt és imádság helyett - ám Jézussal együtt. A kalásztépéskor viszont már úgy nézik őket, mint akik saját maguktól is teszik a rosszat, hiszen Jézus nem tépi a kalászt. (Mk 2,23-4) **Mind e törvényszegésekbe azért kerültek, mert csatlakoztak a törvényszegő Názáretinek a társaságához.** Az elszáradt kezű ember meggyógyításakor pedig tudatosodhatik bennük az írástudók és Mesterük viszonyának kiéleződése, s alighanem tudomást szereznek arról is, hogy azok megölni is képesek Jézust. (Mk 3,6)

Máté lakomájától kezdve a tanítványoknak már csak e támadások légkörét vállalva van módjuk kitartaniok Mesterük mellett. **Hogyan viselték ezeket a támadásokat? Alighanem meglehetősen passzívan, Jézus mögé húzódva.** Még akkor sem szólalnak meg, amikor kifejezetten őket éri a támadás. Jézus felel akkor is, ha a tanítványokhoz szólnak; akkor is, ha a tanítványok miatt Őt éri támadás.

Ha a rokonok a fenti anyag alapján lemérhették a helyzet éles voltát, s annak a távoli Názáretben élő rokonokra háramló súlyos következményeit, **hogyan ne mérhették volna le azok, akikre a felelősség nem is a biológiai származás közössége, hanem az önként és szabad választással megtett csatlakozásból létrejött közösség alapján, tehát sokkal súlyosabban hárul?! Nem kétséges, hogy le kellett mérniök.** És biztos tény, hogy mindezek ellenére továbbra is Vele maradtak.

Az első galileai körút befejeztéig egy ragyogó és viharfelhő nélküli pályának voltak kísérő bolygói. Annak befejezte után Jézushoz való hűségük új szakaszba lépett: hűségesek maradtak a támadások kereszttüzébe került, sőt az életveszedelemből sodródó Törvénytörőkhöz is. Vállalták a hűséget továbbra is, bár semmi kétségük nem lehetett a tekintetben, hogy **a helyzet mérgesedésével párhuzamosan egyre nagyobb kockázatnak teszik ki magukat.**

Segíthette őket ebben az, hogy a súlyosan feketéllő viharfelhőket újra és újra áttörte számukra a tömegek változatlan, sőt, növekvő rajongásának napsugara: az ország minden részéből sőt az országhatáron túlról, Szíriából jövő tömegek lelkesedése. További lélektani segítséget nyújthatott az is, hogy a Jézus-hallgatás passzívabb jellegű szerepe mellett, a tömegtódulások következtében bizonyos szervezői-rendezői, tehát aktívabb jellegű szerephez is jutottak. Ilyen szerep volt például a hajó készenlétben tartásának feladata, amellyel lehetővé teszik Jézus mozgásait a gyógyításért hozzájuk rohanó tömeg meg-megújuló rohamai között. (Mk 3,7-10)

Minden arra látszik mutatni, hogy **a tanítványokat nem törte le a nép vezetőinek fenyegető magatartása**, hiszen tapasztalták, hogy a tömegek egyre nagyobb számban és egyre nagyobb lendülettel veszik körül a maguk és a tanítványok közös hősét - Jézust.

c) A kiválasztás szempontjai

Ha a galileai esztendő nyár elején kezdődött, s az első kenyérszaporítás közvetlenül megelőzte a második esztendő húsvétját, akkor az eddigi események az első év vége-tájáig tolhatták előre a naptárt. A tanítványgyűjtés megkezdése óta egy esztendő telhetett már el. **Ennyi idő alatt Jézus jól kiismerhette azokat, akik az Ő kedvéért elhagyták otthonukat és foglalkozásukat, és járták Vele együtt az országot.**

A Tizenkettőnek a tanítványok szélesebb köréből való kiemelését nemcsak szokásos szervezési szempontok indokolták. Válasz is volt ez Jézus részéről a farizeusok "halálos" mérvűvé lett elszántságára. Nyilvánvalóvá teszi ezt a kiválasztottak száma. A farizeusok elszántsága ugyanis Jézus számára - a választott nép vezetői részéről - az Őt elvetésnek a tényét jelenti. A vezetők által képviselt Izrael veti el Őt; Izrael a maga tizenkét törzsével. **Azzal, hogy tanítványai közül kiválaszt Jézus tizenkettőt, Ő is elveti e tizenkét törzset, és új Jákobként más tizenkét fiút állít Isten új népe őseiként (31 num).**

Megértették a Tizenkettővé emelt tanítványok ezt a szimbolikát? Aligha kétséges, hogy Jézus megmagyarázta nekik. Akárhogyan is volt, **ez a kiemelés mindenképpen fokozhatta öntudatukat:** az ügy jelentőségébe, a maguk jelentőségébe vetett hitüket.

Minek alapján választhatta Jézus, akiket választott? Mily szempontok alapján választotta ki éppen azt a tizenkettőt? **Minden bizonnyal a feladat határozta meg a kiválasztás szempontjait.** Arra a feladatra választotta ki őket, hogy legyenek Vele, hirdessék az Ország igéjét és gyógyítsanak az Ország elérkeztének bizonyítékaként. (Mk 3,14-5) A lefolyt idő során az erre való alkalmasságukat kellett Jézus számára nyilvánvalóvá tenniük. **Feltehető, hogy a Tizenkettő azok közül került ki, akiknek a lefolyt idő során a legkevesebb "abszenciájuk" volt.** Ez volt ugyanis a mennybemenetel után Péter szempontja is a Kollégium kiegészítésénél: "Szükség azért, hogy azok közül a férfiak közül, akik velünk együtt jártak **minden időben**...azok közül egy az Ő feltámadásának bizonyítója legyen, velünk egyetemben". (Csel 1,21-2) Ez a "minden időben" lehetett az egyik feltétele a választásnak. De csak az egyik.

A feladat második része ugyanis - az Ország igéjének hirdetése, az Ország elérkeztének bizonyítása volt. Az erre való alkalmasságnak nagy súllyal kellett latba esnie. Ami a gyógyítás hatalmát illeti, azt kapták. Az Ország igéjének hirdetése azonban bizonyos tudati átalakulásokat is feltételezett, amely átalakulásban az Isten szereprése egymagában kevés. Föltehetjük tehát, hogy a "minden időben" Vele levők közül **azokat választotta ki, akik jutottak már valamire a metanoia alapvető követelményében:** a gondolkodás és az élet átalakításában.

Milyen fokúvá érhetett bennük az első esztendő végéig a Jézus ügyével való azonosulás? Az erre adható válasz eléggé összetett. Kitartottak mellette a farizeusok egyre élesedő fenyegetései ellenére is; ez arról beszél, hogy ragaszkodásuk kibírta az első komoly teherpróbát. Ez a kitartásuk másfelől azonban még nem dönti el a kérdést, hogy **kitartásukkal a Jézus ügye mellett álltak-e, avagy csak beleolvasták, beleértelmezték Jézus alakjába és ügyébe indulásuk messiásvárási tartalmait.** Kész eredmények alapján - biztosan nem választhatott Jézus. Csupán ígéretes első lépésekre támaszkodhatott.

111. ELSŐ MEGRÁZKÓDTATÁS

a) Kicsoda ez?

Meglehetősen nehéz megrajzolni a galileai esztendőre vonatkozóan a tanítványok tudati átalakulásának képét. Úgy látszik, mintha az Úr nyilvános tanításaiba nemcsak a tömeg, nemcsak a farizeusok-írastudók nem szóltak volna bele, hanem a tanítványok maguk sem. A Hegyi beszédet, az Országról szóló példabeszédeket a szinoptikusok hozzászólások nélkül közlik. Olyan feltétlen volt e Tanító szellemi fölénye, hogy ellenvéleményt, nyíltszíni vitát senki sem akart megkockáztatni? Úgy gondolták a tanítványok, hogy az egyre élesedő helyzetre való tekintettel nekik aztán igazán nem illik nyílt színen ellenvéleményt tartalmazó, avagy akárcsak értetlenséget eláruló kérdést feltenni? Könnyen lehet, hogy a valóságot közelítjük meg, ha igennel felelünk e két kérdőmondatra.

Alátámasztani látszik a másodikat az, hogy **sor kerül a tanítványok megnyilatkozásaira, amikor magukban vannak:** "Mikor pedig egyedül volt, megkérdezték Őt a körülötte levők a Tizenkettővel együtt a példabeszéd felől". (Mk 4,10) Indokolja ezt a megkérdézt, hogy Jézus a kívülállóknak (Mk 4,11) nem magyarázza meg a példabeszédeket; csak akkor fog magyarázatba, amikor "egyedül" van azokkal, akiknek adatott tudni az Ország Titkait. Ezeket nemcsak a Tizenkettő alkotja, hanem a "körülötte levők" is, tehát a tanítványoknak a Tizenkettőn kívüli szélesebb köre.

Mit kérdeztek meg Tőle? Kettőről is tudunk: miért példabeszédben tanít; (Mt 13,10) és mi a magvetőről szóló példabeszéd értelme. (Lk 8,9) Jézus megválaszolja kérdésüket, s válaszában végén meg is kérdezi, hogy megértették-e mindazt, amit mondott. (Mt 13,51) A tanítványok igennel felelnek és Jézus is tanúsítja, hogy ők azok, akiknek országbeli fülük és szemük van, akik ismerhetik az Ország titkait.

Mindebből arra lehetne következtetnünk, hogy a galileai esztendő során megindul övében egy kielégítő arányúnak minősíthető gondolkodás-átalakulási folyamat. De vigyáznunk kell. Ez alkalommal Jézusnak - és az evangélistáknak is - az volt a célja, hogy ellentétezzon: a nem értő kívülállót szembesítse az értő tanítványokkal. **Könnyen lehet, hogy a különböztetésnek lényegi alapja csupán ennyi: hűségük érdemesíti őket a külön magyarázatra.** Látni és hallani akarásukat Jézus külön tanfolyammal jutalmazza.

Könnyen lehet azonban, hogy "értésüket" Jézus csak relatív "értésnek" tekintette: viszonyítva a kívülállók értetlenségéhez. **Márk még nem retusált** - a szerkeztés éveiben egyébként már igen nagy tekintélyű "apostolok" érdekében. Máté és Lukács egy évtizeddel később már igen. Ennek folytán Márk megőrizte Jézus válaszában egészét. S ezen belül azt is, ami nem a relatív, hanem a viszonyítás nélküli értésre vonatkozott: "Nem értitek ezt a példabeszédet? Hogyan fogjátok a többi példabeszédet megérteni?". (Mk 4,13)

Két kérdésük nem sokat, vagy éppenséggel semmit sem árul el arról, mennyire jutott a tudatátalakulás folyamata bennük. Felmerülhet a kérdés: Jézus miért nem kérdezte vissza tőlük a hallottakat? Miért nem tett fel nekik kérdéseket, amelyek tudatosíthatták volna bennük, hogy hol tartanak? Ha az evangélisták erről hallgatása mögött e kérdések fel nem tévése húzódik meg, akkor ennek a ténynek oka alighanem az lehetett, hogy nem volt türelmetlen fejlődésükkel szemben. **Hagyta, hogy belső lélektani törvényszerűségeik erejében érjenek meg bennük a látottak és hallottak.** Majd eljön a kérdésfeltevés ideje is. A második esztendő közepe táján - Fülöp Cezáreában!

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy Jézus halvérően, emóciók nélkül figyelte tudatuk fejlődését. A tengeri vihar alkalmával, amikor ugyancsak "magukban" vannak Jézussal, a bárkában megkapják Mesterüktől az első korholást. Félelmük, tehát hitetlenségük, azaz hitük kicsiny volta miatt (Mk 4,40; Mt 8,23-6; Lk 8,22-5) kapják a korholást. **Kevesellte Jézus az eredményt.** A tenger lecsendesítése után a tanítványok kérdése ("Kicsoda ez?") úgy hangzik, mintha aláhúzná a korholás jogosságát. Kérdésük úgy hangzik, mintha még nem lenne bennük bizonyosság. Félelmük és kérdésük alapján arra lehetne tehát gondolnunk, hogyha Jézus most teszi fel nekik a majd Fülöp Cezáreában feltevésre kerülő kérdést, akkor még egybeesik az "emberek" és a tanítványok felelete. A tanítványok e tengeri vihar idején talán szintén még csak "prófétát" látnak Benne. (Mt 8,27; Mk 4,41; Lk 8,25)

b) Valakik nem járnak Vele többé

A kenyérszaporítás után Jézus "kényszerítette" övéit a bárkába szállásra. (Mk 6,45) **Kényszeríteni csak azt kell, aki nem akar menni magától.** A tanítványok tehát nem akartak menni maguktól. Úgy érezték, hogy nagyon nekik való szituációba kerültek, amikor a férfiak megindultak Mesterük felé, hogy királlyá tegyék. Jézus meg akarta óvni tanítványait valamitől ezzel a kényszerítéssel. Attól, hogy továbbfejlődhessék bennük az induláskor hozott messiáskép. Vagy legalább is attól, hogy tehessenek valamit eme reményeik megvalósulásának érdekében. Még pontosabban attól, hogy találkozhassék a tömegek akarata a tanítványok szándékaival - Jézus szándékain kívül, azzal szöges ellentétben.

A második húsvét előtt vagyunk már, második éve együtt vannak már Vele, s jó pár hónap múlt el a Tizenkettővé tévés óta is. S ez a "kényszerítette" egyértelműen arról árulkodik, hogy **tudatukban a Jézushoz csatlakozás célja tekintetében még nem következett be az átalakulás.** Népük és osztályuk politikai messianizmusra továbbra is meghatározza gondolkodásukat.

Másnap a zsinagógában Jézusnak sikerül Maga ellen fordítani azokat, akik az előző nap még királlyá akarták tenni Őt. A nem Mózes-féle mennyei kenyér rajzával kihúzza lábuk alól azt a hitet, hogy a Názáreti Próféta azt akarja, amit ők akarnak. Mindez nem maradhat hatás nélkül tanítványaira sem. **Ez alkalommal "tanítványok" és "Tizenkettő" megkülönböztetve szerepelnek Jézus rajzában:** "Sokan azért, akik hallották ezeket az Ő tanítványai közül ezt mondták: Kemény beszéd ez, ki hallgathatja Őt?...Ettől fogva sokan visszavonultak tanítványai közül és nem jártak Vele többé. Mondta tehát Jézus a Tizenkettőnek: Vajon ti is el akartok-e menni?". (Jn 6,60.66) A "tanítványok" jelentik tehát a Tizenkettőt és másokat; mindazokat, akik együtt jártak Jézussal. E "másoknak" vagy mindegyike vagy egy része megbotránkozik Jézus tanításán, és nem hisz Benne többé: "Titeket ez megbotránkoztat?...de

vannak némelyek köztetek, akik nem hisznek" (Jn 6,61.64) - mondja Jézus, aki jól tudja, hogy szavai "zúgolódást" váltottak ki tanítványaiból.

A pusztai vacsora után a tömeg erőszakosan akarja érvényesíteni Jézuson a maga elgondolását. Ezt követően Jézus elmond egy beszédet, amely nem hagy bennük kétséget afelől, hogy céljai döntően különböznek az Érte lelkesedők céljaitól. Az eddigi látens kétfelé gondolkodás manifesztté válik. A beszéd hatására nem annyira az alkalmi tömeg, mint a Jézussal együtt járó tanítványok - akik indítói-szervezői lehetnek annak, hogy a tömeg megindul Feléje, s akik bele nem nyugodva a kudarcba másnapra megint csak mellette teremnek a zsinagógában - **felhagynak e reménytelenné és éppen azért értelmetlenné vált kísérgetéssel**. Nem jött létre bennük tudatátalakulás; éppen ezért értelmetlenné és időpocsékolásnak kell tartaniok minden további idő és remény és egyéb befektetést ebbe a Názáreti-féle ügybe.

c) A Tizenkettő marad

A tanítványok megoszlásának e válságos órájában a Tizenkettő kis csapatná hűzódik össze, tömörül egybe a zsinagóga egyik sarkában. Jézusnak módja van a tömeg oszladozó képviselőitől és az elmenőben levő egyéb tanítványoktól elkülönülő Tizenkettőhöz fordulnia. Jézus most már kérdez. Tudni akarja, bennük is megszületett-e a hallottak hatására a megbotránkozás, avagy tart még a hitük; hűségesek-e még Hozzá. **Reményének horgonyát a Tizenkettő a történetek-hallottak ellenére és továbbra is Őbelé veti**. János jelentése harmóniában van a szinoptikusokkal, mert a Tizenkettő náluk is együttmarad Jézussal a kenyérszaporítást követően. A Tizenkettő nem ment el, a hűség nem tört meg bennük.

Ennek miéértjére vonatkozóan azonban János mintha fejlettebb képét rajzolna, mint a szinoptikusok. Míg Jézus a tömeg előtt elmenekülve imádkozik a hegyen, addig a hajóba kényszerített tanítványok eveznek a tavon. Amikor hajnal felé vízen járva Jézus megközelíti őket, "magukban szerfölött álmélkodnak és csodálkoznak". A Jézusban való hit szempontjából **Márk negatívnak látja ezt a csodálkozást**: "nem okultak a kenyereken, mivel a szívük meg volt keményedve". (Mk 6,51-2) Úgy gondolja tehát, hogy a kenyérszaporítás után nem lett volna már helye e csodálkozásnak. Úgy gondolja, hogy a szívük még kemény és be nem fogadó; olyan a szívük, mint azoké, akik a másnapi beszédet keménynek fogják majd tartani. (Jn 6,60)

E márki jelentéssel harmóniában van Máté kiegészítése: **Péter is szeretne vízen járni, s elmerülése azt revelálja, hogy nála is baj van a keménység tekintetében**. Kétkedik, kicsiny a hite Jézus hatalmában. (Mt 14,31) Máté az Úr ajkára adja a Márknál az evangélista ajkán található kritikát a tanítványok hitéről; de javított kiadásban. A negatív képhez ugyanis hozzárak egy pozitív befejezést. Miután Jézus és Péter beszáll a hajóba, a szél eláll; az ottlevők összegzik magukban a látottak eredményeit. Leborulnak előtte ezekkel a szavakkal: "Bizony, Isten Fia vagy!". (Mt 14,33)

A szinoptikusoknál ez a tanítványok első megnyilatkozása abban a tárgyban, amely a csatlakozás első pillanatától kezdve izgatta őket, s amely hangosan is megfogalmazódott bennük a viharlecsendesítés alkalmával: "Kicsoda ez?" A vizenjárás csodája most megadja a lökést ahhoz, hogy felelni is tudjanak immár kérdéseikre. És felelik azt, amit idáig csak az idegbetegek tudtak Jézusról, (Mk 3,11) s amit Jézus csak fokozatosan akart világossá tenni népe és így tanítványai számára is. **A csak a tanítványok számára tett csodákkal** - halfogás,

viharlecsendesítés, vízenjárás - **éppen azt szándékolja, hogy tanítványaiban ez a felelet minél előbb megérjen.** Máté jelentése szerint az evezés éjszakáján ez a bizonyosság megszületett a Tizenkettőben.

János a másnapi zsinagógai megkérdezés alkalmával még fejlettebbnek rajzolja a Tizenkettő hitét: "Mi elhittük és megismertük, hogy Te vagy a Messiás, az élő Isten Fia". (Jn 6,69) Egyenes út vezet idáig a halfogás "Menj ki innen!" szavától kezdve a tengerlecsendesítés "Kicsoda ez?" kérdésén keresztül. Másfelől pedig utat mutat e vallomás a Fülöp-Cezárea-beli még teljesebb hitről tanúskodó nyilatkozat felé.

d) Miért maradtak hűségesek?

A vallomás után is kérdéses, hogy átalakult-e a Jézus mellett megmaradó Tizenkettőnek a tudata - nem Jézus személyének kivoltát, hanem programjának elfogadását illetően. A fentiek ugyanis csak az elsőt teszik nyilvánvalóvá. **Kérdéses marad viszont továbbra is, hogy a zsinagógai beszéd létrehozta-e bennük** annak elfogadását, hogy Jézus nem új Mózes, és éppen ezért az Ő kenyere más, mint Mózesé. Kérdéses, mert Péter válaszolhatott volna - mondjuk - így is: "Miért akarnánk elmenni? Mi nem akarjuk, hogy nemzeti király légy. Nem politikai megszabadítást várunk Tőled. Mi Isten Országá Királyának akarunk Téged, nem várunk evilági országot Tőled. Éppen ezért mi nem a biológiai életet tápláló kenyérért, hanem az isteni életet tápláló kenyérért akarunk fáradozni. "

Úgy tetszik, hogy a János lejegyezte péteri válaszban ennél jóval kevesebb van. Csak ennyi van benne: Nincs máshoz mennünk, hiszen Te vagy a Messiás. A Te tanításod adja az örök életet, hiszen Te vagy az Isten Fia. (Jn 6,69) Személyének számukra már igazolt volta hat rájuk abban az irányban, hogy a kenyérről mondott tanítást nem utasítják el, és nem hagyják el Jézust e megrázkódtatás alkalmával. A tanítványok végig megmaradó politikai messianizmusát alapul véve - a péteri nyilatkozat aligha jelent többet, mint ennyit: Nem megyünk el, e számunkra is meghökkentő tanítás dacára sem. **Nem megyünk el, hiszen tudjuk, hogy Te vagy a Messiás, azaz Izrael Királya.** A személyhez ragaszkodásuk ad erőt nekik annak elviselésére is, hogy Jézus nem nyújtja a mózesi kenyér ígértét.

A Tizenkettőben folyik tovább a kettős könyvelés. A pusztai menekülés, a mózesi szerepkör visszautasítása **ellenére is** reménykednek abban, amitől Jézus elmenekült, és amiből őket kimenni kényszerítette. A Tizenkettő éppen e személyi ragaszkodás következtében jóval később fog csak rájönni arra, amit a zsinagógából kiforduló tanítványok már most és itt, Kafarnaumban megértettek. Csak a letartóztatás éjszakáját követő órákban a Galilea felé vezető országutakon fog bekövetkezni bennük ez a "megértés" (115a num).

Későbbi megnyilatkozásaik kétségtelenné teszik majd, hogy személyi kötődésük nem tette lehetővé számukra, hogy szóbaálljanak azzal a remény-összetöréssel, amit a zsidó messianizmus számára jelentett Jézusnak ez a "Nem vagyok új Mózes"beszéde. **E személyi kötődés erejében rendületlenül hitték tovább,** hogy valamiképpen mégiscsak az új Mózessel állnak szemben. S a hátralévő egy esztendő során majd hevesen és makacsul tiltakoznak Jézus minden olyan megnyilatkozása ellen, amely e hitüket, reményüket meg akarja zavarni.

Kerek perec - Jézus alighanem sohasem mondta meg a Tizenkettőnek, hogy Izrael számára a királyság helyreállításából a Maga részéről sem idén, sem jövőre, sem

azután...nem lesz semmi. Csak mondta, tanította nekik, hogy miféle Országot akar, mik annak a törvényei, és kiigazította helytelen elképzeléseiket. Rábízta az időre, hogy mindezek szembesüljenek a tanítványok tudatában élő messiásvárési tartalmakkal. Amit az Olajfák hegyén a búcsúzáskor mondott a tanítványok utolsó kérdésére (Csel 1,7) abból talán még azt is kikövetkeztethetjük, hogy **nem is remélte, hogy övéi elkészülnek a mennybemenetelig a nagy következtetéssel:** ha ilyen ez az Általad hozott Isten Ország, akkor ebbe nem fér bele a királyság helyreállítása. Ennek a következtetésnek a bennük való létrejövését a Messiás alighanem rábízta a Lélekre, aki majd ezt is elvégzi bennük.

e) Értetlenségük

E várni tudás és várni akarás ellenére is olykor-olykor elhatalmasodik Jézuson az elégedetlenség. Lassúnak látja a Tizenkettő haladását, tudati fejlődését. A kafarnaumi tanítványoszlást követően Márk és nyomában Máté elég nagy arányokban számol be erről az elégedetlenségről. Ennek fényénél **a magvetőről szóló példabeszéd megmagyarázásakor mondtak nagyon is előlegezeteknek látszanak;** inkább a tanítványok ígét meghallási készségét dicséri, mintsem tudatuk átalakulását.

A rituális tisztaság eszméi túlságosan is mély nyomokat hagytak tudatukban ahhoz, hogy világos lehetett volna számukra a higiénia és az Isten előtti tisztaság éles, jézusi megkülönböztetése: ami bemegy a szájon, az nem teheti tisztátalanná Isten előtt az embert. A tanítványok a példabeszéd magyarázatát kérik; Máténál: Péter kéri. Úgy gondolják, hogy Jézus fenti tétele csak "példabeszéd" lehet. Azaz **lehetetlen számukra, hogy Jézus a farizeusok által képviselt egész rituális tisztaságtörvényt lesöpörje az asztalról.** Fejtse ki tehát Jézus e "példabeszédet", akkor majd megértik, hogyan is viszonylik Jézus szemlélete a farizeusi törvényt magyarázathoz.

Figyelemre méltó, hogy eddigelé a tanítványok sohasem hívták fel Jézus figyelmét a farizeusok részéről az Őt és őket fenyegető veszedelmekre. Ez alkalommal azonban igen: "Tudod-e, hogy a farizeusok szavad hallatára megbotránkoztak?". (Mt 15,12) Alighanem azért születik meg itt és most e figyelmeztetés, mert **a fenti jézusi tételen a tanítványok is megbotránkoztak.** Sokallták és túlságosan erősnek gondolták ezt a lesöprést. Az évtizedekkel későbbi jeruzsálemi zsinat is sokallja ezt a jézusi rendcsinálást. (Csel 15,28-9) De Jézus nem módosít a Maga tételén, helyette vakoknak és vakok vezetőinek mondja a farizeusokat, akikkel nincs mit kezdenie. A Tizenkettőt ez egyáltalán nem nyugtatja meg.

Sőt, éppen most áll elő Péter - második akcióként - a "példabeszéd" megmagyarázásának kérelmével. A meglehetősen ingerült válaszból alighanem joggal következtethetjük, hogy **Jézus előtt világos, miért hívják fel figyelmét a "farizeusok" megbotránkozására.** A maguk megbotránkozása miatt. "Hát ti is ennyire értetlenek vagytok, nem értitek..." (Mk 7,18; Mt 15,16-7) - ezzel a bevezetéssel akarja kitisztázni számukra, hogy nem példabeszédet hanem tételt mondott: A mosatlan étel, a mosdatlan kéz - nem teszi szennyessé az embert Isten előtt; csak a bűn teszi azzá.

A galileai esztendő az írástudók vonatkozásában azzal zárul, hogy Jézus számára teljességgel értelmetlennek tetszik igazolni előttük Önmagát... mivel azok egyszerűen nem akarnak látni. A frontokat végleg áthidalhatatlanná tevő és igen éles rituális vita után hajóra száll, hogy átkeljen Fülöp országába. A vita következtében - a tanítványok elfelejtene kenyeret vásárolni az útra. Ily előzmények mellett mondja Jézus a hajón övéinek, hogy vigyázzanak és

óvakodjanak a farizeusok, a szadduceusok s a heródiánusok kovászátl. (Mk 8,11-5; Mt 16,1-6Mt 15,16-7) Azok szemrehányásnak, dorgálásnak érezhetik Jézus szavait, és védekeznek. Nem szolgáltattak okot e dorgálásra; és igazolják ezt azzal, hogy semmiféle kenyér sincsen náluk, elfelejtettek bevásárolni. Alaptalan tehát Jézus dorgálása, nem vásároltak kenyeret sem a farizeusoktól, sem a szadduceusoktól, sem a heródiánusoktól. **Ezt a megnyilatkozást követi Jézus legélesebb tanítványdorgálása, melynek talán nem is találjuk párját a harmadfél esztendő alatt.**

f) Jézus elégedetlensége

Korholásában utal kenyérszaporításaira. Hát kenyérre van-e gondja Neki? Gond lehet-e számára a kenyér, amikor öt kenyérből ötezer, hét kenyérből négyezer embert vendéglített meg, s utána megmaradt tizenkét, ill. hét kosár kenyérhulladék? Már elfelejtették? Nem emlékeznek rá? Hogyan gondolhatják, hogy az éppen most lefolyt összezsapás után azzal volna elfoglalva, hogy mit esznek majd a túlsó parton? **És záporozza reájuk mindazt, amit Országról szóló példabeszédek kapcsán a kívülállókrol mondott.** Reájuk idézi Izajást, mint akkor a kívülállókra. Most a tanítványok azok, akiknek szemük van, de nem látnak; fülük van, de nem hallanak. (Mk 8,18) Hiányzanak bennük az Ország érzékszervei, értelmük alkalmatlan az Országra, és még mindig nem született meg bennük e kettős csonkaság következtében az Országba való beléphetés elengedhetetlen feltétele: a hit. (Mt 16,8) Ezzel a megjegyzéssel hitüknek kicsiny és elégtelen voltát bizonyítják: nem gondolkodnak az Ország problematikájában. Hogyan tudnának az Ország szerint cselekedni? **A legélesebb támadást éppen e nem gondolkodás címén kapják:** "Még mindig nem gondolkodtok; még mindig nem értitek; még mindig megkéményedett a szívetek... hát még mindig nem értitek?", (Mk 8,17-21) ill. "Még mindig nem gondolkodtok...hogyan nem értitek?...akkor megértették...". (Mt 16,9.12)

Fölmerül a kérdés, nem volt-e túlságosan feszült idegállapotban Jézus. A tanítványok hogyan mérhették volna fel a csődöt, ami Jézus lelkét feszítette? Hogyan mérhették volna fel a vita hatását, amely talán az utolsó lökést adja Jézusnak, hogy lezárja és végét szakassza az eredménytelenné lett galileai munkának és Szíria felé vegye útját - végzetes tartalmú lépések kiemelésére és elhatározására? **Ők változatlanul láthatták Mesterük népszerűségének növekedését. Hogyan lehettek volna tele Jézus gondjával?**

Különben is mindössze arról volt szó, hogy nem értettek meg egy metaforát; egy átvitt értelemben használt szót eredeti értelmé szerint értettek. Mondott volna "kovász" helyett "tanítást" - és nem értették volna félre. **Miért nem nevette el magát Jézus ezen a nyelvi félreértésen, amely örök forrása a tréfának?** Úgy látszik, az össz-előzmények után megengedhetetlennek érzett ekkora süketiséget az Ország gondjaival és tartalmaival szemben. Megengedhetetlennek érezte a nyelvérzékhiány ekkora fokát az Ország nyelvében. A tanítványok nem először hallották Jézustól a "kovász" szót országbeli értelemben. (Mt 13,33; Lk 13,21; 12,1)

Forrásaink szerint a galileai esztendő során a tanítványok nem szálltak vitába Jézussal, de ezt nem könyvelhetjük el pozitívumként. Nem, mert **a tanítványoknak szinte csak a nemértésük, ill. a magyarázat kérésük került feljegyzésre.** Szinte csak!

Lukács ugyanis feljegyezt két esetet, amely módosítja a fenti képet. Az első: Megkéri Jézust, hogy tanítsa őket imádkozni, hivatkozva arra, hogy a Keresztelő is tanította imádkozni a maga

tanítványait. (Lk 11,1) Talán a volt János-tanítványok fogalmazzák meg a kérdést. Jézus egy újabb nagyarányú tudatátalakító tanításra használja fel kérésüket. Elmondja nekik a Miatyánkot. A tanítványok részéről ez a kérés aligha volt olyan célú, mint amilyenre Jézus azt felhasználta. Valami hiányérzetük lehetett: **annyi vallásosság-erényt söpört már le Jézus az asztalról**, hogy - úgy gondolták - **jó lenne kapniok valami helyettesítőt, valami imádkozási gyakorlatot**. Azt kapták, amit kértek? Imádság formájában összefoglalta a Maga tanítását. Azt, amiben egyébként is bőven volt részük.

A másik kivétel - egy péteri kérdés: "Nekiünk mondod ezt csupán, vagy mindenkinek?" (Lk 12,41) Ez a galileai esztendő egyetlen tanbeli kérdése a tanítványok részéről. De ez sem az Ország valamelyik törvényének-tanításának tartalmát teszi kérdésbe, hanem a tartalmakhoz hozzá nem szólva csupán a tartalmaknak az Isten népe egész egyetemére, avagy csak vezetőire vonatkozó érvényességét érdeklödi meg (56e num). Nehéz lenne megmagyarázni, miért ez volt a tanítványok egyetlen, ill. legjelentősebbnek, mert feljegyzésre méltatott problémája egy álló esztendő során. Arra is lehet talán gondolnunk, hogy **a szerkesztés időpontjában középponti fontosságú problémaként élt a vezetők felelősségének a kérdése**. Könnyen lehet, hogy inkább ez őrizte meg számunkra ezt az egyetlen konkrét tanbeli kérdést, sem mint az abban szereplő problémának annak idején való fontossága.

g) Galileai mérleg

Jézus kiválasztott tanítványai sorából Tizenkettőt. Láttuk - Személyéhez ragaszkodásuk alapján, a tornyosuló viharfelhőktől sem megrendülő Mellettemaradásuk alapján. A Keresztelőtől származó értesülések Személyének kivoltát illetően lassan belső meggyőződésé érnek bennük; e tekintetben jól látható az út, a Fülöp-Cezárea felé vivő folyamat. **A Benne felismert Messiás feladatát illetően azonban semmi látható nyoma sincs annak, hogy lényegében átalakult volna bennük a Mellé állásukat elindító messiáskép.**

Jézus szelíden beléjük akarta plántálni azt, aminek jött. Nem tartotta célravezetőnek, hogy kemény kézzel kigyomlálja belőlük azt, aminek nem jött, de amit vártak övéi Tőle. Minden arra látszik mutatni, hogy **a tanítványoknak nem válik belső problémájává a Hegyi beszéd gondolatvilága**. Sőt még az írástudók által nagyon komolyan észlelt és lemerített eltérés a hagyományostól, azaz a törvénybeteljesítésnek a vallási obszervanciákat áthúzó újdonsága sem vágódik eléggé élesen tudatukba. Mintha az ebből adódó nagyon komoly veszélyek sem lennének képesek létrehozni bennük a Jézustól oly élesre rajzolt különbség tudatosulását.

Ennyi viszonylagos süketségnek aligha lehetett más oka, mint az, hogy tudatukat annyira betöltötte mindaz, amit Jézustól vártak, s a csodadoktoron kelt tömeglelkesezés annyira reménynyel töltötte el őket a tudatukban gondosan ápolt indulási tartalmaknak megvalósulhatását illetően, hogy mind az Ország új törvényei, mind a régi obszervanciák és az új szabadság ütközése - amolyan **másodlagos és merőben "vallási" ügynek tetszhetett számukra**. Másodlagosnak, amelyek vannak, vannak, ... de eltörpülnek jelentőségében a készülő, a remélt lényeg mellett.

Nagyon keménynek tetszik talán, de mégis ki kell mondanunk: minden arra látszik mutatni, hogy **a Messiás programja ellenére is hűségesek voltak a Messiáshoz**. Mesterük mondhatott, amit akart; de tanításával nem volt képes "összezavarni" azt, amit gondoltak Mesterük küldetésének tartalmáról, a messiási programról.

Keménynek tetsző kijelentésünket az elkövetkező történések eléggé egyértelműen igazolják.

112. MAGUKBAN JÉZUSSAL

a) Kölcsönös vallomás

Szíriában csak a Tizenkettő van Vele. A Szíria utáni hónapokban is elsődlegesen csak a Tizenkettővel foglalkozik. Ennek folytán az evangélisták figyelme Szíriától kezdve Jeruzsálemig a tanítványokra összpontosul.

Szíriából hazafelé jöve Fülöp-Cezárea vidékén Jézus elérkezettnek látja az időt, hogy feltegye a Tizenkettőnek a galileai esztendő vizsgakérdését: Kinek tartják Őt tanítványai? A Fülöp-Cezárea-i válasz igazolja, hogy a halfogás-viharlecsendesítés-vízenjárás csodái nem veszték kárba, **az együtt töltött másfél esztendő nem múlt el eredménytelenül.** A mértéktartóbb márkai szöveg is hozza a tömegek vélekedésével szembenálló tanítványi vallomást: "Te vagy a Messiás", amellyel lényegében azonosul a lukácsi: "Az Isten ama Messiása". Máté ezt megtoldja a nála már a vízenjárás után is elhangzó "az élő Isten Fia" kitétellel. (Mk 8,29; Lk 9,20; Mt 16,16)

Fél éve történhetett, hogy Tizenkettővé tette őket, Isten új népének patriarcháivá. S most az egyiküket, Jóna fiát, Simont - "Sziklának" keresztelve megemeli közöttük. Ahogyan nem maradhatott rejtve előttük fél éve a tizenkettes szám szimbolikus jelentősége, úgy ez alkalommal sem az elhangzó "Kéfás" név rokonhangzása a "Kaifás" névvel (31 num). Ahogyan akkor a Tizenkettő kiválasztása a régi tizenkettőnek elvetését szimbolizálta, úgy **a Kéfás névadás alighanem Kaifásnak, a régi tizenkettő mai fejének elvetését is akarta mondani.** Tudatában voltak-e ennek abban a pillanatban, nem lehet megmondani. De a névadással Jézus mindenképpen új Áront kreált, akinek az idők végezetéig kell képviselnie Isten új választott népét, amelynek egyébként az idők végezetéig és túl azon Ő Maga a törvényadó Mózes. **Jézus nagyra értékeli Péter vallomását;** s annak magyarázatát, hogy a vallomás megszülethetett - Péternek a Mennyei Atyával való bensőséges kapcsolatában látja. (Mt 16,17-9)

Jézus és a Tizenkettő kapcsolatában fordulópontot jelöl Fülöp-Cezárea. **Jézus is most vallja meg először előttük félreérthetetlen határozottsággal, hogy Ő a Messiás.** A jézusi vallomás olyan titkot bízott rá övéire, amelyet a tanítványok egyelőre nem terjeszthetnek tovább. (Mk 8,30; Mt 16,20; Lk 9,21; Mt 16,20; Lk 9,21,20; Mt 16,16)

E megújuló hallgatási parancsnak oka azonos a régi hallgatási parancsok indokával (90b num). Nem juthat akárkinek tudomására az, amit a Mennyei Atya kijelentett nekik, s amit most teljes bizonyossággal megtudtak Tőle. Alapos átnevelés nélkül ez a tudás káros következményeket hoz létre; megmutatta ezt a betszaidai pusztai vacsora vége.

b) A szenvedés-bejelentés visszautasítása

A Fülöp-Cezárea-i vallomást a szinoptikusok mindegyikénél közvetlenül **követi - a szenvedés-bejelentés.** Ez az egymásutániség következményességet, szükségképpeniséget rejt magában. A Tizenkettő nevelése szempontjából szükséges, hogy a messiásvolt kinyilvánítását

azonnal kövesse a Messiás szenvedéséről szóló tanítás. A hallgatási parancs és a szenvedés-bejelentés oly szorosan egybetartozik, hogy Lukács egyetlen mondaton belül köti a kettőt. (Lk 9,21-2) Ez a kötés Jézus részéről ennyit jelent: Messiás vagyok, tehát szenvednem kell. Végző soron: Messiás vagyok, de nem olyan, mint amilyenre ti gondoltok. Akármilyen erővel hangzott is el Jézus ajkáról a szükségképpeniség ígéje, a "kell" (26a num) - **a tanítványok képtelenek voltak szóba állni ezzel a Messiás-képpel.** Hallatlanra venniük azonban még kevésbé lehetett. Amikor e Messiás-kép elvi alapjait rajzolta számukra az Ország törvénybeteljesítései során - akkor még lehetett hallatlanra venniük, alighanem ugyanazon szemlélet következtében, amelyről a farizeusokkal kapcsolatban már említést tettünk (99a num).

A Hegyi beszéd, a próbaútra küldés előtt adott tanítás nem vágott annyira húsukba, mint ez a bejelentés. Nem érezték azok mondanivalóit személyhez kötötteknek; sem Jézus, sem a maguk személyéhez. Bár **van kánonon kívüli adalékunk rá, hogy nem maradt reakció nélkül a próbaút előtt adott jézusi tanítás sem.** A második század első feléből reánk maradt homiliának még rendelkezésére állt erről egy jelentés: "Mert ezt mondja az Úr: Olyanok lesztek, mint bárányok a farkasok között. **De Péter válaszolva ezt mondja Neki: És ha a farkasok széttépik a bárányokat?...**" (2Kel 5,2-3). Hiányt pótol ez a szöveg. Bizonyossága szerint a galileai esztendő során is támadt a jézusi törvénybeteljesítésnek reakciója a Tizenkettő részéről. E reakció hevessége azonban elmarad a Fülöp-Cezárea-i reakció hevessége mögött. A szenvedés-bejelentés súlyosabban érinti őket. Hogy ők veszélybe kerülhetnek - ezzel még szóba tudnak állni. A Messiással kapcsolatban azonban ez teljességgel érthetetlen számukra. **A szenvedés-bejelentés reményeik megtestesítőjének elbukását jelenti számukra.** Sőt, az el nem bukhatónak az elbukását jelenti. Teljes fogalmi ellentmondást, abszurdumot.

Péter "magához vonja" és "dorgálja" Jézust. A jelenet úgy képzelhető el, hogy Péter belekarolva az Úrba félrevonja Őt, és kezdi magyarázni Neki, micsoda képtelenséget mondott. Magyarázó szavaiból világos, hogy jól tudja: Jézus saját sorsának kovácsa. "Könyörülj meg magadon, Uram!" Nincs kétsége, hogy Jézus tudatosan és akartan választja azt, amit bejelentett nekik. Tudja, hogy van mód változtatni rajta, csak Jézusnak akarnia kell ezt. Péter megpróbálja rábeszélni. Ezért a szemrehányó dorgálás, a belekarolás és a félrevonás és a négy szemközti feddő-dorgáló-megszidó-jellegű rábeszélés: "Ne történjék meg ez Vele!". (Mt 16,22; Mk 8,32)

c) Jézus Sátán-fogalma

A siker érdekében Péter elkülöníti az Urat a Tizenegytől, előresétál Vele, hogy a bizalmas kettős lélektani hatásait kihasználhassa. Teheti ezt Péter, hiszen éppen most jelentette ki neki Jézus, hogy őreá, Péterre akarja ráépíteni ügyét, és átadja neki országa kulcsait. Jézus kivonja magát ebből a bizalmas kettősből. Megfordul, bevárja a tizenegyet, és mindnyájuk jelenlétében hallgattatja el Pétert. Képtelen módon: "Menj előlem, Sátán!". (Mt 16,23; Mk 8,33) **Mi a tartalma Jézus Sátán-fogalmának, ha egyszer a jó szándékú péteri rábeszélés beletartozik abba?** Szavainak folytatása megmagyarázza e Sátán-fogalmat: "Botrány vagy számomra!".

Láttuk, hogy a botrány olyan magatartás, amely valaki számára indítékul szolgálhat arra, hogy otthagyja az Ország ügyét (64a num). A szíriai csönd éppen arra kellett Jézusnak, hogy elkészülhessen magában a küldetés második felének vállalására. Nyilván beleremegett a lelke, amíg elkészült vele. Biztos, hogy **nem belső emóciók nélkül közölte övével az**

előrejelentést a Maga már nem is olyan távoli - egy év sincs már odáig! - **evilági megcsúfoltatásáról**. S most jön a csupa szív, csupa lelkesedés Péter, s a legszemélyesebb baráti-férfi hangon mondja el neki, hogy ezt mindenképpen el kell kerülnie.

Meg kell értenünk a Sátánt emlegető Jézust. Nagy magányosként jár népe között. Tulajdonába jön, s övéi nem fogadják be. Nem fogadhatják be, hiszen észre sem veszik azt, ami a küldetése. Kell csodadoktornak, és megütköznek körülötte a nézetek a tekintetben, hogy Ő-e az, akinek el kell végeznie valami tökéletesen mást, mint aminek az elvégzésére jött, vagy nem Ő az... Nos, az egyetemes értetlenségnek ez a nagy magányosa talál most egy embert, akinek hangjából Érte aggódó emberi szívet érez dobogni. **Erre a hangra emberi természetének életösztone alighanem újra beleremeghetett a szíriai csöndben elvégzett vállálásba.** A Szikla, akit csak az imént tett meg Országá ügye első számú letéteményesének, minden szeretete és barátsága ellenére ugyanúgy nem érti Őt, mint akárki más. Ha a péteri szavak a Tizenkettő hatalmi álmának összeomlását szerették volna csupán kivédeni, annak talán nem lett volna ily hatása Jézusra. Az nem lett volna botrány, visszahőköltető a Messiás számára a maga útján. Ez esetben csak következett volna a jól ismert feddő szavak valamelyike: Még mindig nem értitek? Még mindig kemény a szívetek? Kicsinyhitűek...stb.

Péter közbelépése sebeket szakít fel. Mi más magyarázhatná e képtelenül erős hangvételt?! Péter szavai botrányerejűek Jézus számára. El akarja húzni Jézust az Útról, amelyen járnia kell, rá akarja bírni Jézust küldetésének abbahagyására. Elevenbe talált, sajgó-fájó pontot érintett. Jézus ember is, az élőlényi természet csak "arcát megkeményítve" (Lk 9,51) képes önként és magától rálépni a maga golgotájának útjára. **Kemény szóval kell elvágnia azt a szót, amely az Atya akarata teljesítésével kívánja szembeállítani Őt.** A Sátán az, akinek érdeke, hogy Ő ne menjen el a Golgotára. A Sátán szolgája és maga is Sátán az, aki ám szeretetből és féltésből, de le akarja beszélni Őt arról.

Mond még valamit Jézus Péternek, ami további fényt derít Sátán-fogalmára. Azért Sátán Péter, mert nem azokat gondolja, amik az Istené, hanem azokat, amik az embereké. Mi az Istené? Mi az embereké? **Az Istené - az Országá ügye. Az embereké - a biológiai értékek megmentése. Az Istené - az élet odaadása. Az embereké - az élet megmentése, megtartása.** Péter annyiban Sátán, amennyiben az emberek gondolatait gondolja. Péter azért Sátán, mert lelkében nem a rábízott Ország ügye, hanem az emberi élet megmentése jár, az Ország ügyétől függetlenül és annak ellenére. A Sátán az, aki gátolni akarja az Ország ügyét. Akkor is Sátán, ha a bűn nélküli Jézus szükségképpen megcsúfoltatásának elkerülését akarja. A Sátán az, aki a Messiásból győztes hadvezért, a nemzeti függetlenséget és társadalmi igazságosságot kivívó fegyveres bajnokot akar csinálni. Amikor Jézusnak ajkát elhagyta ez a szó Péternek címezve, akkor **élesen vágódhatott tudatába Péter és a Tizenkettő indulási Messiás-koncepciója, amelynek változatlan virulenciáját kiérezhette a péteri szavakból.**

d) Nem értették

A Szíria és Jeruzsálem közti pár hónapos közjáték során a szinoptikusok másodszor is hozzák Jézus szenvedés-bejelentését. Közeledik a jeruzsálemi ősz, és Jézus újabb és újabb rohamokkal bombázza az övéiben lényegében változatlanul megmaradt indulási Messiás-képet. Márk és nyomában Lukács elmondják, hogy a tanítványok "nem értették" Jézus szenvedés-bejelentését. (Mk 9,32; Lk 9,45) Hogyan lehetett ezt nem érteni?

Jézus megjelöli a helyet, ahol szenvedni fog. Megmondja, hogy kiknek a kezébe fog esni. Közli, hogy azok meg is fogják ölni Őt. Végezetül azt is elmondja, hogy harmadnapra feltámad. Mit nem lehet megérteni egy történetben, amely az utolsó csodás mozzanatot nem számítva közönséges és mindennapos letartóztatási és kivégzési történet. Ha mégsem értették, ennek a nemértésüknek nem lehetett más oka, csak az, amire utaltunk már: **abszurdumot, feloldhatatlan ellentmondást rejtett magában számukra Jézus mindegyik szenvedés-bejelentése.** Miért? Egy bennük élő következtetés miatt:

A Messiás	(est)	dicsőséges uralkodó Izraelben.
Jézus	(est)	a Messiás
<hr/>		
Jézus	(necesse est)	dicsőséges uralkodó Izraelben.

A fenti következtetés két altétele adva volt számukra. Az első altételt az anyatejjel szívták magukba. A második altétel pedig az elmúlt másfél esztendő során lett kétségtelenné számukra. E két tételhez nem lehetett hozzátenni harmadikként, konklúzióként, Jézus szenvedés-bejelentéseit. Nem volt rá logikai lehetőség. A zárótételük nyilvánvaló volt, sőt szükségképpen volt számukra. Semmi módon sem érthették, amit Jézus mond. A szenvedés-bejelentés abszurd ellentmondás volt számukra. **Ellenkezett azzal, aminek szükségképpeniségéről tökéletesen meg voltak győződve.**

Miért nem kérdezték meg Jézust? Márk és nyomában Lukács is, felel kérdésünkre: "féltek Őt megkérdezni". (Mk 9,32; Lk 9,45) Miért féltek? Féltek a fenti következtetés első altételét? Nem valószínű, hogy e tekintetben kételyük támadhatott volna. De ha mégis, nyomban elhessegethették maguktól, hiszen túl minden szenvedésen, a feltámadás után is tartják. (Csel 1,6) Úgy élt bennük ez az anyatejjel magukba szívott altétel, hogy annak erejét még a szenvedő Messiás számukra már tapasztalativá lett ténye sem csökkenthette. Hogyan is homályosíthatta volna el azt egy pusztá bejelentés? Majd látjuk, hogy a letartóztatást követően - a második altétel veszt el érvényességét számukra. **Az első megingathatatlanul él bennük a legnehezebb napokban is.** Bizonyosak voltak altételeikben; nem azokat féltek, amikor féltek kérdezni Jézust.

Csak arra gondolhatunk, hogy visszaemlékeztek az első szenvedés-bejelentésre. Arra, hogy mit kapott Péter, aki hozzászólt ehhez a furcsa és nem-tudják-hova-tenni bejelentéshez. **Megtapasztalták, hogy jobb hozzá nem nyúlni ehhez a kérdéshez.** Jobb, mert amit ők e tekintetben mondani tudnak, azt a Mester nem viseli el. Féltek Jézus megújuló szemrehányásaitól? Minden bizonnyal. **S tudattalanjukban talán féltek a második altételüket is.**

Lukács Márkon túlmenően is magyarázni akarja ezt a nemértést. De nem a fenti módon. Nem a természetes, a lélektani törvények világán belül maradó módon. A "természetfeletti", a titok világa felé vevén az utat: "El volt rejtve előttük, hogy ne értsék". (Lk 9,45) **A hagyományos prófétai szemlélet módján magyarázza Lukács ezt a nemértést.** Azon a módon, amelyet Jézus is nem egyszer alkalmazott: Az Isten maga vakítja meg a nép szívét, hogy meg ne térjen; Jézus példabeszédekben szól, hogy a kívülállóknak át ne alakulhasson a tudatuk (12d num). A szenvedő szerkezet arra mutat, hogy Lukács az Istenre magára gondol, aki elrejté ezt a tanítványok elől; és azért rejté el, hogy meg ne érthessék; az Isten maga akarja, hogy meg ne értsék. Lukács "belenyúlással" magyaráz(!), Jézus sem függetleníti magát ettől a hagyományos szemléletmódtól, de tanítói működésének egészében nem marad adós a lélektani okok megjelölésével. Lukács ezen a helyen adós maradt vele.

Az első szenvedés-bejelentés tudatátalakítási céljait szolgálja továbbá Jézus azzal, hogy egybehíva a sokaságot azok előtt is, a tanítványok előtt is alkalmazza az Ország Királyáról elmondottakat az Ország egész népére. Beszél Isten egész népére vonatkozóan a keresztfelvételről és az élet elveszejteni akarásáról. (Mk 8,34-8; Mt 16,24-8; Lk 9,23-6) Márk és Lukács külön nyomatékozza, hogy ezt a tanítást Jézus nemcsak tanítványai jelenlétében mondotta. (Mk 8,34; Lk 9,23) A hallgatóság szokásosan hozzászólás nélkül hagyta Jézus szavait elhangzani. **Ily előzmények után a tanítványoknak aligha lehetett indítékuk bármit is mondani.**

Mindez azonban nyom nélkül nem maradhatott. Nyilván képtelenek lehettek összeegyeztetni a dicsőséges messiási Országot és abban az ő minden bizonnyal előkelő, közvetlen Jézus utáni szerepüket a hallottakkal. A galileai esztendő sem volt mentes az Ország népének védtelenségéről szóló tanításoktól, amelyeket most konkrét képekkel és nagyon tömény adagokban hallhatnak újra Mesterüktől. **Akármennyire tiltakoznak is e gondolatvilág ellen, előbb-utóbb csak megtermi majd e tanítás a gyümölcsöt.** Mindezek nyomán egyszer majd lehetővé válik, hogy a Jézus által képviselt Isten Országának címen helyet kaphasson tudatukban - a Király és népének szenvedése is. Majd pünkösöd után...

e) Egy, három, tizenkettő

Megrázkódtatások nélkül természetesen nem lehetett ezeket a szavakat hallaniok. Újabb és újabb próbát jelentettek és nem kicsiny megterhelést hitüknek, azaz Jézushoz tartozásuknak. Talán **ezt a Fülöp Cezáreával kezdődő tömény megterhelést akarta Jézus ellensúlyozni bennük azzal a szemükre és fülükre ható természetfeletti élménnyel, hogy hallották az Atya szózatát,** látták Mózes és Illést megdicsőülve a teofánia fényében ragyogó Jézussal. (Mt 17,1-8; Mk 9,2-8; Lk 9,28-36; Lk 9,23)

A Tábor-hegy folytatása volt a halfogás-viharlecsendesítés-vízenjárás előzménynek. A Tábor-hegynak is az volt a rendeltetése, ami ezeké: kétségtelenül természetfeletti jelekkel erősíteni meggyőződésüket, mert a második altételnek tovább kell erősödnie Fülöp-Cezárea után is.

A tanítványok egyfajta eksztázisba esnek. Alighanem erre utal Márk megjegyzése Péterről: "De nem tudta, hogy mit beszél, mivel megrémültek". (Mk 9,6) Azt azonban nagyon jól tudta Péter, hogy szívesen tartósítanák azt, amiben ott részesültek. Ezért szeretnének hajlékot építeni a három beszélgetőnek. Azért, hogy ne maradjon abba, ami elkezdődött, hiszen olyan "jó" nekik ott lenni. **Péter most nem érez semmit abból, amit a halfogáskor érzett.** Most "jó" neki bűnös emberként is a Büntelen közelében lenni. Most eltölti őket egy másik világnak a megtapasztalása, "a hatalommal eljött Isten Országának" érzékszervek útján történő megtapasztalása. (Mk 9,1; Mt 16,28; Lk 9,27)

Miért csak Péter, Jakab és János? Miért nem a Tizenkettőt vitte fel Jézus a hegyre? Miért csak hármat? És miért éppen ezt a hármat? A tizenkettes számot nem valami objektív kritériumok által felállított mércének éppen tizenkét személy által történő megütése eredményezte, hanem az említett szimbolika. Ebben a társaságban is csakúgy volt, mint minden emberi társaságban. A Messiáshoz való hozzáállásuk, hűségük, **elkötelezettségi fokuk egyénenként különböző volt.** Alkati különbözőségeiken túl, különböztek egymástól egy elgondolható, s a Messiásban nyilván elevenen élő, objektív értékelés szempontjából is.

A Fülöp-Cezárea-i kiemelés alapján nem kétséges, hogy a **verseny vitathatatlan győztese Péter** volt; ő volt a legkiválóbb a Tizenkettő közül. Aligha különbözött azonban Péter hűsége, elkötelezettségi foka élesen a többi tizeneggyétől. Voltak, akik jobban megközelítették az övét; voltak, akik kevésbé. Ennek következtében az "egy" és "tizenkettő" között volt még egy közbeeső nagyságrend is.

A kiemelt Péter és a tizenkét főnyi "elit" (eligere, εκλεγειν = kiválasztani) között helyezkedett el **a három főt alkotó "szuperelit"**. Biztos, hogy ennek a hármasságnak a kialakulása semmiképpen sem utólagos visszavetítés - a későbbi évtizedekben kialakult apostoli tekintély alapján. Ha az lett volna, semmiképpen sem maradhatott volna ki e közbülső fokozatból a későbbiek során oly nagy tekintélyre jutó másik Jakab, Alfeus és a "másik" Mária fia, az Úr testvére.

Csak Péter, Jakab és János a tanúi Jairus leánya feltámasztásának a galileai esztendő során. Csak ők a tanúi a színeváltozásnak - most. És csak őket tartja majd maga mellett később a Getszemániban. (Mk 5,37; 14,32-3) A csodálatos halfogáskor, Péter anyósának gyógyulásakor, az utolsó napok olajfák-hegyi beszélgetésén jelen van András is, s a feltámadás utáni halászaton rajta kívül még Tamás és Bertalan is... de mindig ennek a háromnak a társaságában. **E szuperelit kialakulásának sem lehetett más oka, mint Péter kiemelésének.** Nagyobb volt a ragaszkodásuk, mint a többi kilencnek, s ezért Jézus ezeknek többet mutathatott meg Magából. Úgy gondolta, hogy ezeknél nem fog káros reakciókat eredményezni, ha egyre mélyebben látnak bele hatalmának határtalanságába. Ezek előtt kellett a legkevésbé titkolnia önmagát.

Voltak olyan dolgok, amelyekben csak ennek a háromnak lehetett része. Voltak olyanok, amelyekben csak a Tizenkettőnek. Ismét olyanok, amiket csak tanítványok láthattak-hallhattak. S végezetül voltak olyan megnyilvánulásai is, amiket bárki láthatott-hallhatott. A Getszemáni-beli órák gyötrelmeiben nem véletlenül és nem indokolatlanul éppen azokat akarta közvetlen közelében tudni, akik harmadfél esztendő során a legtisztábban ragaszkodtak Hozzá.

f) Elfajult nemzedék

A Tábor-hegy természetfölötti élményét Jézus csak e háromnak szánta. Nem volt szabad erről beszélniük senkinek. Tehát a kilenccel sem közölhették: "amíg az Emberfia halottaiból fel nem támad". (Mk 9,9; Mt 17,9) A parancsot a három tanítvány meg is tartotta. (Lk 9,36) A Tábor-hegyen Jézus Mózesrel és Illéssel a Maga Jeruzsálemben bekövetkező szenvedéséről beszélget. (Lk 9,31) A hegyről lefelé jövet adja át a háromnak a hallgatási tilalmat - "feltámadásáig". Folytatja tehát velük a Mózesrel és Illéssel kezdett témát, hiszen feltámadni csak az tudhat, aki előbb meghal. **A három tanítvány ezúttal azt nem érti, hogy mit jelent "feltámadni".** (Mk 9,10) E szó jelentése meglehetősen egyértelmű, s azonfelül túl vannak már Jairus leánya és a Naimi ifjú feltámasztásának csodáján is.

Nemértésükből egy kérdés születik meg Jézus felé: "Miért mondják az írástudók, hogy előbb el kell jönnie Illésnek?". (Mk 9,11; Mt 17,10) E kérdés belevilágít a legfejlettebb három tanítvány tudatába. Utaltunk már rá, hogy ama fenti következtetésük első altétele meg nem rendíthetően él a tanítványok tudatában. Ha Jézus hol így, hol úgy, de újból és újból szenvedésének bekövetkeztét akarja tudtukra adni, ennek következménye számukra csak az lehet, hogy megkérdőjeleződik bennük második altételük igazsága. Akkor - Fülöp-Cezárea

ellenére - mégsem Ő a Messiás! **Megkérdőjeleződik bennük a második altétel, s ennek folytán a farizeusok és írástudók érvanyagához folyamodnak.** Nem hiába óvta őket azok kovászatól. Az írástudók ugyanis az Írások alapján többek között azzal akarták bizonyítani, hogy a Názáreti nem lehet a Messiás, hogy a Messiás eljövételét meg kell előznie Illés eljövételének - Malakiás jövendölésének értelmében. (Mal 4,5)

Mit érezhetett Jézus, amikor meghallotta legbensőbb három emberének az írástudóktól kölcsönzött érvelését Messiás volta ellenében? - ezt válasza el nem árulja. Válasza objektív, hűvös és tárgyilagos. Három mozzanatot tartalmaz. Illés már eljött, a Keresztelő volt az. Elbántak vele úgy, ahogy akartak. Az Emberfiával is ugyanez fog történni (Mk 9,12-3; Mt 17,11-2) - s hivatkozik Ő is az Írásra, Izaiás prófétára. (Iz 53,3)

A tanítványok nem mondják a tilalom bejelentésekor Jézusnak: Ha így állnak a dolgok, akkor Te nem vagy a Messiás. Jézus sem így felel: De bizony én vagyok. **Érti jól, hogy mit akarnak, s válaszában bombázza első altételüket:** a Messiás útját előkészítő Illéssel-Keresztelővel is, és magával a Messiással is - azt tesznek a hatalom emberei, amit akarnak. Márk szövege jól érezteti ezt a "bombázást". Izajásra hivatkozva kérdést tesz fel az Illés felől érdeklődőknek: "De hogyan van az Emberfiáról megírva? Hogy sokat kell szenvednie és megvettetnie?". (Mk 9,12) A tanítványok most saját bőrükön tapasztalják, amit a farizeusok régtől fogva tudnak már, hogy nem lehet az Írás alapján Jézus ellen érvelni. Mindig fog tudni valamit mondani. Kérdésével ismét középebe találta első altételüket.

Nem volt "nyílt" beszéd ez a hegyről lejövet folyó beszélgetés. A nyílt beszéd ez lett volna közöttük: ha szenvedni fogsz, nem vagy a Messiás! S a jézusi válasz: Izajás tudta, hogy a Messiás szenvedni fog. Máté beszámol e tömény bombázás eredményéről is: a tanítványok megértették, hogy a Keresztelő volt az újra eljött Illés. (Mt 17,13)

De több megértésről nem számol be. Hogy az Isten az Erő világában szükségképpen keresztre kerül, hogy az Emberfiának, azaz a Messiásnak is csak szenvednie lehet az Erő világában, ahogy ezt az Írás meg is jövendölte (26 num) - ezt már nem értették meg. S ha Máté erről így nem is számol be, az elkövetkezők során a tanítványok bizonyosságot fognak tenni róla. Péter is, sőt ő igazán.

A hegyről lejövet Jézus a kilencet vitában találja az írástudókkal - egyre növekvő néptömeg közepén. (Mk 9,14-27; Mt 17,14-8; Lk 9,37-43) A vitára minden bizonnyal a tanítványok felsülése adott okot. Jézustól kapott hatalmuk csődöt mondott, nem tudták meggyógyítani a holdkóros gyermeket. Kiváló szituáció ez az írástudók számára; lehet támadni a távollevő Jézust. **Ez a szituáció váltja ki Jézusból a harmadfél esztendő talán legkeserűbb hangmegütését:** "Hitetlen és elfajult nemzedék, meddig leszek még veletek? Meddig tűrjelek titeket?". (Mk 9,19; Mt 17,17; Lk 9,41)

A holdkóros gyermek apja hinni akar. A tanítványoknak kevés az imádságuk és böjtjük; ők az okai a felsülésnek s az írástudók támadásának. Őket éri tehát e korholás és fájdalmas felkiáltás. **Alighanem élményösszegeződés esetével állunk szemben.** A szuperelit az írástudók érveiből merít Jézus ellenében, az elit pedig felsül az írástudók szeme láttára. Túlságosan tömény a sikertelenség. Ez így együtt Jézusnak sok. A pohár túlcsordul. Innen a keserű nyilatkozat. Ezért szeretné, ha már vége volna az egész vállalkozásnak. Ezért kívánja, hogy ne kelljen már itt lennie közöttük.

Sietősen felszámolja az így támadt helyzetet. A holdkóros meggyógyításával gyorsan szétszlatja a tömeget és az írástudókat, (Mk 9,25) hogy minél hamarább ismét magukban legyenek, s **folytathassa a Tizenkettő nevelését**; azt, amire ezeket a Szíria utáni hónapokat elsődlegesen szánta. "És onnan kimenvén átmentek Galileán, és nem akarta, hogy valaki megtudja. Mert tanította tanítványait... az Emberfia emberek kezébe adatik...". (Mk 9,30-1) Ily előzmények után kerül sor a második szenvedés-bejelentésre: vegye újra tudomásul mind a tizenkettő, amit a három éppen az imént utasított vissza a hegyről lejövet.

"Onnan kimenvén..." Honnan? Onnan, ahol a kölcsönös vallomás, a színeváltozás és a gyógyítás történt... Fülöp országából? Lehetséges, de **ebben az esetben a színeváltozás nem a Tábor-hegyen történt**. Ez esetben Tiruszból Szidonon keresztül (Mk 7,31) Fülöp-Cezáreán át vitt volna útjuk Galileán keresztül Kafarnaumba. (Mk 9,30.33) Az is lehet azonban, hogy az "onnan" csak a gyógyítás helyét jelöli. S ez esetben a színeváltozás helye maradhat a Tábor-hegy. Hat nap választja el a kölcsönös vallomást a színeváltozástól; (Mk 9,2) Fülöp-Cezáreától a Táborig az út légvonalban 90 km, hat nap alatt könnyen eljuthattak oda. Ez esetben érthetőbb az "átmentek Galileán" kitétel; ha Fülöp országából mentek volna ki, akkor a "Galileába mentek" lenne helyénvaló - amint azt a térképre pillantás nyilvánvalóvá teszi.

g) Bombázás

Kafarnaumba érve **a templomadó megfizetését** Jézus felhasználja arra, hogy Péterben vagy elsődlegesen benne, erősítse a hegyről lejövet megkérdőjelezett második altételt; azt, hogy Ő a Messiás. (Mt 17,25-7)

A tanítványok tudatátalakulása szempontjából azonban nagyobb jelentőségű a Kafarnaum felé vezető úton kialakult beszélgetésük, amelybe azután Kafarnaumba beérve Jézus is bekapcsolódik. A tanítványok első rangvitája (67a num) - ez a beszélgetés. A következő két rangvita fényénél semmi kétség sem marad a tekintetben, hogy **a tanítványok a "nagyobb" voltan a dicsőséges messiási uralom idején valamelyikük által betöltendő legkülönb szerepre gondolnak**. A nem retusáló Márk szerint a tanítványok szégyenlik magukat Jézus előtt e vitájukért. (Mk 9,33-4) Jézus kérdésére ugyanis mélyen hallgatnak.

E hallgatásban megnyilvánuló szégyen mögött, alighanem az húzódik meg, hogy hajbakaptak ama első altétel következtében, amelyet Jézus annyi idő óta és oly eredménytelenül bombáz bennük. **Hajbakaptak a dicsőséges messiási Országon, amelynek pozícióiért, lám a Tizenkettő már most ellentétbe kerül egymással**. Az ellentétet is szégyenlik. Talán ezt alapvetően. De talán nemcsak ezt. Ennyi bombázás után, alighanem érzik, hogy ezzel az egész rangvitával alapvetően tilosban járnak. Olyasmiről beszélnek, ami Jézusnak - nem értik pontosan, hogy miért, de - nem tetszik.

Az előzményekbe ágyazva a köztük állított pici gyermek és felhívás a maguk megalacsonyítására, sőt az ilyen kicsinyekkel való azonosítása Önmagának, nemkülönben az ezekkel való azonosodásnak a parancsa (68c num) - a tanítványok olyan társadalmi helyzetére és szerepkörére utal a jövőt illetően, amely teljes ellentmondásban van a rangvitát kiváltó elképzelésekkel. A visszajött Illésnek, az Emberfiának és tanítványainak szenvedéssorsa konkretizálást kap itt - a társadalmi kicsiségben. **A bombázás folytatása ez a tanítás: Nem értitek a szenvedésrajzokat? Összeférhetetlen számotokra a dicsőséges szerepkörrel? Hát nincs ilyen szerepkör!** A Messiás társadalmi helyzete és szerepköre "kicsiny", az övéé is az; s ezért tehetnek velük a hatalmasok, amit akarnak. (Mk 9,32-7; Mt 18,1-6; Lk 9,46-8Lk

9,46-8,25-7) Mindaz, ami a tanítványok és Jézus között Jeruzsálemig történik, jól felfűzhető erre a tanítványokra korlátozott tudat-átalakító munkára, s közelebbről: jól beleilleszthető ama első altétel bombázásába is.

Márk és Lukács szerint a Tizenkettő közül János apostol mond valamit a rangvitát követően Jézusnak: János úgy gondolja, hogy a Jézus által mondottak szellemében jártak el, amikor megtiltották a Jézus nevében történő ördögűzést valaki olyannak, aki nem követi Jézust az ő társaságukban. Ha ez az egymásután nem merőben szerkesztői munka, akkor **a fenti szavakat János a Kollégium védelmében mondja el:** vannak ugyan ellentétek közöttünk, de azért egységünkre is vigyázunk és nem engedjük, hogy nevedet mások is felhasználhassák... Ez a "pártegység" megóvás szempontjából talán kifogástalan eljárás nem találkozik az Úr tetszésével. Úgyhogy a tanítványok tudomásul vehetik, hogy a Jézus-féle Országban **az ördögök feletti hatalomgyakorlás azok számára is biztosítva van, akik nincsenek látható szervezeti egységben a Tizenkettővel.** Hogyan lehet így országot építeni, ha mindenki hatalmat gyakorolhat? - gondolhatják magukban. A jézusi válaszban alighanem újabb olyan elemet vehettek tudomásul, amit aligha tudtak beleilleszteni elképzeléseikbe. (Mk 9,38-40; Lk 9,49-50)

Ugyanezt a tanítási vonalat viszi tovább Jézus a visszatérő hetvenkét tanítványnak mondott szavakban: "Ne azon örüljétek, hogy a lelkek nektek engedelmeskednek...". (Lk 10,20) Talán, talán **a hatalom világába való beleszédülés félelme indíthatta Jézust erre a fogalmazásra, különben érthetetlen lenne ez az óvás!** Hogyan ne örüljünk annak, ha gonoszlelektől, betegségektől tudjuk megszabadítani felebarátainkat? Szavainak folytatása talán valószínűsíti is sejtésünket; Jézus hálát ad Atyjának, mert Országát, ígéit "elrejtette a bölcsék és a felette okosak előtt és kinyilvánította a csecsemőknek" (Lk 10,21)

- a társadalmi kicsinyeknek (68c num).

Ragaszkodásuk személyéhez nem ringathatja bele Jézust abba az illúzióba, hogy valóban Őt, Országának programját akarják. Ha hajlandó volna is rá, nap mint nap kiábrándítanák. Akivel reggeltől estig együtt vagyunk, az elől nem tudjuk elrejtetni, ami lelkünk mélyén van. Jól mutatja ezt a Szíriától Jeruzsálemig tartó időszakasz zárójelenete, melyben Zebedeus fiai mutatják meg magukat. Este van és fáradtak és aludni szeretnének és becsukják orruk előtt az ajtót Szamáriában. Ők **Ószövetséget szeretnének játszani, Illést alakítani és villámmal elpusztítani azokat, akik bezárják ajtajukat előttük.** (2Kir 1,10.14) Illésre hivatkoznak, s úgy gondolják, az Isten Lelke van bennük, amikor büntetni akarnak. S Jézus újfent rámutat, hogy milyen lélek és kinek a lelke van bennük. Nem Jézusé, mert Jézus Lelke nem ismeri az "ütni" ígét; s ha mégis, csak szenvedő formában. (Lk 9,54-6)

Ez a zárómozganata a Szíriával kezdődő és Jeruzsálem kapujában végződő talán közel fél esztendőös közjátéknak, melyet Jézus elsősorban a Tizenkettő nevelésének szentelt. Indul ez az időszak a Messiásnak felismert Jézus sorsával: **ütni fogják Őt;** s zárul az este és fáradtan is tovább vándorló Jézussal, Akinek hiába csapják be orra előtt az ajtót... **nem hajlandó ütni.**

A közel fél esztendő összefoglaló tananyaga ez: **ütni fognak bennünket és nekünk nem szabad visszaütnünk senkit. Ennek kellett lennie a tananyagnak, mert felemelt öklöktől terhes fél esztendő következik rájuk.** Jézus is úgy indul neki az előtte álló fél esztendőnek, hogy "megkeményíti arcát". (Lk 9,51) A "jöjjön, aminek jönnie kell" tudatával tudja csak megkezdeni messiási pályájának utolsó (jeruzsálemi-judeai) szakaszát.

113. JERUZSÁLEM FELÉ

a) Rossz tapasztalatok

A sátoros ünnepekkel kezdődő és a templomszentelési ünnep után végződő jeruzsálemi működésről csak János számol be; de a Tizenkettőről mindössze egyetlen alkalommal tesz említést. A betegséggel is büntető Isten ószövetségi elképzelésére építve kérdezik Jézust a vakon született emberről. E konkrét eset kapcsán fel akarja emelni őket a Maga szemléletének magasára: **a vakon születésnek nem oka a személyes bűn és nem oka az elődök bűne sem.** Meg sem jelöli a vakon születés okát, de elmondja, hogy Isten számára egy vakon születés is alkalmas arra, hogy megmutassa könyörülő, beteggyógyító Önmagát. (Jn 9,1-7) Nem közöl a hagyományos szemlélet helyett egy másikat a betegségek okairól, de elfordítja övéinek tekintetét a hagyományos szemlélettől, s rámutat arra, hogy Isten Országá számára megnyerhető egy vakon született is; és ez az, amire szemüknek kell lennie övéinek. Ez legyen az őket foglalkoztató probléma a másik helyett, amelyet Jézus nem lát az Ország szempontjából gyümölcsöző kérdésfeltevésnek.

Egyébként előkerül e fejezetekben másutt is a "tanítvány" szó, de nem a Tizenkettőre értve, hanem a tanítvánnyá lehetőség, tanítvánnyá levés értelmében. Mégpedig Jézus ajkán is, a vakon született ajkán is, sőt a farizeusokén is. Aki megmarad az Ő tanításában, az a tanítvány - tanítja Jézus. (Jn 8,31) A vakon született pedig megkérdi a farizeusoktól, nem azért nyomoznak-e oly aprólékosan a történetek után, mert ők is tanítványaivá akarnak lenni Jézusnak. Megérezvén a kérdésben levő gúnyt, a farizeusok Mózes tanítványainak állítják magukat, s a vakon születettet tekintik Jézusénak - mélységes megvetéssel. (Jn 9,27-8)

A Tizenkettőnek nincs szerepe az őszi és téli jeruzsálemi tartózkodás alkalmával. Csak szemlélői az eseményeknek, s elraktározhatják tudatukban a Jézus ellenében megütött hangot, a Jézus ellenében megragadott köveket is. El kell gondolkodniok afelől, hogy tapasztalataik mennyire vannak harmóniába mindazzal, amit Mesterük bejelentett nekik Önmagáról Jeruzsálemre vonatkozóan. Alighanem megkönnyebbedtek, amikor végre elhagyhatták az esztendő végén e veszélyes színteret. (Jn 11,8.16)

b) Csöndesebb hónapok

Az utolsó fél év Jeruzsálemen kívüli eseményeinek rajzában azonban mindenütt ott találjuk a Tizenkettőt, akármelyik evangélista számol is be az egyes eseményekről. Ebben az időszakaszban Jézus tovább nyomatékoztatja a már elmondottakat, de az új szituációk módját nyújtanak arra, hogy az Örömhír egyéb problémái-tanításai is előkerüljenek; s arra is, hogy a tanítványok személyes reakciókra kényszerüljenek.

Alighanem erre az időre esik az a jézusi tanítás, amely elmondja, **mily súlyos feltételei vannak annak, hogy valaki tanítvány lehessen.** A már többször említett keresztfelvétel mellett egyfelől a biológiai kötelékek elszakítani tudása, másfelől az anyagi javakról való lemondás hangsúlyozódik. **Egyelőre azonban nem vált ki a tanítás reakciót belőlük: hallgatnak.** (Lk 14,26.33) A hűtlen sáfárról szóló példabeszédet is övéinek mondja, (Lk 16,1) de az anyagi javakról lemondás e példabeszéde még mindig csak a farizeusokból vált ki

reakciót; a "szegénység" problémakörben egyelőre még nem szólalnak meg a tanítványok. A társadalmilag alacsonyállásúak meg nem vetéséről, meg nem botránkoztatásáról szóló tanítás (Mt 18,10-4) érthetően nem hoz ki belőlük éles reakciót, hiszen maguk is ily állásúak.

Közelebből érinti azonban már őket a megbocsátás határt nem ismerő parancsa. (Mt 18,21) Az ilyen megbocsátásnak messzemenő ellentétben kell lennie elképzeléseikkel. Hogyan is lehetne azt a dicsőséges messiási Országot létrehozni és fenntartani ilyen alapon? Máté nem lebbenti fel a fátylat Péter tudatáról, csak a tudatában lejátszódó gondolatsor végén jelentkező szenvedélyes kitörést örökíti meg. **Kérdése ("Hétszer"?) elárulja, hogy képtelenségnek érzi Jézus követelményét;** nem tudja összeegyeztetni azzal, ami a tudatában van. Mivel a következőkből eléggé nyilvánvalóvá lesz, hogy a tanítványok komolyan készülnek a hatalomátvitelre, nem indokolatlan feltenni, hogy Péter e "hétszer megbocsátás" képtelenségét nem csak privát viszonylatokban élte át, hanem mint reménybeli hatalomgyakorló is. A hatalom világán belül pedig "hétszer megbocsátani" azoknak, akik ellenem támadnak, teljességgel lehetetlen; "egyszer" is alig elképzelhető.

Lukács közvetlenül e hétszeri megbocsátásról szóló tanítás után adja a tanítványok ajkára az idáig még el nem hangzott kérést: "Növeljed a hitünket!". (Lk 17,5) Ha Lukács kapcsoló kötőszava ("és") nem szerkesztői kapcsolás, akkor a tanítványok részéről ez a kérdés arra mutat, hogy egyfelől tisztában vannak azzal, hogy mily távol vannak a fenti követelmény megvalósításától, másfelől pedig arra, hogy **megvan bennük a készség a felzárkózásra.** Hogy ez utóbbit a hit növelésétől várják, az arra látszik mutatni, hogy hiten az Úr gondolatvilágához ragaszkodást, annak megvalósítását értik. Válaszából kitetszően - Jézus úgy látja, hogy tényleg baj van övéinek ily értelmű hitével, mert a személyéhez immár két álló év óta hűségesen ragaszkodókról azt látszik állítani, hogy hitük a mustármag kiemelkedően kicsiny mértékét sem érte el idáig. (Lk 17,6)

Hiányzik annak a szituációnak a rajza, amelyben sor kerül a "haszontalan szolgáról" mondott tanításra. (Lk 17,7-10) Ezt a szituációt sajnos aligha van mód rekonstruálni. Annyi valószínűsíthető, hogy a tanítványok valami Ország alatti, tehát arra nem képesítő funkciót akartak országos magatartásként elkönyvelni. Ezért kapják a kioktatást (69f num).

c) Mikor és hol?

A második év végére, a harmadik év eleje tájára meglehetősen bonyolulttá alakulhatott lelkiállapotuk. Jézushoz szegődésük alapmotívuma változatlanul él bennük, de egyre több és konkrét szituációhoz kapcsolódó olyan tanítást kapnak Jézustól, amelyek egytől egyig összeegyeztethetetlenek ezzel az alapmotívummal. Ezenfelül alighanem egy kicsit türelmetlenek is voltak: **ennyi idő után tudni akarhatták az Ország megvalósulásának idejét és helyét.** Egészen biztos, hogy nem a mennybemenetelkor érdekelte őket ez az időpont elsősorban, s nyilvánvaló, hogy ott voltak, amikor az időpont kérdésében a farizeusok megkérdezték Mesterüket. (Lk 17,20) A farizeusok kérdésének megválaszolása után, amelyet a tanítványok a mennybemenetelkor feltett kérdésükből láthatóan... nem értettek meg, Jézus immár tanítványaihoz fordulva kezd beszélni "eljövetelének" körülményeiről. A tanítványoknak van kérdésük, és ez a kérdés az eljövetel helyére vonatkozik. (Lk 17,37) Jézus válasza ("Ahol a test, odagyűlnek a saskeselyűk") semmit sem mond kérdésükre. Önmaguktól elsősorban Jeruzsálemre gondolnának, hiszen Jeruzsálem birtoklása nélkül nincsen "Izrael számára helyreállított királyság", de a tanítványok jól emlékeznek még a minapi jeruzsálemi eseményekre, azoknak sikerrel éppen nem kecsegtető voltára. (Jn 11,8)

Nem alaptalan tehát azt gondolnunk, hogy nem kis zavar uralkodhatott lelkükben. Az egyetlen szilárd pontnak a Jézus személyéhez ragaszkodás látszhatott számukra. **Bár ezidőtájt már teljesen el kellett bizonytalanodniuk abban, hogy Jézus akarja-e, amit ők akarnak;** hogy Jézus fogja-e csinálni azt, aminek reményében csatlakoztak Hozzá. A Tőle elszakadás azonban az idő múlásával egyenes arányban lett lélektanilag egyre lehetetlenebbé a kis csapat számára. Képtelen benső emóciók árán válhatott lehetségessé annak az egyetlen egynek a számára is, akit e tenger összevisszaság egy túlfeszített pillanatban eljuttatott a személyi vonzás legyőzéséhez. Benső meghasonlás nélkül azonban ez az egyetlen egy sem tehette meg ezt a lépést; az öngyilkosságba kényszerült menekülni (115e num).

d) Kétségek között

Jézus gyermek-szimbolikájának ismerete nélkül (68c num) nagyon nem ideillő anyag lenne a pereai színhelyű és idillizű jelenet (Mk 10,13-6) annak a Jézusnak a részéről, akinek saját jószántából egyetlen találkozása van a gyermekkel... s akkor is - felnőtteknek szóló tanítás céljából. Kétezer esztendő képzőművészeti, irodalmi, lelkiolvasmányi alkotásai után a fenti megállapítás nagyon kellemetlenül hat érzelmeinkre. Forrásainak alapján azonban arra kell következtetnünk, hogy **Jézus alighanem biztosítottak láttá a gyermekek Isten Országabeli** lehetőségeit pusztán azért, hogy megnyeri szüleiket, és elsősorban apjukat az Ország ügyének. Ha nem így lett volna, ha lett volna Jézus életében gyermekpasztoráció, ha Jézus töltötte volna idejét gyermekek körében is, a tanítványok aligha okvetetlenkedtek volna. A galileai esztendő első jelenetei óta rendezői ők a Jézus körüli mozgásoknak, (Mk 3,9) és a harmadik esztendőre már igazán beletanulhattak, hogyan szereti Jézus a dolgokat. S ha Jézus most kivételt tesz a kialakult szokásoknak ellenében, ezt nemcsak azért teszi, hogy egyszer legyen ilyen is. Nemcsak azért, mert talán **most** kívánják tőle ezt, vagy erősebben kívánják, mint máskor, hanem azért is, hogy mondjon olyat, aminek hordereje messze túlmutat a gyermekeket hozó szülők, alighanem anyák, kérésén.

A gyermek - megint anélkül, hogy bármi pozitív konkrétumot mondana róla - **az országbeli magatartás eszményévé lesz.** Két tételt mond itt Jézus. Az első egyezik a kafarnaumi rangvita első tételével. Ott: aki megalacsonyítja magát, az lesz nagy az Isten Országában. Itt: ilyeneké az Isten Országa. (Mk 10,14; Mt 19,14; Lk 18,16) A másik tétele viszont új. A rangvita alkalmával ugyanis, Jézus második tétele arról szólt, hogy a kicsiket be kell fogadniuk, nem szabad megutálniuk, megvetniök. Most e második tétel így hangzik: "Aki nem úgy fogadja az Isten Országát, mint gyermek, semmiképpen sem megy be abba". (Mk 10,15; Lk 18,17) A gyermek-szimbolika alapján ez a tétel egyértelműen annyit jelent, hogy a társadalmi kicsiség feltétlen feltétel, s így ennek ellentéte feltétlenül kizáró ok. Aligha kétséges, hogy a tanítványok megértették kafarnaumi rangvitájuk után Jézus gyermekkel szemléltetett magyarázatát, s ha azóta ezt el nem felejtették, akkor a gyermeket ölbevevő és megáldó **Jézus hozzájuk intézett szavai csak még tovább növelhették a zavart a társadalmi nagyság álmait kergető tanítványok lelkében.**

Márk és nyomában Máté e gyermekjelenet előtt közlik a farizeusok kérdését a válasrról. A jézusi felelet a családi életre vonatkozó kategóriákat állítja fejetetejére. Péter a szócsövük: **úgy érzik, ez a törvénybeteljesítés olyan képtelen követelményt állít velük szemben,** hogy ezek után semmi kedvük a házassághoz. (Mt 19,10) Márk megemlíti, hogy a farizeusok távoztával és hazaérve, amikor már magukban vannak, "ismét" felteszik Jézusnak a kérdést, és kapják a semmiféle kibúvót nem hagyó választ. (Mk 10,10-2) Jézus válaszájánlatára, hogy

le lehet mondani a házasságról az Ország ügyéért, az evangélista nem jegyez fel semmiféle hozzászólást a tanítványok részéről. (Mt 19,12)

A gyermekekről mondottak nem váltottak ki reakciót a tanítványokból, de a gazdag ifjú távozta után mondott szavak annál inkább. A túfokával Jézus végleg összekavarja kategóriáikat (57g num). Végül is Jézus megszanja teljességgel összezavarodott övéit, s mond nekik valamit, amibe belekapaszkodhatnak: Istennél minden lehetséges (57h num). Megnyugtató jellegű választ ad Péternek a tényleges anyagi helyzetüket realizáló kérdésre; százszoros jutalmat kapnak a tanítványok már ebben az életben az elhagyott földért, házáért, rokonokért. **A legkorábbi Márk-féle szövegben azonban Jézus gyeplőt tart: "de üldöztetésekkel együtt" fogják mindezt kapni.** (Mk 10,30) Lukács elhagyja ezt a kiegészítést. (Lk 18,30)

Máté szintén elhagyja, s ezenfelül kiegészíti az egészet egy olyan képpel, amely helyrebillentette a tanítványok nagyon is felkavart lelki békéjét: "Az újjáteremtéskor, amikor az Emberfia beül az Ő dicsőségének királyi székébe, ti is beültök majd tizenkét királyi székbe és ítéletek az Izrael tizenkét nemzetségét". (Mt 19,28) Könnyen lehet, hogy a Tizenkettő az újjáteremtésen (palingeneszia) ugyanazt értette, amit majd a mennybemenetel előtt a "helyreállításon" (apokathisztanein). (Jn 11,8-16; Csel 1,6)

S a tú fokától elszenvedett sokk után, újra reményekkel telten folytathatják útjukat a Mester nyomában.

e) Fel nem foghatták

A harmadik év elején Márta hívására Jézus Péreából Betániába készül. (Jn 11,1-7) A tanítványok lelke beleremeg e vállalkozásba. Mikor látják, hogy nem tudják Jézust lebeszélni az útról, Tamás megüti annak az embernek a hangját, **aki képtelennek tart ugyan egy ügyet, de arra is képtelen, hogy elszakadjon attól, aki azt képviseli:** "Menjünk mi is, hogy meghaljunk Vele". (Jn 11,16) Ez már a kétségbeesett hűség hangja. Amikor ebben az emberben a hűség szála elszakad, nagyon nehéz lesz azt még egyszer összekötni. (Jn 20,24-5) Betániai kirándulásuk nem végződik halállal, de a látogatás hatására Kaifás akcióba lendül, és a Nagytanács elkészül a gyilkos szándékkal. Ennek lesz a következménye, hogy Jézus és kicsiny csapata visszavonul. Vissza, "a vidékre, a pusztához közel". (Jn 11,54)

Ily előzmények után fordul tavaszra az idő, és jön el Jézus "ideje". Megindul tehát kis csapatával Jeruzsálem felé utolsó ízben. "Útban voltak pedig Jeruzsálem felé, és előttük ment Jézus; ők pedig csodálkoztak-rémüldöztek (εθαμβουοντο = ethambunto) és menvén nyomában féltek". (Mk 10,32a) Ezekkel a szavakkal vezeti be Márk az utolsó út történetét. **Mintha éreznők, hogy megremeg az evangélista hangja,** pedig csak írott vagy szóbeli források alapján szerkeszti szövegét. A Tizenkettővel indul Jézus; Máté külön kiemeli: "csupán". (Mt 20,17) Leghűségesebb embereivel, a kiválasztott Tizenkettővel indul el, más tanítványokat nem visz magával.

Maga köré vonva őket (Mk 10,32d) elmondja nekik, hogy most már beteljesedik, amit a próféták megírtak az Emberfiáról. Az eddigi szenvedés bejelentéseken túlmenő részletes rajzot ad az elkövetkezendőkről; beszámol egy sereg olyan mozzanatról, amelyek a korábbi szenvedés-bejelentésekben nem szerepeltek: halálra ítélik, átadják a pogányoknak, kicsúfolják, meggyalázzák, leköpdösik, megostorozzák, keresztre feszítik. **A beszámolóból a**

tanítványoknak rá kell ismerniök a kivégzés Palesztinában akkor szokásos rendjére. A prokurátor kezébe kell esnie: a megostorozást követő keresztre feszítéssel fog kiszervenvedni.

Márk semmit sem mond arról, hogy a Mesterük lépteit rémült csodálkozással és félve követő tanítványok miként fogadták e bejelentést. Máté szintén hallgat. **De Lukács elmondja, immár háromszoros nyomatékozással - néma és teljes elutasításukat:** "Semmit sem értettek belőle, el volt rejtve előlük, nem fogták fel a mondottakat". (Lk 18,34) Semmi kétség, hogy a hónapok óta magukban hordott általános zavar s a Jeruzsálembe induláskor őket eltöltő rémület-félelem még súlyosabbá lehetett bennük a bejelentés következtében. Nem kérdeztek semmit és nem értettek semmit.

f) Tragikomédia

Különös, hogy e szenvedés-bejelentést a maguk részéről megjegyzés nélkül hagyó Márk és Máté közvetlenül a bejelentés után adják elő a Zebedeus-fiak és Szalóme kérését... mintha illusztrálni akarnák a Lukácstól megörökített nemértést. Ahhoz, hogy mindezek után Zebedeus házanépe ezzel a kéréssel előállhasson, sok mindennek kellett történnie. Mégiscsak húsvét előtt vagyunk már, és napról napra népesebbek lesznek az országutak: mennek a zarándokok Jeruzsálem felé. Lukácsnál a szenvedés-bejelentés után (tehát ott, ahol Márknál és Máténál sor kerül a Zebedeus-nép kérésére) a Jerikó előtti országúton felhangzik a "Dávid fia", és a sokaság látja a csodát és dicsőíti az Istent. (Lk 18,38.43) A nyomasztó hangulatú útrakelés és a még nyomasztóbb hangulatú szenvedés-bejelentés után tapasztalhatják, hogy **újra dagadni kezd Jézus népszerűségének árja.** S ha e népszerűség segíthette a tanítványokat a galileai esztendő során abban, hogy hallatlanra vegyék Jézus tanításaiból mindazt, ami összeegyeztethetetlen az első altétellel, akkor ez az újonnan támadó népszerűség most ugyanúgy megtehetette a magáét.

A tanítványok gyötört tudatából az ovációk kitörlik, vagy legalábbis az elfeledni való dolgok alsóbb tudati rétegébe szorítják vissza mindazt, amivel az utóbbi hónapok során már lehetetlen volt szóba nem állniok. S ha Péter esetén okulva Jézusnak talán nem is merték mondani, **önmagukban s egymásnak annál inkább mondogathatták, hogy lám, alaptalan borulátás volt az ő félelmük is,** méginkább a Mester képtelenül pesszimista helyzetrajza. Úgy gondoljuk, ez a magyarázata annak, hogy Jakab és János eleve le nem állították édesanyjukat, amikor közölte velük, hogy beszélni akar Jézussal; természetesen amennyiben alappal bír elgondolásunk, hogy az egész akció visszanyúlik a hálónál maradt férj és édesapa, Zebedeus nyugtalanságára (76b num), és Szalóme szerepeltetése nem retusálás eredménye a szerkesztés idején már vértanúvá lett Jakab és a Kis-Ázsiában oly nagy tekintélyűvé nőtt János érdekében.

Sem a két testvérrel nem gondolhatjuk, még kevésbé Szalóméről, hogy "ország" (Mt 20,21) és "dicsőség" (Mk 10,37) címén mást érthettek volna, mint ama királyság helyreállítását Izrael számára. Nem érthettek egyebet, míg Messiásnak (a **maguk** Messiásának) gondolhatták Jézust. A jobb és balfelől ülés - egyértelmű képei és jelölői voltak számukra a hatalomgyakorlásnak is; mint ahogy a tizenkét széket is aligha értelmezték egyébre, az "újáteremtés" szó dacára is. (Mk 10,37; Mt 20,21) Minden esetlegesen még fennmaradó kétséget perdöntően kiiktat Jézus válaszában első mondata: "Nem tudjátok, mit kértek!". (Mk 10,38; Mt 20,22) **Ők nem, csak Jézus egyedül tudja, hogy a népszerűség dagadó árja semmit sem változtat azon, amit Efrémből elindulva mondott nekik.** Nem lesz "ország" és nem lesz "dicsőség"; és nem lesz jobbfelől és balfelől ülés sem; helyette jobbról és balról lesz

egy-egy keresztre feszített vergődő ember. Utolsó érv: nincs anya, aki ezt a sorsot kérné két szép legényfia számára, még férje megbízásából sem! S Jakab is és János is futni fog, amikor ennek a kérésükben nem is álmodott valóságnak a szellője majd megérinti őket.

A pohár és az alámerülés képeivel rajzolja meg Jézus azt, ami ország és dicsőség, jobb és bal felől ülés helyett következik. **A végzetesen "két malomban őrlést" szinte a komikumig menően élessé teszi,** hogy a kehelykiivás, a pohár és alámerülés képeit is képesek beleilleszteni a maguk ország-dicsőség-ülések álmaiba: ki tudják inni a poharat és alá tudnak merülni. (Mk 10,39; Mt 20,22)

Válaszuk mutatja az első altétel lebírhatatlan és minden alakulásra képtelen erejét; de ugyanakkor rendületlen hitüket is Jézus Messiás voltában, tehát a második altételben. **Gyanút sem fognak e két képen,** melyekkel pedig már ki tudja hányszor rajzolta elibük a Maga szenvedéseit. Miféle kehelyre gondoltak? Győzelmi serlegre? Miféle alámerülésre? A győzelmet kivívó ádáz ütközetek és csaták infernójába, az összevont szíriai légiók végső kétségbeesésből fakadó utolsó rohamába való alámerülésre?

g) Jézus magánya

Látja, hogy reménytelen. Látja azonban Jakab majdani vértanúságát is, János patmoszi szenvedéseit is. És enged nekik a pohár és alámerülés dolgában. Mond valamit, amivel megpróbálja ad acta tenni ezt a tragikomikus kétfelé beszélést: nem Ő adja a széket, hanem az Atya. (Mk 10,40; Mt 20,23) Ebből legalább a Zebedeus-család megérti, hogy nincs tovább. A téma be van fejezve. **Tömény értetlenség esetén máskor is él ezzel az elhárító mozdulattal** (73d num). Nem azt mondja, ami az igazi válasz volna. Nem azt, hogy értsétek meg végre: se dicsőség, se ország, se ülések; legalább is úgy nem, ahogy ti gondoljátok... Hiába mondaná. Pessimistának tartanák, s - ha mernék - biztosítanák Őt, hogy meglesz az azért, csak bízzon benne. Ha mernék, ha Péter példája...

Az ügy azonban mégsem tevődik ad acta. A túlságosan hosszú nyúlt beszélgetésre figyelmessé lesz tíz társuk, akiktől nyilván (és igen okosan) távoli helyet keresett a Zebedeus-nép a kérelem előterjesztésére. A tíz ennek ellenére is meghallja, miről van szó, és bosszankodik. Megharagszanak Jakabra és Jánosra. (Mk 10,41; Mt 20,24) **Miért bosszankodnak, miért haragudnak?** Azért, hogy hogyan lehetnek ily gyengeelméjűek, hogy még mindig nem értik, hogy ezek az álmok csak álmok, és egészen más dolgok készülnek?... Távolról sem!

Jézus egybehívja őket, és szavai nem hagynak kétséget, mi van a Tizenkettő tudatában: Jézus a pogányok fejedelmeiről és nagyjairól beszél nekik. Tanításával élesíteni akarja az ellentétet a bosszankodást kiváltó tudattartalmaik és a messiási tanítás között. Elmondja még egyszer: a tizenkettő úgy akarjon nagy lenni, hogy szolgálja; úgy akarjon első lenni, hogy rabszolga lesz. Záradéku utal a Maga előttük leélt életére. A messiási életre, amely minden mozzanatában szolgálat. Utal arra az életre, amelynek hamarosan végeszakad majd, mégpedig úgy, hogy váltságdíjként a maga teljes egészében odaadja azt sokakért, másokért. **Az első rangvita eredményei ugyanezek voltak, de a szemléltető ábra akkor - egy gyermek volt. Most a szemléltető ábra - Jézus élete.** Ott a társadalmi helyzet, állás volt az, amit a példa példázott. Itt ennek az osztályhelyzet-statikának a dinamikáját példázza - a szolgáló Jézus. Ott a szolga társadalmi helyzete, itt a szolga szolgáló funkciója kerül előtérbe (67-68 num).

Jeruzsálemtől egynapi járásra, pár héttel nagypéntek előtt... **a Tizenkettő boldogan és önfeledten készül a hatalomátvételre.** Nincs nagyobb gondjuk, melyiküknek jut majd osztályrészül a legelső szerep. Ki tud kibújni kultúrköréből, korából és osztályából? Ki tudja átfúrni magát azon a gondolati abroncsrendszeren, amely meghatározza a kort, amelyben él? Talán senki. Biztos, hogy a Tizenkettő semmiképpen sem volt képes rá.

Újjongás Jerikó előtt, újjongás Jerikóban, újjongás Jerikó után ismét az országúton. Jézus **az értetlenség legképtelenebb és legembertelenebb magányában példabeszédet mond a minákról.** Ki gondol az érte lelkesedő tömegben, avagy az álmok álmaiban élő tanítványok közül arra, hogy Archelausz történetével Önmagának és Izrael népének viszonyát rajzolja. Ki gondol arra, hogy az Érte lelkesedő tömeget jellemzi a mondat: "Nem akarjuk, hogy ő uralkodjék rajtunk!"? Ki gondol arra, hogy a Názáreti ez az "ő", akinek "idegen országba" kell mennie, hogy "királyságot szerezzen magának?" És arra, hogy ebbe az idegen országba a Golgotán keresztül vezet az útja? És arra, hogy az utánamenő lelkes tömeget rajzolja ez a mondat is: "polgártársai azonban gyűlölték őt"? (Lk 19,12.14)

Az evangélista világosan értette a példabeszéd egész szimbolikáját. Lukács szerint ugyanis Jézus azért mondja ezt a példabeszédet, "mert közel voltak már Jeruzsálemhez, és azt gondolták, hogy azonnal ki fog nyilvánítódni az Isten Országá". (Lk 19,11) Lukács nem jelöli meg a mondat alanyát, feleslegesnek látja, hiszen a Jerikó előtt és a Jerikóban lelkesedőkről beszél. Minél közelebb állnak Jézushoz, minél nagyobb a lelkesedésük Érte, annál inkább gondolták, hogy "azonnal ki fog nyilvánítódni az Isten Országá". Az egész lelkesedő tömeg adja a mondat alanyát; és mindenekelőtt a Tizenkettő. Nincs semmiféle minőségi különbség a Tizenkettő és a nép várakozása, reményei s a gondolkodásukat meghatározó alapkoncepció között. Ezért láthatja Lukács feleslegesnek - konkréttá tenni az alanyt.

Mire gondolhatott a Tizenkettő, miközben hallgatta a példabeszédet? Nem minden elemét tudhatták értelmezni, de a példabeszéd végét biztosan be tudták illeszteni az első altételbe. Alighanem ők lesznek a tízszeres jutalmat kapó szolgák. S talán az sem volt kétséges számukra, hogy a farizeusok, írástudók, Kaifás és az ellenséges Nagytanács, a bitorló Heródes és a Prokurátor kell hogy meghúzódjék a példabeszéd utolsó mondata mögött: "Ellenségeimet pedig, akik nem akarták, hogy uralkodjam fölöttük, vezessétek ide és öljétek meg a szemem láttára. " (Lk 19,27)

Aligha lehetett ember érte lelkesedő tömegtől körülvéve meg nem értettebb, magányosabb és egyedülbb, mint a Názáreti - miközben e példabeszédet mondván "ment elől Jeruzsálembe menve fel. És történt, hogy Betfagé és Betánia közelébe értek az olajfákról elnevezett hegyhez...". (Lk 19,28-9)

114. TI MINDNYÁJAN MEGBOTRÁNKOZTOK BENNEM

a) Karddal mennek vacsorázni

A diadalmenet előkészítésében kizárólagosan a Tizenkettő szerepel. Mennek a számárért, hozzák, ráterítik az állatra felsőruháikat; az utat is ruhákkal takarják le, amelyen bevonul a Király. **A diadalmenet jelszavainak megkonstruálásában is minden bizonnyal övéké az oroszlánrész,** hiszen nincs rajtuk kívül senki Izraelben, aki annyi időt (s az időn túl annyi egyébnek elhagyását) áldozott volna azért, hogy ezektől a jelszavaktól hangos legyen - a

kapuk előtt s talán a kapukon belül is - az út. A menetlátni házaikból előjövő farizeusok is a tanítványokat látják ludasnak a történőkben: "Mester, dorgáld meg a tanítványaid!". (Lk 19,39)

A naponként történő templomi tanítások után a Tizenkettő társaságában megy a biztonságosabbnak vélt betániai éjszakai szállásra. (Mk 11,11) Útközben a fügefával végzett prófétai szimbolikus aktus által magyarázza nekik a választott nép elvettetésének tragédiáját. A tanítványok, ill. Péter csodálkoznak (Mk 11,21; Mt 21,20) a fügefa hirtelen, azonnali, ill. egyik napról másikra történő elszáradásán; szóvá is teszik. **Szavukban nincs nyoma a prófétai aktus megértésének**, s így Jézus felhasználja érdeklődésüket a (már tőlük is kért) hitnövelésre. (Lk 17,5) Ez alkalommal nem eperfa, hanem hegy zuhan a tengerbe, hogy példázza a hit, azaz a Messiáshoz való teljes, tehát nemcsak személyi, hanem tartalmi hűség képtelen erejét, és hogy fokozza a reményt azokban, akik majd hamarosan teljesen reménytelenek lesznek.

A Nagytanács és Jézus napokra (hetekre?) szóló szellemi párbajában a tanítványok néma tanúk, miközben talán nagyon is el vannak foglalva rendezői jellegű tevékenységekkel. (Jn 12,21)

Jelen vannak, mindent hallanak, de hallgatnak, mert nincsen elsődleges szerepük a vitákban; Jézusnak sincs most ideje velük foglalkozni. Úgy érezhetik, hogy kicsik ők ahhoz, hogy az ott folyó mérkőzésben szerephez jussanak, s Jézust is teljesen leköti a meg-megújuló támadások optimális visszaverésének feladata. **Csak amikor** belátja a Nagytanács, hogy a Jézust szellemileg legyőzés útja járhatatlan, és **megtisztul tőlük a terep, akkor fordulhat Jézus az Ő oldalán állókhoz, s köztük elsősorban tanítványaihoz**, (Mt 23,1; Lk 20,45) hogy folytassa esztendőkön át végzett munkáját, azaz óvja újra övéit az írástudók és farizeusok kovászatól. Máté szövegében nem csupán a kovász veszedelmes mérgei vannak előszámlálva; a szövegben Jézus foglalkozik e kovásznak a Maga majdani népére gyakorlandó feltételezett hatásaival is. El ne induljanak övéi az embereknek tetszeni akarásnak útján, ne szólíttassák magukat rabbinak, atyának, tanítónak, mivel az Isten Országában a nagyság titka és kulcsa - a szolgaszerep. Még egyszer beleírja lelkükbe a magukat megalacsonyítás örömhírét-parancsát, (Mt 23,8.12) hogy majd az utolsó vacsorán egy felejtethetetlen ábrával kitörölhetetlenül beléjük égesse a kicsiség országbeli eszményét.

Jézusnak ez a beszéde még ama tömeg fülehallatára történik, amely tömeg tanúja volt a Nagytanács megszégyenülésének; annak, hogy Jézus egyetlen és abszolút győztesként maradt a porondon. **Ezután mintha egy kicsit megcsendesednék az érdeklődés Jézus iránt.** Ez ad alkalmat arra, hogy újfent foglalkozhassék tanítványaival. Az írástudók ellen mondott nagybeszédet Jeruzsálem pusztulásának említésével fejezi be; (Mt 23,37-8) ez adja az apropót arra, ami elhangzik majd az Olajfák-hegyén.

E sorozatos szellemi győzelmeknek magasra kellett szítaniok a Tizenkettő reményeinek lángját. Hallották Jézustól nyilván már máskor is a jövődölést Jeruzsálem pusztulásáról. El is könyvelgették szavait Mesterük egyéb "borulátásai" közé. De ebben a szituációban különösen is furcsán csenghetett ez a prófécia fülükben. Minek pusztuljon el? Most, amikor igazán talán már csak napok vannak hátra, hogy megtörténjék, amire várunk, s a Város és Ország urai leszünk...minek pusztuljon el? No, így nem merték mondani, de felhívták Jézus figyelmét a Várost védő templom stratégiai értékeire: nem fog az olyan könnyen menni. Jézus érti szavukat s premier plán-ban válaszol burkolt szavukra: "Kő nem marad kövön!". (Mt 24,2; Mk 13,2; Lk 21,6) A négy tanítvány megkérdi az időpontot s az előre jelző jeleket.

Márk és Máté olvasóközönsége azonban már nem Jeruzsálem pusztulásának időpontjai és jelei tárgyában volt elsősorban érdekelt, hanem a Messiás újraeljövetelének tárgyában. (Mk 13,4; Mt 24,3)

Jézus válasza - szövegeinkben - ide is, oda is vonatkozik. Mindkét válaszát azonban át meg átjárja mindazoknak az ismétlése, amit az elmúlt évek során örömhírként, az Ország törvényeként adott át övéinek. **A szövegek nem hoznak reakciókat a tanítványok részéről;** annak ellenére sem, hogy üldöztetésük képeit itt is bőséggel ontja reájuk. Ebben a pillanatnyi szituációban talán könnyebben tudják elviselni, elkönyvelni, "kellő értékére" leszállítani, mint bármikor máskor. (Mt 24,1-51; Mk 13,1-37; Lk 21,5-36)

Van azonban ezekben a napokban egy szituáció, amelyben a tanítványok reakciója éles és határozott, sőt újszerű. Eddigi reagálásaiknak szinte közös jellemzője, hogy alapkonceptiójuk szembesül Jézus koncepciójával. **A betániai lakomán** (Mt 26,6-13; Mk 14,3-9; Jn 12,1-8) **azonban Jézus gondolatai, megértett tanítása alapján érvelnek Jézus magatartása, ill. egy Jézustól jóváhagyott magatartás ellen** (56f num). A leprás Simon házában egy asszony eltör egy alabástrom edényt, s a benne levő egy fontnyi igazi drága nárdusolajkenetet Jézus lábára, fejére önti (Jn 12,3; Mt 26,6-7; Mk 14,3)

- (János szerint a diadalmenet előtt, Máté és Márk szerint később, közvetlenül az utolsó vacsorát megelőzően). A tanítványok (a legtöbb Márk-kódex szerint "valakik", János szerint az Iskarióti) "fölháborodnak" ezen a pazarlásán. Felháborodnak, miként a minap a Zebedeus-család elibük vágni akarásán. Felháborodásuk elsősorban Máriának szól, aki pazarol; de nyilván Jézusnak is, akire pazarolnak. Jézus megvédi Máriát és megvédi Önmagát, anélkül azonban, hogy dorgáló szót mondana nekik. Értékelheti ezt a szeretettörvényt megőrizni akarásból fakadó ellenvetést, s nem rója fel nekik, hogy nem önmagukon, hanem Márián és Jézuson akarják az új törvényt bevasalni. (Mk 14,4-9; Mt 26,8-13; Jn 12,4-8)

A reményükben soha el nem fáradó tanítványokra aligha maradhatott hatás nélkül a pogányok előtt mondott beszéd néphangulati eredménye; az, hogy saját szemükkel láthatták kialakulni azt a helyzetet, amelyben Jézusnak minapi dicsőséges színhelyén, a templomban, el kellett "rejtőznie". (Jn 12,36) Talán a tömeg ellenvetései sem maradtak hatás nélkül reájuk. A beszéd hatására ugyanis a jeruzsálemi köznépi hallgatóság elveszti hitét abban, hogy a Názáreti az általa várt messiás; azaz elvesztik hitüket a tanítványok második altételében. Joggal merül föl a kérdés, milyen hatással volt a tanítványokra a szenvedésnek ez az immár nyíltszíni bejelentése. Milyen hatással volt reájuk, hogy a Jézusért még soha így nem lelkesedő jeruzsálemi tömeg e beszéd hatására a maga részéről mint hibásat elveti a második altételt? Forrásainkban nincs adalék rá. Amit János hozzáfűz a maga nevében az ott történetekhez (Jn 12,37-43) az ennyi: okmegjelölés jövődőlésteljesülési alapon, továbbá a hitetlenség egy Jézus által megjelölt gyökérjelensége: az emberek előtti dicsőség és a társadalmi nagyság keresése. Lélektani következtetésekre vagyunk tehát utalva. **A beszéd és annak hatása alighanem ugyanazt a gyötrő zavart hozza újra elő bennük, amellyel elindultak Efrémből.** Esetleg még súlyosabb formában.

Mesterük útmutatása nyomán előkészítik közös pászkavacsorájukat, amelyhez már igen összekuszált lelkiállapotban ülnek le. Most már igazán nem tudják, mire számítsanak. A Tizenkettőből kettő kardot is visz magával a vacsorára. **Ez a karddal vacsorára menés - az utolsó napok-hetek összefoglaló záró reakciója a tanítványok részéről.** Veszélyben tudják magukat és ügyüket, és készek harcolni ügyükért.

b) Utolsó hűségnyilatkozatok

Mire asztalhoz ülnek (Mt 26,17-9; Mk 14,12-6; Lk 22,7-13) - úgy tetszik -, sejlik már előttük, hogy a történetek elkerülhetetlenek. A Nagytanács és a farizeusok szándéka nyílt titok, és a népnek legalább is egy része az utolsó beszéd következtében nem hiszi már, hogy Jézus a Messiás. Most Jeruzsálemben is csődbe futott az ügy ezzel az utolsó beszéddel, mint egy évvel korábban a zsinagógai beszéd következtében. **A magukba szívott jeruzsálemi levegő is arról beszél érzékeiknek, hogy itt a vég.**

Szó s ellenvélemény nélkül veszik tudomásul: "Tudjátok, hogy két nap múlva húsvét lesz és az Emberfiát elárulják és keresztre feszítik". (Mt 26,1-2) A vacsora-előkészítők újra hallják a baljóslatúan csengő bejelentést: "Az én időm közel...". (Mt 26,17-27) Maga a vacsora úgy indul, mint halotti tor: "Vágyva vágytam, hogy elfogyassam veletek ezt a húsvéti vacsorát, mielőtt szenvedek...soha többé nem eszem ezt...nem iszom a szőlő terméséből". (Lk 22,15-8)

A kései olvasó, ahogy kopogtatja e sorokat, csodálkozik, hogyan fel nem zokogtak a tanítványok e maga torját ülő ember barátait köszöntő szavain. **A későbbiekben világos, hogy most már "értették", miről van szó.** Értették annyiban, hogy látták már, nem balsejtelmek szólnak Mesterükből - amint korábban annyiszor gondolták. A Mester szavai a helyzet reális felméréséből születtek; a tanítványok hallgatásában benne van ennek a tudása.

De megszólalást nem vált ki belőlük a bejelentés. Nem, mert az előző napok során már elborította őket a helyzetszülte megmagyarázhatatlanságok tengere. Az első altételen hogyan változtathatnának?! Ilyesmi legfeljebb tudatalattijukban kavargathatott, felszínre jutni nem engedhették; egy nemzet életöszöne tiltakozott ez ellen bennük. A második altétel elvetése ismét ezer okon volt lehetetlen. Az ezer oknak utolsója (vagy talán nem is egészen utolsója): három évet raktak bele ebbe a vállalkozásba...! Most vallják be maguknak, hogy rossz lóra tettek?! Az ezerből ez az egy önmagában is elég volt ahhoz, hogy a maguk részéről ne álljanak szóba azzal, amit az utolsó beszéd során a nép nyíltan megfogalmazott. De ott volt az ezer-minusz-egy ok is: a három esztendő tenger élménye, s Jézus egyre lenyűgözőbbé váló személye. De látniuk kell, hogy következtetésükkel - mégis baj van. Hiszen minden arról beszél, hogy akcióba lendül a hatalmi gépezet, s nincs néptömeg, amely megállíthatná annak ütésre lendülő karját.

A megszólalást majd Jézusnak egy képtelennek tartott bejelentése fogja kiváltani, amire a vacsoranyitást követően hamarosan sor kerül: "Egy közölet elárul engem!". (Mt 26,21; Mk 14,18-20) Váratlanul éri őket. Szomorúak, nagyon szomorúak lesznek a bejelentéstől. (Mt 26,22; Mk 14,19) Hogy összeomolhatnak minden, amiben három évig reménykedtek - ezzel a terheléssel ültek le vacsorához. Leülve pedig megtudták, hogy utolsó vacsorájuk ez a Mesterrel. **Most pedig vegyék tudomásul még azt is, hogy ők maguk is beállnak az összeomlasztók sorába!** Nem értenek már semmit. Ezek után most már minden lehetséges. Lelkük képtelen zavara és szomorúsága ellenére is elevenen lobog bennük az elszántság, hogy meghalnak Vele együtt. Ennek ellenére szóba kell állniuk a lehetőséggel, hogy talán épp ők maguk azok, akik elárulják a Mestert. Szép sorban elkezdik kérdezgetni: "Csak nem én? S a másik is: Csak nem én?". (Mk 14,19) **Úgy érezhetik, hogy elszabadult a pokol: készek meghalni azért, akit elárulni is hajlandók!** Nemcsak Jézust kérdezik, egymás között is tárgyalják ezt a képtelen lehetőséget: "És ők kezdik egymás között kérdezni, vajon ki lehet az ő közöttük, aki ezt meg fogja tenni?", ill. "A tanítványok ekkor egymásra néztek bizonytalankodva, hogy kiről szól...". (Lk 22,23; Jn 13,22)

Még János sem szól róla (akinek képe az Iskariótíróról meglehetősen eltér a szinoptikusokétól, méghozzá annak rovására), hogy a tanítványok gyanút fogtak volna valamelyikük ellen, akár csak Júdás ellen is.

Még az is problematikus, hogy a tanítványok megtudják-e a vacsora során, hogy Júdás az áruló. Jézus utalása (Mt 26,25; Lk 22,21; Jn 13,26) aligha lehetett egyértelmű, mert "senki sem érti a leültek közül, miért mondja neki", (Jn 13,28) hogy tegye hamar, amit tesz. Ha nem dől el ott a kérdés, akkor **mindegyiküknek a szíve közepébe talál a máskor keményen dorgáló Jézusnak most igazán elviselhetetlennek tetsző panaszhangja**, a leölésre szánt bárányé, akinek hangja majd hamarosan elnémul a nyíró béres kezében: "Aki velem ette a kenyeret, az sarkát emelte fel ellenem". (Jn 13,18) És ily körülmények között mindegyikükbe belevág a "jaj", és az is, hogy "jobb lett volna nem születniök". (Mk 14,21; Mt 26,24)

Ily nyomasztó előzmények után hangzanak el Jézus szavai a SZÖVETSÉG megújításáról. Normál körülmények között aligha hagyták volna megjegyzés nélkül a "szövetség" szót. Most azonban az előző bejelentés döbbenetében **csak színtelen absztrakciónak, vérszegény elméletnek tetszhetett számukra ez a "szövetség"** - a szövetségekötő Messiás elárultatásának konkrét és véres valóságával szemben. Ennek ellenére is azt kell azonban gondolnunk, hogy a "szövetség" szó nem maradhatott azért minden hatás nélkül az ott ülőkre, új reményeket pumpált beléjük, s a tudat hátsó rétegébe szorította, hogy a szövetség valakinek (és Kinek!) a vérében köttetik meg velük.

A "szövetség" bejelentése nélkül ugyanis lélektanilag elképzelhetetlen, hogyan kerülhetett volna sor új rangvitára a vacsorán. Belejátszhatott ugyan kialakulásába az árulót nyomozó beszélgetésük is, s annak közösségi kitisztázása, hogy ők azután nem lesznek árulókká...ha egyáltalán rajtuk fordul az, hogy azzá lesznek-e, avagy sem. Belejátszhatott, de meg nem magyarázza. **Ahhoz, hogy rangvitára kerülhessen sor egy halotti toron, ahhoz**, mint szokás az első tál pogácsa és pohár után, **vissza kellett jönnie az életnek**. Ezen előre-tor előre halotti gyászán győzedelmeskednie kellett a "még élünk" levegőjének; s ezt alighanem a "szövetség" szó elhangzása idézte elő. Mégiscsak győzni fog Mesterük, s így újra érdekes, hogy ki fog jobb s bal felől ülni Mellette, ki a nagyobb közülük. E rangvita Jézusnak alighanem tervébe vág, mert elmondva az annyiszor elmondottakat a kicsiségről és a szolgálatról, egy új és gyors mozgókép-ábrát rak tanítása mellé: elkezdí mosni tanítványai lábát. (Lk 22,27; Jn 13,4-5)

A halotti tort bejelentő Messiás, a szövetségről szóló bejelentéssel - a halotti tort meg nem tagadva - a Szövetséget megújító banketté is emeli ezt az utolsó közös vacsorát. **A tanítványok lemérhetik, hogy tudatát nem határozza meg egyértelműen az idő közelsége és a keresztre feszítés**, a nagyon sűrűre rajzolt felhők mögött Mesterük lát valami olyasmit is, amibe újra belévehetik reményeik horgonyát.

A következőkben tovább éleszti bennük ezt a bizakodó hangulatot. **Megdicséri őket. Kaptak-e a három esztendő során dicséretet?** Az elhívás, a Tizenkettővé tevés, a félesztendő csak velük foglalkozás mind - szóval talán ki nem mondott -, de mégis csak dicséret volt. A példabeszédek megmagyarázásakor s a Fülöp-Cezáreában elhangzó dicséret - szóval kimondott dicséreteket voltak, de inkább az Atyát dicsérték. Most, pár órával szétszaladásuk előtt kapnak egy korábban soha meg nem kapták dicséretet. Tárgyilagos, tényeket felmérő megállapítás formájában. Megkapják a dicséretet egy tényleges teljesítményért. Most nem ők juttatják Jézus eszébe e tényt, mint a gazdag ifjú esetét tárgyalva. Most Jézus magától mondja: **"Ti vagytok azok, akik megmaradtatok velem**

megpróbáltatásaimba". (Lk 22,28) **Ténykeményen kopognak a szavak.** Benne van a mindent elhagyó harmadfél éves kitaratás, a tamási "menjünk s haljunk meg Vele", s egyáltalán a leölésre érő, annyiszor megkövezésre szánt Jézussal való kapcsolatuk megszakítás nélküli fenntartása egy ellenséges társadalom és hatalom színe előtt. A jézusi megállapítást követően számukra nagyon kedvesen csengő szavakat hallanak országról és királyi székekről, amelyeket Jézustól kapnak, amelyek reájuk várnak. (Lk 22,29-30)

Talán nagyobb is a hatás, mint amit el akart érni vele, mert Lukács leírása gyorsan vált, s jön a szinoptikusok jelentése a vacsora második kínos közleményéről. A második bejelentés: még az éjszaka folyamán kivétel nélkül mindannyian otthagyják Őt. Azaz pár órán belül véget ér az a "megmaradás", amelyért csak az imént aratták le a dicséretet. Az e tekintetben nagyon is retusáló János fogalmazása szerint is megtörténik a bejelentés: "engem egyedül hagytok". (Jn 16,32) Pásztorverés lesz, és ennek hatására megbotránkoznak Benne, **elkövetkezik kitaratásuk vége.**

Ennek a bejelentésnek nem kerülnek már annyira a hatása alá, mint előbb az árulásról szóló bejelentésnek. Az előzmények során visszanyerték öntudatukat; a "szövetség", a dicséret, az Ország, a királyi szék megtette a magáét. Mindez elfújta az árulás bejelentését követő letargiát. "Uram, teveled kész vagyok mind tömlőcre, mind halálra menni" - mondja Péter, aki talán az árulásbejelentés hatására most már nem akar a Tizenkettő, hanem csak a maga nevében szólni. Hogy a többiek mit fognak csinálni, most már nem tudhatja; de legyen érvényes a jézusi bejelentés akár mind a tizenegyre is, őrá nem állhat az. A többiek egy pillanatra megdöbbenhetnek ezen az őket kihagyó péteri magánakción, majd tanúsítják, hogy ugyanúgy gondolkodnak, mint Péter. Ők sem kevesebbek, ők sem tudják magukról elképzelni, hogy elhagyják Jézust. Ők is hajlandók Vele együtt meghalni: "hasonlóképpen szoltak a többi tanítványok is". (Mk 14,27-31; Mt 26,31-5; Lk 22,31-4)

Lukácstól tudjuk, hogy a tanítványok közül kettő karddal ment vacsorázni. Lemérték tehát az utolsó napokra kialakult szituáció komolyságát. Támadásra lehet számítani, amellyel szemben fegyverre is szükség lehet a sikeres védekezés érdekében. **Az Ország sarktörvényéből, az ellen-nem-állás törvényéből e kardos tanítványok nyilván semmit sem értettek még meg.** Egyértelművé teszi ezt az is, hogy Jézus szimbolikus értelmű "kard" szavát hallva (61 num), boldogan húzzák elő kardjaikat köpönyegük alól. (Lk 22,36-8) Azzal a tudattal mehetnek ki a Getszemáni-kertbe, hogy nincs még minden elveszve. Ők el nem hagyják, ott lesznek Vele. S ha jönni akarna valaki az éjjel, majd megnézheti magát.

c) Halotti tor és öröm

Márknál és Máténál nagyon komor az utolsó vacsora rajza: egyikük elárulja, a többi tizenegy megbotránkozik Benne és a két bejelentés között a Szövetség megkötése. Lukács rajza már lágyabb: az árulás bejelentése egyáltalán hiányzik, a szövetséggkötést csupán Jézus "vox humana"-ja előzi meg a vágyódva várt vacsoráról. Követi ugyan ezt Lukácsnál övéinek "megbotránkozása", de csak úgy, mint intermezzo a mai és holnapi hűség között; s az intermezzo maga - tanítványokon túli erőnek, a Sátán erőinek a műve. Majd ismét visszatér az indító vox humana: Jézus visszaemlékezik a régi szép időkre, a galileai esztendő ragyogására, s ebből kiindulva készíti elő övéit a Getszemániban történendőkre. (Lk 22,35) **Aligha kétséges, Lukács komornak érezhette ezt a márki-mátéi rajzot; s a források lehetővé tették számára a fenti enyhítést.**

János - saját emlékei alapján - még tovább ment. Úgy sűríti egybe Jézus egész tanítását ebbe a könyvének egyötödét alkotó vacsoraleírásba, mint Máté a Hegyi beszédbe. S e bőséges anyagba ágyazott vacsoraleírás ellenpólusa lesz Márk és Máté komor hangjának. Ezeknél - tragédia készül. **A negyedik evangéliumban - Jézus túlemeli övét a tragédián.** Megvan nála is mind a két megdöbbentő bejelentés, de csupán sor kerül rá...ezeknél sokkal nagyobb jelentőségű mondanivalók kapcsán.

A vacsoraleírásban negyvenszer kerül elő az "Atya" neve. **Jánosnál Jézus nem is a Getszemániba és a Golgotára készül, hanem sokkal inkább - megy az Atyához.** A lábmosás feledhetetlen emlékü szolgálatával indul a leírás, s ezt követően kerül sor az árulás bejelentésére. A bejelentésbe Jézusnak belerendül a lelke. Tudatállapotát János ugyanazzal a szóval jelöli, amelyet Jézus a pogányok előtt mondott beszédében Maga mond magáról. (Jn 12,27) "Mikor ezeket mondotta Jézus, megrendült lelkében és bizonyrágot tett és mondta: Bizony, bizony mondom nektek, hogy egy közületek...". (Jn 13,21) **Megrendülése ellenére is túlnéz a tragédián.** Maga bocsátja útjára Júdást, s mikor az áruló elindul a fegyveresekért, Jézus ezzel a szóval kezdi tanítását: "Most!" S e bevezető szó után nem tragédiaszöveg következik: "Most dicsőült meg az Emberfia". (Jn 13,30-1) Túlnéz a tragédián és arról kezd beszélni, hogy Ő most elmegy valahová. És azért dicsőül meg, mert Ő el tud menni oda. Oda, ahová a tanítványok nem tudnak.

S ezzel megindul a vacsorán a dialógus Jézus és a tanítványok között. **A tanítványok hol- és hogyan-állásáról ez a dialógus kiegészíti eddigi képünket.** Tudják, hogy válságos a helyzet, kardot is hoztak magukkal, le is veri őket az árulásról szóló bejelentés. Mit csináljanak most az előbb még az árulásba belerendült lelkű Jézus új és diadalmas hangjával? Nem értik ezt a diadalmas hangot, s nem tudják elgondolni, hová készül. Péter tolmácsolja is a tanítványi értetlenséget: "Uram, hová mégy?". (Jn 13,36)

Az ezt követően elhangzó bejelentés a háromszori megtagadásról - leveri Pétert. A továbbiak során ugyanis, bár a szöveg még ötször jelez tanítványi közbeszólást, Péter néma marad. Jézus alighanem látja ezt a levertséget Péteren és a többiekén is, és a "Ne rendüljön meg a szívetek..." folytatással visszaemlekedik oda, ahonnan lehúzta a Péter tolmácsolta tanítványi értetlenség.

Azért megy el oda, ahova megy, mert lakóhelyet akar készíteni nekik az Atyánál, hogy ők is ott legyenek, ahol Ő van. Ellenőrzi, hogy követik-e gondolatait. Tamás értésére adja Jézusnak, hogy nem követik. "Uram, nem tudjuk hová mégy; mi módon tudhatnánk akkor az utat!". (Jn 14,5) Újra elmondja, hogy az Atyához megy és azt is, hogy Ő ez az "út". Most meg Fülöp akasztja meg Atyát látni akarásával, amit azután Jézus hivatkozással az együtt töltött esztendőkre - képtelen értetlenségnek minősít. (Jn 14,8-11) Folytatólagosan elmondja, hogy **elmenésével nem hagyja magára övét,** mert maga helyett más Paraklétosz-t kér az Atyától számukra. A Léleknek ez a neve most születik meg Jézus ajkán, ezen a halotti tor hangulattal induló vacsorán; a rajta résztvevőknek szükségük van valakire, aki majd mellettük áll (vigasztalja őket), hiszen árván maradnak. A tragédián túlnézni akaró Jézus azonban még ezt az árvaságérzést is ki akarja operálni tanítványai tudatából: "Nem hagyok árván titeket, eljövök hozzátok". (Jn 14,18) Azoknak, akik vállalják a szeretetet, megígéri, hogy "kinyilvánítja" Magát; s ezt oly igével mondja el (emphanidzein), amely szemléletes látást jelent. (Jn 14,21)

d) Új remények

Ezt a bejelentést követi Júdás Tádénak, az Úr testvérének (a négy evangéliumon belül egyetlen) megszólalása. A jézusi gondolatvezetés felől nézve közbeszólása kiérdemelhetné az "egyszer szól, de minek" glosszát. **A tanítványok vacsorai tudatának alakulása szempontjából azonban igen árulkodó ez a közbeszólás.** Bár tanítvánnyá lett és a Tizenkettő közé emelte őt Jézus - nem tagadhatja meg a maga názáreti gyökerét. Az új bizalmat beléjük csöpögtető jézusi szavak hatására mondja azt, amit az elmúlt nyár végen mondtak a rokonok (108e num). A rokonok várakozása elevenen él a tanítvánnyá lett rokonokban is. S a közbeszólás jelzi, hogy a tanítványokba újra visszatért az élet: nincs még minden elveszve, van még remény. **Azaz múltban van belső zavaruk,** s újra indul a már annyiszor láttuk kétfelé gondolkodás. Jézus rajzolja a Dzóé és az Óstény csodáit, s a tanítványok hallva e szavakat újra álmodják a maguk álmait: "Uram, mi dolog az, hogy nekünk jelentet ki magadat, és nem a világnak?". (Jn 14,22; 7,4)

Jézus nagyon röviden látszik elintézni e gondolatmenetét megakasztó közbeszólást: azokról beszél, akik szeretik Őt, és nem a világról, amely nem szereti Őt. Majd lendül vissza az elhagyott témához: újra említi a "Vigasztalót", mert nyugalanság és félelem helyett békét akar rakni lelkükbe. A maga békéjét - s talán most Tádéra néz - és nem a világ békéjét; és nekik adja és nem a világnak. (Jn 14,27) Ezek után újra említve a már közbeszólás előtt is jelzett eljövését, **a tragédián túlnéző Jézus örömmre fordítja át a halotti tor gyászát.** A tanítványoknak, ha szeretik Őt, akkor örülniök kell. Mert ha valakit szeretünk, akkor örülünk annak, ami neki jó. Az "alacsony" szívű Jézusnak (Mt 11,29) pedig az a jó, ha olyan valakinél lehet, aki "nagyobb nála" - az Atyánál. (Jn 14,28) A Világ Fejedelme abba fog belesegíteni, hogy Ő az Atyához jusson. Nem fog ellenállni e Fejedelemnek, hogy megtudja a világ, hogy szereti az Atyát. (Jn 14,31) S most talán újra Tádéra néz: Így fogom megmutatni magam a világnak, golgotai formában, nem ahogyan te gondolod. A jánosi vacsoraleírás a Golgotára készülést az Atyához készülés megdicsőülésévé és övéinek ezen kelt örömévé alakítja át.

A vacsoraleírásnak egyébként az "Atya" után a legnagyobb tematikája - a "világ". Tádé közbeszólása - úgy tetszik - szereppel bír itt. Negyvenegyszer említi Jézus a vacsora során a "világot". A közbeszólás előtt kétszer, utána harminckilencszer. Az "Atya" és a "világ" feszültsége alá kerül mondanivalója: a világ gyűlöli Őt is, övéit is, mert nem a világból, hanem az Atya világából valók. (Jn 15,18-9) Elmondja e gyűlölet netovábbját: Isten legigazibb imáadásának fogja tekinteni üldözésüket - ez a világ. Majd folytatja a vigasztalást: nemcsak Jézusnak jó, hogy elmegy; a tanítványoknak is így jobb. "Most pedig elmegyek ahhoz, aki küldött engem; és senki sem kérdi tőlem közületek: Hová mégy? Hanem...a szomorúság eltöltötte szíveteket. De én az igazat mondom nektek: Jobb nektek, hogy én elmegyek...". (Jn 16,5-7) **Tudomásul vettette már velük, hogy elmegy körükből az Atyához, s reményt is gyújt bennük:** a Vigasztalóval olyan eredményeket fognak elérni, amilyeneket Vele nem értek el.

Szomorúságuk végső felszámolása céljából a "kis idő"-témával újra utal - feltámadására. A tanítványok nem értik meg az utalást, s még egyszer és utoljára **bizonyosságát adják annak, hogy ez az unalomig ismételt "harmadnapra" csak a fülükig tudott elérni, az értelmükig nem;** tartalma teljes képtelenség volt számukra. (Jn 16,16-8) "Üres asszonyi fecsegésnek" tartják majd a jelentést annak bekövetkezéséről. (Lk 24,11)

A vacsora végére reorganizálódik a tanítványok öntudata.

e) Szétfutás

A búcsúbeszéd zárása még egyszer megszólaltatja a tanítványokat. Jézus összefoglal: "Kijöttem az Atyától, és jöttem evilágba; ismét elhagyom e világot és elmegyek az Atyához". **A tanítványok bizonyosságot akarnak tenni, hogy nincs többé kétfelé gondolkodás:** most végre úgy beszél, hogy értik szavait, és nincs többé akadálya annak, hogy meglegyen bennük a hit: (Jn 16,29-30) "Hisszük, hogy Istentől jöttél".

Jézus reflektálása mélységesen szkeptikus és még mélységesebben szomorú: "Most hiszitek?". S ahogy Péter vacsora eleji öntudatos szava kiváltja Jézusból a péteri megbotránkozás előre bejelentését, úgy a Tizenkettő mostani öntudatos szava kiváltja belőle a Tizenkettő megbotránkozásáról szóló előrejelentést. S halljuk a pásztorverés következményeinek jánosi rajzát: "Íme, eljön az óra, és immár eljött, hogy szétszójatok, ki-ki az övéihez, és engem egyedül hagyjatok...". (Jn 16,31-2) De nem akarja visszahozni a torhangulatot, újra nyugtatja őket: bizakodhatnak, mert Ő legyőzte a világot. S a "legyőzte" szó hatására szövögethetik tovább tudatukban a derűlátást az elkövetkezendők lefolyásáról. Megnyugodva, s jóleső érzésekkel hallgathatják, minden reflexió nélkül, Jézus ezután következő "győzelmi" imáját.

A vacsorai tanítás eredményeképpen megacélozódhattak elhatározásukban, hogy keményen állják majd az eljövendőket. S amikor Júdás megérkezik, s a főpapi szolgák rá akarják tenni kezüket Jézusra, akkor...kard ki hüvelyéből. Péter szablyája lendül elsőként magasra, s vérző ember jajgat a zöld tavaszi fűben. Azok zsoldért harcolnak, ezek életüket hajlandók odaadni Jézusért. A harc kimenetele nem lehet kétséges. Jézus azonban lefegyverezi őket, átáll az ellenséghez. Kiért harcoljanak ezután? Kihez és hova tartoznak ők ezek után egyáltalán? A szolgák vérszemet kapnak és kötözik a Mestert.

A tizenegy fiatal férfi pedig megcsalva - és Jézus által megcsalva - és három esztendő mindent odaadásból fakadó reménységében tökéletesen összekuszált lélekkel menekül az éjszakában... **Menekül ennek a tökéletesen értelmetlenné vált,** három évig hiába szolgált **ügynek most már igazán értelmetlen következményei elől.** Mert életüket is szívesen adják oda Izrael reménységéért..., de harcban! Csapást csapással viszonzva! De így, bégető juhokként, kész zsákmányként akárminő főpapi cseléd kötelének... Mi értelme van ennek? Éppen ezért - "mindnyájan szétfutottak". (Mk 14,50) Máté poentíroz: "Ekkor elhagyták Őt a tanítványok **mind,** és szétfutottak". (Mt 26,56)

Hogyan nézi a Tanító, a három esztendő tanítás eme összefoglaló vizsgaeredményét, miközben összekötözött kezekkel utánanéz a szétfutóknak? Idáig is magányos volt, idáig is egyedül volt, csak az érzékszervek mutattak más képet; hiszen értetlen emberek vették körül. **Most az érzékszervek is mutatják, hogy egyedül van,** ill. csak az Őt nem értők vannak Vele: kezét összekötözve taszigálják maguk előtt. Talán nem is hívott már Benne létre újabb emóciót az előre bejelentett szétszaladás bekövetkezése. Hatvan-hetven év távolában - János mindenképpen retusál, erősen retusál: "Ha engem kerestek, ezeket bocsássátok el...". (Jn 18,8-9) Lukács pedig az egész elfutásról irgalmasan, nagyon irgalmasan - hallgat. (Lk 22,49-52)

115. AKIK NEM FUTOTTAK GALILEÁIG

a) Reményvesztetten

"Immár eljött az óra, hogy szétszéledjete, ki-ki az övéihez és engem egyedül hagyjatok" (Jn 16,32) - mondja Jézus a vacsorán. "Ekkor elhagyták Őt, és a tanítványok mindnyájan szétfutottak" (Mt 26,56) - jelenti a Getszemániban történekről a szemtanú Máté. A futás iránya: Galilea volt; "Feltámadásom után, elöttetek megyek Galileába", (Mk 14,28) a vasárnap tehát még úton fogja érni őket. Jézus majd előbb éri el Galileát, mint a menekülők. A menekülők az éj leple alatt leszaladva a dombról elérik a domb aljában vívő jerikói országutat, s mire a fegyveres csapat Jézust Annás kezébe adja, övéi már biztonságban, Betánia környékén róják az utat. "Szétfutottak...szétszéledtek, ki-ki az övéihez". Egyáltalán nem valószínű, hogy csoportosan futnak-vonulnak; nem lenne biztonságos az esetleges üldözők, feljelentők miatt. De talán nem is teljesen egyedül. **Talán ketten-ketten egymásra lelnek, mert kettesben nagyobb biztonságban érzik magukat az éjszakában.**

Túljutva az ijedelmén, a napokig tartó úton beszélgetnek. Miről? Mi másról, mint amiről az Emmausz felé menők: "És beszélgettek maguk között mindazokról, amik történtek". (Lk 24,14) A beszélgetés alaphangja is csak az lehetett, ami az emmausziaké volt: "Pedig mi azt reméltük, hogy Ő az, aki meg fogja váltani Izraelt". (Lk 24,21) **Keserű szemrehányásokkal illethetik magukat a három esztendőért,** amelyet naívvul rátettek egy ügyre, amiből semmi sem lett. Lehetetlen, hogy el ne fogta légyen őket az önvád: Tudhatták volna már korábban is, láthatták volna már a kenyérszaporításkor is, amikor őket hajóba kényszeríti, s maga egerutat vesz - éppen akkor, amikor odáig értek a dolgok, hogy tenni lehetett volna már valamit. Mennyivel értelmesebbek voltak náluk azok a társaik, akik már a múlt tavaszon levonták a következtetéseket, és ott hagyták Őt a zsinagógai beszéd után, Kafarnaumban. Hogyan és miért nem akarták tudomásul venni, hogy saját maga rontotta el mindig az újra és újra támadó lehetőségeket; amikor a kapuk előtt leszáll a számról és visszaküldeti velük Betfagéba...és legutoljára is azzal a szerencsétlen beszéddel, amivel maga ellen fordította a már teljesen megdolgolt jeruzsálemi népet.

De most már leesett az ő szemükről is a hályog: Soha, soha nem fogja ez az ember megszabadítani nemzetüket, ha megmenekülne is a főpapok kezéből. Aki tizenketted magával hagyja, hogy elfogja ez a főpapi cselédcsurhe, az alapvetően alkalmatlan minden nemzeti feladatra. A Mesternek lehetne tíz légiója, felkelhetne Mellette egész Izrael, az atyáik földjén és a diaszporában élők, mind - akkor sem menne semmire.

Mire hazaérnek, kitisztul végre bennük az utolsó esztendő és főleg az utolsó napok s órák folyamatosan növekedő zűrzavara. Világos lesz az, ami maga volt a teljes érthetlenség. Az, hogy miért tett félre mindent, ami előbbre vihette volna Őt két altételük következményéig. Az, hogy miért menekült el minden tett elől, ami előbbre vihette volna Izrael ügyét, a dicsőséges királyság dolgát. Amikor rátette (rátehetete!) kezét az a csürhe, amikor ez egyáltalán lehetségessé vált, akkor hullott le a hályog. Most már látnak. Látják, hogy az "embereknek" volt igazuk, (Mt 16,13-4) s őket magukat csapta be szenvedélyes vágyuk. Ők látták bele a Messiásba ettől a szenvedélyes vágytól fűtve, hogy ütni fog általa az Isten ígérete teljesezésének órája... Ők látták bele, amit Péter Fülöp-Cezáreájában mindannyiuk szíve közepéből fogalmazott. "Próféta" csak a Názáreti, (Lk 24,19) de mégcsak nem is az Illések fajtájából. Egy szelíd próféta, akit az Isten mindig meghallgatott, amikor segíteni akart valakinek a baján. **Próféta, de NEM a Messiás.**

b) A második altétel felszámolása

Az úton egymással beszélgető párok rájönnek az elmúlt esztendő során bennük egyre növekedő zavarnak - az okára. **A második altétellel volt baj. A Mesterhez való ragaszkodásuk nem engedte őket - látni.** Akik kevésbé ragaszkodtak személyéhez, akik csak az ügühöz, Izrael ügyéhez ragaszkodtak, azok mozdultak ugyan mellette, de amikor látták, hogy kitér a feladat elől, nem áltatták magukat tovább, s idejekorán kifordultak - még akkor - a zsinagógából. Mint ahogy a jeruzsálemi népnek is elegendő volt a pogányok előtt mondott beszéd. Hiába, ezek a jeruzsálemiek - fővárosi emberek. Ők világosabban látják, ki lehet és ki nem lehet Messiás. (Jn 12,34)

Három év oda; s jó, ha baj nélkül megússzák. Tanultak ebből a jövőre. Egykönnyen nem ülnek fel többé senkinek. Lám, a farizeusok! Ezek mégis csak tanult emberek, írástudóik vannak. Váltig követelték is az égi jelet...és sohasem kapták meg. Nekik is elég volt ennyi ahhoz, hogy világosan lássanak. Jó, jó, a Mester sok igazat mondott róluk..., de mégis csak ezeknek volt eszük. S ők maguk voltak azok, akik felültek... Mikor lesz itt valami? Meddig akarja még a Magasságbeli büntetni népét? Miért kedves Neki, hogy még mindig pogányok tiporják népét? Ki érti Őt? Áldassék Neve! Ember ne perlekedjék Vele. Talán nem vagyunk még méltók a Felkentre! Talán igazuk van a farizeusoknak, hogy amíg meg nem tartjuk egészen a Törvényt, úgy ahogy ők tanítják..., addig nem könyörül meg rajtunk az Úr! Biztosan nekik lesz igazuk...

S így tovább, végig a hosszú úton. **A kárvallott ember önkínzásával próbálják túltenni magukat e fuccsba ment három esztendő súlyos tehertételén.** S ahogy közelednek az ismerős galileai tájak, gondolatban már foltozzák a hálót, javítják a bárkát, viszik a fogást Tibériás piacára, s álmodoznak. Álmodoznak arról is, hogyan fognak Jákob példájára erős fiúkat nemzeni, hogy legyenek férfikarok Izraelben, amikor a Magasságbeli tényleg megkönyörül majd az Ő népén.

c) János

Nem voltak mind ott az úton. Júdás viszi zsákmányát Annás háza felé. Péter és János pedig abbahagyva a futást, megállnak valahol a hegy aljában, s figyelik az elhúzó letartóztató csapatot. Figyelik, majd megindulnak utána és bemennek ők is a városba. Követve a csapatot egészen a főpap házáig, (Jn 18,15-6) a kapun belülré, egész az udvarig jutva.

A Tizenkettőnek 9+3-as osztása ezúttal is érvényesül, de egy kis helycserével. Jézus a Getszemániban is megcsinálja az osztást, s így szemrehányó szavai Pétert, Jakabot és Jánost érik, akik álmosan, s újból és újból felkeltve hallgatják némán Jézus szemrehányásait. Álmosak. Álmosak, mert kimerítette őket a hosszúra nyúlt vacsora tenger és nehéz élménye, vagy csak nem szokták meg az éjjelezést és alusznak, mert fáradtak. És talán azért is alszanak, mert mégsem látják olyan nagynak a veszedelmet. A letartóztatás majd kiveszi az álmot szemükből, s a futás még inkább. **E futás során törik meg a fenti hármasság.** János és anyja, Szalóme, marad Jeruzsálemben. Jakab megy haza, s alighanem nehéz beszélgetés várja őt apjával, Zebedeussal. Jakab helyett a harmadik Jeruzsálemben maradó tanítvány - az Iskarióti.

A három Jeruzsálemben maradó tanítvány közül **János szerepe a legkisebb**, de a legpozitívabb is. Olyan kicsiny ez a szerep, hogyha ő maga be nem számolna róla, nem is ismernők. Mivel családja ismeretségben van a főpappal, (Jn 18,15) az ő segítségével juthat el Péter is Annás kapujáig-udvaráig. Ott áll továbbá Máriával és a többi asszonyokkal Jézus keresztye alatt. (Jn 19,25-6) Márk és Máté nem tudnak róla, hogy férfi nem levő híveiből bárki is odamerészkedett volna Jézus keresztye alá. Lukács tud róla, hogy "ismerősei (hímnemű többes szám alanyeset: gnósztoi) pedig mind és az asszonyok, akik Galileából követték, **távol** álltak és nézték" a Golgotán történeteket. (Lk 23,49) Alighanem a távol állók között lehetett János is a "mind"-en belül, s akkor, amikor már mindenki hazament, s a terep megtisztult a hatalmasoktól, akkor kockáztathatta meg János, hogy odamenjen és szóljon hozzá Jézus. (Jn 19,27) Mint ismerőst Annás udvarában Jánost nem érthette baj, de a Golgotán a Jézus szavaiban megnyilvánuló szoros kapcsolat veszedelmet hozhatott volna reá, ha meghallják azok, akik a Feszítsd meg!-et kiáltották.

d) Péter

A mód- és ereje feletti ragaszkodás Jézus személyéhez, alighanem ez fordítja vissza Pétert a városkapu felé, s viszi Annás udvarába és...a megtagadásba. Megfordult és módja támadt igazolni a vacsorán elmondott szavait. Módja támadt, de ereje nem volt hozzá. Miért? Mert esendő gyenge ember volt? Esendő és gyenge emberek bátran halnak ügyekért, amelyeket értelmes ügyeknek tartanak. Értelmes ügyekért hús-vér emberek nem egyszer szívesen odaadják életüket. Nemcsak a romantika gondolta így, bizonyítja ezt az egész emberi történelem. S ha van alkat, amely erre különlegesen is alkalmas, Péteré messzemenően ilyen volt. Ennek az alkatnak szerepe lehetett Kéféssá levésében is. Alkati sajátossága nagyban hozzájárulhatott a Jézushoz ragaszkodásnak a társaiét felülmúló erejéhez: jobban szerette a Názáretit, mint a többi tizenegy. **Miért nem bizonyult Simon, Jónás fia - Sziklának Annás udvarában?** Alighanem azért, mert "bánatában utánahalni" valakinek, ez csak férfi és nő viszonyában lehetséges, férfi és férfi viszonylatában nem; vagy ha mégis, akkor feltétlenül beteges kapcsolatról van szó.

Annás udvarában pedig csak e bánatában utánahalásról lehetett volna szó. Mindannak, amit a menekülő kilenc tanítvány tudatáról és tudatállapotáról a fentiekben elmondottunk, érvényesnek kellett lennie Péterre vonatkozóan is. Péter **majd** halált megvető bátorságot fog mutatni a Jézus kivégzésén túllevő Kaifás és Annás színe előtt. Most azonban beleremeg a minden bizonnyal a majdaninál jóval kisebb kockázatba is; mégpedig a Jézus kivégzésén még innen levő főpap cselédlányának színe előtt. Akkor majd Péter Pünkösöd után lesz, és tudja, hogy miféle ügyet képvisel, és semmiféle kockázatot sem tart majd soknak azért az ügyért. (Csel 4,19) De Annás udvarában ezen az éjszakán **Péter ugyanúgy nem tudta, miféle ügyért vállaljon most kockázatot, mint ahogy a kilenc is éppen azért menekült, mert nem létezett már számukra ügy, amely megérte volna még a kockázatot.**

"Ti mindnyájan **megbotránkoztok** bennem ez éjjel"; (Mk 14,27) a menekülés és a háromszori megtagadás csak megnyilvánulása, külső látható jele annak a "megbotránkozásnak", amely a tizenegy tudatának a síkján következett be. **A megbotránkozás mindenekeelőtt a tudat síkján utasítja vissza, veti el az Ő ügyét.** A háromszoros tagadás felemlítését Jézus csak illusztrálásnak, kétségtelen bizonyítéknak használja a megbotránkozást önmagára nézve tagadó Péterrel szemben.

Biztos, hogy a háromszoros és az átkozódva-esküdőzve bizonykodó megtagadása annak, hogy ismeri Jézust és annak tanítványai közé tartozik, nem jöhetett volna létre a kockázattól való félelem nélkül. Tény, hogy a Getszemániban létrejött egyetemes megbotránkozás sokkal szelídebb formában jutott kifejezésre azokban, akik nem kerültek bele ebbe a szorítóba. **Ez a szorító azonban kihozza Péter tudatának mélyéből azt, ami ott van: a szakítást az üggyel.** Nincs már Péternek olyan ügye, amelyért nem sajnálja odaadni az életét. A helyzet furcsasága rákényszeríti, hogy hangos szóval ne az Ügyet, hanem az Ügyet képviselő Jézus személyét tagadja meg. A félelem rákényszeríti, hogy bizonykodjon: nem tartozik Jézushoz. De minden kényszertől és félelemtől függetlenül is tény, hogy **kardjának hüvelybe** dugatása óta Péter nem tartozik már az Ügyhöz. "Nem tudom és nem is értem, amit mondasz..." (Mk 14,68) - ez a mondat a félelem következtében fogalmazódik ugyan meg, de nem tudna megszületni a félelem hatására sem, ha Jézus ügyében való megbotránkozás nem lenne ott a lelke mélyén.

A háromszoros megtagadás lehetővé teszi Péter számára, hogy kiódaloghasson egy óvatlan pillanatban a főpap udvarából. (Mt 26,75; Lk 22,62) Kiódalog, s túljutva a veszedelmen... **sír keservesen.** Márk és Máté szerint csak a kakasszó figyelmezteti őt Jézus előrejeletésére, Lukács szerint egyéb is: "Jézus megfordulva ránézett Péterre". (Lk 22,61) Talán hallja is Péter szavát, látja is az átkozódva-esküdőzve hazudozó Péter gesztusait, s áthaladva az udvaron felfigyel arra, ami ott történik, s tekintete találkozik Péterével.

Mi lehetett Jézus szemében? Szemrehányás? Szánalom? Talán valami nagyon mély - inkább tompa, mint éles - fájdalom; a mindent előre jól tudó rezignáció fájdalma. Az emberi történelem egyik, vagy éppen legmagányosabb emberének, a legkiközösítettebbnek, a legszűkebb övéi által sem befogadottnak - a gyötrelme. Azé, aki úgy járt itt küldetésében, hogy aki legjobban szerethette Őt, akire leginkább rábízhatta azt, aminek átadására jött - még az is átkozódva-esküdőzve, magából kikelve és kézzel-lábbal igazolja, hogy nem ismeri Őt, soha semmi dolga nem volt Vele, teljesen idegen-ismeretlen számára az az "ember" (!).

Jézus nem sír, csak néz. Nyilván folytatja imáját-beszélgetését (Jn 16,32) azzal az Egyetlennel, Aki nem hagyja Őt magára. Most még legalábbis úgy tudja. Kéri Atyját, hogy ez az Őt most hazudozva megtagadó tanítvány mégiscsak használható eszközévé formálódjék az Ügynek, amelyért Ő küldve lett, s amelyet nem tudott alkalmasabbra rábízni... **mert kétezer esztendő nevelő munkájának mégiscsak Simon, Jónás fia volt a Számára fellelhető legkülönb személyi eredménye.** (Lk 22,32)

Péter azonban sír. Miért sír? Jézus miatt? Reményei rombadőlte miatt? Ezek is benne lehetnek ebben a sírásban. **De túl mindezeneken siratja önmagát. Önmagáról való elképzelésének romjait.** Hogy nem volt képes arra, amiben olyan bizonyos volt: mindeneken keresztül hűségesnek maradni a Mesterhez. Mi érthetjük, hogy ez a tagadás belülről teljesen megokolt és ennyiben szükségképpen volt; hogy nem is történhetett volna másképpen. De annak, aki keservesen sír, aligha van mentsége önmaga számára. Nagyon aljasnak, nagyon utolsóknak kellett éreznie magát. Helyzetét pedig kétségbeejtőnek. Nem tudja meg nem történtté tenni, ami történt. Ezzel a tudattal kell élnie. **Talán-talán az alkata menti meg; az hogy ki tudja sírni önmagát,** s könnyei fogytán vissza tudja idézni a tanításokat: a tékozló fiút, a hetvenszer hétszert és a többit. S így nem megy el a másik tanítvány kétségbeesésének az útján, aki most nem kevésbé nehéz órákat él át. Nem követi őt, hanem vállalja a továbbélést. S nem is menekül utána a városkapun keresztül a többinek Galilea felé. Talán ott van, talán nincs ott nagypénteken Jézus ama ismerősei között, akik távolról nézik a Golgotán történőket, (Lk 23,49) de Jeruzsálemben marad. Ki tudja - talán maga se tudja -, hogy vár-e ott még valamire?

e) Júdás

Júdás számára viszont nem volt visszaút!

Személyének megértését nagyban bonyolítja a negyedik evangélium. A szinoptikusok sem foglalkoznak Júdás megérteni akarásával, de **János olyan képet rajzol róla, amely végleg érthetatlenné teszi, hogyan választhatta őt Jézus a Tizenkettő közé**, hogyan maradhatott meg végig egy olyan körben, amely nem egyszer - és nem is alaptalanul - úgy érezte, hogy az életével játszik.

A szinoptikusok Júdás-képe is súlyosan terhelő. (Mt 26,14-6.47-50; Mk 14,10-1.43-6; Lk 22,3-6.47-8) Júdástól indul ki a kezdeményezés; nincs szó arról, hogy le akarná venni valaki a lábáról. Pénzért akarja csinálni, amit felajánl. Tanácskozik terve végrehajtásának hogyanjáról, fontolóra veszi, hogy a nép jelenléte nélkül tudja csak elejteni áldozatát. Felhasználja tanítványi ismereteit: hol szokott hálni Jézus. Alakoskodik a vacsorán, cseles a kertben: nem áttolja odatartozását, s ennek jogán a csókot felhasználni arra, hogy a fogdmegek tudhassák, kit kell megkötniök a tucatnyi férfi közül. **De a szinoptikusok mindezeket az aljasságokat az utolsó napokra korlátozzák, s tisztának hagyják Júdás árulás előtti "előéletét"**; azaz az áruló Júdás semmiben sem mutatkozik a harmadfél esztendő során árulójelöltnek. Csak színtelen tanítványnak, aki sohasem szólal meg, akiről soha sincsen szó. Olyan ő, mint a Tizenkettőnek nem egy más tagja, akik szintén nem szólalnak meg, akiről szintén nem esik szó.

És még egy "de": Júdás bűnbánatot tart, (Mt 27,3-10; Csel 1,18) megvallja bűnét Jézus gyilkosai, a maga bűntársai előtt; visszaadja nekik a pénzt, amit bűnéért kapott...és öngyilkossá lesz. Két és fél éven keresztül nem mutat semmi olyant, ami elkülönítené őt a többi tizenegyedtől. Az utolsó napokban aljasul jár el, **de hamarosan bűnbánatot tart és kiírtja magát az élők sorából**. Ez a szinoptikus kép lehetőségessé tesz egy utat - Júdás lélektani megközelítésére, megértésére.

Ezt a lélektani megközelítést azonban súlyosan zavarja János evangéliuma. Ebben Júdás már korábban is, "Júdás". János értelmezi a kafarnaumi zsinagógában elhangzott mondatot: "de vannak köztetek, akik nem hisznek". Így értelmezi: Jézus tudta, kik nem hisznek, s tudta, hogy ki fogja elárulni Őt. (Jn 6,64) Ugyanitt Péter hűségnyilatkozatára Jézus így válaszol: "Nemde tizenkettőt választottam és egy közületek ördög?" János ez alkalommal is magyaráz: Júdásra gondol Jézus. (Jn 6,70)

A tanítványok botránkozását a betániai pazarlás miatt János kizárólag Júdás nyakába akarja varrni - a szinoptikus hagyománnyal ellentétben. De **önmagával is ellentétbe kerülve**. Jánosnál csak az Iskarióti emel szót; az Iskarióti, aki készül Őt elárulni, akinek felszólalását nem a szegényekért való gond motiválja; akiről megtudjuk, hogy ő a pénztárosuk és a hozzá befolyt összegeket elsikkasztja; aki tolvaj és feltehetően most is mint tolvaj szól, hogy elsikkasztassa az alabástrom edénynek és tartalmának árát. (Jn 12,4-6) Minden bizonnyal Júdás is felszólalt Mária ellen. Az is lehet, hogy Júdás volt a lehangosabb, de nemcsak ő tiltakozott. Ennek János is tanúja. Az evangéliumban egyetlenként tiltakozó Júdásnak - sok kódex tanúsága szerint - Jézus többes szám második személyű igével válaszol: "Hagyjátok őt!". (Jn 12,7)

A lábmosás időpontját János úgy jelöli meg, hogy az akkor történt, "amikor az ördög belesugallta már...Júdásnak a szívébe, hogy elárulja Őt". (Jn 13,2) A lábmosás magyarázata után Jézus ismét foglalkozik Júdással, mint Kafarnaumban: "Ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan"; János pedig újfent magyaráz: "Tudta ugyanis, ki árulja el, azért mondta: 'Nem vagytok tiszták mindnyájan'". (Jn 13,10-1)

A vacsorai árulásbejelentést is részletesebben hozza, mint a szinoptikusok. Péter unszolására az evangélista Jézus keblére hajolva kérdez rá az áruló személyére. A szöveg azt sejteti, hogy közli az evangélistával, hogy Júdás az áruló. János továbbtájékoztat: a falat után a Sátán azonnal "belészállt" Júdásba, miután előbb még csak "súgott" Júdás szívébe - a Sátán. Arról is tájékoztat, hogy Jézus valami megbízást ad Júdásnak; s arról is, hogy az ott ülők ezt hogyan értették félre. Megjelöli távozásának időpontját is, mégpedig sokat sejtetően: "éjszaka volt". (Jn 13,21-30)

A Getszemániba "katonai" csapatot vezet Júdás. (Jn 18,1-3) S végezetül a feltámadás után - nevének említése helyett - az evangélista úgy jelöli meg önmagát, mint aki megkérdezte a vacsorán Jézust afelől, hogy ki árulja el Őt. (Jn 21,20)

Mindent egybefoglalva: **János csaknem annyit foglalkozik Júdás személyével, mint Péterével;** míg a szinoptikusoknál az apostolnévsoron és az árulás ügyének leírásán kívül nem esik szó róla.

A jánosi kép ez: Júdás már Kafarnaumban, tehát egy évvel korábban is "ördög". Konkrétan: mint pénztáros sikkasztgatja a közös pénzt. Ily előzmények után mi sem természetesebb, minthogy a végső napokban Jézus tartózkodási helyének elárulására, letartóztatásának lehetővé tételére használja fel őt a Sátán.

A szinoptikusok és János Júdás-képének különbözősége nyilvánvaló és éles. Hogyan egyeztessük össze ezzel a jánosi képpel azt, hogy "látván Júdás...hogyan elítélték Őt, megbánta és visszavitte a harminc ezüstpénzt a főpapoknak és véneknek: vétkeztem, hogy elárultam az igaz vért?". (Mt 27,3-4) De a szinoptikusok Júdás-képén belül is van egy nagyon súlyos egyenetlenség: hogyan egyeztessük össze a fenti júdási nyilatkozatot a jézusi szóval: "Jaj annak az embernek, aki az Emberfiát elárulja; jobb lenne annak az embernek, ha nem született volna"? (Mk 14,21; Mt 26,24)

A szinoptikus-kép e jézusi nyilatkozat nélkül értelmezhető volna. Ilyenformán: Jézus a Tizenkettő közé választja Júdást a Hozzá ragaszkodásának kiemelkedő mértéke következtében. Együttlétük utolsó szakában - mondjuk: az utolsó Jeruzsálembe felmenés során - ő is átéli, mint a többi tizenegy az egyre áthidalhatatlanabb szakadékot a maga várakozása és Jézus szavai között. Miközben a tizenegy gyötrődik az érthetlenségeken, Júdás nem áttatja magát tovább, s leméri, hogy a Názáreti nem azt akarja, amit ő; tehát a Názáreti nem lehet a Messiás. Világossá válik számára, hogy csalódott Benne.

A megbotrányozás tehát, amely a tizenegyben a letartóztatás alkalmával születik meg, Júdásban valamivel hamarabb jön létre; másfelől pedig később, mint a kafarnaumi tanítványokban. Amiként a tizenegy meneküléssel biztosítja magát a rájuk hárítható következményektől, Júdás - a korábbi fázisban csak úgy biztosíthatja magát a várható letartóztatás ráháramló következményeitől, hogy bejelenti Jézus ellenségeinek: ő már nem tartozik a Názáreti táborához. Az "összeesküvő csoport" egy tagja ily bejelentésének a hatalom csak abban az esetben ad hitelt, ha a bejelentő átáll az ő oldalára, s a maga ügye és

annak képviselői ellen fordul; azaz tettel, elkötelezettséggel igazolja szavait. Júdásnak tehát fel **kell** ajánlania, hogy segít nekik. Márknál még nem is kér jutalmat, hanem a főpapok ajánlják fel neki "elméne a főpapokhoz, hogy elárulja Őt azoknak. Azok pedig, amint meghallották, megörültek és megígérték, hogy pénzt adnak neki". (Mk 14,10-1)

Lukács is ezt hozza, Márk alapján; (Lk 22,4-5) **csak Máténál állít be Júdás a főpapokhoz vérdíj-kívánsággal.** (Mt 26,15)

Lehetetlen észre nem vennünk, hogy **az egyes evangéliumokban - megírási dátumaik szerint - hogyan sötétül egyre jobban és jobban Júdás portréja;** Márktól Mátéig és Mátétól Jánosig.

Folytatva értelmezésünket: Júdás tehát, amikor felkereste a főpapokat, nem nyereszkedni akart Jézus vérén, hanem **csak a maga bőrét akarta menteni.** Elsődlegesen nem is Jézusnak akart rosszat, elsődlegesen magának akart biztonságot; s csupán ennek következményeként ártott Jézusnak. Értésülve Jézus nem várt súlyú ítéletéről, semmissé teszi Jézus ellenségei előtt egész korábbi jófiúskodását, és **teljes értékű Jézust megvallásával kiszolgáltatja magát nekik.** Nem közönséges kockázatot vállal: amikor Péter megtagad, s a többi tíz lapul, ő "ártatlannak, Istennek-tetszőnek" (Mt 27,4) vallja azt a Jézust, akit a hatalom istenkáromlóként halálra ítélt; s e megvallást a halálos ítéletet hozó testület tagjai előtt teszi meg. Ezekben a napokban Pilátuson kívül csak az Iskarióti meri Kaifáséknak szemébe mondani az igazságot.

Ennek ellenére sem találja meg lelki egyensúlyát, és öngyilkosságba menekül. Miért nem találta többé Júdás az életet élni érdemesnek? Bűnének terhe lenyomta őt? Ez az ok nem lehet elegendő. Nem, hiszen ismerte Jézus tanítását Isten kimeríthetetlen megbocsátásáról csakúgy, mint Péter. Másfelé kell az okot keresnünk. Nem ismerjük ennek az egyetlen judeai származású tanítványnak csatlakozását Jézushoz; nem ismerjük "előéletét", azaz a Názáretinek utánamenés előtti életszakaszát. **Elgondolható: egy élet utolsó tétje volt ez az utánamenés.** Ilyenformán: ha eljött a Messiás, ha a Názáreti az, akkor van még valami, ami értelmet adhat életének. Összeomlott benne ez az utolsó lehetőség, elveszett számára az utolsó tét is. S most még súlyosabb a helyzete; korábbi belső terheihez hozzáadódik még az is, hogy árulója lett az "igaz vérnek". (Mt 27,4)

Hogyan fér azonban bele ebbe az értelmezésbe a jézusi "jaj"? E szó Jézusnál kárhozat értelmű. A "jobb lett volna nem születni" ugyancsak erre felé mutat; hiszen hogyan mondhatná ezt olyan valakiről, aki akárminő vargabetűk útján is, de azért csak eljut az Atya Országáig! Ezzel szemben Jézus csak a Szentlélek elleni bűnt mondotta olyannak, amit az Isten soha meg nem bocsát; a végső megátalkodottságot. **Lehet-e ezt a saját élete felett kétségbeeső embert megátalkodottnak látnunk?** Ez alkalommal talán nem "kárhozat"-értelemben használta Jézus a "jaj" szót arra az emberre, akit évezredek fognak minden megértés nélkül elítélni és megvetni...de az ítélő Isten nem? Nem tudjuk. Mindazonáltal a jézusi "jaj"-nak nagy a kritikai értéke; már Márknál is szerepel!

A jézusi "jaj"-nyilatkozat belefér azonban János Júdás-képébe. A kafarnaumi zsinagógai beszédre pár hónappal a Tizenkettő kiválasztása után kerül sor, és Jézus már akkor a Sátán emberének tekinti Júdást. Megmarad Jézus mellett, mert ha megvalósul a Messiás dicsőséges uralma, abban - a Tizenkettő egyikeként - ő is magas pozícióhoz, gazdagsághoz, hatalomhoz jut majd. Akkor is ő lesz a pénzügyek kezelője, és nem egy kis vándorcsoport nyomorúságos kasszája kerül a kezébe, hanem a Királyság Kincstára! Amíg ez megvalósul, addig

sikkasztgatja a kicsi kasszát. Amikor látja már, hogy a Királyságból nem lesz semmi, akkor Jézus elárulásából húz hasznát magának. Gátlástalanabb gazember Jézus minden ellenfelénél. Azok legalább képviselnek valamit, s úgy lesznek megátalkodottak. Júdás nem képvisel semmit, csak a maga anyagi érdekeit. Ezért aztán mindig abban a táborban van, ahonnan többet remél a maga számára. Erre a Júdásra viszont teljesen illenék a jézusi nyilatkozat. **Ez esetben azonban teljességgel érthetetlen, hogyan tudja kiérdekelni ez a teljesen romlott jellemű ember azt, hogy közé kerül a Tizenkettőnek.**

"Még az én jóakaróm is, akiben bíztam, aki kenyeremet ette, fölemelte sarkát ellenem" - mondja az Írás. (Zsolt 40,10) **A főpapi imában Jézus maga is utal arra az áthatolhatatlannak tetsző titokra, amely számunkra körülengi Júdás alakját:** "Akiért nekem adtál megőriztem, és senki el nem vett közülük, csak a kárhozát fia, hogy az Írás beteljesedjék..." (Jn 17,12)

Aligha lehet módja a kritikának a rendelkezésünkre álló adalékokat úgy megrostálni, hogy az maradjon meg, ami lehetővé teszi egy egységes Júdás-kép megszerkesztését. Egy meggondolással azonban szolgálhatunk. Az elmúlt kétezer esztendő Júdás-szépirodalma a korai legendáktól kezdve a Passió-játékokon és a 19. századi hősszerelmes és patrióta-hős Júdáson keresztül napjainkig - jól mutatja egyfelől a megérteni nemtudást, vagy inkább nemakarást, másfelől az egyes korok problematikájának Júdás egyéniségébe való belemagyarázását, a forrásoktól teljesen függetlenedve is. Állítani semmit sem állíthatunk; csak **feltételezhetjük a keresztény közösségekben már nagyon korán megvetetté lett Júdás iránt - a nagyon korai** (már az evangéliumok megszerkesztésekor is meglevő) **értetlenséget.** Ezt feltételezve - Júdás aligha lógott ki annyira a Tizenkettőből, mint ahogy árulásának következtében a keresztények közösségén belül idő múltán azt gondolták. A Pünkösöd előtti Péter-beszéd is igen mértéktartó még. (Csel 1,16-8)

Alighanem beleillett ő a Tizenkettőbe az utánamenés napjaitól kezdve az utolsó időkig. S ha a mind a tizenkettőben létrejövő megbotránkozás alapjára és hátterébe odaállítjuk egysorba a kilenc tanítvány menekülését, a Szikla esküdözve-átkozódva történő közösség-nemvállalását és az árulást..., **akkor a Tizenkettő magatartása az utolsó napokban sem mutat akkora szórást, hogy ennek alapján megkérdőjelezhessük Júdás korábbi Jézushoz tartozásának komolyságát.** Szakadék szélén táncolt mind a tizenkettő; a kétfelé gondolkodás következtében adódó szakadék szélén. Az utolsó napokban mind a tizenkettő alatt összeomlott a part. Mindannyian belezuhantak a szakadékba; a tizenegy utólag megmenekült, Júdás nem menekült meg.

Nem tekinthetjük őt az ellenség, a farizeusok beépített emberének: a főpapok láthatóan csodálkoznak Júdás nem várt jelentkezésén. A Sátán egyszerű bábfiguráját sem láthatjuk benne - ez ellenkezésben volna Jézus ember- és Sátán-fogalmával.

A titok felnyitásához a kulcsot - csak egyéniségében, a csatlakozást megelőző előéletében lehetne megtalálnunk. Ez azonban csak költőknek áll rendelkezésére (Kodolányi, Jehuda Bar Simon).

116. NŐTANÍTVÁNYOK ÉS HŰSÉGÜK

a) Hozzá tartoztak

A Jeruzsálem utcáin keresztjét hordozó **Jézus** **iránt részvétet csak asszonyok mertek mutatni**: "Követé pedig az asszonyok nagy sokasága, akik gyászolták és siratták Őt". (Lk 23,27) Nem kétséges, köztük voltak azok is, akik bevárták halálát, eltemetését, s vasárnap hajnalban elindultak sírjához. (Mt 28,1-11; Mk 16,1-11; Lk 24,1-11; Jn 20,1-18) Közöttük voltak azok is, akiket név szerint is ismerünk.

Az evangéliumok nem beszélnek "nőtanítványokról"; bár Lukács ismeri, használja is e szót és fogalmat. (Csel 9,36) Szóltunk már róla, minő újdonság volt, hogy Jézus nőket is tanított (75a num): a Szikár-beli asszonyt is, a rokonok érkezésekor, a kenyérszaporításkor ottlevőket is. Fogadja őket válogatás nélkül, legyenek azok nyilvánosan bűnösök, foglalkozás szerint utcanők. Ki is érdemli "az utcanők barátja" titulust. (Mt 11,19; 21,31-2; Lk 7,34.37-9; 15,1-2) Nőkre való kisugárzása elér Heródes, sőt Pilátus udvaráig is, ahova férfiakon keresztül be nem hatol. (Lk 8,3; 24,10; Mt 27,19) Megszólítja őket, (Jn 4,7) felel megszólításukra; (Lk 11,28) engedi, hogy megkenjék Őt, (Lk 7,46; Jn 12,3) megértéssel van irántuk, értékeli tetteiket, (Jn 8,11; Mk 12,42; Lk 21,2-4; 10,38-42) mint a férfiakat s férfiakét. Sőt, a három halott-támasztásból egyszer leányt támaszt, s a másik két alkalommal nő kedvéért, nő kérésére-indítására teszi.

A meggyógyítottak között akad, aki otthagyja lakóhelyét, foglalkozását, s csakúgy mint a férfiak faluról falura, városról városra "utánamennék" Jézusnak, követik Őt: "Bejárta a városokat és falvakat... Vele volt a Tizenkettő és néhány asszony, akiket gonoszlelektől és betegségekből gyógyított meg ...akik vagyonukból szolgáltak nekik". (Lk 8,1-3)

A vámos Máténak mondott szót ("Kövess engem!"), annak eredményét - egybehangzóan állítják forrásaink ezekről az asszonyokról, akik a keresztúton gyászolva és sírva eljutnak a kereszthez, kivárvák az eltemetést, és húsvétvasárnap hajnalán elsőül mennek ki a sírhoz. Asszonyok, "akik már Galileában is **kövétték** Őt és szolgáltak Neki és...együtt mentek fel Vele Jeruzsálembe...", ill. "...akik Galileából **kövétték** Őt...az Őt **követő** asszonyok, akik Vele együtt jöttek Galileából". (Mk 15,41; Mt 27,55; Lk 23,49.55)

A férfiak homályba borították mind az utolsó órákig ezt a Jézust követő asszonycsoportot - az evangélisták írásaiban. **Csak amikor a férfiak már menekülésben, árulásban és megtagadásban voltak, akkor lesznek láthatóvá** - e férfihiányban és férfiúrben; pedig már a galileai esztendőtlől kezdve ott voltak Jézus mellett. Ott voltak, mert utánamentek, "kövétték Őt".

Csak kövétték? Többet is tettek: szolgálták Őt és szolgálták férfi tanítványait. Nyilván: enni és innivalóval és szálláskészítéssel. Ezekkel a "női dolgokkal", amelyekre a férfiak annyira rászorulnak, s amiket készen kapva van csupán energiájuk a maguk jelentős "férfidolgaiknak" végzésére. Amikor a Tizenkettő cserben hagyja ezeket a jelentős "férfidolgokat", akkor egyszeribe reflektorfénybe kerülnek ezek az asszonyok, akik - nem annyira Jézus, mint a koedukációt el nem viselő korszellem miatt - nem érdemelhették ki a "tanítvány" nevet. Talán nem is hallhattak mindent abból, amit Jézus a Tizenkettő zárt körében mondott el, de valamit alighanem megértettek abból is, ami nekik osztályrészül jutott, ha "vagyonukból ... szolgáltak" nekik.

De talán az sem maradt e szimbiózis következtében egészen titok előttük, ami csak a Tizenkettőnek szóló tanítás volt. Hiszen éppen akkor serénykedhettek a férfi csapat körül szolgálatukkal, amikor már a tömeg eloszlott, amikor mosakodni, enni készültek, tehát éppen akkor, amikor "magukban" voltak. Ezek az asszonyok nem a "kívülállókhoz" (Mk 4,11) tartoztak, akiket csupán a példabeszéd illet. A vasárnap hajnalban sírt látogató asszonyokat a tanítványok "közülünk valóknak" (Lk 24,22) mondják. A tanítványok körébe tartoztak. S így teljességgel érthető, hogy Lukács fényes öltözetű férfiai felszólítja Máriát, emlékezzék vissza a csak tanítványoknak Galileában mondott szenvedés-bejelentésre, s Lukács állítja, hogy Mária vissza is emlékezett Jézus e szavára. (Lk 24,6-8)

Az utolsó napokban megnövekedik szerepük: "Követé pedig (a keresztyét a Golgota felé hurcoló Jézust) a népnek és asszonyoknak sokasága, akik (nőnemű többes szám alanyeset = hai) gyászolták és siratták Őt". (Lk 23,27) Csak az asszonyok gyászolták és siratták. Férfiak ezt nem vállalták. Csak asszonyokat szólított meg a keresztyén, mert csak asszonyok mutattak részvétet Iránta: "Jeruzsálem leányai ne sírjatok miattam..." és így nekik, az asszonyoknak mondja el utolsó tanítását arról, mi fog történni azzal a néppel, amelyet hiába ültetett el és nevelt az Isten kétezer esztendőn keresztyén, mert csak száraz, terméketlen fa lett belőle. (Lk 23,28-31)

Nincs szükség rá, hogy őket meg nem illető gloriólát fonjunk fejük köré; sem elszántságuk, sem tudatuk tekintetében. Ami az elsőt illeti: asszonyok voltak, s így ők merhették nyíltan gyászolni és siratni Jézust. Törvény előtt ők ezért nem voltak felelősek, legfeljebb férjüket-apjukat lehetett volna felelősségre vonni tettükért. Ami a másodikat, tudatukat illeti: ők sem feltámadásnézni mentek ki kora hajnalban, a harmadik napon a Golgotára, és az üres sír láttán Mária sem gondol a feltámadásra, hanem Kaifás gondolatát gondolja: "Elvitték az én Uramat, és nem tudom hova tették Őt... Uram, ha Te vitted el Őt, mondd meg nekem, hogy hová tetted, és én elviszem Őt". (Jn 20,13-5; Mt 27,64) Ugyanúgy tovább kellett oktatni őket is a feltámadás után a jézusi messiás-fogalomra, miként a férfiakat. (Lk 24,7)

De a tényt, hogy ezek is végigjárták Galileától kezdve, ha nem is egészen "János keresztségétől kezdve" (Csel 1,22) ezekben az években az országot Jézussal és Jézust hallgatva és Őt szolgálva - érdemes tudatosítani. (Lk 8,2) Figyelembe véve, hogy az asszonyoknak általában jóval fontosabb, hogy férjükből-fiukból ne legyen hősi halott, mint az, hogy "független-e" az ország, amelyben élnek... talán azt is gondolhatjuk róluk, hogy kevésbé volt fontos számukra az Ügy, amelynek reményében-szolgálatában a férfiak csatlakoztak Jézushoz. **Számukra inkább csak Jézus Maga volt fontos.**

S talán azt is gondolhatjuk, hogy nemcsak azért nem tűntek el e válságos órában, mert ők nem, vagy kevesebbet kockáztattak. Hanem azért sem tűntek el, mert **bennük talán nem omlott össze a letartóztatás hírére Jézus alakja;** mert bennük nem omlottak össze a férfiremények, mint a férfiakban. Így kellett lennie, mert az asszonyok, amikor utána mentek Jézusnak, elsődlegesen nem ábrándjaikat-álmaikat követték, miként a férfiak, hanem elsődlegesen csupán Őt Magát. Szemben a férfiakkal, akik elsődlegesen reményeik megtestesítőjét, zálogát látták a Názáretiben. Az asszonyokban mindezek következtében nem okozhatott a letartóztatás akkora törést, hogy annak szakadéka a hűségük behullott volna. A nő családban gondolkodó, apolitikus lény. Számukra aligha lehetett a szeretet prófétája - elsődlegesen "Izrael reménye", azaz politikai szabadító.

Kik voltak ezek az asszonyok? Ezek a keresztúton, kereszt alatt, sírzártáig és vasárnap hajnalig is hűséges csak "nők" és nem "tanítványok"? Három evangélista ad meg neveket a kereszt alatt, kettő a temetéskor, négy pedig vasárnap hajnalban. Lukács már a galileai esztendő során is ad egy névsort. Ez összesen tíz névsor. Van egy és csak egy név, amelyik mindegyikben szerepel: Mária Magdolna.

b) Hány Mária?

Szétfeszítené könyvünk kereteit, ha rendre felsorolnók mindazokat az érveket, amelyek valószínűsíthetik azt a feltevést, hogy **a Magdalainak nevezett Mária egyazon személy a Lázár és Márta testvére Máriával, valamint a lukácsi farizeusi lakoma névvel meg nem nevezett bűnös asszonyával.** Csak egy-két meggondolásra szorítkozhatunk. A rendelkezésünkre álló szövegek e három szerep, ill. szerepkör hordozóit Jézussal olyan bensőséges kapcsolatban állóknak mutatják, hogy ez a bensőségesség valószínűtlenné teszi azokat az üres foltokat, kapcsolatmegszakadásokat, amelyek adódnának, amennyiben nem tekintjük azonos személyeknek őket.

Egyetlen férfi tanítványnak Jézussal találkozása sem mutat oly hőfokot (sem a tanítvány, sem Jézus részéről), **mint amilyent a bűnös asszony és Jézus találkozása mutat** - mindkettejük részéről. (Lk 7,36-50) Lukács tizenöt verset szán e találkozásnak. Alig elgondolható, hogy ez az ekkora terjedelmet érdemlő asszony ne csatlakozott volna a Jézust kísérő asszonyok közé, ha ugyan nem ő volt az első, aki megkezdte az asszonyok közül ezt az utánamenést. A lakomaleírást közvetlenül követi az evangélista beszámolója a Jézust kísérő asszonyokról, akik között első helyen a Magdalainak nevezett Máriát említi; mégpedig oly jelzőkkel, amelyek nagyon tapintatosan ugyan, de mégis azonosítani látszanak őt a lakoma bűnös asszonyával: gonosz lélektől gyógyította meg őt Jézus, hét ördögöt űztek ki belőle (Lk 8,2) ...Jézus űzte ki azokat. (Mk 16,9)

A kapcsolat kölcsönös hőfokával ugyancsak fölibe emelkedik a férfi tanítvány kapcsolatok átlagának - a Márta házában történt találkozás Jézus és Mária között. Meghívásról nem ejt szót az evangélista, és mind Márta szavai, mind pedig a jézusi válasz arra enged következtetni, hogy régi keletű és bizalmas kapcsolatban van a Vendég a háznéppel. **A háznép kapcsolata Jézussal nem kezdődhetett ezzel a látogatással.** A két betániai találkozás (Lázár feltámasztásakor és a lakoma alkalmával) még fejlettebbnek mutatja ezt a bensőséges kapcsolatot. A negyedik evangélista azonosítása (Jn 11,2) vonatkozhatik a Lázárt sirató és a Betániában kenetet öntő Mária személyére is, és vonatkozhatik a Lázárt sirató Mária és a farizeusi lakoma bűnös asszonyára is. Nem igazolja egyértelműen, de megengedi, hogy a betániai Mária azonos a farizeusi lakoma bűnös asszonyával, akit pedig a fentiek szerint a Magdalainak nevezett Máriának kell gondolnunk.

A keresztre feszítés, a temetés és a feltámadás elsődleges tanújaként említett Mária Magdolnának, amennyiben nem azonos a bűnös asszonnyal és a betániai Máriával, akkor Máténál, Márknál és Jánosnál **az ismeretlenség teljes homályából kell előugrania a legelső szerepbe,** Lukácsnál pedig az egyetlen galileai említést követő teljes szereptelenségből. Teljességgel lehetetlennek látszik ez az előzménynélküliség.

Van erre egy különösen is nyomósnak tetsző meggondolásunk - a női lélektan alapján. Az "egy a szükséges", a Jézust feltámasztásra indító, a 300 font értékű kenetet Jézusra öntő betániai Mária... **hogyan tudott volna a végső napokban és félórányi járásra**

Jeruzsálemtől otthon ülve maradni? Hogyan tudta elviselni, hogy ne legyen ott a kereszttúton, a keresztnél, a sírbatételnél, s hogy ne ő készüljön gyorsan göngyölni holttestét annak a Jézusnak, akivel ilyen bensőséges kapcsolatban volt? **S hogyan tudta elviselni, hogy mindezt egy másik nő végezhesse el**, aki pedig csak egy lett volna ama számos asszonyok között, akik kísérték Jézust az országutakon? Teljes lélektani lehetetlenség. **A Magdalainak nevezett Máriának és a betániai Máriának egyazon személynek kell lennie.**

A négy evangélium - név szerint! - kb.90 ízben említi Pétert,20 ízben Jánost; ennek testvérét, Jakabot 17, András 11, Jakabot, az Úr testvérét 10 alkalommal. **Mária Magdolnát 14 és a betániai Máriát 11 alkalommal.** E 11 előfordulásból egyet Jézus ajkán találunk: "Mariam" alakban. (Lk 10,42) **A Mária Magdolnára vonatkozó 14 megnevezés** meglehetősen széles változatszórást mutat:

Mária, a Magdalai	-	7 ízben, (Mt 27,56; Mk 15,40.47; 16,1.9; Jn 20,1; 19,25)
Mariam, a Magdalai	-	3 ízben, (Mt 27,61; 28,1; Jn 20,18)
a Magdalai Mária	-	1 ízben, (Lk 24,10)
- a Magdalainak nevezett Mária	-	1 ízben, (Lk 8,2)
Mária	-	1 ízben, (Jn 20,11)
Mariam	-	1 ízben. (Jn 20,16)

Az általánosan ismert "Mária Magdolna" megnevezés tehát maga is négy változatban szerepel. Nem kettős "keresztnévvel" állunk tehát szemben, hanem elszármazási helyet megadó megkülönböztetés a második név funkciója. Ugyanúgy, ahogy pl. a "másik Mária" megjelölésben sem első tagja egy kettős "keresztnévnek" a "másik", hanem szükséges megkülönböztetés a felsorolásban szereplő többi Mária nevét viselőkkel szemben. Sokatmondó e tekintetben az események folyamatán belül a legkorábbi megjelölés: a "Magdalainak nevezett Mária" követte és szolgálta Őt vagyonából. (Lk 8,2) A későbbiek során ez a "nevezett" szó elmarad, s lesz csupán "Mária(m), a Magdalai" (10 ízben), ill. Magdalai Mária (1 ízben). Két alkalommal pedig teljességgel elmarad ez a megkülönböztető szó: "Mária áll a sírbolton kívül sírva" és Jézusnak a pusztán "Mariam" megszólítására ismeri fel a Mestert: "Rabboni". (Jn 20,11.16) **Ugyanúgy szólítja Jézus őt, ahogy otthonukban is említi Márta számára:** "Mariam a jó részt választotta...". (Lk 10,42)

A betániai Mária 11 előfordulásában felesleges volt kitenni Mária elszármazási helyét, hiszen két előfordulás esetében csak Mária, Márta és Jézus a szereplők, Lázár feltámasztásakor sem szerepel rajta kívül más Mária, (Jn 11,1.2.19.20.28.31.32.45) s ugyanez a helyzet a betániai lakomán. (Jn 12,3) Ugyanúgy, ahogyan nincsen szükség az elszármazási hely megjelölésére akkor sem, amikor Mária Magdolna a negyedik evangéliumban egyedül tanúja a feltámadásnak. (Jn 20,11.16)

A "Magdalai" kitételt alkalmazó 12 hely közül 9 esetben a mondaton belül rendre szerepel még egy Mária; mégpedig ugyancsak megkülönböztető célú meghatározásokkal ellátva, és nem nevének pusztán említésével: "másik", (Mt 27,61; 28,1) Jakab és József anyja, (Mt 27,56; Mk 15,40) Jakabé, (Mk 16,1; Lk 24,10) Józsefé, (Mk 15,47)

Kleofásé. (Jn 19,25) Mindkét Mária, a Szűzanya unokahúga is, a mi Máriánk is - egymástól megkülönböztetve szerepelnek.

Föltevésünk szerint a 14+11 előfordulással Péter után a Jézushoz tartozók között a legtöbbet emlegetett személy - ez a mi Máriánk.

c) Mária

Jézus a bűnösöket hívta, és Máriánk a bűnösök világából érkezett. Tisztátalan lelket, hét ördögöt kellett Jézusnak kiűznie belőle. Mint annyi más bűnös, ő is meghallotta a hívó szót, az ige jó földre hullott benne. A farizeusi lakoma alkalmával már túl van a nagy fordulaton. A lakoma számára már a Jézus iránti szeretet kimutatásának a színhelye, bűnös múltjának megtagadása az emberek színe előtt is. A hite ekkor már megmentette őt, a megbocsátás megtörtént már. Sírva gyakorolja a magát megkicsinyító adás cselekedeteit: könnyeivel mossa Jézus lábát, olajjal ápolja, hajával törli. Tisztában van azzal is, hogy adnia kell, és azzal is, hogy lábat kell mosnia, pedig még innen vagyunk az utolsó vacsora lábmosó-jelenetén. **Olyan bizonyítványt állít ki róla Jézus a lakomán, amilyent senkiről;** s amilyent csak Pétertől szeretne majd hallani a Galileai-tenger partján: **Mária nagyon szeret.** (Lk 7,47)

Hogyan maradjon ezután ez az asszony abban a városban, amelyben mint bűnöst ismerik? Ott hagyja és megy Jézus után. Követi Őt és vagyonából szolgálja, amint elkezdte már a vacsorán. (Lk 8,2-3) A sátoros ünnepekre inkognitóban felmenő Jézus Márta házába tér be, nem Márta és Mária házába. (Lk 10,38-9) A szóbanforgó falu alighanem Betánia; a jelenetet közvetlenül megelőző (Lk 10,25-37) történetben a rablók Jeruzsálem és Jerikó között fosztják ki áldozatukat. Az asszonyokat és Máriát Jézus aligha vitte magával Szíriába, s hazajöve talán a csendes nyári hónapok során sem követik őket szolgáló asszonyok. Így azután Mária talán hosszú hónapok után láthatja-hallhatja újra Jézust. Ezért **nincs kedve vacsorát készíteni, ha egyszer lábaihoz ülve hallhatja újra szavát.** Hagyja Mártát magában vacsorát készíteni, és magatartásáért Jézus új bizonyítványt állít ki róla: Máriánk tudja, hogy csak az Isten Országáa a szükséges, csak azt lehet keresnünk; Mária a jó részt választotta, az el nem vehetőt. (Lk 10,42)

A Jézust szolgáló asszonyok Galileától Jeruzsálemig követik és szolgálják Őt. (Mk 15,41) Mária alighanem újra csatlakozik Jézushoz. Vele megy fel a sátoros ünnepekre - Betániából, követi az őszi hónapokban Péreában, ott van a templomszentelési ünnepen is Vele Jeruzsálemben. Talán Lázár betegsége akadályozza meg abban, hogy a harmadik év elején újra elkísérje Péreába, de tartózkodási helyét azért ismeri, üzeni tud érte. (Jn 11,3) Tudja jól, hogy Jézus szereti családjukat, s amikor Lázár megbetegedik, emlékezteti is Őt erre. Jézus megérkezve Mártával találkozik, de hívja Máriát. Amikor az erről értesül, gyorsan felkel, sietve hozzámegy, s amikor megpillantja lábához esik és sír. (Jn 11,5.3.28-32)

A síró Máriát látva Jézus megrendül, maga is könnyezni kezd és feltámasztja Lázárt. Mária közbelépése adja meg a végső indítást. (Jn 11,32-5)

Ragaszkodása Jézushoz a betániai lakomán kiváltja a tanítványok felháborodását. Komoly értéket képviselő illatszerolajat önt Jézus fejére, (Mk 14,3; Mt 26,7) lábára, (Jn 12,3) tehát egész testére. Értéke több mint háromszor annyi, amennyit Júdas kap majd az árulásért. **A tanítványok támadásától Jézus megvédi Máriát,** s biztosítja, hogy az Örömhír elterjedésével együtt az egész világon ismeretes lesz Máriának ez a tanítványoktól kifogásolt kenetöntése. (Mk 14,9; Mt 26,13)

Ebben a pillanatban csak Mária konzseniális Jézussal. Csak az ő szíve érti meg, mire van szüksége Jézusnak ebben az órában. Az Isten népének joga van az ünnepre (56f num), mégis, nem igazolt-e itt Jézus valami olyant, ami szemben áll tanításával? Túlságosan nagy volt az "elpazarolt" összeg. A szeretet kimutatására luxusban részesíteni azt, akit szeretünk... nem veszedelmes megkárosítása-e a nem luxusjellegű dolgokban is szükségét látó szegényeknek? Nem lépett-e túl Mária a lehetséges mértéken, és nem igazolhatatlant igazolt-e Jézus? **Nem arra adott-e ezzel példát és igazolást, hogy luxuskatedrálisokat építsünk Neki, miközben szegények és nyomorgók vesznek körül bennünket?**

Máriának ezer okon tudnia és éreznie kellett Jézus végét. Minden bizonnyal jobban, mint a férfiaknak, akiket megvakított a maguk reménye. Ennek a végnek a világos előérzetében úgy érezte, meg kell tennie ezt szeretetének, ragaszkodó hűségének kimutatására. Szubjektív jó lelkiismerete miatt védi meg Jézus Máriát? Emiatt biztosan. Objektív alapokon el kellett volna határolnia magát tőle? **Elvileg és szituációtlantul - alighanem el kellett volna határolnia magát tőle, de ebben a szituációban nem tette meg.**

Mi volt ez a szituáció? Férfiak veszik Őt körül, akiknek ragaszkodása feltételes; a második altételhez fűzött konklúzió feltételének a szálán függ ragaszkodásuk. Jézus ezen a lakomán tudja jól, hogy közel, nagyon közel már a megbotránkozás éjszakája. Máris az egyedüliség és a magára hagyatottság tudatállapotában él, bár a lakomán még Őt ünneplő, ragaszkodó férfiak veszik körül. Tudja, hogy hamarosan semmi sem lesz ebből az ünneplésből, csak szétfutás és megtagadás, árulás és "Feszítsd meg!"-kiáltás. Ebben a szituációban jól esik neki most Máriának ez a pazarlása, amely számára jele annak, hogy Mária és még néhány asszony - minden feltétel nélkül hűséges Hozzá. Úgy tetszik, hogy **Jézus belül háborgó s a Getszemániban majd össze-összecsukló lelkének szüksége volt erre a "végtisztességre".** Ezen a lakomán Jézus már eleven halottnak tudta magát, s átélte a haldoklók utolsó kívánságának a jogát. Ebben a szituációban objektíve is igazoltnak látta ezt a pazarlást: utoljára akart szívni egy mélyet az Isten által megteremtett világ szépségeiből, javaiból...illatából is.

Nincs mérték a szeretet világán belül. Nincs mértéke annak, mit hagyhatok meg magamnak, mit adhatok oda az engem szerető és általam szeretett nyomorban nem levőnek, s mit kell odaadnom a szegényeknek. **Elvek vannak, de minden egyes emberre és minden egyes helyzetre érvényes mértékek nincsenek** (56def num).

Nagypénteken előbb távolról nézi a Golgotán történőket, majd később János ott találja őt negyedmagával a kereszt tövében is. (Mk 15,40; Mt 27,55; Lk 23,49; Jn 19,25) Arimateai József sírboltjával szemben leül, és nézi, hova tesz Jézus testét. (Mk 15,47; Mt 27,61; Lk 23,55) Miután kővel elzárják a sírbolt száját, nincs miért tovább ülnie ott. Bemegy a városba, de Jézust szolgálni indul befelé: azért, hogy megvásárolja és elkészítse az ő szíve szerinti és a Jézushoz illő temetéshez szükséges szereket. (Lk 23,56) A szombati napot a Törvény szerint megtartja, (Lk 23,56) de alig virrad, vasárnap hajnalban már kint van a sírnál. A feltámadásról szóló jelentések - minden különbözőségük ellenére is - egyöntetű képet adnak Mária szerepének egy sereg fontos mozzanatáról, és **szerepének férfiakat és nőket egyaránt megelőző elsőségéről.** Elsőül ér ki a Golgotára - senki előtte. Elsőül látja az üres sírt. Elsőül tudja meg, hogy Jézus feltámadott. Elsőként ad hírt a férfiaknak a feltámadásról, s végezetül és tetőzésül ő az első, akinek a feltámadott Jézus megjelenik: "Megjelenék először Mária Magdolnának...". (Mk 16,9; Mt 28,9-10; Jn 20,14-7) Mindezek eredményeképpen ő az, aki a feltámadott Jézus első szavának hallója és közvetítője is - a férfiak felé.

Van még egy mozzanat, amely a fentieknél kisebb fontosságú, de mégis oly sokat mondó. Mária jelenti Péternek és Jánosnak, hogy üres a sír. A férfiak futnak, megnézik a sírt, látják, hogy üres, és...elmennek haza. Mária nem! "Ott állt a sír mellett és sírt". (Jn 20,11) Követte Jézust Galileától kezdve, semmitől meg nem rettenve végig a kereszttúton a kereszt tövéig, sírjának zárultáig. Neki vásárol pénteken, érte megy ki a Golgotára, amint lehet, szolgálatában fut be a városba, érte jó vissza, és - bár a sír üres, marad továbbra is. Az ő Jézust követését nem zárta le a letartóztatás, a kivégzés, az eltemetés sem. **Az üres sír sem adja vissza őt önmagának. Mária nem hagyja el Őt; (Jn 16,32) hűséges marad Hozzá. S ha már tetemét is elvitték, akkor az üres sírhoz.** Ezért a férfiak hűségét messze túlszárnyaló hűségért kapja meg a számára is minden bizonnyal mérhetetlenül nagynak tetsző jutalmat, ő láthatja meg először a Feltámadottat. Mestere feltámad, és ő folytatja eddigi szerepét: szolgál tovább - viszi Jézus üzenetét a férfiaknak.

d) Nők és férfiak

Mindezekben hű társa az ugyancsak Mária névre hallgató asszony, aki édesanyja Jézus rokonának-tanítványának, Jakabnak (109b num). Második helyen csaknem mindenütt ott szerepel e leírásokban Máriánk mellett. Övé a második hely. (Mt 27,56.61; 28,1; Mk 15,40.47; 16,1; Lk 8,2; 24,10; Jn 19,25) Harmadik helyen - az asszonyok e versenyében - másik két tanítvány, a Zebedeus-fiak anyja, Szalóme áll. Ő is végignézi a keresztre feszítést, s ha a temetés tanújaként nincs is megemlítve, vasárnap hajnalban együtt megy ki a két Máriával Jézust balzsamozni. (Mk 15,40; Mt 27,56; Mk 16,1)

Bár meglegyintette őt a férfihűség, a feltételhez kötött hűség szele, bár ő is álmodozott Jézus és a maga két fiának evilági nagyságáról, asszony volt, s nem menekült el, mint fia Jakab, és jobban látható volt a vészteljes órákban másik fiánál is. Végezetül Lukács a sírt látogató asszonyok közül még megemlíti Johannát, mint Jézus régi követőjét. (Lk 8,3) János pedig a kereszt alatt állók között ott látja a Szűzanyát, (Jn 19,25) aki **életkoránál fogva aligha lehetett részese a Jézus körüli asszonyok versenyének.**

Jézus nyilvános működésének utolsó szakasza - asszonyokkal indul. Ennek az utolsó szakasznak nem lesz kisebb feladata, mint visszacsalogatni a férfiakat, a szétszóródott tizenegyet és más tanítványokat is - Jézus hűségére. Nem fog könnyen menni. Ellenállásuk első asszói e hűségükben meg nem rendült asszonyokat érik majd.

Máriánk talán az első év vége táján borult először Jézus lába elé. Egy fél év múlva a nyár vége táján ismét ott ül lábainál és hallgatja Őt. A harmadik év eleje Lázár sírja közelében ismét Jézus lábainál találja. Egy hónappal később újból önti lábára-fejére a kenetet. Pár nappal odébb ismét elsőként borulhat lába elé a Feltámadottnak. (Lk 7,38.44-6; 10,39; Jn 11,2; 12,3; Mt 28,9) A "Ne nyúlj hozzám!" is ily lábhoz borulás nyomán hagyhatta el Jézus ajkát. (Jn 20,17)

Senki sem borult annyiszor Jézus lábához, mint Mária. Senki sem mosta Jézus lábát, csak ő!

Mária, s a nők általában, másként viszonyultak Jézushoz, mint a tanítványok, mint a Tizenkettő, sőt mint Péter. Másképpen mint a férfiak. A férfiak személyi ragaszkodásában sem volt hiba. Péter szavai a kafarnaumi zsinagógában, a Fülöp -Cezárea-i vallomásban, az utolsó vacsorai fogadkozásban, vagy Tamás szava Péreában - bizonyítja ezt. (Jn 6,68-9; Mt

16,16; Jn 13,37; 11,16) Ezt a nem kis hőfokú személyi ragaszkodást azonban gátolta bennük az indulási koncepció, a politikai elkötelezettség. Ragaszkodásukat megkötötte és behatárolta az első altétel és a konklúzió - a maguk Messiás-képe.

A nőkben - minden erre látszik mutatni - nem éltek ilyen feltételek. Ők csak a Názáretinek voltak hívei; s ennek következtében bárminek, amit a Názáreti képviselt. **Nem csalódhattak Benne.** Bennük a letartóztatás nem törhette össze sem a hűséget, sem a reményt. Nekik megkötözötte is az volt Jézus, ami meg nem kötözötte. Halálában is.

A nők apolitikus és antipolitikus lények, és ezért privilegizált helyzetük van a Messiás megértése szempontjából. Nemcsak azért, mert kevésbé hajlamosak akármely dicső eszme érdekében kioltani az anyák fájdalomával megszült emberi életet. Más okból is közelebb állnak a "Ne ölj!" törvényét beteljesíteni akaró Messiáshoz. A történelmi fejlődés kiszorította a nőket a hatalomgyakorlás területéről; a patriarchális társadalomnak velük szemben is gyakorolt erőalkalmazása folytán társadalmi értelemben - a nő kicsivé lett. S ez a kicsiség előnyösebb lélektani ágyat biztosít a nőkben az Örömhír, a szeretet megértésére, mint amilyen ágyat talál a Messiás programja a hatalmat gyakorolni akaró és társadalmilag nagy - férfiakban.

117. ÚJ HÚSÉG

a) Senki sem várja a harmadik napot

Nincs rá adalékunk, hogy a Galilea felé tartó kilenc tanítvány számolta-e útközben a napokat, s hogy vasárnapra virradóan megállapította-e valamelyikük, hogy elkövetkezett a harmadik nap, és ezen a Mesternek fel kell támadnia. De van rá adalékunk, hogy a Jeruzsálemben levő Péternek, Jánosnak és a Tizenkettő közé nem tartozó egyéb tanítványoknak - akiknek Péter körüli jelenléte vasárnaptól kezdve lépten-nyomon megállapítható (Mk 16,7.10.13; Mt 28,7.10; Lk 24,9.13.33; Jn 20,17-9) - semmiképpen sem jutott eszükbe. **Teljesen váratlanul érték őket a harmadik nap eseményei.** A Galilea felé tartó kilenc tanítvánnyal alighanem ugyanez történt.

Lukács úgy tudja, hogy a húsvétvasárnap a tizenegyet Jeruzsálemben találja. Alighanem ennek valószínűsítése érdekében hagyja el Jézus előrejelentését a Tizenkettő megbotránkozásáról, Galileába futásáról. Aligha kétséges, hogy forrásai retusálni akarnak a húsvétvasárnapi történéseken - a Lukács-evangélium szerkesztésének idejében már nagy tekintélyű "apostolok" (Lk 24,10) érdekében. Jánosnál "testvérek", "tanítványok" szerepelnek húsvétvasárnap Jeruzsálemben, akik között nincs ott Tamás; anélkül, hogy az evangélista állítaná a többi nyolc menekülő jelenlétét. Nyolc nappal később Tamás már ott van a "tanítványokkal", de nem egyértelmű, hogy Jeruzsálemben vannak-e. (Jn 20,26) Márk mit sem tud a tizenegy és Jézus jeruzsálemi találkozásáról. Máté viszont határozottan állítja, hogy a találkozás Galileában történt: "A tizenegy elment Galileába a hegyre, ahová rendelte őket Jézus. És meglátva Őt, leborultak; egyesek pedig kételkedtek". (Mt 28,16)

A húsvétvasárnap együtt találja Jézus Jeruzsálemben levő tanítványait, de zárt ajtók mögött. Együtt nem lenni nem tudnak; de teljességgel érthetően félnek azoktól, akik keresztre juttatták Mesterüket. (Jn 20,19)

Miért vannak együtt? Alighanem azért, mert az eltelt esztendőket nem lehet máról holnapra leírni, és az éveken keresztül táplált remény elvesztésébe sem lehet máról holnapra beletörödni. "Szomorúak" (Lk 24,17) ezek a reményük megmegcsalta emberek. Mária Magdolna, aki a Feltámadottal való találkozás következtében sugarasan állít be közéjük, "kesergő és síró" tanítványokra talál. (Mk 16,10)

A négy evangéliumban sehol semmi nyoma annak, hogy bárki is számított volna rá, hogy valami még történhetik.

b) Az új következtetés

Péntek délután talán még túlságosan kábultak voltak a jeruzsálemi tanítványok, s a vacsoracsillag feljöttéig idejük is alig volt ahhoz, hogy megkeressék egymást. Másnap a szombat törvénye akadályozta meg őket ebben. Csak szombat estétől kezdve van alkalmuk megbeszélni a "történeteket", értesüléseket cserélni ki és kérdezgetni egymást. (Lk 24,18.15) A híryanagon túlmenően nyilván arról is beszélgetnek, hogy ezek után hogyan tekintsék mindazt, ami a közelebbi években történt. **Az emmauszi tanítványok Jézusnak előadott vélekedése alighanem hű tükre volt a jeruzsálemi tanítványok vasárnapi szemléletének.** (Lk 24,19-22)

Korábbi következtetésüket, amellyel sehogyan sem volt harmóniában Jézus önmagáról adott tanítása, a tények kemény parancsa folytán ejteniük kellett. **A megfeszítés után fel kellett adniok Jézus Izrael-királyságának gondolatát-reményét.** Első altételük változatlan maradt, legfeljebb az események hatására még konkrétabban fogalmazzák meg annak tartalmát: A Messiás dicsőséges uralkodó, akit megfeszíteni nem lehet. A második altételt viszont maga a tapasztalat, a ténykemény valóság határozza meg. Az a tapasztalati valóság, hogy Jézust megfeszítették. Ez pedig kikényszerítette tudatukban azt az új konklúziót, amely egyet jelent a harmadfél esztendőn át táplált remény megsemmisülésével. Így összegezhették magukban a dolgokat:

A Messiást nem lehet megfeszíteni. **Jézust megfeszítették.** Jézus nem lehet a Messiás.

A megfeszítés tényanyaga alapján (Lk 24,20) jutnak el a következtetéshez, hogy Jézus csak próféta lehetett, (Lk 24,19) s ennek fényénél lesz világos előttük, miért reménykedtek éveken keresztül hiába. (Lk 24,21)

A világos látás, az ellentmondásmentes magyarázat ezzel megszületett. Előttük van korábbi tévedésük és a reményt hervasztó keserves valóság:

A Messiás dicső uralkodó. A Messiás dicső uralkodó. **Jézus a Messiás. Jézus nem a Messiás.** Jézus dicső uralkodó lesz. Jézusból nem lett dicső uralkodó.

A megfeszítés ténye következtében hullott le a hályog a szemükről.

c) Az új következtetés összeomlása

Rövid ideig örülhettek csak ennek a keserves élmények és minden reményük összedőlte ellenében megszerzett világos látásnak. A "közülük való asszonyok" híradása a nem talált

tetemről s a feltámadást bejelentő angyalokról - megint csak "összezavarták" (magukon kívül hozták) őket. (Lk 24,22-4) **A híradás egyszeribe kétségessé teszi bennük a tények hatására kialakított új következtetésük értékét.** A híradás azt a sejtelmet lopja belőlük, hogy a Jézusra vonatkozó történések, az elméletük megfogalmazása szempontjából szóba jöhető tények - talán mégsem záródtak le.

Jézus személyes megjelenése a tanítványok körében - hasonló zavart idéz elő. (Lk 24,38) **"Miért vagytok megzavarodva...?" - kérdezi tőlük Jézus.** Ugyanezzel az igével (tarasszeszthai = megzavarodni, megrendülni, megdöbbenni) rajzolja a tanítványok tudatállapotát, amely igének tartalmától előre óvta őket az utolsó vacsorán (és amellyel saját lelkiállapotát is rajzolta a pogányok előtt mondott beszédben). (Jn 14,1.27; 12,27) Zavaruk talán a "kísértetlátásnak" is eredménye, de nem csupán annak, hiszen az emmausziak kísértetlátás nélkül voltak ugyanebben az állapotban - már az asszonyok híradásának hatására is. (Lk 24,22)

Nem csupán. Ahogyan a letartóztatás előtti koncepcióba nem illettek bele a szenvedés bejelentések, ugyanúgy **a szenvedés valóra válása után kialakult koncepciójukba sem illettek bele a híradások és "látomások" a feltámadásról.** A "feltámadás" egyszeribe kétségessé teszi a Jézus kivoltát újramagyarázó új altételük érvényét. Ha Jézus feltámadt, ha Jézus él, akkor újra nyitott a kérdés: Messiás, avagy sem a Názáreti? Az első altételhez való ragaszkodásuk, az első altételben foglalt koncepció képtelen ereje nemcsak azt eredményezte, hogy a harmadik napon eszükbe sem jutott, hogy ez már a "harmadik" nap, hanem azt is, hogy amikor az asszonyok híradásainak, az üres sír látásának és magának Jézusnak megjelenése formájában jelentkeznek a harmadik nap annyiszor előremondott eseményei..., akkor mindezek elutasítása olyan erővel történik, amely - ha lehet - túlszárnyalja a tanítványok összes eddigi értetlenségeit.

A négy evangélium egyéb helyein alig előkerülő "apiszteuein" (nem hinni), "apisztia" (hitetlenség) és "apisztosz" (hitetlen) szavak sűrűn villódnak a feltámadással foglalkozó szövegrészekben. **Tíz különböző alkalommal esik szó a tanítványok hitetlenségéről.** Nem hisznek az asszonyok jelentésének, (Mk 16,14; Lk 24,11.25) az üres sírnak, (Jn 20,9) az asszonyoknak sem, a tanítványoknak sem, (Mk 16,12.14; Jn 20,25-7) sőt a feltámadott Jézusnak sem. (Jn 20,9) A "csodálkozás" valamikor a hit felé segített; ezekben a napokban a nem-hitnek a megnyilvánulásai. Csodálkozik Péter és János az üres síron, (Lk 24,12) csodálkoznak a tanítványok a nekik kezét s lábát megmutató Jézuson. (Lk 24,41) Jézus eszik és iszik előttük, megeteti velük a maradékot, hogy felszámolja bennük ezt a csodálkozást, amely a "kísértetlátás" képzetéből származik. (Lk 24,37) Az asszonyok híradása az üres sírról és a két ragyogó öltözetű férfiúnak az emlékeztető szava az előre bejelentett feltámadásról - mindez Péter és a tanítványok számára "ostoba fecsegésnek" tetszik. Rakjuk hozzá: "asszonyok mondják"; és megkapjuk az "ostoba asszonyi fecsegést".

Miért kell a tanítványoknak így minősíteniök az annyiszor előre bejelentett feltámadás bekövetkeztéről szóló jelentéseket? Nem fér bele a híradás - új következtetésükbe. Annak világánál a feltámadásról szóló jelentés nem lehet más, mint tárgyi alap nélküli ostoba asszonyi fecsegés. Ahogy Fülöp-Cezáreától kezdve újra és újra lehetetlen volt számukra beleilleszteni régi koncepciójukba a szenvedés-bejelentéseket, ugyanúgy nem illett bele az asszonyok jelentése az újba. **Ahogyan "nem értették" (Mk 9,32) akkor a szenvedés-bejelentéseket, úgy nem értik most a feltámadásról szóló jelentéseket.**

A régiben és az újban egyaránt változatlanul megmaradt **első altétel - a bűnös ebben a meg nem értésben**. A Jézushoz csatlakozáskor bennük készen élő messiásfogalom, amely kizárta a szenvedés lehetőségét, nem állhatott szóba annak következményével, a feltámadással sem. Ennek a messiásfogalomnak következtében az egyre kétségtelenebb valóságként mutatkozó tény (az asszonyok jelentésén és az üres sír látásán túl, magának Jézusnak megjelenése is) - csak kételyt eredményezhet a tanítványok szívében. (Lk 24,38) Vasbetonszilárdsággal él bennük: ha Messiás, akkor nem szenvedhet; ha szenved, akkor nem Messiás, legfeljebb csak próféta; ha próféta, akkor ember, és ha ember, akkor nem támad fel. Ezen a vasbeton erődítmény erejű messiásfogalmon nem volt képes áttörni - Jairus, Naim és Lázár sem!

Megzavarodás, hitetlenség, csodálkozás, kétely! Mindezek alapján **Jézus nevén nevezi a gyermekeket; a régi jól ismert nevén: értetlenség** (Lk 24,25) és **keményszívűség**. (Mk 16,14) **Így nevezi Jézus ezt a "vasbetont"**. A régi korholásokhoz most hozzáad egy újat. Ez az új egybekapcsolja ezt a két tartalmat: **"Bradeisz té kardia"**. (Lk 24,25) A **"βραδύς"** (bradüs) szótári jelentése: lassú, rest, gyengeelméjű. Így hát a **"rest-szívűek"** - meglehetősen irgalmas fordítás. Jézus e korholó szavának előtte jár az **"ανοητοι"** (anoétoi = értetlenek); s a második korholó kifejezés az elsőt akarja fokozni. A **"té kardia"** a szívet jelöli meg, mint magatartásuk forrását. Ez alkalommal is differenciálatlanul értelmi és akaratilag központot jelöl (41c num); a szópárból és szövegösszefüggésből kikövetkeztethetően **"értelmi"** hangsúllyal.

d) Új első altételért

A fenti korholással vezeti be Jézus az Emmausz felé vezető úton újra kezdődő, feltámadás utáni tanításait. A tanításból Lukács egyetlen mozzanatot közöl egyenes beszédben. Így hangzik: **"Nemde ezeket kellett szenvednie a Messiásnak, és úgy bemenni dicsőségébe"**. (Lk 24,26) Jézus viszonylag ritkán nevezte magát Messiásnak; a nép előtt kifejezetten soha, nyíltan csak a Nagytanács előtt (ill. közlési tilalommal tanítványai előtt). Általában az **"Emberfia"** vagy az **"Én"** szerepel. Az emmauszi út fenti mondata szíve közepén találja a tanítványok problematikáját. Tartalmazza a dicsőséges Messiásnak és a szenvedő Messiásnak a tanítványokban, illetve Benne élő koncepcióját, s megtalálja a módját annak is, hogy föloldja különbözőségüket, közös nevezőre hozza őket. Az Írásokból, **Mózesről kezdve a prófétákon keresztül igazolja, hogy az Ószövetség ismerte mint előrejelentést a szenvedő Messiás képét**. Igazolja, hogy a tanítványok nagypéntek előtti és utáni koncepciójának közös első altétele - az Írás nemértésén alapszik.

Milyen ószövetségi helyeket használhatott fel Jézus, az emmauszi úton? A kereszten függve idézte a 21. zsoltárt, s a vacsorán Izajás 53. fejezetét. (Mt 27,46; Lk 22,37) Ezek alighanem anyagát képezték úti egzegézisének. A szenvedő Messiás ószövetségi képének megmutatása után a dicsőséges Messiást a fenti nyilatkozat erejében mint a szenvedés után és annak következtében létrejövőt mutatja meg.

Lukács nem is közöl más tanítási anyagot a feltámadás és a mennybemenetel közti időből. Ezt az emmausziaknak adott tanítást azonban Jézus megismétli a tizenegynek. Mintegy építve az emmausziaknak adott igazolásra, így fogalmazza újra az emmauszi út tételét: **"Így írták meg, és így kellett szenvednie a Messiásnak és harmadnapra feltámadnia"**. (Lk 24,46) **A feltámadás után adott tanításokban tehát a tanítványoknak elsősorban az erő-nemalkalmazás törvény beteljesítésével kellett szembesülniök, s annak**

következményével a szenvedéssel. Nincs Isten Országá törvény beteljesítés nélkül. És nincs Messiás, ha nem teljesíti be az Ország törvényét.

Ezenfelül Lukácsnál Jézus csak gyakorlati utasításokat ad: a hirdetés parancsát, és azt, hogy maradjanak Jeruzsálemben a Szentlélek bevétele céljából. (Lk 24,47-9; Csel 1,4-5) Jézus többi tanításainak tárgyát a Jézusban történt kinyilatkoztatás legszélesebb absztrakciójával jelöli meg: "Negyven napon keresztül...beszél az Isten Országáról". (Csel 1,3) A másik három evangélista közli a hirdetési, a kereszteleési és a bűnbocsátási parancsot. (Mt 28,19; Mk 16,15; Jn 20,21) **A feltámadás utáni időszakasz Lukács-megrajzolta központi tanítási problémájához csak Máté közlése ad még valamit:** "Minden hatalom nekem adatott mennyben és földön". (Mt 28,18) - E nyilatkozat a tanítványokat megerősíthette a Messiás majdani és földi dicsőségére vonatkozó reményeikben.

e) Régi-új konklúzió

Hogyan formálódhatott a Jézus hűségére visszatért Tizenegy tudata a feltámadást követő hetek során? Az előzőek logikumának erejében arra kell gondolniok, hogyha a Messiásnak adatott minden hatalom a földön (!) is, ha szenvedés után mégiscsak dicsőségessé válik a Messiás, akkor... mindaz, amiben reménykedtek a letartóztatás órájáig - még nem veszett el. **Ha idáig nem is mutatkozhatott meg ez a dicsőség, hiszen szenvednie kellett, hogy beteljesülhessenek az Írások... ezután már csak meg fog nyilvánulni hatalma és dicsősége.**

A Feltámadással való találkozások során és tanításai nyomán megindul mindenekelőtt a Tizenegyben a tudatállapotbeli reorganizálódás. Már az emmausziak észlelik magukon "szívük melegedését" a Jézussal beszélgetés eredményeként, (Lk 24,32) s a szívükbe a békét újra belevinni akaró Jézus hatására (Lk 24,36) az "öröm", a kiegyensúlyozott tudatállapot felé kezdenek haladni. (Jn 20,20) **Lehet tehát tovább szövegetniök a Getszemániban és a Golgotán örökre meghaltnak tetsző terveket.** Mondhatnók úgyis, hogy a mennybemenetelig a tanítványok magukhoz tértek, azaz visszatértek álmaikhoz. Mondhatnók úgyis, hogy az új együttlét visszazökkentette őket a régi kerékvágásba. A letartóztatás órájában elvesztett hit és hűség újra elfoglalta régi helyét bennük (46c num). Leborultak előtte, elhangzott Tamás ajkáról: "Én Uram és én Istenem!". (Mt 28,17; Jn 20,28)

Bizonyosságát is adták ennek az újraéledt reményüknek. "Uram, mostanában állítod-e újra a régi viszonyok közé Izrael számára a királyságot?" - hangzik el ajkukról a kérdés a búcsúzás pillanatában. (Csel 1,6) A tanítványok tudatának vizsgálása szempontjából jelentős itt két körülmény. Az első körülmény: az utolsó pillanatban teszik fel a kérdést. Már kint vannak az Olajfák-hegyén, ahova azért gyűjtötte őket Jézus, hogy ott elbúcsúzzék tőlük. Kérdésük szervesen kapcsolódik az Isten Országáról szóló negyvennapos tanítás központi anyagához: a messiásfogalomhoz. Ezeket érezhetjük benne kérdésükben: Jó, a Messiásnak szenvedésen kellett keresztülmennie. Értjük azon az alapon, hogy az Írás megjövendölte. Értjük azon az alapon, hogy az Írásnak be kellett teljesednie. Be is teljesedett, láttuk saját szemünkkel. De a Messiás e szenvedésselőzménnyel, ám e szenvedésselőzmény következtében, a legutóbb hallottak alapján is, mégis csak hatalommal és dicsőséggel rendelkező...**tehát mégis csak dicsőséges uralkodó Izraelben! Hiszen Neki adatott minden hatalom a földön! Hiszen be kell mennie dicsőségébe!**

Kérdésükből kikövetkeztethetően a negyven nap során kialakulhatott bennük indulási koncepciójuknak az alábbi módosított változata:

Messiás szenvedésselőzmény mellett és következtében dicsőséges uralkodó Izraelben. **Jézus a Messiás, aki már keresztül is ment a szenvedésselőzményen.** Jézus tehát hamarosan dicsőséges uralkodó lesz Izraelben.

Újra ott vannak tehát, ahol a minákról mondott példabeszéd előtt. E módosult és bennük újra hittel és reménnyel átölelt koncepció birtokában megint csak az egyetlen és türelmetlen kérdés él szívükben: "Mikor?". Korábban - a negyven nap során - félhettek feltenni a kérdést. Félhettek a választól. Jó tapasztalataik voltak már, hogy Jézusnak minden e tárgyban elhangzó mondanivalója - Fülöp Cezáreától kezdve - mélységesen összezavarja őket. De most, **a búcsúzás pillanatában, már nem halasztható tovább a kérdésfeltevés.** Jézus elmegy majd az Atyához, velünk lesz továbbra is, elküldi hozzánk Lelkét, Maga is el fog még jönni - ezek a jövő idők mind Vele kapcsolatosak. Nem lehet kétséges számukra, hogy az idáig még meg nem történteket is Jézus maga fogja elvégezni. A számukra legfontosabbat is: Izrael számára a királyság helyreállítását is. Az időpont megválasztása arra látszik mutatni, hogy nagyon fontos kérdés volt ez számukra, és sokáig érlelték magukban annak tartalmát. A kérdésfeltevés nem egyedi akció volt. A tizenegy kérdezte ezt Jézustól. (Csel 1,6a)

A másik figyelemre méltó körülmény: Jézus válasza. **A válasz nem korhol, csak igyekszik figyelmüket másfelé irányítani:** Mással legyetek ti elfoglalva; a ti dolgotok az, hogy tanúskodjatok a történeletről és a hallottakról... Nem száll szembe tehát a kérdésben kifejezésre jutó és annyi baj és megzavarodás után összeeszkábált alapkoncepcióval.

Hagyja, hogy gondolják, amit gondolnak. Miért hagyja? Alighanem szívtelenségnek érezné megfosztani őket e reménytől - most. Hiábavaló is volna, úgysem engednék ki szívükből. Csak tények ábrándíthatták ki őket a "szenvedésmentesen uralkodó Messiás"-koncepcióból is. Csak tények ábrándíthatják majd ki őket átalakított koncepciójukból is. Majd a Szentlélek erejében-hatására el lesznek foglalva a tanúszereppel, majd megérik Jeruzsálem pusztulását. Ezek a tények majd leszoktatják őket erről a vakvágányról. Majd ha Jeruzsálem elpusztult, majd ha nyakig lesznek gondban a jézusi közösségekért, maguktól - azaz a bennük levő jézusi Lélektől - megtanulják, hogy a Messiás nem azért jött és jön el, hogy Izrael számára helyreállítsa a királyságot.

f) Rezignáció és bizakodás Péterben

Rezignáció és bizakodás egyaránt eltölthette annak a búcsúzó Jézusnak a lelkét, aki ezt a választ megfogalmazta. Rezignáció: Nem volt elég a három esztendő; a nagypéntek és a húsvétvasárnap ténye sem volt elegendő ahhoz, hogy megértsék, miért jöttem. Bizakodás: Majd elvégzi az idő; majd a tények formálják tudatukat, s új válaszok fognak születni bennük arra, hogy miért jöttem. Istentől kapott fejlődő értelmük - az élet által produkált tényeket feldolgozva, azaz az "idők jeleivel" szembesülve - új, és a titoknak egyre inkább mélyére hatoló válaszokat fog adni a Golgota mértéke. S elhagyják majd ezt a mostanit: "ezáltal lehet dicsőséges uralkodó Izraelben".

A Cur Deus homo? kérdésre majd új és Istennek tetszőbb válaszokat ("δικαία κρίσις" = dikaia kriszisz) (Jn 5,30) fognak adni. Új válaszokat fognak adni. Újakat...az idők végezetéig - meg nem szünően; **soha le nem zárható érvényű válaszokat, nem végleges jellegű**

fogalmazásokat, mert kimeríthetetlen a Golgotán megnyilvánuló Isten, s az ott megnyilvánuló szeretetnek a - mélysége. Ezek az új s egyre különb mélységeket feltáró válaszok majd egyre jobban realizálják az ígéretet, hogy a bennük levő Lelke majd elvezeti őket a teljes igazságra. (Jn 16,13)

Ezért azután Jézus végső gondja: a Lélek biztosítása számunkra. Ami a Lélek elküldését illeti, ez nem gondja, hiszen ez rajta áll, ebben nem lehet hiba. Gondja csak az lehet, hogy elfogadják a tanítványok ezt a Lelket. Így látszik indokoltnak az a galileai-tengerparti zárójelenet, amelynek kedvéért János hozzárakott utólag még egy fejezetet a maga evangéliumához.

A Messiás még egyszer megkopogtatja azt az embert, akire rábízta azt, amit idáig Őmaga csinált - Isten földi országának látható vezetését. Megkopogtatja, megvan-e benne a készség a Lélek elfogadására. Megkopogtatja, van-e remény arra, hogy mondani tudja és akarja majd, amit a Szeretet Lelke rajta keresztül akar majd elmondani.

Hogyan áll tehát Péter az "agapan" dolgában (28b num)? A háromszoros tagadáson keresztülment Péter úgy érzi, hogy nem merheti állítani magáról a Szentháromság világából való szeretet igéjét, az "agapan"-t. A hálót első szóra otthagyo, a tengeren is Jézusnak elébesietni akaró, a Fülöp-Cezáreában Őt Messiásnak kijelentő, a Vele börtönbe-halálba menni kész, a tagadást keservesen megsirató, csupa tűz és csupa lelkesedés Péter pedig talán úgy érezheti, hogy az "agapan"-nál is többet kell mondania, és ezért a "philein", a szenvedélyes ragaszkodás igéjével feleli, hogy ő is **nagyon** szereti Jézust, akárcsak Mária Magdolna, (Jn 21,15-7; Lk 7,47) ...ha a kakasszó élménye nem is teszi lehetővé számára, hogy a maga szeretetét fölibe emelje társaiénak.

Az események történelmi rendjében a tanítványok fenti kérdése, de az evangéliumok megírásának időbeli rendjében **Péternek ez a válasza - a tanítványok utolsó reakciója Jézus tanítására.**

A péteri válasz - ígéret az eljövendő számára. Csak a szeretet csinálhatja meg az Országot, de a szeretet meg is csinálja azt.

A SÁTÁN

118. TÚL IZRAELEN

a) A kudarc

Izrael házának elveszett juhait nem sikerült összegyűjtenie. Az elveszett és a Nyájajuhásztól annyi szóval s annyi gonddal keresett juhok inkább farkasokká lettek, sem minthogy a Nyájajuhásznak utánamenőkké legyenek. Akik legközelebb álltak Hozzá, béresként elfutottak, sőt rosszabbat is tettek. A kettős megbízatás (85 num) első felét nem koronázta siker: Izrael népét nem volt képes egybegyűjteni. Izrael elvetette Őt, és Ő válaszként elvetette Izraelt. **Csak a megbízatás második felét - a Golgotára szóló parancsot - volt képes teljesíteni; s e teljesítésnek végrehajtó oka - éppen a megbízatás első felének kudarca volt.**

A kudarc felette gyors kibontakozása, intenzitása és egyetemessége, gondolkodásra készítet. **Gyors:** két és fél esztendő... és nincs az élők sorában. **Intenzív:** teljes meggyalázódás; a nép apraja és nagyja előtt nyilvánvalóvá válik, hogy csalóval állt szemben, aki bűvészmutatványainak végére ért. S ez a kudarc **egyetemes** is! A tanulatlan nép kezdetben nem gyanította, hogy Ő - az Eljövendő. Később bizonytságot szerzett, hogy mégiscsak Ő az, hogy azután végezetül nyilvánvalóvá legyen előtte, hogy becsapta önmagát, amikor reményeinek horgonyát Belé vetette.

A nép vezetői sohasem gondolták komolyan, hogy Ő a Messiás; a Názáreti csodái gondot okoztak ugyan nekik, de nagyon hamar világossá vált számukra, hogy Isten népét megrontani akaró álprófétával, a Sátán képviselőjével állnak szemben. **A tanítványok körömszakadtáig ragaszkodtak elképzelésükhöz,** hogy Jézus azonos a maguk reményeinek a Messiásával, de nekik is el kellett jutniuk a belátásig, hogy becsapták magukat. A feltámadás után is csak egy titokzatos és érthetetlen "kell" segítségével tudják elkönyvelni a történetet, s új hűségük is az egyszer már fuccsbament Messiás-képüknek szól, azaz annak a Jézusnak, aki újra eljövetelekor mégis csak helyreállítja Izrael számára a királyságot.

A sikertelenség és kudarc következtében a Jézus tudatában létrejövő magány- és egyedüliségérzés - otthontalansága közöttünk - méginkább gondolkodásra készítet. A jeruzsálemi nép makacs értetlenségére egy ízben oly választ ad, melynek furcsa stilizálásában alighanem benne van a tartalom: "Minek is beszélek egyáltalán nektek!". (Jn 8,25) Értsd: **értelmetlen és céltalan elmondani ennek a népnek az Örömhírt.**

A kafarnaumi zsinagógában tanítványai igazolják is a maguk részéről ezt a vélekedést. Igazolják, mert elhangzik ajkukról a feleletet nem igénylő, mert az elutasító választ önmagában hordó kérdés "Ki hallgathatja?". (Jn 6,60) Azaz **ki képes szóbaállni azzal a tanítással és magatartással, amely oly szuverén módon lép túl mindazon, ami a történelem során végig rendre az ember elsődleges gondjának bizonyult:** a kenyérgondon és a kenyeret ígérő politikai gondon. Ki képes mégcsak meghallgatni is azt az Örömhírt, amely ezt az egész gondot félretolja mint jelentéktelent, mert az úgyis magától oldódik meg, ha egyszer hajlandó az ember nem gondban lenni érte?

A Tizenkettő magatartása még továbbviszi e Nagy Magányost a keserű hangvételben: "Meddig leszek még veletek? Meddig tűrjelek még titeket?". (Mt 17,17) Azaz mikor fejeződik már be ez az értelmetlen és áldatlan vergődésem közöttetek? Nincs itt talaja annak a küldetésnek, annak a programnak, amely az enyém...

Jézus magányának, levegőtlen közegtelenségének ezt a summás és sötét képét egy kicsit pontosítanunk kell. Pontosítanunk, mert nem remény és bizakodás nélkül búcsúzott az Olajfák-hegyén övéitől. **Egy kotlóalja kiscsapat mégis csak ragaszkodik Hozzá,** s ez a ragaszkodás ígéret arra, hogy a tanítói küldetés mégsem volt visszhangtalanul az ürbe belekiáltott szó. A lélektani törvényszerűségek és a pünkösdi belenyúlás erejében mégis csak lesz, aki nem engedi, hogy nyomtalanul eltűnjék az emberiség életéből ez a harmadfél esztendő.

Ez a pontosítás igaz, de csak a Tizenegyre érvényes. A Messiás pedig egy néphez volt küldve. A kétezer esztendőös nevelés, az Óréa felkészítő kétezer esztendőös nevelés népéhez. Egy **néphez!** S ez a nép "feszítsd meg!"-et kiáltott, ez a nép - nem fogadta be Őt. A nép vezetői mindent megtettek elpusztításáért - nem fogadták be.

A zsinagóga és az egyház útjai a század végére elváltnak egymástól. II. Gamaliel alatt a Jamniai Zsinat (legkésőbb 94ben) elrendeli, hogy a zsinagógai istentisztelet hivatalos könyörgéseit egészítsék ki ezzel a szöveggel: "A hitehagyottaknak ne maradjon reményük és írtd ki napjainkban sürgősen az arcátlan kormányzatot. A Názáretiek (nosrim) és egyéb eretnekek (minim) pusztuljanak el egy szempillantás alatt, töröltessenek ki az Élet könyvéből, nevüket ne írják az Istennek tetszők sorába. Áldott légy Urunk, aki megtöröd az arcátlanokat..." (Mysterium Kirche, Salzburg 1962. I.69.). Ez a rendelkezés befejezett ténnyé teszi a zsinagóga és az egyház szétválását, hiszen Jézushoz tartozó zsidó a fenti szöveg előimádkozására sem, Amen értékű meghallgatására sem vállalkozhatott. Az első és második század keresztényei még elmélkednek arról, hogy ők az igazi zsidók és a zsinagógabeliek méltatlanokká lettek a zsidó elnevezésre. De a harmadik századtól kezdve a kereszténységet már nem tekintik zsidó eretnekségnek, hanem rögzül a máig ható szakadás: aki Jézushoz tartozik, az nem zsidó és aki zsidó, az nem keresztény. A csak Izrael fiaihoz küldött Messiást mint nép csak a zsidó utasítja el magától. Tibeti keresztény, indián keresztény, néger keresztény, stb. , ezek mind lehetséges elnevezések. Zsidó keresztény - ez az elnevezés történetileg mind a mai napig lehetetlenné vált. Ha egy zsidó a történelmi századok során kereszténnyé lett, elveszítette zsidó népiségét, s lett belőle magyar-, német-, stb. keresztény. Hogy a jövőben megváltozhat-e ez a kölcsönös kizárás (aki zsidó, az nem keresztény; és aki keresztény, az nem zsidó), meg nem mondhatjuk. De egyelőre nincs más nép, amely mint nép elutasítaná Jézust, a Messiást, csak a zsidó.

Legközvetlenebb tanítványai is a meg nem szűnő kétfelé gondolkodás feszültségében töltötték el Vele a harmadfél esztendőt - **feltételelesen** fogadták be Őt. De ha befogadásnak minősítjük is magatartásukat, akkor is... **Tizenegy ember - nem nép.** Numerikusan csak jelentéktelen töredéke egy népnek. Mindenképpen érvényes tehát a jánosi tétel: Tulajdonába, tulajdon népéhez jött, és övéi, tulajdon népe, nem fogadta be Őt. (Jn 1,11) A "METANOITE!" harsány programjával induló Názáreti - útjának növekvő és elfogyó mérföldkövein - egyre világosabban mérheti fel vállalkozása ámokfutó jellegét: nincs mód **népének** tudatát átalakítani!

b) Könnyű és elégtelen magyarázat

Azért késztet mindez gondolkodásra, mert mégis csak az Isten hívta létre az embert. Sőt, ha emberi alakot öltve eljött az emberi világba azért, hogy elhívja a Maga világába az embert, akkor nemcsak megteremtette, hanem ezenfelül a Maga számára teremtette meg ezt az embert. **Honnan akkor ez a képtelen impotencia az ember részéről - megérteni, mit akar vele és tőle az Isten?** Miért nem érti az ember azt, aminek a megértésére teremtette őt az Isten? Miért magányos az Isten a Maga számára megteremtett emberek világában? S ha nemcsak a Maga számára teremtett, hanem túl ezen: a maga nevelte emberek világába, a "sajátjába" jött, miért nem fogadták be "övéi"? Miért nem övéi az övéi?

Volna egy **könnyű magyarázat.** Az embert a biosz világába helyezte az Isten. Létének gyökerei a bioszba nyúlnak - a létért való harc világába. A kefalizáció ezen mit sem változtat. Sőt, az értelem ereje csak felfokozta a létért való harc eszközeinek az erejét. A bioszon belül a nooszféra világát alkotó ember az állatvilágnál összehasonlíthatatlanul intenzívebben, ön- és céltudatosan szolgálja a maga megnöttetésének létharcos parancsait. **A lét növekedni akarásának gazdagság-hatalom-nagyság iránya a biológiai lét legmélyebb gyökeréig ér, s az értelem potenciálisan végtelenre tágítja a növekedésnek ily tartalmú igényeit** (9b num). Hogyan kaphatna helyet az emberi természetnek ebben az ágyában - az Örömhír?!

Hogyan ne lenne felesleges beszéd az Örömhír az ebből a természetből kinőtt fül számára? Hogyan lenne képes ez a fül akárcsak szóbaállni is a maga természeti ágyával szembehelyezkedő Örömhírral? Minek is beszélek nektek?...Ki hallgathatja?... - nagyon is érthető a messiási felismerés, sőt elvágyódás is e reménytelen feladat előtt: "Meddig leszek még veletek? Meddig tűrjelek még titeket?". (Jn 8,25; 6,60; Mt 17,17)

De ez csak könnyű magyarázat. Könnyű, mert ezt **az élőlényiséget az Isten teremtette belé az emberbe. S ha Ő, akkor nem teremthette akadályul Önmaga számára s önnön tervei ellen. Ha egyszer az ember - Isten számára teremtett élőlény, akkor a teremtő munkájának ez a két mozzanata (élőlényiség és szeretetre meghívás) nem lehet ellentmondásban egymással.** Élőlényiségünk, melyet Tőle kaptunk, nem lehet lerontója a Maga életébe való meghívásunknak, melyet szintén Tőle kaptunk. A Tőle kapott élőlényiség nem lehet a Tőle kapott hívás megrontója. Az Istentől kapott meghívást nem szabotálhatja el az Istentől kapott természet.

Az élőlényiségbe, a bioszba beágyazott embert, ha egyszer a Maga, a Szeretet számára teremtette meg Isten, akkor nemcsak a bioszba ágyazta bele őt és természetét. Akkor nemcsak a bioszféra és annak folytatása a nooszféra - az emberi élet ágya, hanem **a dzóé-szféra is. Akkor az emberi természetnek rezonálnia kell arra a hangra, amelyet a Messiás a harmadfél esztendő során hallhatóvá tett.** Bele nem kezdett volna küldetésének teljesítésébe, nem mondotta volna el búcsúbeszédében a szót: "Bízzatok, én legyőztem a világot!", (Jn 16,33; Csel 1,8) s a mennybemenetel előtt nem beszélt volna a föld határáig menő tanúzási küldetésről. . , ha az Átala megteremtett ember tökéletesen incapax lenne Őreá és Örömhírére. Nem tette s mondta volna mindezt, ha úgy teremtette volna meg az embert, hogy annak természete **szükségképpen** kidobja magából Őt és az Örömhírt.

Mindez azonban még csak elutasítja a könnyű magyarázatot. De nem magyarázza meg kérdésünket: Miért nem fogadta be az ember az ő Istenét? Miért vetette el, miért akolbólította ki az Istent az ember a maga világából? Miért lett istengyilkossá az ember? Miért a "Vevés könyve" az ember válaszának a története - az Adás Örömhírére?

Mert a tény mégiscsak az, hogy Jézust az Izrael-sakktáblán annak rendje és módja szerint - megmattolták. Izrael bizonyosságot tett róla, hogy az Isten által a Maga számára megteremtett, s az összes többiből külön kiválasztott népnek - a még oly gondos kétezer esztendő előkészület ellenére - sem kellett az Isten. Hogyan történhetett ez, **ha Izrael élőlényisége az evilági nagyság-gazdagság-hatalom igénye, a prosperálási vágy nem magyarázhatja meg Jézus elutasítását és vereségét?** Ha ez csak könnyű magyarázat volna?

A magyarázat ott van a két és fél esztendő történése minden egyes napján, s a történet minden egyes lapján. **Nem merőben emberi sakkparti folyt itt harmadfél esztendőn keresztül.** Mindkét oldalon bekapcsolódott ebbe egy emberen túli tényező. A Názáretiben magában képviselve volt egyfelől a dzóé-szférával telített emberi természet, másfelől pedig túl azon maga a DZÓÉ, maga az Isten - az a világ, ahonnan jött. S a Názáreti megmattolásra tett lépések mögött, az első pillanattól kezdve ott állt - Izraelen túl - a dzóé-szféra hangjait önmagából már rég kiírtó és helyette Izraelt a bio- és noo-szféra cselekedeteire biztató emberfeletti tényező **is.** Egy ember feletti és emberen túli tényező is, amely a Jézus elleni harc végső irányítója és szervezője - a Sátán. Az Isten elleni lázadás szövetségrendszer, amelynek megvan a maga bázisa a szabadnak teremtett emberi természetben belül is, de nemcsak ennek a bázisnak az erejében áll fenn (120-6 num).

c) A Sötétség hatalma

A Názáreti és a választott nép találkozása nemcsak a Názáretből jött Vándortanító és Izrael népének párviadala volt. **Az Isten is, a Sátán is mozgásba hozta erőit az emberért, Izraelért.** A küzdelem kimenetelének magyarázata tehát túlmutat Izraelen és annak három rétegén - a szegényeken, a vezetőkön, a tanítványokon. Az Isten Fia megnyerhette volna Magának a Maga számára és arravalóan megteremtett embert, ha az ember megnyerésének nem dolgozik ellene ez az Istennel szembenálló ellenséges erő, a Sátán. De dolgozott, és sikerült is szembefordítania Izraelt az ő Istenével.

A pusztában az Izrael társadalmát mérlegelő jézusi tudaton keresztül érvényesíti erejét a Sátán - a játszma eleve feladására akarván rábírní Öt (87 num). A kafarnaumi napon s a megannyi következőn a Tervet akarja összekuszálni - az idegbetegeken keresztül érvényesítve önmagát (89c num). Fülöp-Cezáreában Pétert szerzi meg, hogy visszaretentse Jézust az Út folytatásától (112c num). **Az utolsó őszön a jeruzsálemiek ellenállása mögött Jézus atyjukat, a hazugság atyját jelöli meg végső és teljes magyarázatot kínáló okként.** (Jn 8,44) Az utolsó napokban a Sátán hadállása a Tizenkettőn belülig ér; Júdás a Sátán készséges eszközévé válik, (Lk 22,3; Jn 6,70; 13,2; 12,37) hogy azután az utolsó pillanatban egyetlen lendülettel a többi tizenegyet is megpróbálja a maga oldalára szédíteni: "Simon, Simon, a Sátán magáénak követelt titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát...". (Lk 22,31)

A két és fél esztendő során Jézus nemegyszer beszél erről az Izraelen és emberen túli ellenségéről, s annak harcáról az emberért. Arról, hogy miként veszi ki az emberi lélekből az ígét, az ígének az emberi lélekbe, mint önnöntalajába behullható magját; hogyan veti bele ő maga is az Isten búzáját magába fogadó földbe, az emberek közé a maga konkolyát.... (Mt 13,39; Mk 4,15; Lk 8,12) Végezetül az utolsó napokban már csaknem reménytelen rezignációval - még egyszer és nyilvánosan is - óvja övéit ettől a transzcendens Sötétségtől - a transzcendens Világosságtól: "Járjatok, amíg birtokoljátok a Világosságot, nehogy elnyeljen titeket a Sötétség...". (Jn 12,35) Tábora végső maradékának veszésekor pedig, amikor nép nélküli királyként egyedül marad már a sakktáblán, amikor kötözik gúzsba a kezét, s a tizenegy már szertefutóban, még akkor is van lélekjelenléte fennhangon tanúsítani, hogy tudatában van, ki köti a kezét...túl a főpapi fogdmegeken - a Sötétség Hatalma.... (Lk 22,53)

E transzcendens hatalom léte és ténye a kiegészítő és elegendő magyarázat a Fiú fogadtatására. Annak, hogy köztünkjárása történetének ez a cím adható: "NEM FOGADTUK BE". Annak, hogy nem voltunk képesek figyelni arra, amit mondott, és nem akartunk szóbaállni azzal, amit mond; annak, hogy nem voltunk hajlandók átalakítani tudatunkat az Ő tudata szerint - mindennek ez a hatalom a végső magyarázata.

A tudatátalakítást Jézus egy "ország" hirdetése, propagálása során és céljából kívánta az embertől. Akkor történetesen attól az embertől, aki egy Izrael nevű országban élt. Ezt az embert - Jézushoz hasonlóan - ez a másik transzcendens hatalom is meg akarta nyerni a maga országa számára. **Az ember országok között választ.** S valami országgal van tele a szíve, amikor a Messiásét elutasítja. Valami fejedelmet szolgál, amikor az Isten Országának királyát elutasítja. A maga választotta ország és fejedelme szolgálatának következtében lett Izrael a Messiás gyilkosává. **A maga választotta ország és fejedelem szolgálatában lesz az ember - túl Izraelen és túl a kétezer esztendő előtti történéseken, itt és ott, tegnap, ma és holnap - a Szeretet gyilkosává.**

Csak a messiási tanítást feldolgozó első három könyvünk konzekvenciáinak elfogadása tehetné az emberek közé jövő Isten sorsát másmilyenné, mint amilyenek a NEM FOGADTUK BE tanúsítja ezt a sorsot. **Csak a Szeretettel azonosuló ember tud azonosulni a Szeretet küldöttével, a Messiással.**

A Szeretettel nem azonosuló **emberiség** ölen viszont csak a keresztyét felvevő, a keresztet hordozni hajlandó egyeseknek van módjuk azonosulni a Messiással. **Mert az ember csak kettő között választhat: Keresztre feszülhet a Messiással együtt..., vagy beáll keresztre feszíteni a Messiást és azokat, akik Hozzá tartoznak.**

Miért végződik ez a küldetés a Golgotán? - tettük fel a kérdést munkánk elején. Felelünk rá: mert az embernek azonosulnia kellett volna a Szeretettel és nem azonosult Vele. Az embernek nincs más választása. Azonosulnia kell a Szeretettel, különben...AZ EMBER - AZ ISTEN VÉRES GYLKOSA...

d) Triumfalizmus és remény

Ha történeti tapasztalataink arról biztosítanak, hogy az elmúlt kétezer esztendő történetében a tanítványok útja Pünkösdtől kezdve a rájuk kiáradt Lélek erejében a jézusi szándékok legalább nagyjából egyenes vonalú kibontakozását eredményezte, akkor súlyosan indokolatlan lenne e könyvet lezárni triumfalista kitekintés nélkül. Ezzel szemben aligha kétséges, hogy a történeti tapasztalatok nem jogosíthatnak fel senkit sem egy alábbi jellegű záradékra:

Pünkösöd erejében a tanítványok megértették azt, amit olyan nagyon nem voltak képesek megérteni Jézus köztük járásának idején. A tanítványok tanítványai az elmúlt kétezer esztendő során Jézust utánozónak bizonyultak, s Jézus egyházba tömörült népe kovászosítja meg nem szűnően az emberiséget a jézusi tannal és a maga jézusi életével. Ha lassan is, de biztosan nő azoknak a táborának, akik az evangélium fényével s a Lélek erejével Jézus egyházaként ellenemondtak és ellenemondanak az uralkodásnak, a gazdagság csábításának és az ezeket lehetővé tevő fegyveres és nem fegyveres kényszerítéseknek. Él és növekszik a történelemben Jézus egyháza, amely nem ismeri, illetve elutasítja a kiváltság elvét, minek következtében létrehozta és fenntartja azt a Lélektől éltetett jézusi közösséget, amelyet csak a szolgálat, az osztozás és az akármilyen is elviselő, azaz vértanúi készséget is kifejlesztő békeségteremtés jellemez...stb, stb.

Az emberiségnek az egyházra vonatkozó történelmi tapasztalatai nem így summázódnak. Másképpen. Summázásként idézhetném Dosztojevszkij Nagy Inkvizítorát. Idézhetném XI. Piusz szavát arról, hogy a kereszténység a maga leghonibb európai, kétezer esztendő talaján elveszítette a munkásosztályt - értsd: a szegényeket, mert az egyházat képviselők a gazdagok oldalán voltak találhatók, s az ateisták vették fel a szegényeknek jóhírt mondani akarók zászlaját, mégpedig az istentagadás jegyében, ha egyszer az Istenre hivatkozó gazdagokat látták e szegények szegénységének egyértelmű okozóinak. Idézhetném napjaink történetéből a fegyveres megoldásokat dicsérő magasrangú egyházi tisztségviselőket, akik legfelsőbb egyházi tekintélytől megerősítve kívánják engedelmeskedtetni azokat, akik az egyházi főhatóságok szándékaival ellentétben nem hajlandók kitanulni az embergyilkolás szakmáját. Idézhetném a fegyveres szolgálatot megtagadók elődeinek több mint ezerhatszáz esztendőre visszanyúló sorát, akiket az egyházi tisztségviselők ugyanúgy nem fogadtak be, ahogyan a

választott nép nem fogadta be és el a tizenkétezred angylt igénybe venni nem hajlandó Messiást.

Bár a summázás mindig elnagyolt és pontatlan, mondhatnám: A Messiást megmattolták az Izrael-sakktáblán, s a Messiáshoz hű tanítványokat azóta is folyamatosan mattolják a történelem által felállított újabb és újabb egyházi sakktáblákon is. A valóságot hiába akarnók elkendőzni. A történelem egyértelmű és cáfolhatatlan választ ad a kérdésre, hogy Jézus egyházának hivatalos képviselőit az uralkodók vagy elnyomottak, a gazdagok vagy a szegények, a fegyvert megáldók és forgatók vagy a fegyvereket elutasítók táborában találjuk-e. A Messiás megmattolása folytatódott tanítványai megmattolásában. A hamis öntudat, a metanoiát elutasító érzékenykedés visszahőköl e kétezer esztendő sakktábláinak megemlítésétől. Az isteni megbocsátásra építő vámosi alázat viszont jól tudja: "Nem kik mertek tagadni multat, De kik nem magvak a jövőnek, Mindig azok, akik kihullnak, Világok, népek, girhes eszmék" (Ady, Az idő rostájában). Ecclesia semper reformanda - ezt ma már minden világosan látó keresztény vallja. Enélkül Jézus egyháza nem képes kivonni magát a Tóth Árpád-i megállapítás érvénye alól: "Az ember - Isten véres gyilkosa".

Triumfalizmusra semmi okunk. De a remény mindig helyénvaló, amióta Isten a teremtés hajnalán megkötötte az emberrel az emberi természetbe beleírt örök szövetségét...amióta Jézus ezt az örök szövetséget vére hullásával a Golgotán megújította. Isten nem visszavonja az örök szövetséget, hanem megújítja azt. Jézus és Jézus minden tanítványa által, akik inkább vérüket hullajtják, semmint hogy átálljanak a hatalom-gazdagság-erőalkalmazás jézustalan táborába. Testamentum semper renovandum - a szövetséget Jézus minden igaz tanítványának újíttania kell. Enélkül az egyház Jézusra visszaformálása nem lehetséges. De szövetségújító vérhullatással lehetséges. A remény arról beszél, hogy megvalósulhat a történelmi jövőben az az Egyház-sakktábla, amelyen nem mattolják meg a Jézus tanításához és példájához ragaszkodó tanítványokat. Ez esetben lesz az egyház "az emberiség egységének jele és eszköze" (LG 1), aminek a Messiás a maga népét szánta. Így is mondhatnám: az emberiség reménye.

Egy azonban nem lehet kétséges. Az ember Isten felé csak golgotai és más helyszínű áldozatok erejében haladhat előre. A megmattolások, pontosabban ezek elviselése, tehát a megmattoltak viszik előbbre az embert Isten irányában. A megmattoltak jelzik Isten hadállásait a világban. A megmattolt Jézus legyőzi az Őt megmattoló világot? "Bízzatok, én legyőztem a világot!" (Jn 16,33) ez a mondat a Getszemáni előtti órákban hangzik el. Mély titok ez. A Szeretet titka, amelynek aligha van mélyebbre hatoló megfogalmazása, mint a páli: "Isten bolondsága bölcsebb az embereknél és Isten gyengesége erősebb az embereknél". (1Kor 1,25)

TARTALOM

85. ÉS NEM AKARTÁTOK...	584
a) A Szentháromság akarta a Golgotát	584
b) Akarta a nyájjegybegyűjtést is	584
c) Nem történt bedolgozás.....	585
d) Megtagadta az erőt	586
e) A Jézus előtti és az új	587
f) Vereség? Győzelem?	587
86. NEM ISMERTÉK FEL LÁTOGATÁSA IDEJÉT	588
a) Akik nem várták a Messiást	588
b) Vámosok és utcanők	589
c) Nagytanács	589
d) Szadduceusok.....	590
e) Farizeusok	591
f) Az esszénusok és a Keresztelő	592
g) A szegények	593
87. A KÍSÉRTÉS VISSZAUTASÍTÁSA	594
a) A pusztai magány	594
b) A nagyság kísértése.....	596
c) A gazdasági csoda kísértése	597
d) A hatalom kísértése	598
88. A KÜLDETÉS VÁLLALÁSA	599
a) Az első hónapok	599
b) Stratégia és taktika	600
c) Szegények, vezetők, tanítványok	601
d) Időrend (térképek és táblák).....	602
89. A KAFARNAUMI NAP	605
a) A nép	605
b) Terv és valóság	606
c) Elhallgattatás	606
d) Láncreakció.....	607
e) Vissza a Tervhez	608
90. A GALILEAI ESZTENDŐ	608
a) Tanítás és csodálkozás	609
b) Gyógyítás	610
c) Elmenekülés	614
d) Korholás	614

e) Nem teszitek, amiket mondok.....	617
91. A KENYÉRSZAPORÍTÁS.....	618
a) Pusztai lakoma	618
b) Következmények.....	619
c) Az illúziók szétfoslása.....	621
92. SZÍRIÁTÓL A SÁTOROS ÜNNEPEKIG	623
a) Inkognitóban	623
b) Szíriától Názáretig	624
c) Szíriai eredmények.....	625
d) Az inkognitó hatása.....	626
93. ŐSZTŐL TAVASZIG JERUZSÁLEMBEN	627
a) A fél év tanúi	627
b) Főváros és vidék	627
c) Tervmódosulás	628
d) Jeruzsálemi csodálkozás	629
e) Az óra még nem jött el.....	631
f) Lelkesedés és félelem	633
94. ŐSZTŐL TAVASZIG A JORDÁN VIDÉKÉN	635
a) Színtér	635
b) A tanítás és fogadása.....	635
c) A csodák hatása.....	636
95. ÁLDOTT A KIRÁLY!.....	638
a) Ahogyan Jézus gondolta a diadalmenetet	638
b) Ahogyan a nép	639
c) Abszolút győzelem.....	641
96. FESZÍTSD MEG ŐT!	642
a) A kafarnaumi beszéd párja.....	642
b) Az Erő alattvalói	644
c) Gyűlöllek, mert csalódtam benned.....	645
d) Összefoglalás	646
97. BOLDOG, AKI BENNEM MEG NEM BOTRÁNKOZIK.....	647
a) Az Útkészítő megbotránkozása.....	647
b) Miért nem a Keresztelőből lett a Kéfás?.....	648
c) Két stílus.....	649
d) Nincs mód a csatlakozásra	650
98. HALLGATÓ FIGYELES	652
a) Első észlelés	652

b) A kafarnaumi nap dilemmája.....	652
c) Jézus támad	654
99. A TÖRVÉNY VÉDELMEBEN.....	655
a) Az Út és a farizeusok	655
b) Az első összecsapás	656
c) Elvi törvényszegés	658
100. VESZNI KELL!.....	658
a) Megértem a farizeusokat	658
b) Kísérlet megnyerésükre.....	660
c) Szövetség a heródiánusokkal	660
d) Jeruzsálemi kollégák.....	661
101. KIBÉKÍTHETETLEN ELLENTÉTEK	662
a) Egy provokátor.....	662
b) Elhárítás és frontszélesítés	663
c) Jézus hídfelégetése	664
102. A FARIZEUSOK FŐHADISZÁLLÁSÁN.....	666
a) Nyári csönd	666
b) Jeruzsálemi intézkedések	667
c) Lelkiismereti válság	668
103. KAIFÁS ÉRDEKELTTÉ LESZ	670
a) Ha disszidálna...!	670
b) Hívó farizeusok	672
c) Kaifás segít.....	673
d) Meghiúsult tervek	675
104. A VÉGREHAJTÁS NEHÉZSÉGEI	676
a) Tehetetlenség.....	676
b) Közvetlen akció	677
c) A pártok akciói	678
d) Sikertelenség	680
105. KAIFÁS CSELEKEDETEI	680
a) Nép nélkül	680
b) Az istenkáromló.....	681
c) Hazudni kell	683
d) Győzelem drága áron	684
e) Kaifás megpihenhet?	686
106. CSAK BOLOND!	687
a) Heródes és a Keresztelő	687

b) Látni szeretné Őt	688
c) Heródes kovásza.....	689
d) Nagycsütörtöki találkozás	690
107. EGYEDÜL VÉDTE ŐT NÉPE ELLEN	691
a) Pilátus gyanúja	691
b) Pilátus bizonyossága	692
c) Kaifás sakkhúzása	693
108. JÉZUS ROKONAI.....	694
a) A kánai menyegző.....	694
b) Megháborodott!.....	696
c) Ki az én anyám?	697
d) A próféta saját hazájában	698
e) Menj Judeába!	700
109. KIK VOLTAK A TANÍTVÁNYOK?	701
a) Az utánamenők.....	701
b) Szegények és fiatalok.....	702
c) A királyság helyreállítása	703
110. A TIZENKETTŐ	704
a) Csodálatos halfogás.....	704
b) A hűség első próbája.....	705
c) A kiválasztás szempontjai	707
111. ELSŐ MEGRÁZKÓDTATÁS	708
a) Kicsoda ez?	708
b) Valakik nem járnak Vele többé.....	709
c) A Tizenkettő marad	710
d) Miért maradtak hűségesek?.....	711
e) Értetlenségük.....	712
f) Jézus elégedetlensége	713
g) Galileai mérleg.....	714
112. MAGUKBAN JÉZUSSAL	715
a) Kölcsönös vallomás	715
b) A szenvedés-bejelentés visszautasítása.....	715
c) Jézus Sátán-fogalma.....	716
d) Nem értették.....	717
e) Egy, három, tizenkettő	719
f) Elfajult nemzedék	720
g) Bombázás	722

113. JERUZSÁLEM FELÉ.....	724
a) Rossz tapasztalatok	724
b) Csöndesebb hónapok	724
c) Mikor és hol?.....	725
d) Kétségek között.....	726
e) Fel nem foghatták.....	727
f) Tragikomédia.....	728
g) Jézus magánya	729
114. TI MINDNYÁJAN MEGBOTRÁNKOZTOK BENNEM.....	730
a) Karddal mennek vacsorázni	730
b) Utolsó hűségnyilatkozatok.....	733
c) Halotti tor és öröm	735
d) Új remények.....	737
e) Szétfutás	738
115. AKIK NEM FUTOTTAK GALILEÁIG	739
a) Reményvesztetten	739
b) A második altétel felszámolása.....	740
c) János.....	740
d) Péter	741
e) Júdás.....	743
116. NŐTANÍTVÁNYOK ÉS HŰSÉGÜK.....	747
a) Hozzá tartoztak.....	747
b) Hány Mária?.....	749
c) Mária	751
d) Nők és férfiak.....	753
117. ÚJ HŰSÉG.....	754
a) Senki sem várja a harmadik napot	754
b) Az új következtetés	755
c) Az új következtetés összeomlása	755
d) Új első altételért	757
e) Régi-új konklúzió.....	758
f) Rezignáció és bizakodás Péterben.....	759
118. TÚL IZRAELEN.....	760
a) A kudarc.....	760
b) Könnyű és elégtelen magyarázat	762
c) A Sötétség hatalma.....	764
d) Triumfalizmus és remény.....	765

